

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

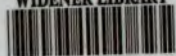
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

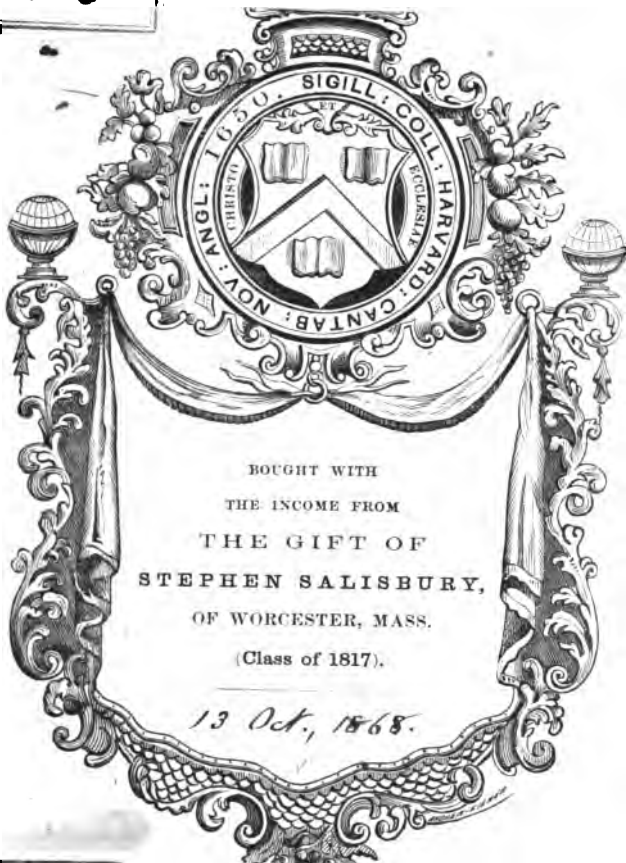
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

WIDENER LIBRARY

HX Q637 6

KPC
1286

74
Chelmsford 25/06/07

6

L. ANNAEI SENECAE
TRAGOEDIAE.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

ACCURATE EDITAE.

EDITIONIS STEREOTYPAE C. TAUCHNITIANAE

NOVA IMPRESSIO.

6

LIPSIAE
SUMPTIBUS OTTONIS HOLTZE.

1867.

~~CS 19140~~
KPC 1286

1868, Oct. 13.

Salisbury, N. H.

IMPRESSIT F. L. METZGER, LIPSIAE.

H E R C U L E S

F U R E N S.

DRAMATIS PERSONAE.

IUNO.

HERCULES.

LYCUS.

MEGARA

AMPHITRYON.

THESEUS.

CHORUS THEBANORUM:

ARGUMENTUM.

Lycus a Creonte, Herculis socero, rege Thebano, propter scelera in exilium missus, absente iam Hercule apud Inferos, ut inde Eurysthei iussu peteret Cerberum (ubi et Theseum in vinculis detentum, qui cum Pirithoo descenderat ad rapiendam Proserpinam, liberavit) occasionem oblatam arripit, et, per seditionem Creonte cum duobus filiis caeso, regnum Thebanum occupat. Megaram Herculis uxorem ad nuptias sollicitat, abnuenti vim parat. Opportune reversus, Hercules Lycum ceterosque illius factionis interficit. Haec tam feliciter gesta Iuno non ferens immittit illi furorem, quo correptus uxorem suam cum liberis interficit. Quod ubi ad se reversus intellexit, doloris impatientiâ vix Amphitryonis atque Thesei precibus detentus, ne sibi mortem inferret, cum Theseo Athenas purgandus proficiscitur.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Maximus Alcides Stygio remeabat ab orbe
Victor, Tartareumque canem sub vincla trahabat.
Sed Iuno, irarum nondum veterumque dolorum
Immemor, anguiferam nigranti sede Megaeram
5 Excitat: illa faces Phlegethontis ab amne petitas
Corpus in Herculeum iacit, instillatque venenum.
Tum vero Alcides, furis accensus amaris,
Saevit, inops animi, et geminos cum coniuge natos
(Proh scelus!) ante aras indignâ morte peremit.
10 Ast ubi Gorgoneos male sanâ mente furores
Expulit, et dirum novit mens conscia crimen.
Ingemit, invisam cupiens abrumpere vitam.

ACTUS PRIMUS.

IUNO sola.

Iuno Iovis furta, pellices, nothos, Herculem autem maxime stomachatur, qui ab Inferis reversus obiectâ insaniâ uxorem et liberos occidit.

SOROR Tonantis (hoc enim solum mihi
Nomen relictum est), semper alienum Jovem
Ac templa summi vidua deserui aetheris
Locumque, coelo pulsa, pellicibus dedi
Tellus colenda est: pellices coelum tenent. 5
Hinc Arctos altâ parte glacialis poli
Sublime classes sidus Argolicas agit;
Hinc, quâ tepenti vere laxatur dies,
Tyriae per undas vector Europae nitet;
Illinc timendum ratibus ac ponto gregem 10
Passim vagantes exserunt Atlantides.
Ferro minaci hinc terret Orion deos:
Suasque Perseus aureus stellas habet.
Hinc clara gemini signa Tyndaridae micant,
Quibusque natis mobilis tellus stetit. 15
Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere Superos: ne qua pars probre vacet,
Mundus puellae sarta Gnothiaca gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nurbus sparsa tellus impiis 20
Quoties novercam fecit? Escendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmena lacum;
Pariterque natus astra promissa occupet,
In cuius ortus mundus impendit diem,
Tardusque Eoo Phoebus effulsit mari, 25
Retinere mersum iussus Oceano iubar

Non sic abibunt odia: vivaces aget
Violentus iras animus, et saevus dolor
Aeterna bella pace sublatâ geret. —

- 30 Quae bella? Quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aër tulit
Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum est; superat et crescit

malis,

Irâque nostrâ fruitur; in laudes suas

- 35 Mea vertit odia. Dum nimis saeva impero:
Patrem probavi, gloriae feci locum.

Quâ Sol reducens, quâque deponens diem
Binos propinquâ tingit Aethiopas face,
Indomita virtus colitur, et toto deus

- 40 Narratur orbe. Monstra iam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi iussa exequi,
Quam mihi iubere; laetus imperia excipit.
Quae fera tyranni iussa violento queant
Nocere iuveni? Nempe pro telis gerit,

- 45 Quae timuit et quae fudit: armatus venit
Leone et hydra. Nec satis terrae patent:
Effregit ecce! limen inferni Iovis,
Et opima victi regis ad Superos refert.
Parum est reverti: foedus Umbrarum perit.

- 50 Vidi ipsa, vidi, nocte discussâ Inferum
Et Dite domito, spolia iactantem patri
Fraterna. Cur non victum et oppressum trahit
Ipsum catenis paria sortitum Iovi,
Ereboque capto potitur et reteggit Styga?

- 55 Patefacta ab imis Manibus retro via est,
Et sacra dirae Mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, et superbificâ manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.

- 60 Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem; me quoque invasit tremor,

HERCULES FURENS. ACT. I. 7

Et terna monstri colla devicti intuens,
 Timui imperasse. Levia sed nimium queror;
 Coelo timendum est, regna ne summa occupet,
 Qui vicit ima. Sceptra praeripiet patri, 65
 Nec in astra lentâ veniet, ut Bacchus, viâ:
 Iter ruinâ quaeret, et vacuo volê
 Regnare mundo. Robore experto tumet,
 Et posse coelum viribus vinci suis
 Didicit ferendo: subdidit mundo caput, 70
 Nec flexit humeros molis immensae labor,
 Mediusque collo sedit Herculeo polus;
 Immota cervix sidera et coelum tulit,
 Et me prementem. Quaerit ad Superos viam.
 Perge, ira, perge, et magna meditantem opprime! 75
 Congredere! manibus ipsa dilacera tuis!
 Quid tanta mandas odia? Discedant ferae;
 Ipse imperando fessus Eurystheus vacet;
 Titanas ausos rumpere imperium Iovis
 Emitte; Siculi verticis laxa specum: 80
 Tellus gigante Doris excusso tremens
 Supposita monstri colla terrifici levet;
 Sublimis alias Luna concipiat feras.
 Sed vicit ista. Quaeris Alcidae parem?
 Nemo est, nisi ipse: bella iam secum gerat. 85
 Adsint ab imo Tartari fundo excitae
 Eumenides; ignem flammeae spargant comae;
 Viperea saevae verbera incutiant manus.
 I nunc, superbe, coelitem sedes pete!
 Humana temne! Iam Styga et Manes, ferox, 90
 Fugisse credis? Hic tibi ostendam Inferos!
 Revocabo in altâ conditam caligine
 Ultra nocentum exilia discordem deam,
 Quam munit ingens montis oppositi specus!
 Educam et imo Ditis e regno extraham, 95
 Quidquid relictum est! Veniat invisum Scelus,
 Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,

- Errorque, et in se semper armatus Furor
 Hoc, hoc ministro noster utatur dolor.
- 100 Incipite, famulae Ditis: ardentem citae
 Concutite pinum, et agnem horrendum anguibus
 Megaera ducat, atque lactifica manu
 Vastam rogo flagrante corripiat trabem!
 Hoc agite: poenas petite violatae Stygis!
- 105 Concutite pectus! acrior mentem excoquat,
 Quam qui caminis ignis Aetnaeis furit!
 Ut possit animum captus Alcides agi,
 Magno furore percitus: nobis prius
 Insaniendum est. Iuno, cur nondum furis?
- 110 Me, me, sorores, mente delectam mea
 Versate primam, facere si quidquam adparo
 Dignum novercâ. Iam odia mutentur mea
 Gnatos reversus videat incolumes, precor,
 Manuque fortis redeat. Inveni diem,
- 115 Invisa quo nos Herculis virtus iuvet:
 Me pariter et se vincat, et cupiat mori
 Ab Inferis reversus. Hic prosit mihi,
 Iove esse genitum. Stabo, et, ut certo exeant
 Emissa nervo tela, librabo manum,
- 120 Regam furentis arma, pugnanti Herculi
 Tandem favebo. Scelere perfecto licet
 Admittat illas genitor in coelum manus.
 Movenda iam sunt bella: clarescit dies,
 Ortuque Titan lucidus cruceo subit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus e Thebanis a descriptione ortus diei, magnarum curas studique damnat, Herculem audacie in laboribus subeundis taxat, vitas denique humilis laudat tranquillitatem optatque.

- 125 Iam rara micant sidera prono
 Languida mundo; nox victa vagos
 Contrahit ignes luce renatâ;

Cogit nitidum Phosphoros agmen; Signum celsi glaciale poli Septem stellis Arcades urvae	130
Lucem verso temone vocant; Iam caeruleis evectus aquis Titan summâ prospicit Oetâ; Iam Cadmeis inclyta Bacchâs	135
Adpersa die dumeta rubent, Phoebique fugit reditura soror Labor exoritur durus, et omnes Agitat curas, aperitque domos. Pastor gelidâ cana pruina Grege dimisso pabula carpit,	140
Ludit prato liber aperto Nondum ruptâ fronte iuencus; Vacuae reparant ubera matres; Errat cursu levis incerto Molli petulans hoedus in herbâ;	145
Pendet summo stridula ramo Pennasque novo tradere soli Gestit, querulos inter nidos Thracia pellex: turbaque circa Confusa sonat, murmure mixto	150
Testata diem; carbasa ventis Credit dubius navita vitae, Laxos aurâ complente sinus; Hic, exesis pendens scopulis, Aut deceptos instruit hamos;	155
Aut suspensus spectat pressâ Praemia dextrâ: sentit tremulum Linea piscem Haec, innocuae quibus est vitae Tranquilla quies, et laeta suo	160
Parvoque domus, spes et in agris. Turbine magno Spes sollicitae Urbibus errant trepidique Metus	

- Ille superbos aditus regum
165 Durasque fores, expers somni,
Colit; hic nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum,
170 Fluctuque magis mobile vulgus,
Aurâ tumidum tollit inani:
Hic, clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat. Novit paucos
175 Secura quies, qui, velocis
Memores aevi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata sinunt,
Vivite laeti: properat cursu
Vita citato, volucrique Dis
180 Rota praecipitis vertitur anni.
Durae peragunt pensa Sorores,
Nec sua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fati, incerta sui;
185 Stygias ultro quaerimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas moestos visere Manes:
Certo veniunt ordine Parcae.
Nulli iusso cessare licet,
190 Nulli scriptum proferre diem:
Recipit populus urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, et omnes fama per urbes
Garrula laudet, coeloque parem
195 Tollat et astris; alius curru
Sublimis eat: me mea tellus
Lare secreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa, sedet

HERCULES FURENS. ACT. II. 11

Sordida parvae fortuna domus 200
 Alte virtus animosa cadit.
 Sed moesta venit crine soluto
 Megara, parvum comitata gregem,
 Tardusque senio graditur Alcidae parens.

ACTUS SECUNDUS.

MEGARA, AMPHITRYON.

Megara absentiam Herculis deflet enumeratis ipsius aerumnis. Lyci vim et insolentiam conqueritur. Despondentem animam Megarum et desperantem consolatur Amphitryon.

MEG. O magne Olympi rector et mundi arbiter, 205
 Iam statue tandem gravibus aerumnis modum,
 Finemque cladi! Nulla lux unquam mihi
 Secura fulsit; finis alterius mali
 Gradus est futuri. Protinus reduci novus
 Paratur hostis. Antequam laetam domum 210
 Contingat, aliud iussus ad bellum meat.
 Nec ulla requies, tempus aut ullum vacat,
 Nisi dum iubetur. Sequitur a primo statim
 Infesta Iuno: numquid immunis fuit
 Infantis aetas? Monstra superavit prius, 215
 Quam nosse posset. Gemina cristati caput
 Angues ferebant ora; quos contra obviis
 Reptavit infans; igneos serpentium
 Oculos remisso lumine ac placido intuens, 220
 Artos serenis vultibus nodos tulit,
 Et, tumida tenera guttura elidens manu,
 Prolusit hydrae. Maenali pernix fera,
 Multo decorum praeferens auro caput,
 Deprensa cursu est. Maximus Nemeae timor
 Pressus lacertis gemit Herculeis leo. 225

- Quid stabula memorem dira Bistonii gregis,
 Suisque regem pabulum armentis datum?
 Solitumque densis hispidum Erymanthi iugis
 Arcadia quater nemora Maenalia suem?
- 230 Taurumque centum non levem populis metum?
 Inter remotos gentis Hesperiae greges
 Pastor triformis littoris Tartessii
 Peremptus, acta est praeda ab occasu ultimo;
 Notum Cithaeron pavit Oceano pecus.
- 235 Penetrare iussus solis aestivi plagas,
 Et adusta medius regna quae torret dies,
 Utrumque montes solvit: abrupto obice
 Latam rüenti fecit Oceano viam.
 Post haec, adortus nemoris opulenti domos,
- 240 Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.
 Quid? saeva Lernae monstra, numerosum malum,
 Non igne demum vicit et docuit mori?
 Solitasque pennis condere obductis diem
 Petiit ab ipsis nubibus Stymphalidas?
- 245 Non vicit illum caelibis semper tori
 Regina gentis vidua Thermodontiae:
 Nec ad omne clarum facinus audaces manus
 Stabulis fugavit turpis Augiae labor.
 Quid ista prosunt? Orbe defenso caret.
- 250 Sensere terrae pacis auctorem suae
 Abesse terris. Prosperum ac felix scelus
 Virtus vocatur; sontibus parent boni;
 Ius est in armis, opprimit leges timor.
 Ante ora vidi nostra truculentâ manu
- 255 Gnatos paterni cadere regni vindices,
 Ipsamque Cadmi nobilis stirpem ultimam.
 Occidere; vidi regium capitis decus
 Cum capite raptum. Quis satis Thebas fleat?
 Ferax deorum terra, quem domisum tremis,
- 260 E culus arvis eque foecundo sinu
 Stricto iuventus orta cum ferro stetit;

Cuiusque muros natus Amphion love
 Struxit, canoro saxa modulatu trahens;
 In cuius urbem non semel divum parens
 Coelo relicto venit? Haec, quae coelites 265
 Recepit, et quae fecit, et (fas sit loqui)
 Fortasse faciet, sordido premitur iugo!
 Cadmea proles civitasque Amphionis,
 Quo decidistis? tremitis ignavum exulem,
 Suis parentem finibus, nostris gravem? 270
 Qui scelera terrâ quique persequitur mari,
 Ac saeva iustâ sceptrâ confringit manu,
 Nunc servit absens, fertque quae ferri vetat,
 Tenetque Thebas exul Herculesas Lycus.
 Sed non tenebit: aderit et poenas petet, 275
 Subitusque ad astra emerget! Inveniet viam,
 Aut faciet! Adsis sospes et remees, precor,
 Tandemque venias victor ad victam domum!
 Emerge, coniux, atque dispulsas manu
 Abrampe tenebras! Nulla si retro via, 280
 Iterque clausum est: orbe diducto redi,
 Et quidquid atrâ nocte possessum latet,
 Emitte tecum! Dirutis qualis iugis
 Praeceptis citato flumini quaerens iter
 Quondam stetisti, scissa cum vasto impetu 285
 Patuere Tempe (pectore impulsus tuo
 Huc mons et illuc cecidit, et rupto aggere
 Novâ cucurrit Thessalus torrens viâ):
 Talis parentes, liberos, patriam petens,
 Erumpe, rerum terminos tecum efferens; 290
 Et quidquid avida tot per annorum gradus
 Abscondit aetas, redde; et oblitos sui
 Lucisque pavidos ante te populos age.
 Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
 Quantum imperatum est. Magna sed nimium loquor 295
 Ignara nostrae sortis. Unde illum mihi,
 Quo te tuamque dexteram amplectar, diem,

- Reditusque lentos nec mei memores querar?
 Tibi, o deorum ductor, indomiti ferent
- 300 Centena tauri colla; tibi, frugum potens,
 Secreta reddam sacra; tibi mutâ fide
 Longas Eleusin tacita iactabit faces
 Tum restitutas fratribus robor meis
 Animas, et ipsum regna moderantem sua
- 305 Florere patrem. Si qua te maior tenet
 Clausum potestas: sequimur. Aut omnes tuo
 Defende reditu sospes, aut omnes trahe! —
 Trahes, nec ullus eriget fraetos deus.
 AMPH. O socia nostri sanguinis, castâ fide
- 310 Servans torum natosque magnanimi Herculis,
 Meliora mente concipe, atque animum excita!
 Aderit profecto, qualis ex omni solet
 Labore, maior. MEG. Quod nimis miseri volunt,
 Hoc facile credunt. AMPH. Imo quod metuunt
 nimis,
- 315 Nunquam moveri posse nec tolli putant:
 Prona est timori semper in peius fides.
 MEG. Demersus ac defossus et toto insuper
 Oppressus orbe, quam viam ad Superos habet?
 AMPH. Quam tunc habebat, cum per arentem
 plagam
- 320 Et fluctuantes more turbati maris
 Abiit arenas, bisque discedens fretum
 Et bis recurrens; cumque desertâ rate
 Deprensus haesit syrtium brevibus vadis,
 Et puppe fixâ maria superavit pedes.
- 325 MEG. Iniqua raro maximis virtutibus
 Fortuna parcat. Nemo se tuto diu
 Periculis offerre tam crebris potest.
 Quem saepe transit casus, aliquando invenit
 Sed ecce! saevus ac minas vultu gerens
- 330 Et qualis animo est, talis incessu venit,
 Aliena dextrâ sceptrâ concutiens Lycus.

LYCUS. MEGARA. AMPHITRYON.

Lycus, Thebis a Creonte in exilium missus, Hercule ad Inferos profecto, caeso Creonte cum filiis, quo regnum occupatum sibi firmet, Megaras nuptius ambit, abnuenti vin minuitur.

LYC. Urbis regens opulenta Thebanæ loca,
 Et omne quidquid uberi cingit solo
 Obliqua Phocis, quidquid Ismenos rigat,
 Quidquid Cithæron vertice excelso videt, 335
 Et bina findens Isthmos exilis freta,
 Non vetera patriæ iura possideo domus
 Ignavus heres: nobiles non sunt mihi
 Avi, nec altis inclytum titulis genus;
 Sed clara virtus. Qui genus iactat suum, 340
 Aliena laudat. Rapta sed trepidâ manu
 Sceptra obtinentur; omnis in ferro est salus.
 Quod civibus tenere te invitis scias,
 Strictus tuetur ensis. Alieno in loco
 Haud stabile regnum est; una sed nostras potest 345
 Fundare vires, iuncta regali face
 Thalamisque, Megara: ducet e genere inclyto
 Novitas colorem nostra. Non equidem reor
 Fore ut recuset ac meos spernat toros.
 Quod si impotenti pertinax animo abnuet 350
 Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
 Invidia factum ac sermo popularis premet?
 Ars prima regni posse ad invidiam pati.
 Tentemus igitur: fors dedit nobis locum:
 Namque ipsa, tristi vestis obtentu caput 355
 Velata, iuxta praesides adstat deos,
 Laterique adhaeret verus Alcidae sator.
 κκ α. Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues,
 Novi parat? Quid tentat? ιγ α. O clarum trahens
 A stirpe nomen regiâ, facilis mea 360
 Parumper aure verba patienti excipe.

LYC. Cur ergo regi servit, et patitur iugum?

MEC. Imperia dura tolle, quid virtus erit?

LYC. Obici feris monstribusque virtutem putas?

435 MEC. Virtutis est domare, quae cuncti pavent,

LYC. Tenebrae loquentem magna Tartareae premunt.

MEC. Non est ad astra mollis e terris via.

LYC. Quo patre genitus coelitem sperat domos?

AMPH. Miseranda coniux Herculis magni sile:

440 Partes meae sunt reddere Alcidae patrem

Genusque verum. Post tot ingentis viri

Memoranda facta, postque pacatum manu,

Quodcunque Titan ortus et labens videt,

Post monstra tot perdomita, post Phlegram impio

445 Sparsam cruore, postque defensos deos,

Nondum liquet de patre? mentimur Iovem?

Iunonis odio crede. LYC. Quid violas Iovem?

Mortale coelo non potest iungi genus.

AMPH. Communis ista pluribus causa est deis.

450 LYC. Famuline fuerant ante quam fierent dei?

AMPH. Pastor Pheraeos Delius pavit greges....

LYC. Sed non per omnes exul erravit plagas....

AMPH. Quem profuga terra mater errante edidit.

LYC. Non monstra saevas Phœbus aut timuit feras.

455 AMPH. Primus sagittas imbuit Phœbi draco.

LYC. Quam gravia parvus tulerit ignoras mala?

AMPH. E matris utero fulmine eiectus puer

Mox fulminanti proximus patri stetit.

Quid, qui gubernat astra, qui nubes quatit?

460 Non latuit infans rupis Idaeae specu?

Sollicita tanti pretia natales habent,

Semperque magno constitit nasci deum.

LYC. Quemcunque miserum videris, hominem scias.

AMPH. Quemcunque fortem videris, miserum neges.

HERCULES FURENS. ACT. II. 19

L Y C. Fortem vocemus, cuius ex humeris leo, 465
 Donum puellae factus, et clava excidit,
 Fulsitque pictum veste Sidoniâ latus?
 Fortem vocemus, cuius horrentes comae
 Maduere nârdo? Laude qui notas manus
 Ad non virilem tympani movit sonum 470
 Mitrà ferocem barbarâ frontem premens?
Α Μ Ρ Η. Non erubescit Bacchus effusus tener
 Sparsisse crines, nec manu molli levem
 Vibrare thyrsus, cum parum forti gradu
 Auro decorum syrma barbarico trahit: 475
 Post multa virtus opera laxari solet.
L Y C. Teuthrantis hoc fatetur eversi domus,
 Pecorumque ritu virginum oppressi greges.
 Hoc nulla Iuno, nullus Eurystheus iubet:
 Ipsius haec sunt opera. **Α Μ Ρ Η.** Non nosti omnia: 480
 Ipsius opus est caestibus fractus suis
 Eryx, et Eryci iunctus Antaeus Libys,
 Et qui hospitali caede manantes foci
 Bibere iustum sanguinem Busiridis.
 Ipsius opus est, vulnere et ferro obviis, 485
 Mortem coactus integer Cycnus pati;
 Nec unus unâ Geryon victus manu.
 Eris inter istos, qui tamen nullo stupro
 Laesere thalamos. **L Y C.** Quod Iovi, hoc regi licet:
 Iovi dedisti coniugem: regi dabis, 490
 Et te magistro non novum hoc discet nurus,
 Etiam viro probante meliorem sequi.
 Sin copulari pertinax taediſ negat:
 Vel ex coactâ nobilem partum feram.
Μ Ε Γ. Umbrae Creontis et penates Labdaci, 495
 Et nuptiales impii Oedipodae faces,
 Nunc solita vestro fata coniugio date!
 Nunc, nunc, cruentae regis Aegypti nurus,
 Adeste, multo sanguine infectae manus!
 Deest una numero Danaïs: explebo nefas. 500

- LYC. Coniugia quoniam pervicax nostra abnuis,
Regemque terras: sceptrum quid possint, scias.
Complectere aras: nullus eripiet deus
Te mihi; nec, orbe si remolito queat
- 505 Ad supera victor numina, Alcides, vehi.
Congerite silvas! templa supplicibus suis
Injecta flagrent! coniugem et totum gregem
Consumat unus igne subiecto rogos!
- AMPH. Hoc munus a te, genitor Alcidae, peto,
510 Rogare quod me deceat: ut primus cadam.
LYC. Qui morte cunctos luere supplicium iubet,
Nescit tyrannus esse. Diversa inroga:
Miserum veta perire, felicem iube.
Ego, dum cremandis trabibus adcrevit rogos,
- 515 Sacro regentem maria votivo colam.
AMPH. Proh numinum vis summa, proh coelestium
Rector parensque, cuius exoussis tremunt
Humana telis, impiam regis feri
Compesce dextram! — Quid deos frustra precor?
- 520 Ubique es, audi, gnate! — Cur subito labant
Agitata motu templa? cur mugit solum?
Infernus imo tonuit e fundo fragor.
Audimur: est, est sonitus Herculei gradus!

CHORUS THEBANORUM.

Actoris partes Chorus officiumque viriliter defendit, precibus Amphitryonis adspirans Herculis reditum vovet, idque arguit Orphei exemplo.

- O fortuna viris invida fortibus,
525 Quam non aequa bonis praemia dividia!
„Eurytheus facile regnet in otio;
„Alcmena genitus bella per omnia
„Monstris exagitet coeliferam manum:
„Serpentis resecet colla feracia;
530 „Deceptis referat mala sororibus,

„Cum somno dederit pervigiles genas
 „Pomis divitibus praepositus draco.“
 Intravit Scythiae multivagas domos,
 Et gentes patriis sedibus hospitas;
 Calcavitque frēti terga rigentia, 535
 Et mutis tacitum littoribus mare.
 Illic dura carent aequora fluctibus;
 Et quā plena rates carbasa tenderant,
 Intonsis teritur semita Sarmatis.
 Stat pontus vicibus mobilis annuis, 540
 Navem nunc facilis, nunc equitem, pati.
 Illic, quae viduis gentibus imperat,
 Aurato religans illa balteo,
 Detrahit spoliū nobile corpori
 Et peltam et nivei vincula pectoris, 545
 Victorem posito suspiciens genu.
 Quā spe praecipites actus ad Inferos,
 Audax ire vias irremeabiles,
 Vidisti Siculae regna Proserpinae!
 Illic nulla Noto, nulla Favonio 550
 Consurgunt tumidis fluctibus aequora;
 Non illic geminum Tyndaridae genus
 Succurunt timidis sidera navibus;
 Stat nigro pelagus gurgite languidum;
 Et cum Mors avidis pallida dentibus 555
 Gentes innumeras Manibus intulit,
 Uno tot populi remige transeunt.
 Evincas utinam iura ferae Stygis,
 Parcarumque colos non revocabiles!
 Hic qui rex populis pluribus imperat, 560
 Bello cum peteres Nestoream Pylōn,
 Tecum conseruit pestiferas manus,
 Telum tergeminā cuspide praeferens;
 Effugit tenui vulnere saucius,
 Et mortis dominus pertimuit mori. 565
 Fatum rumpe manu: tristibus Inferis

- Prospectus pateat lucis, et invius
 Limes det faciles ad Superos vias!
 Immites potuit flectere cantibus
- 570 Umbrarum dominos et prece supplici
 Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.
 Quae silvas et aves saxaque traxerat,
 Ars, quae prae buerat fluminibus moras,
 Ad cuius sonitum constiterant ferae:
- 575 Mulcet non solitis vocibus Inferos,
 Et surdis resonat clarius in locis.
 Descent Eurydicen Threïciae nurus?
 Descent et lacrimis difficiles dei,
 Et, qui fronte nimis crimina tetrica
- 580 Quaerunt, ac veteres excutiunt reos,
 Flentes Eurydicen iuridici sedent.
 Tandem mortis, ait „Vincimur,“ arbiter:
 „Evade ad Superos; lege tamen data:
 „Tu post terga tui perge viri comes;
- 585 „Tu non ante tuam respice coniugem,
 „Quam cum clara deos obtulerit dies,
 „Spartanique aderit ianua Taenari.“
 Odit verus amor nec patitur moras:
 Munus dum properat cernere, perdidit.
- 590 Quae vinci potuit regia cantibus,
 Haec vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

HERCULES.

Solem ceterosque deos precatur veniam Hercules, quod iussus Cerberum Superis invium traxerit.

O lucis almae rector et coeli decus,
 Qui alterna curru spatia flammifero ambiens,

HERCULES FURENS. ACT. III. 23

Illustre laetis exseris terris caput,
 Da, Phoebe, veniam, si quid illicitum tui 595
 Videre vultus: iussus in lucem extuli
 Arcana mundi. Tuque, coelestūm arbiter
 Parensque, visus fulmine opposito tēge;
 Et tu, secundo maria qui sceptro regis,
 Imas pete undas! Quisquis ex alto adspicit 600
 Terrena, facie pollui metuens novā,
 Aciem reflectat, oraque in coelum erigat,
 Portenta fugiens. Hoc nefas cernant duo,
 Qui advexit et quae iussit. In poenas meas
 Atque in labores non satis terrae patent: 605
 Iunonis odio vidi inaccessa omnibus,
 Ignota Phoebō, quaeque deterior polus,
 Obscura diro spatia concessit Iovi;
 Et, si placerent tertiae sortis loca,
 Regnare potui. Noctis aeternae chaos 610
 Et nocte quiddam gravius, et tristes deos
 Et fāta, vici; morte contemta redi.
 Quid restat aliud? Vidi et ostendi Inferos.
 Da, si quid ultra est. Tam diu pateris manus
 Cessare nostras, Iuno? Quae vinci iubes? 615
 Sed templa quare miles infestus tenet,
 Limenque sacrum terror armorum obsidet?

MEGARA, AMPHITRYON, HERCULES,

THESEUS.

Herculem reducem gratatur Amphitryon. Illi quaerenti narrat, quo in loco res sint. Dum Hercules proficiūcitur ad occidendū Lycum, Theseus rogatus ab Amphitryone exponit, quae apud Inferos gesserit Hercules.

AMPH. Utrumne visus vota decipiunt meos,
 An ille domitor orbis et Graiūm decus
 Tristi silentem nubilo liquit domum? 620
 Estne ille natus? Membra laetitia stupent.

O gnate, certa, at sera, Thebarum salus,
Teneone in auras editum, an vanâ fruor
Deceptus umbrâ? tune es? — Agnosco toros

625 Humerosque, et alto nobilem trunco manum.

HERC. Unde iste, genitor, squalor, et lugubribus
Amicta coniux? Unde tam foedo obsiti
Paedore nati? quae domum clades gravat?

AMPH. Socer est peremptus; regna possedit Lycus?

630 Gnatos, parentem, coniugem leto petit. , :

HERC. Ingrata tellus, nemo ad Herculeae domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? Cur diem questu tero?

Mactetur hostis. THES. Hanc ferat virtus notam,

635 Fiatque summus hostis Alcidae Lycus?

Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.

HERC. Theseu, resisto: ne qua vis subita ingruat.

Me bella poscunt. Differ amplexus, parens;

Coniuxque, differ: nunciet Diti Lycus,

640 Me iam redisse. THES. Flebilem ex oculis fuga,

Regina, vultum; tuque nato sospite

Lacrimas cadentes reprime: si novi Herculem.

Lycus Creonti debitas poenas dabit.

Lentum est, dabit: dat; hoc quoque est lentum:
dedit,

645 AMPH. Votum secundet, qui potest, nostrum deus,

Rebusque lapsis adsit! O magni comes

Magnanime nati, pande virtutum ordinem:

Quam longa moestos ducat ad Manes via;

Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.

650 THES. Memorare cogis acta securae quoque

Horrenda menti. Vix adhuc certa est fides

Vitalis aerae, torpet acies luminum,

Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.

AMPH. Pervince, Theseu, quidquid alto in pectore

655 Remanet pavoris, neve te fructu optimo

Frauda laborum. Quae fuit durum pati,

Meminisse dulce est: fare casus horridos.
 THES. Fas omne mundi, teque dominantem, precor,
 Regno capaci; teque, quam totâ irrita
 Quaesivit Aetnâ mater: ut iura abdita 660
 Et operata terris liceat impune eloqui.
 Spartana tellus nobile attollit iugum,
 Densis ubi aequor Taenarus silvis premit;
 Hic ora solvit Ditis invisi domus,
 Hiatque rupes alta, et immenso specu 665
 Ingens vorago faucibus vastis patet,
 Latumque pandit omnibus populis iter.
 Non caeca tenebris incipit primo via:
 Tenuis relictæ lucis a tergo nitor
 Fulgorque dubius solis afflicti cadit, 670
 Et ludit aciem. Nocte sic mixtâ solet
 Praebere lumen primus aut serus dies.
 Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis,
 In quæ omne mersum pereat humanum genus.
 Nec ire labor est: ipsa deducit via. 675
 Ut saepe puppes aestus invitas rapit:
 Sic pronus aër urget atque avidum chaos,
 Gradumque retro flectere haud unquam sinunt
 Umbrae tenaces. Intus immensi sinus
 Placido quieta labitur Lethe vado, 680
 Demitque curas; neve remeandi amplius
 Pateat facultas, fletibus multis gravem
 Involvit amnem, qualis incertâ vagus
 Maeander unda ludit, et cedit sibi
 Instatque, dubius, littas an fontem petat. 685
 Palus inertis foeda Coeÿti iacet.
 Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
 Omenque triste resonat infaustae strigis;
 Horrent opacâ fronde nigrantes comae,
 Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor, 690
 Famesque moesta tabido rictu iacens;
 Pudorque serus conscios vultus tegit;

- Metus, Pavorque, Funus, et frendens Dolor,
 Aterque Luctus sequitur, et Morbus tremens,
 695 Et cincta ferro Bella; in extremo abdita
 Iners Senectus adiuvat baculo gradum.
 AMPH. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchiferax?
 THES. Non prata viridi laeta facie germinant;
 Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges;
 700 Non ulla ramos silva pomiferos habet:
 Sterilis profundi vastitas squalet soli,
 Et foeda tellus torpet aeterno situ,
 Rerumque moestus finis et mundi ultima;
 Immotus aër haeret, et pigro sedet.
 705 Nox atra mundo; cuncta moerore horrida,
 Ipsaque Morte peior est Mortis locus.
 AMPH. Quid? ille, opaca qui regit sceptro loca,
 Quâ sede positus temperat populos leves?
 THES. Est in recessu Tartari obscuro locus,
 710 Quem gravibus umbris spissa caligo adligat.
 A fonte discors manat hinc uno latex:
 Alter quieto similis (hunc iurant dei),
 Tacente sacram devehens fluvio Styga:
 At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
 715 Et saxa fluctu volvit, Acheron, invius
 Renavigari. Cingitur duplici vado
 Adversa Ditis regia, atque ingens domus
 Umbrante luco tegitur. Hic vasto specu
 Pendent tyranni limina; hac umbris iter;
 720 Haec porta regni. Campus hanc circa iacet,
 In quo superbo digere vultu sedens
 Animas recentes. Dira maiestas deo,
 Frons torva, fratrum quae tamen speciem gerat
 Gentisque tantae: vultus est illi Iovis,
 725 Sed fulminantis. Magna pars regni trucid
 Est ipse dominus, cuius aspectum timet,
 Quidquid timetur. AMPH. Verane est fama, Inferis
 Tam sera reddi iura, et oblitos sui

HERCULES FURENS. ACT. III. 27

Sceleris nocentes debitas poenas dare?
 Quis iste veri rector atque aequi arbiter? 730
 THE S. Non unus altâ sede quaesitor sedens
 Iudicia trepidis sera sortitur reis.
 Aditur illo Gnossius Minos foro;
 Rhadamanthus illo; Thetidis hoc audit socer.
 Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus 735
 Repetit, suoque premitur exemplo nocens.
 Vidi cruentos carcere includi duces,
 Et impotentis terga plebsiâ manu
 Scindi tyranni. Quisquis est placide potens,
 Dominusque vitae servat innocuas manus, 740
 Et incruentum mitis imperium regit,
 Animaque parcit: longa permensus diu
 Felicis aevi spatia, vel coelum petit,
 Vel laeta felix nemoris Elysii loca,
 Iudex futurus. Sanguine humano abstine, 745
 Quicumque regnas: scelera taxantur modo
 Maiora vestra. AMPH. Certus inclusos tenet
 Locus nocentes? utque fert fama, impios
 Supplicia vincissaeve perpetuis domant?
 THE S. Rapitur volucris tortus Ixion rota; 750
 Cervice saxum grande Sisyphiâ sedet;
 In amne medio faucibus siccis senex
 Sectatur undas: adluit mentum latex;
 Fidemque cum iam saepe decepto dedit,
 Perit unda in ore; poma destituunt famem; 755
 Praebet volucris Tityos aeternas dapes;
 Urnasque frustra Danaïdes plenas gerunt;
 Errant furentes impiae Cadmeïdes;
 Terretque mensas avida Phineas avis.
 AMPH. Nunc ede nati nobilem pugnam mei. 760
 Patui volentis munus an spoliū refert?
 THE S. Ferale tardis imminet saxum vadis,
 Stupent ubi undae, segne torpescit fretum.
 Hunc servat amnem cultu et adspectu horridus,

- 765 Pavidosque Manes squalidus gestat, senex.
Impexa pendet barba; deformem sinum
Nodus coërcet; concavae lurent genae,
Regit ipse conto portitor longo ratem.
Hic onere vacuam littori puppim adplicans
- 770 Repetebat umbras: poseit Alcides viam,
Cedente turba. Dirus exclamat Charon:
„ Quo pergis audax? Siste properantem gradum!“
Non passus ulla gnatus Alcmena moras.
Proprio coactum navidam conto domat,
- 775 Scanditque puppem. Cymba populorum capax
Succubuit uni: sedit, et gravior ratis
Utrisque Lethen latere titubanti bibit.
Tum victa trepidant monstra, Centauri truces,
Lapithaeque multo in bella successi mero.
- 780 Stygiae paludis ultimos quaerens sinus,
Foecunda mergit capita Lernaëus labos.
Post haec avari Ditis adparet domus.
Hic saevus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono
- 785 Regnum tuetur. Sordidum dabo caput
Lambunt colubrae; viperis horrent iuba;
Longusque tortâ sibilat caudâ draco;
Par ira formae. Sensit ut motus pedum
Attollit hirtas angue vibrato comas,
- 790 Missumque captat aure subrecta sonum,
Sentire et umbras solitus. Ut propior stetit
Iove natus: antro sedit incertus canis,
Et uterque timuit. Ecce! latratu gravi
Loca muta terret; sibilat totos minax
- 795 Serpens per armos; vocis horrendae fragor
Per ora missus terna felices quoque
Exterret umbras. Solvit a laevâ feros
Tunc ipse rictus, et Cleonaeum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit;
- 800 Victrice magnum dextera robur gerens

HERCULES FURENS. ACT. III. 29

Huc nunc et illuc verbere adsiduo rotat,
 Ingeminat ictus. Domitus infregit minas
 Et cuncta lassus capita submisit canis,
 Antroque toto cessit. Extimuit sedens
 Uterque solio dominus, et duci iubet; 805
 Me quoque petenti munus Alcidae dedit.
 Tunc gravia monstri colla permulcens manu
 Adamante texto vinxit. Oblitus sui
 Custos opaci pervigil regni canis
 Componit aures timidus, et patiens trahi, 810
 Herumque fassus, ore submisso obsequens,
 Utrumque cauda pulsat anguifera latus,
 Postquam est ad oras Taenari ventum, et nitor
 Percussit oculos lucis ignotae bono,
 Resumit animos vinctus; et vastas furens 815
 Quassat catenas; pene victorem abstulit,
 Pronumque retro vexit et movit gradu.
 Tunc et meas respexit Alcides manus:
 Geminis uterque viribus tractum canem,
 Ira furentem et bella tentantem irrita, 820
 Intulimus orbi. Vidit ut clarum aethera,
 Et pura nitidi spatia conspexit poli,
 [Oborta nox est, lumina in terram dedit,]
 Compressit oculos et diem invisum expulit
 Aciemque retro flexit, atque omni petit 825
 Cervice terram; tum sub Herculeae caput
 Abscondit umbra.

Densa sed laeto venit
 Clamore turba, frontibus laurum gerens,
 Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

*Chorus Herculis victoriam ex inferis reportatam canit, et
 ceteras illius laudes admiscet.*

Natus Eurystheus properante partu 830

- Iusserat mundi penetrare fundum :
Deerat hoc solum numero laborum ,
Tertiae regem spoliare sortis .
Ausus est coecus aditus inire ,
835 Ducit ad Manes via qua remotos
Tristis , et silva meluenda nigra ,
Sed frequens magna comitante turba .
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri :
840 Quantus Elëum ruit ad Tonantem ,
Quinta cum sacrum revocavit aestas ;
Quanta , cum longae redit hora nocti ,
Crescere et somnos cupiens quietos
Libra Phoebeos tenet aequa currus ,
845 Turba secretam Cererem frequentat ,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystae :
Tanta per campos agitur silentes
Turba ; pars tarda gradiens senecta
850 Tristis , et longa satiata vita ;
Pars adhuc currit melioris aevi ,
Virgines nondum thalamis iugatae ,
Et comis nondum positis ephebi ,
Matris et nomen modo doctus infans .
855 His datum solis , minus ut timerent ,
Igne praelato relevare noctem .
Ceteri vadunt per opaca tristes ;
Qualis est nobis animus , remota
Luce cum moestus sibi quisque sentit
860 Obrutum tota caput esse terra :
Stat chaos densum tenebraeque turpes ,
Et color noctis malus , ac silentis
Otium mundi vacuaeque nubes .
Sera nos illo referat senectus !
865 Nemo ad id sero venit , unde nunquam ,
Cum semel venit , poterit reverti .

c/

HERCULES FURENS. ACT. III. 31

Quid iuvat durum properare fatum?
 Omnis haec magnis vaga turba terris
 Ibit ad Manes, facietque inertī
 Vela Coccyto. Tibi crescit omne, 870
 Et quod Occasus videt, et quod Ortus:
 Parce venturis: tibi, Mors, paramur.
 Sis licet segnis: properamus ipsi.
 Prima quae vitam dedit hora, carpit.
 Thebis laeta dies adest: 875
 Aras tangite supplices!
 Pingues caedite victimas!
 Permixtae maribus nurus
 Solemnes agitent choros!
 Cessent deposito iugo 880
 Arvi fertilis incolae!
 Pax est Herculea manu
 Auroram inter et Hesperum
 Et qua sol medium tenens
 Umbras corporibus negat. 885
 Quodcunque adluitur solum
 Longo Tethyos ambitu,
 Alcidae domuit labor.
 Transvectus vada Tartari,
 Pacatis redit Inferis. 890
 Iam nullus superest timor
 Nil ultra iacet Inferos.
 Stantes, sacrificus, comas
 Dilecta tege populo!

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, THESEUS, AMPHI-
TRYON, MEGARA.

Hercules a caede Lyci reversus advocatis diis sacra facturus in furorem vertitur, et suam uxorem cum liberis occidit, deinde in somnum labitur.

- 895 HERC. Ultrice dextra fusus adverso Lycus
Terram cecidit ore; tum quisquis comes
Fuerat tyranni, iacuit et poenae comes.
Nunc sacra patri victor et Superis feram,
Caesisque meritas victimis aras colam.
- 900 Te, te, laborum socia et adiutrix, precor,
Belligera Pallas, cuius in laeva ciet
Aegis feroces ore saxifico minas!
Adsit Lycurgi domitor et rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrsos gerens;
- 905 Geminumque numen, Phoebus et Phoebi soror,
Soror sagittis aptior, Phoebus lyrae;
Fraterque quisquis incolit coelum meus,
Non ex noverca frater, huc adpellite
Greges opimos! Quidquid Indorum seges,
- 910 Arabesque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras: pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;
Te ramus oleae fronde gentili tegat,
Theseu. Tonantem nostra adorabit manus;
- 915 Tu conditores urbis, et silvestria
Trucis antra Zethi, nobilis Dircae aquae,
Laremque regis advenae Tyrium coles.
Date tura flammis! AMPH. Gnate, manantes prius
Manus cruenta caede et hostili expia.
- 920 HERC. Utinam cruorem capitis invisi deis
Libare possem! Gravior nullus liquor

HERCULES FURENS. ACT. IV. 33

Tinxisset aras: victima haud ulla amplior
 Potest magisque opima mactari Iovi,
 Quam rex iniquus. AMPH. Finiat genitor tuos
 Opta labores; detur aliquando otium 925
 Quiesque fessis. HERC. Ipse concipiam præces
 Iove meque dignas. Stet suo coelum loco
 Tellusque et aether; astra inoffensos agant
 Aeterna cursus; alta pax gentes alat;
 Ferrum omne teneat ruris innocui labor, 930
 Ensque lateant; nulla tempestas fretum
 Violenta turbet; nullus irato Iove
 Exiliat ignis; nullus hiberna nive
 Nutritus agros amnis eversos trahat;
 Venena cessent: nulla nocituro gravis 935
 Succo tumescat herba; non saevi ac truces
 Regnent tyranni. Si quod etiamnum est scelus
 Latura tellus, properet; et si quod parat
 Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? Medium diem
 Cinxere tenebrae; Phoebus obscuro meat 940
 Sine nube vultu! Quis diem retro fugat,
 Agitque in ortus? unde nox atrum caput
 Ignota profert? unde tot stellae polum
 Implent diurnae? Primus en! noster labor
 Coeli refulget parte non minima, Leo, 945
 Iraque totus fervet et morsus parat.
 Iam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
 Stat ore, et ignes efflat, et rutilat, iubam
 Cervice iactans. Quidquid autumnus gravis
 Hiemsque gelido frigida spatio refert, 950
 Uno impetu transiliet, et verni petet
 Frangetque Tauri colla. AMPH. Quod subitum
 hoc malum est?
 Quo, gnate, vultus huc et huc acres refers,
 Acieque falsum turbida coelum vides?
 HERC. Perdomita tellus, tumida cesserunt freta; 955
 Inferna nostros regna sensere impetus:
 SEN. TRAG. C

- Immune coelum est, dignus Alcidae labor.
In alta mundi spatia sublimis ferar.
Petatur aether: astra promittit pater.
- 960 Quid, si negaret? Non capit terra Herculem,
Tandemque Superis reddit. En! ultro vocat
Omnis deorum coetus, et laxat fores,
Una vetante. Recipis, et reseras polum,
An contumacis ianuam mundi traho?
- 965 Dubitatur etiam? Vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum resolvam! bella Titanes parent
Me duce furentes! saxa cum silvis feram,
Rapiamque dextra plena Centauris iuga!
- 970 Iam monte gemino limitem ad Superos agam!
Videat sub Ossa Pelion Chiron suum;
In coelum Olympus, tertio positus gradu,
Perveniet, aut mittetur. AMPH. Infandos procul
Averte sensus; pectoris sani parum,
- 975 Magni tamen, compesce dementem impetum.
HERC. Quid hoc? Gigantes arma pestiferi movent
Profugit umbras Tityos, ac, lacerum gerens
Et inane pectus, quam prope a coelo stetit!
Labat Cithaeron, alta Pallene tremit,
- 980 Macetumque Tempe. Rapuit hic Pindi iuga;
Hic rapuit Oeten; saevit horrendum Mimas;
Flammifera Erinnyes verbere excusso sonat,
Rogisque adustas propius ac propius sudes
In ora tendit; saeva Tisiphone, caput
- 985 Serpentibus vallata, post raptum canem
Portam vacantem clausit opposita face. —
Sed ecce! proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen! Inviso patri
Haec dextra iam vos reddet! Excutiat leves
- 990 Nervus sagittas! Tela sic mitti decet
Herculeae. AMPH. Quo se coecus impegit furor!
Vastum coactis flexit arcum cornibus,

Pharetramque solvit; stridet emissa impetu
 Arundo: medio spiculum collo fugit
 Vulnere relicto. HERC. Ceteram prolem eruam 995
 Omnesque latebris. Quid moror? maius mihi
 Bellum Mycenis restat: ut Cyclopea
 Eversa manibus saxa nostris concidant.
 Huc eat et illuc aula disiecto obiice,
 Rumpatque postes; columen impulsum labet! — 1000
 Perlucet omnis regia: hic video abditum
 Natum scelesti patris! AMPH. En, blandas manus
 Ad genua tendens, voce miseranda rogat!
 Scelus nefandum, triste, et adspectu horridum:
 Dextra precantem rapuit, et circa furens 1005
 Bis ter rotatum misit; ast illi caput
 Sonuit; cerebro tecta disperso madent.
 At misera, parvum protegens gnatum sinu,
 Megara furenti similis e latebris fugit.
 HERC. Licet Tonantis profuga condaris sinu, 1010
 Petet undecunque temet haec dextra, et feret.
 AMPH. Quo, misera, pergis? quam fugam aut la-
 tebram petis?
 Nullus salutis Hercule infesto est locus:
 Amplectere ipsum potius et blanda prece
 Lenire tenta. MEG. Parce iam, coniux, precor! 1015
 Agnosce Megaram! Gnatus hic vultus tuos
 Habitusque reddit. Cernis, ut tendat manus? A
 HERC. Teneo novercam! Sequere! da poenas
 mihi,
 Iugoque pressum libera turpi lovem!
 Sed ante matrem parvulum hoc monstrum oc-
 cidat. 1020
 MEG. Quo tendis, amens? sanguinem fundes
 tuum?
 AMPH. Pavefactus infans igneo vultu patris
 Perit ante vulnus: spiritum eripuit timor.
 In coniugem nunc clava libratur gravis.

- 1025 Perfregit ossa; corpori trunco caput
 Abest, nec usquam est. Cernere hoc aude, nimis
 Vivax senectus? Si piget luctus, habes
 Mortem paratam. Pectus in tela indue;
 Vel stipitem istum, caede monstrorum illitum,
- 1030 Converte: falsum ac nomini turpem tuo
 Remove parentem, ne tuae laudi obstrepat.
 THES. Quo te ipse, senior, obvium morti ingeris?
 Quo pergis amens? Profuge et obtectus late,
 Unumque manibus aufer Herculeis scelus.
- 1035 HERC. Bene habet: pudendi regis excisa est do-
 mus.
 Tibi hunc dicatum, maximae coniux Iovis,
 Gregem cecidi. Vota persolvi libens
 Te digna; et Argos victimas alias dabit.
 AMPH. Nondum vitasti, gnate: consummas sacrum,
- 1040 Stat, ecce, ad aras hostia; expectat manum
 Cervice prona; praebeo, occurro, insequor:
 Macta! Quid hoc est? Errat acies luminum,
 Visusque moeror hebetat. An video Herculis
 Manus trementes? Vultus in somnum cadit,
- 1045 Et fessa curvix capite submisso labat;
 Flexo genu iam totus ad terram ruit,
 Ut caesa silvis ornus, aut portus mari
 Datura moles. Vivis, an leto dedit
 Idem, tuos qui misit ad mortem, furor?
- 1050 Sopor est: reciprocos spiritus motus agit.
 Detur quieti tempus: ut somno gravi
 Vis victa morbi pectus oppressum leve.
 Remove, fantuli, tela, ne repetat furens.

CHORUS THEBANORUM.

Deos, sidera et elementa, quae lymphatis, lunaticis et mente captis dominantur, in luctum, commiserationem et auxilium Herculis Chorus advocat; somnum, qui furoribus sedare solet, precatur, ut gravi sopore pressum, Herculem menti restituat; pueros denique caecos deflet.

Lugeat aether, magnusque parens	
Aetheris alti, tellusque ferax,	1055
Et vaga ponti mobilis unda	
Tuque ante omnes, qui per terras	
Tractusque maris fundis radios,	
Noctemque fugas ore decoro,	
Fervide Titan! Obitus pariter	1060
Tecum Alcides vidit et ortus,	
Novitque tuas utrasque domos,	
Solvite tantis animum monstria,	
Solvite, Superi! rectam in melius	
Flectite mentem! tuque, o domitor	1065
Somme malorum, requies animi,	
Pars humanae melior vitae,	
Volucer, matris genus Astraeae,	
Frater durae languide Mortis,	
Veris miscens falsa, futuri	1070
Certus et idem pessimus auctor,	
Pater o rerum, portus vitae,	
Lucis requies, noctisque comes,	
Qui par regi famuloque venis:	
Placidus fecum lenisque fove	1075
Pavidum leti genus humanum	
Cogis longam discere mortem:	
Preme devictum torpore gravi.	
Sopor indomitos adliget artus;	
Nec torva prius pectora linquat,	1080
Quam mens repetat pristina cursum.	
En, fusus humi saeva feroci	

- Corde volutat somnia (nondum est
Tanti pestis superata mali),
- 1085 Clavaeque gravi lassum solitus
Mandare caput, quaerit vacua
Pondera dextra, motu iactans
Brachia vano, nec adhuc omnes
Expulit aestus; sed ut ingenti
- 1090 Vexata Noto servat longos
Unda tumultus, et iam vento
Cessante tumet. Pelle insanos
Fluctus animi: redeat pietas
Virtusque viro. Vel sit potius
- 1095 Mens vesano concita motu;
Error coecus, qua coepit; eat.
Solutè iam praestare potest
Furor insontem. Proxima puris
Sors est manibus nescire nefas.
- 1100 Nunc Herculeis percussa sonent
Pectora palmis; mundum solitos
Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat aether, audiat atri
- 1105 Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro;
Resonet moesto clamore chaos,
Lateque patens unda profundì,
- 1110 Et, qui melius tua tela tamen
Senserat, aër.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna sonent.
- 1115 Et tu, collo, decus ac telum,
Suspensa diu, fortis arundo,
Phaetreaeque graves, date saeva fero
Verbera tergo; caedant humeros

HERCULES FURENS. ACT. IV. 39

Robora fortes, stipesque potens
 Duris oneret pectora nodis; 1120
 Plangant tantos arma dolores.
 Non, vos, patriae laudis comites,
 Ulti saevos vulnere reges;
 Non Argiva membra palaestra
 Flectere docti, fortes caestu 1125
 Fortesque manu; iam tamen ausi
 Telum Scythicis levo corytis
 Missum certa librare manu,
 Tutosque fuga figere cervos,
 Nondumque ferae terga iubatae, 1130
 Ite ad Stygios, umbrae, portus,
 Ite, innocuae, quas in primo
 Limine vitae scelus oppressit
 Patriusque furor!
 Ite, infaustum genus, o pueri 1135
 Noti per iter triste laboris!
 Ite, iratos visite reges!

ACTUS QUINTUS.

HERCULES, AMPHITRYON, THESEUS.

Hercules exspectatus et menti restitutus, postquam suos a se interfectos comperit, manus sibi inferre parat; patris precibus victus sibi parcit, Athenasque Thesei consilio purgandus proficiunt.

Quis hic locus, quae regio, quae mundi plaga?
 Ubi sum? sub ortu solis, an sub cardine
 Glacialis Ursae? numquid Hesperii maris 1140
 Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
 Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
 Certe rediimus. Unde prostrata a domo

- Video cruenta corpora? an nondum exiit
1145 Simulacra mens inferna? Post reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri: paveo nescio quid; mihi
Nescio quod animus grande praesagit malum.
Ubi est parens? ubi illa natorum grege
1150 Anmosa coniux? cur latus laevum vacat
Spolio leonis? quonam abit tegimen meum,
Idemque somno molliis Herculeo torus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahare potuit? spolia quis tanta abstulit?
1155 Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet!
Exsurge, Virtus, quem novum coelo pater
Genuit relicto; cuius in foetu stetit
Nox longior, quam nostra! — Quod caelo nefas?
1160 Gnati cruenta caede confecti iacent:
Peremta coniux. Quis Lycus regnum obtinet,
Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est
Hercule reverso? Quisquis Ismeni loca,
Actaea quisquis arva, qui gemino mari
1165 Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre! saevae cladis auctorem indica!
Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi
Non monstrat hostem. Victor Alcidae, latus?
Procede, seu tu vindicas currus truces
1170 Thracis cruenti: sive Geryonae pecus,
Libyaeve dominos! nulla pugnandi mora est.
En, nudus adsto! vel meis armis licet
Petas inermem. Cur meos Theseus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt sua?
1175 Differte stetus! Quis meos dederit neci
Omnes simul, profare! — Quid, genitor, siles?
At tu ede, Theseu; sed tua, Theseu, fide.
Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrimas fundit. In tantis malis

HERCULES FURENS. ACT. V. 41

Quid est pudendum? numquid Argivæ impotens 1180
 Dominator urbis, numquid infestum Lyci
 Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
 Per te meorum facinorum laudem precor,
 Genitor, tuique nominis semper mihi
 Numen secundum: fare, quis fudit domum? 1185
 Cui praeda iacui? AMPH. Tacita sic abeant
 mala.

HERC. Ut inultus ego sim? AMPH. Saepe vin-
 dicta obfuit.

HERC. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?

AMPH. Maiora quisquis timuit. HERC. His
 etiam, pater,

Quidquam timeri maius aut gravius potest? 1190
 AMPH. Cladis tuae pars ista, quam nosti, quota
 est?

HERC. Miserere, genitor! supplices tendo manus.

Quid hoc? manus refugit. Hic errat scelus.

Unde hic cruor? Quid? illa puerili madens

Arundo leto? — Tincta Lernaëa nece 1195

Iam tela video nostra: non quaero manum:

Quis potuit arcum flectere, aut quae dextera

Sinuare nervum iusta cedentem mihi?

Ad vos revertor, genitor. Hoc nostrum est scelus?

Tacuere: nostrum est. AMPH. Luctus estistic tuus, 1200

Crimen novercae; casus hic culpa caret.

HERC. Nunc parte ab omni, genitor, iratus tona,

Oblite nostri; vindica sera manu

Saltem nepotes; stelliger mundus sonet,

Flammasque et hic et ille iaculetur polus; 1205

Rupes ligatum Caspiae corpus trahant

Atque ales avida! cur Promethei vacant

Scopuli? Paretur vertice immenso feras

Volucresque pascens Caucasi abruptum latus,

Nudumque silvis! illa, quae pontum Scythen, 1210

Symplegas, arctat, hinc et hinc vietas manus

- Distendat alto; cumque revocata vice
 In se coibunt, saxaque in coelum expriment
 Actis utrinque rupibus medium mare,)
 1215 Ego inquieta montium iaceam mora.
 Quin, structum acervans nemore congesto ag-
 gerem,
 Cruore corpus impio sparsum cremo?
 Sic, sic agendum est: Inferis reddam Herculem.
 AMPH. Nondum tumultu pectus attonito caret.
 1220 Mutavit iras, quodque habet proprium furor,
 In se ipse saevit. HERC. Dira Furiarum loca
 Et Inferorum carcer et sonti plaga
 Decreta turbae, et si quod exilium latet
 Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi:
 1225 Huc me abde tellus! Tartari ad finem ultimum
 Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!
 Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
 Deslere digne poterit? hic durus malis
 Lacrimare vultus nescit. Huc ense date,
 1230 Date huc sagittas, stipitem huc vastum date:
 Tibi tela frangam nostra; tibi nostros, puer,
 Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis
 Ardebit umbris; ipsa Lernaëis frequens
 Pharetra telis in tuos ibit rogos.
 1235 Dent arma poenas! vos quoque infaustas meis
 Cremabo taedis, o novercales manus!
 THES. Quis nomen unquam sceleris errori ad-
 didit.
 HERC. Saepe error ingens sceleris obtinuit lo-
 cum.
 THES. Nunc Hercule opus est: perfer hanc mo-
 lem mali.
 1240 HERC. Non sic furore cessit extinctus pudor,
 Populos ut omnes impio adspectu fugem.
 Arma, arma, Theseu, flagito propere mihi
 Subtracta reddi. Sana si mens est mihi;

Referte manibus tela; si remanet furor:
Pater, recede; mortis inveniam viam. 1245

AMPH. Per sancta generis sacra, per ius nominis
Utrumque nostri, sive me altorem vocas
Seu tu parentem, perque venerandos piis
Canos: senectae parce desertae, precor,
Annisque fessis! unicum lapsae domus 1250

Firmamen, unum lumen adflicto malis
Temet reserva! Nullus ex te contigit
Fructus laborum: semper aut dubium mare,
Aut monstra timui; quisquis in toto furit
Rex saevus orbe, manibus aut aris nocens, 1255

A me timetur; semper absentis pater
Fructum tui tactumque et adspectum peto.

HERC. Cur animam in ista luce detineam amplius
Morereque, nihil est: cuncta iam amisi bona,
Mentem, arma, famam, coniugem, gnatos, manus; 1260
Etiam furorem: nemo polluto queat
Animo mederi: morte sanandum est scelus.

AMPH. Perimes parentem? HERC. Facere ne
possim, occidam.

AMPH. Genitore coram? HERC. Cernere hunc
docui nefas.

AMPH. Memoranda potius omnibus facta intuens 1265
Unius a te criminis veniam pete.

HERC. Veniam dabit sibi ipse, qui nulli dedit?

Laudanda feci iussus; hoc unum meum est.
Succurre, genitor, sive te pietas movet,
Seu triste fatum, sive violatae decus 1270

Virtutis: effer arma! vincatur mea
Fortuna dextra. THES. Sunt quidem patriae
preces

Satis efficaces; sed tamen nostro quoque
Moveare fletu. Surge, et adversa impetu
Perfringe solito! nunc tuum nulli imparem 1275
Animum malo resume! nunc magna tibi

Virtute agendum est: Herculem irasci veta.

HERC. Si vivo: feci scelera; si morior: tuli.

Purgare terras propero: iamdudum mihi

Monstrum impium saevumque et immite ac fe-

1280

rum

Oberrat. Agedum, dextra, conare adgredi

Ingens opus, labore bisseño amplius! —

Ignava, cessas, fortis in pueros modo

Pavidasque matres? Arma nisi dantur mihi,

1285

Aut omne Pindi Thracis excindam nemus,

Bacchique lucos, et Cithaeronis iuga

Mecum cremabo; aut tota cum domibus suis

Dominisque tecta, cum deis templa omnia

Thebana, supra corpus excipiam meum,

1290

Atque urbe versa condar; et, si fortibus

Leve pondus humeris moenia immissa incident,

Septemque opertus non satis portis premar:

Onus omne, media parte quod mundi sedet,

Dirimitque Superos, in meum vertam caput!

1295

ΑΜΦ. Reddo arma. HERC. Vox est digna ge-
nitore Mercuris.

Hoc, en, peremptus spiculo cecidit puer...

ΑΜΦ. Hoc Iuno telum manibus emisit tuis

HERC. Hoc nunc ego utar. ΑΜΦ. Ecce, quam
miserum metu

Cor palpitat, corpusque sollicitum ferit!

1300

HERC. Aptata arundo est. ΑΜΦ. Ecce, iam
facies scelus

Volens sciensque! HERC. Pande: quid fieri
iubes?

ΑΜΦ. Nihil rogamus; noster in tuto est dolor.

Gnatum potes servare tu solus mihi,

Eripere nec tu. Maximum evasi metum.

1305

Miserum haud potes me facere, felicem potes.

Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam

Famamque in arto stare et ancipiti scias.

HERCULES FURENS. ACT. V. 45

Aut vivis, aut occidis: hanc animam levem,
Fessamque senio, nec minus quassam malis,
In ore primo teneo. — Tam tarde patri 1310
Vitam dat aliquis? Non feram ulterius moram:
Letale ferro pectus impresso induam!
Hic, hic iacebit Herculis sani scelus.

HERC. Iam parce, genitor, parce! Iam revoca
manum!

Succumbe, virtus! perfer imperium patris! 1315
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor.
Vivamus. Artus adleva adflitos solo,
Theseu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. AMPH. Hanc manum ample-
ctor libens;

Hac nixus ibo; pectori hanc aegro admovens 1320
Pellam dolores. HERC. Quem locum profugus
petam?

Ubi me recondam, quave tellure obruar?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Persica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve libera turbidus gaza fluens, 1325
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Maeotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus:
Haerebit altum facinus. In quas impius
Terras recedes? ortum an occasum petes? 1330
Ubique notus perdidit exilio locum.

Me refugit orbis; astra transversos agunt
Obliqua cursus; ipse Titan Cerberum
Melioze vultu vidit. O fidum caput,
Theseu, latebram quaere longinquam, abditam; 1335
Quoniamque semper sceleris alieni arbiter
Amas nocentes: gratiam meritis refer
Vicemque nostris: redde me infernis, precor,
Umbris reductum, meque subiectum tuis

46 L. ANN. SENECA. HERC. FUR. ACT. V.

1340 Restitue vinclis! Ille me abscondet locus.

Sed et ille novit. THES. Nostra te tellus manet:

Illic solutam caede Gradivus manum

Restituit armis. Illa te, Alcida, vocat,

Facere innocentes terra quae Superos solet.

T H Y E S T E S.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.

ATREUS.

TANTALUS.

MEGABRA.

PLISTHENES THYESTIS F.

CHORUS SENUM MYCENAEORUM.

TANTALUS THYESTIS F. } Mutae personae.

ALIUS THYESTIS F.

SATELLES, NUNCIUS.

ARGUMENTUM.

Alternis annis regnandi vices pacti Atreus et Thyestes, Pelopis ex Hippodamia filii, Argis imperabant. Thyestes, adiuvante Aërope, fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, aureum arietem, in cuius possessione erat fatum regni, amovet, et male conscius in exilium abit. Atreus, evasimae dolonâ, missis suis filiis, velle se in gratiam redire simulat, oblata regni parte redditum illi persuadet. Tres Thyestis liberos, quos obsides acceperat, ad aras immolatos, partim assos, partim elixos patri nescienti epulandos apponit, mixtumque vino cruorem illi praebet. Sub finem nefandi convivii (quod Sol, ne videret, refugit) capita illi et manus filiorum ostendit, quasque dapes absumserit, narrat, insultans fratris luctui, dolori et imprecationibus.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Sedibus expulsus patriis regnoque Thyestes
Dignas infando pendebat crimine poenas:
Namque olim, furiis foedoque incensus amore,
Fraternum invasit thalamum et vetitos hymenaeos.
5 Necdum Atrei mens dira odiis expleta quierat.
Saevit, et ingentes acuit dolor improbus iras;
Accinctusque dolis fratrem remeare Mycenae
Iussit, et in regno simulata pace locavit.
Proh scelus indignum! parvos mactare nepotes
10 Sustinet, et patriis epulandos ponere mensis.
Ille amens mandit natorum dentibus artus,
Immixtumque haurit cognato sanguine Bacchum.
Haec ne monstra pio spectaret lumine Phoebus,
Adversos Graio deflexit ab orbe iugales.

ACTUS PRIMUS.

UMBRA TANTALI, MEGÆERA.

*Adducitur ab Inferis Tantalus & Euris, cogiturque miscere
nefaria odia inter suos ex Pelope nepotes Atreum et Thyestem.*

TANT. Quis me Inferorum sede ab infausta ex-
trahit,
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalò visas domos
Ostendit iterum? Peius inventum est siti
Arente in undis aliquid, et peius fame 5
Hiante semper? Sisyphi numquid lapis
Gestandus humeris lubricus nostris venit?
Aut membra celeri differens cursu rota?
Aut poena Tityi, qui specu vasto patens 10
Visceribus atras pascit effossis aves,
Et nocte reparans, quidquid amisit die,
Plenum recenti pabulum monstro iacet?
In quod malum transcribor? O quisquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Disponis, addi si quid ad poenas potest, 15
Quod ipse custos carceris diri horreat,
Quod moestus Acheron paveat, ad cuius metum
Nos quoque tremamus, quaere: iam nostra subit
E stirpe turba, quae suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, et inausa audeat. 20
Regione quidquid impia cessat loci,
Complebo; nunquam stante Pelopea domo
Minos vacabit. MEG. Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age!
Certetur omni scelere, et alterna vice 25
Stringantur enses. Ne sit irarum modus

SEN. TRAG. D

- Pudorve; mentes caecus instiget furor;
Rabies parentum daret, et longum nefas
Eat in nepotes; nec vacet cuiquam vetus
30 Odisse crimen: semper oriatur novum,
Nec unum in uno; dumque punitur scelus,
Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos; dubia violentae domus
Fortuna reges inter incertos labet;
35 Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus adsiduo ferat.
Ob scelera pulsi, cum dabit patriam deus,
In scelera redeant; sintque tam invisi omnibus,
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet:
40 Fratrem expavescat frater, et gnatum parens
Gnatusque patrem; liberi pereant male
Peius tamen nascantur; immineat viro
Infesta coniux; bella trans pontum vehant;
Effusus omnes irriget terras cruor,
45 Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix; impia stuprum in domo
Levissimum sit fratri: et fas et fides
Iusque omne pereat. Non sit a vestris malis
Immune coelum. Cur micant stellae polo,
50 Flammaeque servant debitum mundo decus?
Nox atra fiat! Excidat coelo dies!
Misce penates; odia, caedes, funera
Arcesse, et imple Tantalo totam domum!
Ornetur altum columen, et lauro fores
55 Laetae virescant; dignus adventu tuo
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero. Dextra cur patriui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos:
Ecquando tollet? Ignibus iam subditis
60 Spument athena; membra per partes eant
Discerpta; patruos polluat sanguis focos;
Epulae instruantur. Non novi sceleris tibi

THYESTES. ACT. I.

51

Conviva venies. Liberum dedimus diem,
Tuamque ad ista solvimus mensas famem:

Ieiunia exple; mixtus in Bacchum cruor 65

Spectante te potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo praeceps ruis?

TANT. Ad stagna et amnes et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenae fugas.

Abire in atrum carceris liceat mihi 70

Cubile; liceat, si parum videor miser,
Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquer, igneo cinctus freto.

Quicumque poenas lege fatorum datas
Pati iuberis; quisquis exeso iaces 75

Pavidus sub antro, iamque venturi times
Montis ruinam; quisquis avidorum feros
Rictus leonum et dira Furiarum agmina
Implicitus horres; quisquis immissas faces

Semiustus abigis: Tantalii vocem excipe 80

Properantis ad vos! credite experto mihi:
Amate poenas! Quando continget mihi
Effugere Superos? MEA. Ante perturba domum,
Inferque tecum proelia et ferri malum

Regibus amorem; concute insano ferum 85

Pectus tumultu. TANT. Me pati poenas decet,
Non esse poenam. Mittor, ut dirus vapor

Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparsura pestis. Ducam in horrendum nefas
Avus nepotes? Magne divorum parens 90

Nosterque, quamvis pudeat, ingenti licet
Taxata poena lingua crucietur loquax:

Nec hoc tacebo: moneo, ne sacra manus
Violate caede, neve furiali malo
Adspargite aras! Stabo et arcebo scelus. 95

Quid ora terres verbere, et tortos ferox
Minaris angues? quid famem fixam intimis
Agitas medullis? Flagrat incensum siti

- Cor, et perustis flamma visceribus micat.
 100 Sequor.
 Hunc, o, furorem divide in totam domum!
 Sic, sic ferantur, et suum infensi invicem
 Sitiant cruorem! Sensit introitus tuos
 Domus, et nefando tota contactu horruit.
 105 Actum est abunde. Gradere ad infernos specus
 Annemque notum: iam tuum moestae pedem
 Terrae gravantur. Cernis, ut fontes liquor
 Introrsus actus linquat, ut ripae vacent,
 Ventusque raras igneus nubes ferat?
 110 Pallescit omnis arbor, ac nudus stetit
 Fugiente pomo ramus; et qui fluctibus
 Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
 Vicina gracili dividens terra vada,
 Longe remotos latus exaudit sonos.
 115 Iam Lerna retro cessit, et Phoronides
 Latuere venae; nec suas profert sacer
 Alpheos undas, et Cithaeronis iuga
 Stant parte nulla cana, deposita nive,
 Timentque veterem nobilis Argi sitim.
 120 En! ipse Titan dubitat, an iubeat sequi
 Cogatque habenis ire peritulum diem.

C H O R U S.

Chorus ex senibus Mycenasis vel Argivis - constans (Argos enim cum Mycenis confundunt poetae) deos urbium in Peloponneso praesides, ut mala et scelera in domo Pelopis concepta et imminentia prohibeant avertantque, precatur, et Tantali impium facinus ac poenam canit.

- Argos de Superis si quis Achaicum
 Pisaeisque domos curribus inclitas,
 Isthmi si quis amat regna Corinthii
 125 Et portus geminos et mare dissidens;
 Si quis Taygeti conspicuas nives,

THYESTES. ACT. I.

53

Quas, cum Sarmaticus tempore frigido

In summis Boreas composuit iugis,

Aestas veliferis solvit Etesias

(Quem tangit gelido flumine lucidus

130

Alpheos, stadio notus Olympico):

Advertat placidum numen, et arceat,

Alternae scelerum ne redeant vices,

Neu succedat avo deterior nepos,

Et maior placeat culpa minoribus.

135

Tandem lassa feres exuat impetus

Sicci progenies impia Tantalum.

Peccatum satis est. Fas valuit nihil

Ad commune nefas. Proditus occidit

Deceptor domini Myrtilus, et fide

140

Vectus, qua tulerat, nobile reddidit

Mutato pelagus nomine. Notior

Nulla est Ioniis fabula navibus.

Exceptus gladio parvulus impio

Dum currit patriam gnatus ad osculum,

145

Immatura focis victima concidit,

Divisusque tua est, Tantale, dextera;

Mensas ut strueres hospitibus deis.

Hos aeterna fames prosequitur cibos,

Hos aeterna sitis; nec dapibus feris

150

Decerni potuit poena decentior.

Stat lusus vincto gutture Tantalus:

Impendet capiti plurima noxio

Phineis avibus praeda fugacior;

Hinc illinc gravidis frondibus incubat

155

Et curvata suis foetibus, ac tremens

Adludit patulis arbor hiatibus.

Haec, quamvis avidus nec patiens morae,

Deceptus toties tangere negligit,

Obliquatque oculos, oraque comprimit,

160

Inclusisque famem dentibus adligat;

Sed tunc divitias omne genus suas

- Demittit propius, pomaque desuper
 Insultant foliis mitia languidis,
 165 Accenduntque famem, quae iubet irritas
 Exercere manus. Has ubi protulit,
 Et falli libuit: totus in arduum
 Autumnus rapitur silvaeque mobilis.
 Instat deinde sitis non levior fame;
 170 Qua cum percaluit sanguis et igneis
 Exarsit facibus: stat miser obvios
 Fluctus ore vocans, quos profugus latex
 Avertit, sterili deficiens vado,
 Conantemque sequi, deserit; hic bibit
 175 Altum de rapido gurgite pulverem.

ACTUS SECUNDUS.

ATREUS, SATELLES.

Atræus, ulciscendi fratrem certus, de vindictæ ratione cum satellite deliberat, quem honesta consulentem non audit; impium tandem et infandam ultionis rationem excogitat.

- A T R. Ignave, iners, enervis, et (quod maximum
 Probrum tyranno rebus in summis reor)
 Inulte, post tot scelera, post fratris dolos
 Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
 180 Iratus, Atræus? Fremere iam totus tuis
 Debebat armis orbis, et geminum mare
 Utrisque classes agere; iam flammis agros
 Lucere et urbes decuit, ac strictum undique
 Micare ferrum. Tota sub nostro sonet
 185 Argolica tellus equite; non silvæ tegant
 Hostem, nec altis montium structæ iugis
 Arces; relictis bellicum totus canat
 Populus Mycenis; quisquis invisum caput

THYESTES, ACT. II.

55

Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.
 Haec ipsa pollens inclyti Pelopis domus 190
 Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
 Age, anime, fac, quod nulla posteritas probet,
 Sed nulla taceat! aliquod audendum est nefas
 Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
 Suum esse malit. Scelera non ulcisceris, 195
 Nisi vincis. — Ecquid esse tam saevum potest,
 Quod superet illum? numquid abiectus iacet?
 Numquid secundis patitur in rebus modum,
 Fessis quietem? Novi ego ingenium viri
 Indocile: flecti non potest, frangi potest. 200
 Proin, antequam se firmet aut vires paret,
 Petatur ultro: ne quiescentem petat.
 Aut perdet, aut peribit; in medio est scelus
 Positum occupanti. S A T. Fama te populi nihil
 Adversa terret? A T R. Maximum hoc regni bo-
 num est, 205
 Quod facta domini cogitur populus sui
 Tam ferre, quam laudare. S A T. Quos cogit metus
 Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
 At qui favoris gloriam veri petit,
 Animo magis quam voce laudari volet. 210
 A T R. Laus vera et humili saepe contingit viro;
 Non nisi potenti falsa. Quod nolunt, velint.
 S A T. Rex velit honesta: nemo non eadem volet.
 A T R. Ubicunque tantum honesta dominantilicent,
 Precario regnatur. S A T. Ubi non est pudor, 215
 Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides:
 Instabile regnum est. A T R. Sanctitas, pietas, fides,
 Privata bona sunt; qua iuvat, reges eant.
 S A T. Nefas nocere vel malo fratri puta.
 A T R. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas: 220
 Quid enim reliquit crimine intactum, aut ubi
 Sceleri pepercit? Coniugem stupro abstulit,
 Regnumque furto. Specimen antiquum imperi

- Fraude est adeptus; fraude turbavit domum.
 225 Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
 Arcanus aries, ductor opulenti gregis,
 Cuius per omne corpus effuso coma
 Dependet auro, cuius e tergo novi
 Aurata reges sceptrā Tantalici gerunt.
- 230 Possessor huius regnat; hunc cunctae domus
 Fortuna sequitur. Tuta seposita sacer
 In parte carpit prata, quae claudit lapis,
 Fatale saxeo pascuum muro tegens.
 Hunc, facinus ingens ausus, adsumta in scelus
- 235 Consorte nostri perfidus thalami avehit.
 Hinc omne cladis mutuae fluxit malum
 Per regna trepidus exul erravit; mea
 Pars nulla generis tuta ab insidiis vacat;
 Corrupta coniux, imperi quassa est fides;
- 240 Domus aegra, dubius sanguis est; certi nihil
 Nisi frater hostis. Quid stupes? Tandem incipe,
 Animoque sume Tantalum, et Pelopem adspice:
 Ad haec manus exempla poscuntur meae.
 Profare, dirum qua caput mactem via!
- 245 S A T. Ferro peremptus spiritum inimicum expuat.
 A T R. De fine poenae loqueris; ego poenam volo.
 Perimat tyrannus lenis; in regno meo
 Mors impetratur. S A T. Nulla te pietas movet?
 A T R. Excede, Pietas; si modo in nostra domo
- 250 Unquam fuisti! Dira Furiarum cohors
 Discorsque Erinny's veniat et geminas faces
 Megaera quatiens; nōh satis magno meum
 Ardet furore pectus; impleri iuvat
 Maiore monstro. S A T. Quid novi rabidas struis?
- 255 A T R. Nil quod doloris capiat adsueti modum.
 Nullum relinquam facinus, et nullum est satis.
 S A T. Ferrum? A T R. Parum est. S A T. Quid ignis?
 A T R. Etiamnum parum est.
 S A T. Quoniam ergo tale tantus utetur dolor?

A T R. Ipso Thyeste. **S A T.** Maius hoc ira est malum.
A T R. Fateor. Tumultus pectora attonitus quatit, 260
 Penitusque volvit; rapior, et quo nescio;
 Sed rapior. Imo mugit e fundo solum,
 Tonat dies serenus, ac totis domus
 Ut fracta tectis crepuit, et moti lares
 Vertere vultum: fiat hoc, fiat nefas, 265
 Quod, di, timetis. **S A T.** Facere quid tandem paras?
A T R. Nescio quid animus maius et solito amplius
 Supraque fines moris humani tumet,
 Instatque pigris manibus. Haud quid sit scio;
 Sed grande quiddam est. Ita sit! hoc, anime, occu-
 pa! 270
 Dignum est Thyeste facinus, et dignum Atreo:
 Uterque faciat. — Vidit infandas domus
 Odrysia mensas. — Fateor, immane est scelus;
 Sed occupatum: maius hoc aliquid dolor
 Inveniat. Animum Daulis inspira parens, 275
 Sororque! Causa est similis: assiste, et manum
 Impelle nostram! — Liberos avidus pater
 Gaudensque laceret, et suos artus edat.
 Bene est! abunde est! hic placet poenae modus
 Tantisper. Ubinam est? tam diu cur innocens 280
 Versatur Atreus? Tota iam ante oculos meos
 Imago caedis errat, ingesta orbitas
 In ora patris. Anime, quid rursus times,
 Et ante rem subsidis? Audendum est, age!
 Quod est in isto scelere praecipuum nefas, 285
 Hoc ipse faciet. **S A T.** Sed quibus captus dolis
 Nostros dabit, perductus, in laqueos pedem?
 Inimica credit cuncta. **A T R.** Non poterat capi,
 Nisi capere vellet. Regna nunc sperat mea.
 Hac spe minanti fulmen occurret Iovi; 290
 Hac spe subibit gurgitis tumidi minas,
 Dubiumque Libycae Syrtis intrabit fretum;
 Hac spe, quod esse maximum retur malum,

- Fratrem videbit. S A T. Quis fidem pacis dabit?
 295 Cui tanta credet? A T R. Credula est spes improba.
 Gnatis tamen mandata, quae patruo ferant,
 Dabimus: relictis exul hospitium vagus
 Regno ut miserias mutet, atque Argos regat,
 Ex parte dominus. Si nimis durus preces
 300 Spernet Thyestes: liberos eius rudes
 Malisque fessos gravibus et faciles capi
 Praecommovebunt. Hinc vetus regni furor,
 Illinc egestas tristis ac durus labor,
 Quamvis rigentem tot malis subigit virum.
 305 S A T. Iam tempus illi fecit aerumnas leves.
 A T R. Erras: malorum sensus adcrevit die.
 Leve est miserias ferre, perferre est grave.
 S A T. Alios ministros consili tristis lege:
 Peiora iuvenes facile praecepta audiunt;
 310 In patre facient, quidquid in patruo doces.
 Saepe in magistrum scelera redierunt sua.
 A T R. Ut nemo doceat fraudis et sceleris vias:
 Regnum docebit. Ne mali fiant, times?
 Nascuntur istud. Quod vocas saevum, asperum,
 315 Agique dire credis et nimium impie,
 Fortasse et illic agitur. S A T. Hanc fraudem scient
 Gnati parari? Tacita tam rudibus fides
 Non est in annis; detegent forsitan dolos:
 Tacere multis discitur vitae malis.
 320 Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
 Falles, ut ipsi crimine et culpa vacent?
 A T R. Quid enim necesse est liberos sceleri meo
 Inserere? Per nos odia se nostra explicant. —
 Male agis, recedis, anime! Si parcis tuis,
 325 Parces et illi: consili Agamemnon mei
 Sciens minister fiat, et patri sciens
 Menelaus adsit. Prolis incertae fides
 Ex hoc petatur scelere. Si bella abnuunt
 Et gerere nolunt odia, si patrum vocant:

THYESTES. ACT. II.

59

Pater est. Eatur. — Multa sed trepidus solet 330
 Detegere vultus; magna nolentem quoque
 Consilia produnt: nesciant, quantae rei
 Fiant ministri. Nostra tu coepta occules.
 S A T. Haud sum monendus: ista nostro in pectore
 Fides timorque, sed magis claudet fides. 335

CHORUS.

A dissidiis fratrum, qui ad tempus minas componunt, sumta occasione, Chorus regum ambitionem taxat, quis vere rex sit docet, vitam denique salutem collaudat.

Tandem regia nobilis,
 Antiqui genus Inachi,
 Fratrum composuit minas.
 Quis vos exagitat furor,
 Alternis dare sanguinem 340
 Et sceptrum scelere adgredi?
 Nescitis, cupidi arcium,
 Regnum quo iaceat loco.
 Regem non faciunt opes,
 Non vestis Tyriae color, 345
 Non frontis nota regiae,
 Non auro nitidae fores:
 Rex est, qui posuit metus
 Et diri mala pectoris,
 Quem non ambitio impotens 350
 Et nunquam stabilis favor
 Vulgi praecipitis movet,
 Non quicquid fodit Occidens,
 Aut unda Tagus aurea
 Claro devehit alveo; 355
 Non quidquid Libycis terit
 Fervens area messibus;
 Quem non concutiet cadens
 Obliqui via fulminis,

- 360 Non Eurus rapiens mare,
Aut saevo rabidus freto
Ventosi tumor Adriae;
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs;
365 Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia,
Occurritque suo libens
Fato, nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
370 Qui sparsos agitant Dahae,
Qui rubri vada litoris,
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent,
Aut qui Caspia fortibus
375 Recludunt iuga Sarmatis;
Certet, Danubui vadum
Audet qui pedes ingredi,
Et (quocunque loco iacent)
Serres vellere nobiles:
380 Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis et inertibus
Telis, quae procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas:
385 Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus:
Rex est, qui metuit nihil
Rex est, qui cupiet nihil.
390 Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicunque volet, potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies;
Obscuro positus loco,
395 Leni perfruar otio;

Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui, notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

400

ACTUS TERTIUS.

THYESTES, PLISTHENES,

TANTALUS iunior et } Mutae personae.
FRATER tertius }

Thyesti a fratre Atreo per huius filios revocato, redeuntique in patriam, non sine diffidentia ac mente malum praesagiente, revertendi fiduciam addunt ipsius filii.

THY. Optata patriae tecta et Argolicas opes,
Miserisque summum ac maximum exulibus bonum, 405
Tractum soli natalis et patrios deos
(Si sunt tamen di) cerno, Cyclopum sacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuveni stadia, per quae nobilis
Palmam paterno non semel curru tuli. 410
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe et Atreus. Repete silvestres fugas
Saltusque densos potius et mixtam feris
Similemque vitam! Clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat. 415
Cum quod datur spectabis, et dantem adspice!
Modo inter illa, quae putant cuncti aspera,
Fortis fui laetusque; nunc contra in metus

- Revolvor, animus haeret ac retro cupit**
420 Corpus referre, moveo nolentem gradum.
PLISTH. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu
 stupet,
 Vultumque versat, seque in incerto tenet.
THY. Quid, anime, pendes, quidve consilium diu
 Tam facile torques? Rebus incertissimis,
425 Fratri atque regno, credis, ac metuis mala
Iam victa, iam mansueta, et aerumnas fugis
Bene collocatas? Esse iam miserum iuvat.
Reflecte gressum, dum licet, teque eripe!
PLISTH. Quae causa cogit, genitor, apatria gra-
 dum
430 Referre visa? cur bonis tantis sinum
Subducis? Ira frater abiecta redit;
Partemque regni reddit, et lacerare domus
Componit artus, teque restituit tibi
THY. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigit.
435 Nihil timendum video; sed timeo tamen.
Placet ire; pigris membra sed genubus labant,
Alioque quam quo nitor abductus feror.
Sic concitatam remige et velo ratem
Aestus, resistens remigi et velo, refert.
440 PLISTH. Evince, quidquid obstat et mentem im-
 pedit,
 Reducemque quanta praemia expectent vide.
 Pater, potes regnare. **THY.** Cum possim mori.
PLISTH. Summa est potestas... **THY.** Nulla, si
 cupias nihil.
PLISTH. Gnatis relinques. **THY.** Non capit
 regnum duos.
445 PLIST. Miser esse mavult, esse qui felix potest?
THY. Mihi crede, falsis magna nominibus placent,
 Frustra timeuntur dura. Dum excelsus steti,
 Nunquam pavere destiti atque ipsum mei
 Ferrum timere lateris. O quantum bonum est

THYESTES. ACT. III.

63

Obstare nulli, capere securas dapes 450

Humi iacentem! Scelera non intrant casas,

Tutusque mensa capitur angusta cibus;

Venenum in auro bibitur. Expertus loquor:

Malam bonae praeferre fortunam licet.

Non vertice alti montis impositam domum 455

Et eminentem civitas humilis tremit,

Nec fulget altis splendidum tectis ebur,

Somnosque non defendit excubitor meos;

Non classibus piscamur et retro mare

Iacta fugamus mole; non ventrem improbum 460

Alimus tributo gentium: nullus mihi

Ultra Getas metatur et Parthos ager;

Non ture colimur, nec meae, excluso Iove,

Ornantur arae; nulla culminibus meis

Imposita mutat silva, nec fumant manu 465

Succensa multa stagna, nec somno dies,

Bacchoque nox iungenda pervigili datur:

Sed non timemur; tuta sine telo est domus,

Rebusque parvis alta praestatur quies.

Immane regnum est posse sine regno pati. 470

PLIST. Nec abnuendum est, si dat imperium deus.

THY. Nec adpetendum. PLIST. Frater, ut re-
gnes, rogat.

THY. Rogat? Timendum est. Errathic aliquis dolus.

PLIST. Redire pietas, unde submota est, solet,

Reparatque vires iustus amissas amor. 475

THY. Amat Thyesten frater? Aethereas prius

Perfundet Arctos pontus, et Siculi rapax

Consistet aestus unda, et Ionio seges

Matura pelago surget, et lucem dabit

Nox atra terris; ante cum flammis aquae, 480

Cum morte vita, cum mari ventus fidem

Foedusque iungent. PLIST. Quam tamen frau-
dem times?

THY. Omnem: timori quem meo statuam modum?

- Tantum potest, quantum odit. PLIST. In te
quid potest?
485 THY. Pro me nihil iam metuo; vos facitis mihi
Atrea timendum. PLIST. Decipi captus times?
Serum est cavendi tempus in mediis malis.
THY. Eatur. Unum genitor hoc testor tamen:
Ego vos sequor, non duco. PLIST. Respiciet deus
490 Bene cogitata. I! — Perge non dubio gradu!

ATREUS, THYESTES,

TANTALUS F. et } Mutae personae.
TERTIUS FRATER }

*Tacite sibi applaudit Atreus, irretitum fratrem, cui obviam
procedit, et simulata in gratiam reditione eum circumvenit.*

- ATR. Plagis tenetur clusa dispositis fera:
Et ipsum, et una generis invisi indolem
Iunctam parenti cerno. Jam tuto in loco
Versantur odia: venit in nostras manus
495 Tandem Thyestes; venit, et totus quidem
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras vestigat et longo sagax
Loro tenetur Umber, ac presso vias
Scrutatur ore, dum procul lento suum
500 Odore sentit: paret, et tacito locum
Rostro pererrat; praeda cum propior fuit:
Cervice tota pugnat, et gemitu vocat
Dominum morantem, seque retinenti eripit.
Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi;
505 Tamen tegatur. THY. Adspice, ut multo gravis
Squalore vultus obruat moestos coma,
Quam foeda iaceat barba. Praestetur fides.
ATR. Fratrem iuvat videre. Complexus mihi
Redde expetitos! Quidquid irarum fuit,
510 Transierit. Ex hoc sanguis ac pietas die

Colantur; animis odia damnata excidant.
 THY. Diluere possem cuncta, nisi talis fores.
 Sed fateor, Atreu, fateor, admisi omnia,
 Quae credidisti. Pessimam causam meam
 Hodierna pietas fecit. Est prorsus nocens, 515
 Quicumque visus tam bono fratri est nocens.
 Lacrimis agendum est: supplicem prius vides;
 Hae te precantur pedibus intactae manus:
 Ponatur omnis ira, et ex animo tumor
 Erasus abeat. Obsides fidei accipe 520
 Hos innocentes! ATR. Frater, a genibus manus
 Aufer, meosque potius amplexus pete!
 Vos quoque, senum praesidia, tot iuvenes, meo
 Pendete collo! Squalidam vestem exue,
 Oculisque nostris parce, et ornatus cape 525
 Pares meis, laetusque fraterni imperi
 Capesse partem! Maior haec laus est mea,
 Fratri paternum reddere incolumi decus.
 Habere regnum casus est; virtus dare.
 THY. Di paria, frater, pretia pro tantis tibi 530
 Meritis rependant. Regiam capitis notam
 Squalor recusat noster, et sceptrum manus
 Infausta refugit. Liceat in media mihi
 Latere turba. ATR. Recipit hoc regnum duos.
 THY. Meum esse credo, quidquid est, frater, tutum. 535
 ATR. Quis influentis dona fortunae abnuat?
 THY. Expertus est quicumque, quam facile effluant.
 ATR. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?
 THY. Tua iam peracta gloria est; restat mea:
 Respuere certum est regna consilium mihi. 540
 ATR. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis.
 THY. Accipio. Regni nomen impositi feram;
 Sed iura et arma servient mecum tibi.
 ATR. Imposita capiti vincla venerando gere;
 Ego destinatas victimas Superis dabo. 545

CHORUS.

Inseruiens actui praecedenti Chorus Atrei collaudat pietatem, quae similitates et dissidia fratrum composuit, non secus ac serenitas tempestatem secuta.

- Credat hoc quisquam? ferus ille et acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus
Fratris adspectu stupefactus haesit,
Nulla vis maior pietate vera est.
550 Iurgia externis inimica durant;
Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata causis
Gratiam rupit, cecinitque bellum;
Cum leves frenis sonuere turmae,
555 Fulsit hinc illinc agitatus ensis,
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem:
Opprimit ferrum, manibusque iunctis
Ducit ad pacem Pietas negantes.
560 Otium tanto subitum e tumultu
Quis deus fecit? Modo per Mycenae
Arma civilis crepuere belli;
Pallidae natos tenuere matres;
Uxor armato timuit marito,
565 Cum manum invitus sequeretur ensis,
Sordidus pacis vitio quietae.
Ille labentes renovare muros,
Hic situ quassas stabilire turres,
Ferreis portas cohibere claustris
570 Ille certabat; pavidusque pinnis
Anxiae noctis vigil incubabat.
Peior est bello timor ipse belli.
Iam minae saevi cecidere ferri,
Iam silet murmur grave classicorum,
575 Iam tacet stridor litui strepentis:

THYESTES. ACT. III.

67

Alta pax urbi revocata laetae est
 Sic, ubi ex alto tumuere fluctus,
 Bruttium Coro feriente pontum,
 Scylla pulsatis resonat cavernis;
 Ac mare in portu timuere nautae, 580
 Quod rapax haustum revomit Charybdis;
 Et ferus Cyclops metuit parentem
 Rupe ferventis residens in Aetnae,
 Ne superfusus violetur undis
 Ignis aeternis resonans caminis; 585
 Et putat mergi sua posse pauper
 Regna Laërtes Ithaca tremente.
 Si suae ventis cecidere vires,
 Mitius stagno pelagus recumbit:
 Alta, quae navis timuit secare 590
 Hinc et hinc fuis spatiosa velis,
 Strata ludenti patuere cymbae;
 Et vacat mersos numerare pisces
 Hic, ubi ingenti modo sub procella
 Cyclades pontum timuere motae. 595
 Nulla sors longa est: dolor ac voluptas
 Invicem cedunt; brevior voluptas.
 Ima permutat levis hora summis.
 Ille, qui donat diadema fronti,
 Quem genu nixae tremuere gentes, 600
 Cuius ad nutum posuere bella
 Medus et Phoebi propioris Indus
 Et Dahae Parthis equitem minati,
 Anxius sceptrum tenet, et moventes
 Cuncta divinat, metuitque casus 605
 Mobiles rerum dubiumque tempus.
 Vos, quibus rector maris atque terrae
 Ius dedit magnum necis atque vitae,
 Ponite inflatos tumidosque vultus:
 Quidquid a vobis minor extimescit, 610
 Maior hoc vobis dominus minatur.

- Omne sub regno graviore regnare est;
 Quem dies vidit veniens superbum,
 Hunc dies vidit fugiens iacentem.
 615 Nemo confidat nimiam secundie,
 Nemo desperet meliora lapsa:
 Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
 Stare fortunam; rotat omne fatum.
 Nemo tam divos habuit faventes,
 620 Crastinum ut posset sibi polliceri:
 Res deus nostras celeri citatas
 Turbine versat.

ACTUS QUARTUS.

NUNTIVS, CHORVS.

*Crudele Atrei facinus et epulus nefandas, in quibus oppo-
 nebantur Thyestæ sui liberi, digna, quas ex oculis spectatorum
 sublata intus gererentur, narrat nuntii facundia præsens.*

NUNT. Quis me per auras turbo præcipitem ve-
 het

- Atraque nube involvet, ut tantum nefas
 625 Eripiat oculis? O domus Pelopi quoque
 Et Tantalò pudenda! CHOR. Quid portas novi?

NUNT. Quænam ista regio est, Argos et Sparte,
 pios

- Sortita fratres, et maris gemini premens
 Fauces Corinthos, an feris Ister fugam
 630 Præbens Alanis, an sub æterna nive
 Hyrcana tellus, an vagi passim Scythæ?
 Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
 CHOR. Effare et istad pande, quodcunque est,
 malum.

- NUNT. Si steterit animus, si metu corpus rigens
 635 Remittet artus. Haeret in vultu træcis
 Imago facti. Ferte me insanæ procul

Illo procellae, ferte, quo fertur dies
 Hinc raptus! *Chor.* Animos gravius incertos teneo
 Quid sit, quod horres, ede, et auctorem indica.
 Non quaero, quis sit, sed uter. Effare ocius! 640
 NUNT. In arce summa Pelopiae pars est domus
 conversa ad Austros, cuius extremum latus
 Aequale monti crescit, atque urbem promit
 Et contumacem regibus populum suis
 Habet sub ictu; fulget hic turbae capax 645
 Immane tectum, cuius auratas trabes
 Variis columnae nobiles maculis ferunt.
 Post ista vulgo neta, quae populi colunt,
 In multa dives spatia discedit domus.
 Arcana in imo regia secessu patet, 650
 Alta vetustum valle comescens nemus,
 Penetrabile regni; nulla qua laetos solet
 Praebere ramos arbor, aut ferro coli;
 Sed taxus et oppressus et nigra ilice
 Obscura nutat silva, quam supra eminens 655
 Despectat alte quercus, et vincit nemus.
 Hinc auspicari regna Tantalidae solent,
 Hinc petere lapsis rebus et dubilis opem.
 Adfixa inhaerent dona, vocales tubae,
 Fractique currus, spolia Myrtoei maris, 660
 Victaeque falsis axibus pendent rotae,
 Et omne gentis facinus; hoc Phrygius loco
 Fixus tiaras Pelopis, hic praeda hostium.
 Et de triumpho picta barbarico chlamys
 Fons stat sub umbra tristis, et nigra piger 665
 Haeret palude. Talis est dirae Stygis
 Deformis unda, quae facit coelo fidem.
 Hic nocte coeca genere ferales deos
 Fama est; catenis lucus excussis sonat,
 Ululantque Manes. Quidquid audire est metus, 670
 Illic videtur: errat antiquis vetus
 Emissa bustis turba, et insultant loco

- Maiora notis monstra; quin tota solet
Micare flamma silva, et excelsae trabes
675 Ardent sine igni. Saepe latratu nemus
Trino remugit; saepe simulacris domus
Attonita magnis. Nec dies sedat metum;
Nox propria luco est, et superstitio Inferum
In luce media regnat. Hinc orantibus
680 Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata, et immugit specus
Vocem deo solvente. Quo postquam furens
Intravit Atreus, liberos fratris trahens:
Ornantur arae. Quis queat digne eloqui?
685 Post terga iuvenum nobiles revocat manus,
Et moesta vitta capita purpurea ligat;
Non tura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangensve fusa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
690 Non rite fiat. CHOR. Quis manum ferro admovet?
NUNT. Ipse est sacerdos; ipse funesta prece
Letale carmen ore violento canit;
Stat ipse ad aras; ipse devotos neci
Contrectat, et componit, et ferro admovet;
695 Attendit ipse: nulla pars sacri perit.
Lucus tremiscit; tota succusso solo
Nutavit aula, dubia, quo pondus daret,
Ac fluctuanti similis; e laevo aethere
Atrum cucurrit limitem sidus trahens;
700 Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho; regium capiti decus
Bis terque lapsum est; flevit in templis ebur.
Movere cunctos monstra; sed solus sibi
Immotus Atreus constat, atque ultro deos
705 Terret minantes. Iamque dimissa mora
Adsiluit aris, torvum et obliquum intuens.
Ieiuna silvis qualis in Gangeticis
Inter iuvenecos tigris erravit duos,

THYESTES. ACT. IV.

71

Utriusque praedae cupida (quo primos ferat
 Incerta morsus, flectit huc rictus suos, 710
 Illo reflectit, et famem dubiam tenet),
 Sic dirus Atreus capita devota impiae
 Speculatur irae. Quem prius mactet sibi,
 Dubitat; secunda deinde quem caede immolet.
 Nec interest; sed dubitat, et saevum scelus 715
 Iuvat ordinare. CHOR. Quem tamen ferro occupat?
 NUNT. Primus locus (ne deesse pietatem putes)
 Avo dicatur; Tantalus prima hostia est.
 CHOR. Quo iuvenis animo, quo tulit vultu necem?
 NUNT. Stetit sui securus, et non est preces 720
 Perire frustra passus. Ast illi ferus
 In vulnere ensen abscondit, et penitus premens
 Iugulo manum commisit. Educto stetit
 Ferro cadaver; cumque dubitasset diu,
 Hac parte, an illa caderet, in patrum cadit. 725
 Tunc ille ad aras Phisthenem saevus trahit
 Adicitque fratri; colla percussa amputat;
 Cervice caesa truncus in pronum ruit,
 Querulum cucurrit murmure incerto caput.
 CHOR. Quid deinde gemina caede perfunctus facit? 730
 Puerone parcit? an scelus sceleri ingerit?
 NUNT. silva iubatus qualis Armenia leo
 In caede multa victor armento incubat
 (Cruore rictus madidus et pulsa fame
 Non ponit iras: hinc et hinc tauros premens 735
 Vitulis minatur, dente iam lasso piger):
 Non aliter Atreus saevit atque ira tumet;
 Ferrumque gemina caede perfusum tenens,
 Oblitus in quem rueret, infesta manu
 Exegit ultra corpus. At pueri statim 740
 Pectore receptus ensis in tergo extitit.
 Cadit ille, et aras sanguine extinguens suo,
 Per utrumque vulnus moritur. CHOR. O saevum
 scelus!

- NUNT. Exhorruistis? Hactenus sistat nefas:
 745 Pius est. CHOR. An ultra maius aut atrocius
 Natura recipit? NUNT. Sceleris huac finem putas?
 Gradus est. CHOR. Quid ultra potuit? Abiecit feris
 Lanianda fors corpora, atque igne arcuit.
 NUNT. Utinam arcuisset! Ne tegat functos humus,
 750 Ne solvat ignis, avibus epulandos licet
 Ferisque triste pabulum saevis trahat.
 Votum est sub hoc, quod esse supplicium solet:
 Pater insepultos spectet. O nullo scelus
 Credibile in aëvo, quodque posteritas neget
 755 Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
 Spirantque venae, corque adhuc pavidum salit.
 At ille fibras tractat, ac fata inspicit,
 Et adhuc calentes viscerum venas notat.
 Postquam hostiae placuere: securus vacat
 760 Iam fratris epulis. Ipse divisum secat
 In membra corpus: amputat trunco tenus
 Humeros patentes et lacerorum moras,
 Denudat artus dirus atque ossa amputat;
 Tantum ora servat et datas fidei manus.
 765 Haec verubus haerent viscera, et lentis data
 Stillant caminis; illa flammatus latex,
 Candente ahenò, iactat. Impositas dapes
 Transiluit ignis, inque trepidantes fecos
 Bis ter regestus et pati iussus moram,
 770 Invitus ardet. Stridit in verubus iecur;
 Nec facile dicam, corpora an flammae gemant.
 Gemuere. Piceos ignis in fumos abit;
 Et ipse fumus, tristis ac nebula gravis,
 Non rectus exit, seque in excelsum lavans
 775 Ipsos penates nube deformi obsidet.
 O Phoebe patiens, fugeris retro licet,
 Medioque ruptum merseis coelo diem,
 Sero occidisti. Lancinat gnatos pater,
 Artusque mandit ore funesto suos.

THYESTES. ACT. IV.

73

Nitet fluente madidus unguento comam,
Gravisque vino. Saepe praeclusas cibum
Tenuere fauces. In malis unum hoc tuis
Bonum est, Thyesta, quod mala ignoras tua;
Sed et hoc peribit. Verterit currus licet
Sibi ipse Titan obvium ducens iter,
Tenebrisque facinus obruat tetrum navis
Nox missa ab ortu tempore alieno gravis:
Tamen videndum est; tota patefient mala.

780

785

CHORUS.

*Videns Chorus saltem retraccedere obstupescit, peritus, ne
dissolutus mundi machina omnia in antiquum chaos recidant.*

Quo terrarum Superumque parens,
Cuius ad ortus noctis opacas
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur, Phoebe, tuos rapis adspectus?
Nondum serae nuntius horae
Nocturna vocat lumina Vesper
Nondum Hesperiae flexura rotae
Iubet emeritos solvere currus:
Nondum in noctem vergente die
Tertia misit buccina signum;
Stupet ad subitae tempora coenae
Nondum fessis bubus arator.
Quid te aethereo pepulit cursu?
Quae causa tuos limite certo
Deiecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityos
Pectore fesso renovat veteres
Saucius iras? num relecto
Latus explicuit monte Typhoeum?
Numquid struitur via Phlegraeos

790

795

800

805

810

- Alta per hostes, et Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossa?
Solitae mundi periere vices:
Nihil Occasus, nihil Ortus erit.
- 815 Stupet, Eoos adsueta deo
Tradere frenos, genitrix primae
Roscida lucis, perversa sui
Limina regni; nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
- 820 Sudore iubas mergere ponto.
Ipse insueto novus hospitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasque iubet surgere nondum
Nocte parata. Non succedunt
- 825 Astra, nec ullo micat igne polus,
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id est, utinam nox sit!
Trepidant, trepidant pectora magno
Percussa metu, ne fatali
- 830 Cuncta ruina quassata labent,
Iterumque deos hominesque premat
Deforme chaos,
Iterum terras et mare et ignes
Et vaga picti sidera mundi
- 835 Natura tegat.
Non aeternae facis exortu
Dux astrorum secula ducens
Dabit aestatis brumaeque notas.
Non Phoebeis obvia flammis
- 840 Demet Nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congesta sinum
Turba deorum.
- 845 Hic, qui sacris pervius astris
Secat obliquo tramite zonas,

Flectens longos Signifer annos,
 Lapsa videbit sidera labens.
 Hic, qui nondum vere benigno
 Reddit Zephyro vela tepenti, 850
 Aries praeceps ibit in undas,
 Per quas pavidam vexerat Hellen.
 Hic, qui nitido Taurus cornu
 Praefert Hyadas, secum Geminos
 Trahet et curvi brachia Cancri. 855
 Leo flammiferis aestibus ardens
 Iterum e coelo cadet Herculeus,
 Cadet in terras Virgo relictas,
 Iustaeque cadent pondera Librae,
 Secumque trahent Scorpion acrem; 860
 Et, qui nervo tenet Haemonio
 Pennata senex spicula Chiron,
 Rupto perdet spicula nervo.
 Pigram referens hiemem gelidus
 Cadet Aegoceros, frangetque tuam, 865
 Quisquis es, Urnam. Tecum excedent
 Ultima coeli sidera Pisces;
 Monstraque nunquam perfusa mari
 Merget condens omnia gurgēs;
 Et qui medias dividit Ursas, 870
 Fluminis instar, lubricus Anguis,
 Magnoque minor iuncta Draconi
 Frigida duro Cynosura gelu,
 Custosque sui tardus plaustrī
 Iam non stabilis ruet Arctophylax. 875
 Nos e tanto visi populo
 Digni, premeret quos everso
 Cardine mundus;
 In nos aetas ultima venit.
 O nos dura sorte creatos, 880
 Seu perdidimus solem miseri,
 Sive expulimus!

Abeant questus; discede, Timor!
 Vitae est avidus, quisquis non vult
 885 Mundo secum moriente mori.

ACTUS QUINTUS.

ATREUS.

*Exultans impius Atreus nefariam de fratre vindictam sibi
 gratulatur, dirisque appositis dapibus de natorum sanguine
 praeibendo deliberat.*

Aequalis astris gradior, et cunctos super
 Altum superbo vertice attingens polum!
 Nunc decora regni teneo, nunc solum patria.
 Dimitto Superos: summa votorum attigi.
 890 Bene est; abunde est; iam sat est etiam mihi.
 Sed cur satis sit? pergam, et implebo patrem
 Funere suorum. Ne quid obstaret pudor,
 Dies recessit: perge, dum coelum vacat,
 Utinam quidem tenere fugientes deos
 895 Possem, et coactos trahere, ut ultricem dapem
 Omnes viderent! Quod sat est, videat pater.
 Etiam die nolente discutiam tibi
 Tenebras, miseriae sub quibus latitant tuae.
 Nimis diu conviva securo iaces
 900 Hilarique vultu; iam satis mensis datum est,
 Satisque Baccho; sobrio tanta ad mala
 Opus est Thyeste. Turba famularis fores
 Templi relaxa; festa patefiat domus.
 Libet videre, capita natorum intuens
 905 Quos det colores, verba quae primus dolor
 Effundat, aut ut spiritu expulso stupeus
 Corpus rigescat. Fructus hic operis mei est.
 Miserum videre nolo; sed, dum fit miser, —
 Aperta multa tecta collucent face.

THYESTES. ACT. V

77

Resupinus ipse purpuræ atque auro iacubat, 910
 Vino gravatum fulciens læva caput.
 Eructat. O me coelitem excelsissimum,
 Regumque regem! vota transcendendi mea!
 Satur est, capaci ducit argento merum.
 Ne parce potu: restat etiamnum cruor 915
 Tot hostiarum. Veteris hunc Bæchi color
 Abscondet. Hoc hæc mensa claudatur scypho.
 Mixtum suorum sanguinem genitor bibat;
 Meum bibisset. Ecce, iam cantas ciet
 Festasque voces, nec satis menti imperat. 920

THYESTES.

Thyestis epulantis cantus: quo invitatur ad lætitiâ, quam tamen mens ejus præesuga nulli non admittit.

Pectora longis hebetata malis,
 Iam sollicitas ponite curas!
 Fugiat moeror, fugiatque pavor.
 Fugiat trepidi comes exilii
 Tristis egestas, rebusque gravis 925
 Pudor afflictis. Magis unde cadas,
 Quam quo, refert. Magnum, ex alto
 Culmine lapsum stabilem in plano
 Figere gressum; magnum, ingenti
 Strage malorum pressum fracti 930
 Pondera regni non inflexa
 Cervice pati, nec degenerem
 Victumque malis rectum impositas
 Ferre ruinas. Sed iam sævi
 Nubila fati pelle, ac miseri 935
 Tempore in omni dimitte notas;
 Redeant vultus ad læta boni;
 Veterem ex animo mitte Thyesten! —
 Proprium hoc miseros sequitur vitium
 Nunquam rebus credere lætis. 940
 Redeat felix Fortuna hæc,

- Tamen afflictos gaudere piget.
 Quid me revocas, festumque vetas
 Celebrare diem? quid flere iubes
- 945 Nulla surgens dolor ex causa?
 Quis me prohibet flore recenti
 Vincere comam? Prohibet, prohibet!
 Vernae capiti fluxere rosae;
 Pingui madidus crinis amomo
- 950 Inter subitos stetit horrores;
 Imber vultu nolente cadit;
 Venit in medias voces gemitus.
 Moeror lacrimas amat adsuetas;
 Flendi miseris dira cupido est.
- 955 Libet infaustos mittere questus;
 Libet et Tyrio saturas ostro
 Rumpere vestes; ululare libet!
 Mittit luctus signa futuri
 Mens, ante sui praesaga mali.
- 960 Instat nautis fera tempestas,
 Cum sine vento tranquilla tument. —
 Quos tibi luctus quosve tumultus
 Fingis, demens?
 Credula praesta pectora fratri!
- 965 Iam, quidquid id est, vel sine causa,
 Vel sero times. — Nolo infelix;
 Sed vagus intra terror oberrat,
 Subitos fundunt oculi fletus,
 Nec causa subest. Dolor, an metus est?
- 970 An habet lacrimas magna voluptas? —

ATREUS, THYESTES.

Atrous, festivitatem simulans, fratrem ad poculum invitat. Cupienti illi videre liberos, quo plenius gauderet, ostendit capita et palmas, et quid actum sit aperit; hinc dolor, ira, convicia, execrationes ortae.

ATR. Festum diem, germane, consensu pari

Celebremus: hic est, sceptrum qui firmet mea,
Solidamque pacis adliget certae fidem.

THY. Satias dapibus me, nec minus Bacchi tenet.

Augere cumulus hic voluptatem potest, 975

Si cum meis gaudere felici datur.

ATR. Hic esse natos crede in amplexu patris.

Hic sunt eruntque; nulla pars proles tuae

Tibi subtrahetur. Ora, quae exoptas, dabo,

Totumque turba iam sua implebo patrem. 980

Satiaberis, ne metue! Nunc mixti meis

Iucunda mensae sacra iuvenilis colunt;

Sed accientur. Poculum infuso cape

Gentile Baccho! THY. Capió fraternae dapibus

Donum. Paternis vina libentur deis, 985

Tunc hauriantur. Sed quid hoc? Nolunt manus

Parere; crescit pondus, et dextram gravat;

Admotus ipsis Bacchus a labris fugit,

Circaque rictus ore decepto effluit.

En, ipsa trepido mensa subsiluit solo! 990

Vix lucet ignis. Ipse quin aether gravis

Inter diem noctemque desertus stupet.

Quid hoc? magis magisque concussi labant

Convexa coeli; spissior densis coit

Caligo tenebris, noxque se in noctem addidit; 995

Fugit omne sidus. Quidquid est, fratri, precor,

Gnatisque parcat; omnis in vile hoc caput

Abeat procella! Redde iam gnatos mihi!

ATR. Reddam, et tibi illos nullus eripiet dies.

THY. Vix hic tumultus viscera exagitat mea? 1000

Quid tremuit intus? Sentio impatiens onus,

Meumque gemitu non meo pectus gemit.

Adeste; nati! genitor infelix vocat;

Adeste! visis fugiet hic vobis dolor. —

Unde obloquuntur? ATR. Expedi amplexus, pater: 1005

Venere. Natos ecquid agnoscis tuos?

THY. Agnosco fratrem. Sustines tantum nefas

- Gestare, tellus? non ad infernam Styga
Te nosque mergis, rupta et ingenti via
1010 Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens solo
Vertis Mycenae? Stare circa Tantalum
*Uterque iam debuimus: hinc compagibus
Et hinc revulsis, si quid infra Tartara est
1015 Avosque nostros, huc tuam ihmmani sinu
Demitte vallem, nosque defossos tege
Acheronte toto! noxiae supra caput
Animae vagentur nostrum, et ardenti freto
Phlegethon arenas igneus totas agens
1020 Exitiasupra nostra violentus fluat.
Immota, tellus, pondus ignavum, iaces?
Fugere Superi. A T. R. At accipe hos potius libens
Diu expetitos! Nulla per fratrem est mora:
Fruere, osculare, divide amplexus tribus!
1025 T. H. Hoc foedus? haec est gratia? haec fratris fides?
Sic odia ponis? Non peto, incolumes pater
Gnatos ut habeam; scelere quod salvo dari
Odioque possit, frater hoc fratrem rogo:
Sepelire liceat. Redde, quod cernas statim
1030 Uri. Nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. A T. R. Quidquid e gnatis tuis
Superest, habebis; quodque non superest, habes
T. H. Utrumne saevis pabulum alitibus iacent,
An belluis servantur? an pascunt feras
1035 Epulatus ipse es impia gnatos dape.
T. H. Hoc est, deos quod puduit! hoc egit diem
Aversum in ortus! Quas miser voces dabo,
Questusque quos? quae verba sufficient mihi?
Abscissa cerno capita et avulsas manus,
1040 Et rupta fractis cruribus vestigia.
Hoc est, quod avidus capere non potui pater.
Volvuntur intus viscera, et clausum nefas
Sine exitu luctatur, et quaerit fugam.

Da, frater, ensen (sanguinis multum mef
Habet ille): ferro liberis detur via. — 1045
Negatur ensis? Pectora illius sonent
Contusa planctu! ATR. Sustine, infelix, manum:
Parcamus umbra. THY. Tale quis vidit nefas?
Quis inhospitalis Caucasii rupem asperam
Heniochus habitans? quisve Cecropiis metus. 1050
Terris Procrustes? Genitor, en, natos premo,
Premorque natis! Sceleris est aliquis modus.
ATR. Sceleri modus debetur, ubi facias scelus;
Non, ubi reponas. Hoc quoque exiguum est mihi.
Ex vulnere ipso sanguinem calidum in tua 1055
Diffundere ora debui: ut viventium
Biberes cruorem. Verba sunt irae data,
Dum propere: ferro vulnera impresso dedi;
Cecidi ad aras; caede votiva focos
Placavi, et artus corpore exanimis amputans 1060
In parva carpsi frusta, et haec ferventibus
Demersi ahenis; illa lentis ignibus
Stillare iussi; membra nervosque abscidi
Viventibus, gracilique traiectas veru
Mugire fibras vidi, et adgressi manu 1065
Mea ipse flammis. Omnia haec melius pater
Fecisse potuit; cecidit incassum dolor:
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. THY. Clusa littoribus vagis
Audite maria! vos quoque audite hoc scelus, 1070
Quocunque, di, fugistis! audite, Inferi!
Audite, Terrae! Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus nostris vacat!
Tibi sum relictus; sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. Vota non faciam improba: 1075
Pro me nihil precabor: ecquid iam potest
Pro me esse? vobis vota prospicient mea.
Tu, summe coeli rector, aetheriae potens
Dominator aulae, nubibus totum horridis

82 L. ANNAEI SENECAE THYESTES. ACT. V.

- 1080 Convolv mundum; bella ventorum undique
Committe, et omni parte violentum intona;
Manuque, non qua tecta et immeritas domos
Telo petis minore, sed qua montium
Tergemina moles cecidit, et qui montibus
- 1085 Stabant pares gigantes, hac arma expedi,
Ignesque torque! vindica amissum diem!
Iaculare flammās: lumen ereptum polo
Fulminibus exple. Causa, ne dubites diu,
Utriusque mala sit; si minus, mala sit mea:
- 1090 Me pete! trisulco flammeam telo facem
Per pectus hoc trans mitte! si gnatos pater
Humare, et igni tradere extremo volo,
Ego sum cremandus. Si nihil Superos movet,
Nullumque telis impios numen petit:
- 1095 Aeterna nox permaneat, et tenebris tegat
Immensa longis scelera! Nil, Titan, queror,
Si perseveras. ATR. Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera est palma. Perdideram scelus,
Nisi sic doleres. Liberos nasci mihi
- 1100 Nunc credo, castis nunc fidem reddi toris.
THY. Quid liberi meruere? ATR. Quod fuerant tui.
THY. Gnatos parenti! ATR. Fateor, et, quod me
iuvat,
Certos. THY. Piorum praesides testor deos.
ATR. Quid? coniugales? THY. Scelere quis pen-
sat scelus?
- 1105 ATR. Scio, quid queraris: scelere praerepto doles,
Nec, quod nefandas hauseris, angit, dapes;
Quod non pararis: fuerat hic animus tibi
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adiuvante liberos matre adgredi,
- 1110 Similique leto sternere. Hoc unum obstitit,
Tuos putasti. THY. Vindices aderunt dei;
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. Te puniendum liberis trado tuis.

PHOENISSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.

ANTIGONE

NUNTIUS.

IOCASTA.

POLYNICES.

ARGUMENTUM.

Oedipus, sibi oculis, ubi scelus suum (de quo vide argumentum Oedipi) agnovisset, erutis, in exilium spontaneum profectus, amolitur a se filiam Antigonen, quae patri vitales auras pentaëso ducem, se viae offert, utque mortis cupidinem deponat, multis praebus tandem exornat. Cuius interea filios Eteoclem et Polynicem, violato regnandi per vices foedere, impia moventes arma, incassum laborat mater Iocasta in gratiam reducere. Desunt mutilae huic Tragoediae cetera.

ALIUD ARGUMENTUM.

HIERONYMI BALBI.

Hanserat obscuras damnata luce tenebras
Oedipodes, tristemque animam sub nocte premebat.
Natorum interea dominandi dira cupido
Occupat haec mentes: Thebanaeque regna tunc.
5 Alternis statuunt vicibus. Iamque annua iura
Ille dabat populo; hic patriis semotus ab oris
Argolicas urbes externaque tecta petebat.
Iam vagus exactum sol circumvolverat annum.
Sceptra exul repetit; negat ille excedere regno
10 Perfidus: arma parant: tristi concurrere bello
Praeceptis ira iubet. Cruor undique et undique caedes
Cernitur, hostilique exundant sanguine rupes.
Tandem Graiugenum post funera longa necesseque
Mutua Thebani senserunt vulnera fratres.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, ANTIGONE.

*Oedipum ab instituta morte revocat, persuadetque filia
Antigone dux patris tœci.*

OEDIP. Coeci parentis regimen, ac fœssi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic, desere infaustum patrem!
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi! Melius inveniam viam, 5
Quam quaero, solus, quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis adspectu levet
Cœlum atque terras. Quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conscium nostræ diem;
Sed videor. Hinc iam solve inhaerentem manum, 10
Et patere coecum, qua volet, ferri pedem!
Ibo, ibo, qua prærupta protendit iuga
Meus Cithæron; qua peragratæ cœlor
Per saxa montis iacuit Actæon, suis
Nova præda canibus; qua per obscurum ænemus 15
Silvamque opacæ vallis instinctas æeo
Egit sorores mater, et gaudens male
Vibrante fixura prætulit thyros caput;
Vel qua occurrit corpus invisum trahens
Zethi iuvenacus, qua per horrentes tubas 20
Tauri ferocis sanguis ostentat fugas;
Vel qua alta maria vertice itanense premit
Minora rupes, qua sceleris fugiens feram,
Novumque faciens, mater insituit freto,
Mœura natum seque! Fœlices, quibus 25
Fortuna mulier tam bonas matres dedit!

- Est alius istis noster in silvis locus,
 Qui me reposcit; hunc petam cursu incito
 Non haesitabit gressus; huc omni duce
- 30 Spoliatus ibo. Quid moror? Sedes meas
 Montem, Cithaeron, redde, et hospitium mihi
 Illud meum restitue: ut expirem senex,
 Ubi debui infans! recipe supplicium vetus,
 Semper cruenta, saeve, crudelis, ferox,
- 35 Cum occidis, et cum parcis! Olim iam tuum
 Est hoc cadaver: perage mandatum patris,
 Iam et matris. Animus gestit antiqua exequi
 Supplicia. Quid me, gnata, pestifero tenes
 Amore vinctum? quid tenes? Genitor vocat.
- 40 Sequor, sequor! iam parce! Sanguineum gereas
 Insigne regni Laius rapti fuit,
 Et, ecce, inanes manibus infestis petit
 Foditque vultus! Gnata, genitorem vides?
 Ego video. Tandem spiritum inimicum exspue,
- 45 Desertor animi, fortis in partem tui!
 Omitte poenae languidas longae moras,
 Mortemque totam admitte! Quid segnis traho,
 Quod vivo? Nullum facere iam possum scelus. —
 Possum miser: praedico, discede a patre;
- 50 Discede, virgo: timeo post matrem omnia.
 ANT. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
 Corpore resolvat; nemo me comitem tibi
 Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
 Opulenta ferro regna germani petant;
- 55 Pars summa magni patris e regno mea est
 Pater ipse. Non hunc auferet frater mihi,
 Thebana raptis sceptris qui regno tenet;
 Non hunc catervas alter Argolicas agens!
 Non si revulso Iupiter mundo tonet,
- 60 Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,
 Manum hanc remittam! Prohibeas, genitor, licet:
 Regam abnuentem, diligam invitum patrem.

In planâ tendis? vado. Praerupta adpetis?
Non obsto, sed praecedo. Quovis utere
Duce me! Duobus omnis eligitur via.

65

Perire sine me non potes, necum potes.
Hic alta rupes arduo surgit iugo,
Spectatque longe spatia subiecti maris;
Vis hanc petamus? Nudus hic pendet silex.

70

Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat;
Vis hanc petamus? Hic rapax torrens cadit,
Partesque lapsi montis exesas rotat;
In hunc ruamus. Dum prior, quo vis, eo;

Non deprecor, non hortor. Extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors est tibi?
Si moreris, antecedo; si vivis, sequor.

75

Sed flecte mentem, pectus antiquum advoca,
Victasque magno robore aerumnas doma!
Resiste: tantis in malis vinci mori est.

OEDIP. Unde in nefanda specimen egregium domo? 80
Unde ista generi virgo dissimilis suo?

Fortuna, credis? aliquis est ex me pius.
Non esset unquam (fata bene novi mea),

Nisi ut noceret. Ipsa se in leges novas
Natura vertet, regeret in fontem citas

85

Revolutus undas amnis, et noctem adferet
Phoebea lampas, Hesperus faciet diem.
Ut ad miseras aliquid accedat meas,

Pii quoque erimus. Unica Oedipodae est salus
Non esse salvum. Liceat ulcisci patrem

90

Adhuc inultum. Dextra, quid cessas iners
Exigere poenas? Quidquid exactum est adhuc,
Matri dedisti. Mitte genitoris manum

Animosa virgo: funus extendis meum,
Longasque vivi ducis exequias patris.

95

Aliquando terra corpus invisum tege!
Peccas honesta mente; pietatem vocas,
Patrem insepultum trahere. Qui cogit mori

Nolentem, in aequo est, quique properantem impedit.

100 Occidere est vetare cupientem mori.

Nec tamen in aequo est: alterum gravius reor:

Malo imperari, quam eripi mortem mihi.

Desiste coepto, virgo: ius vitae ac necis

Meae penes me est. Regna deserui libens;

105 Regnum mei retineo. Si fida es comes:

Ensem parenti trade; sed notum mece

Ensem paterna. Tradis, an nati tenent

Cum regno et illum? Faciet, ubicunque est, opus.

Ibi sit; relinquo; natus hunc habeat meus,

110 Sed uterque. Flammas potius et vastum aggerem

Compone; in altos ipse me immittam rogos.

Haerebo ad ignes, funebrem escendens struem,

Pectusque solvam durum, et in cineres dabo

Hoc, quidquid in me vivit. — Ubi saevum est mare?

115 Duc, ubi sit altis prorutum saxis iugum,

Ubi curva rapidus ducat ismenes vada!

Duc, ubi ferae sint, ubi fretum, ubi praeceps

locus,

Si dux es! Illuc ire morituro placet

Ubi sedit alta rupe semifero dolos

120 Sphinx ore nectens. Dirige huc gressus pedum;

Hic siste patrem! Dira ne sedes vacet,

Monstrum repone maius! Hoc saxum insidens

Obscura nostrae verba fortunae loquar,

Quae nemo solvat. Quisquis Assyrie loca

125 Possessa regi acindis, et Cadmi nemus

Serpente notum, sacra quo Dirce scatet,

Supplex aderas; quisquis Eurotan bibis,

Spartenque fratre nobilem gemino celis;

Quique Elin et Parnason et Bacotios

130 Colonus agros uberis tondes soli;

Adverte mentem: saeva Thebarum lues

Luctifica coecis verba committens modis,

Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
 Avi gener, patrisque rivalis sui,
 Frater suorum liberum, et fratrum parens. 135
 Uno avia partu liberos peperit viro,
 Ac sibi nepotes. Monstra quis tanta explicet?
 Ego ipse, victae spolia qui sphingis tuli,
 Haerebo, fati tardus interpretis mci. —
 Quid perdis ultra verba? quid pectus serum 140
 Mollire tentas precibus? Nec animo sedet,
 Effundere haec cum morte luctantem diu
 Animam, et tenebras petere: nam scelere haec meo
 Parum alta nox est; Tartaro condi iuvat,
 Et si quid ultra Tartarum est. Tandem libet, 145
 Quod olim oportet. Morte prohiberi haud queo.
 Ferrum negabis? noxias lapso vias
 Cludes, et arcis colla laqueis inseri
 Prohibebis? herbas, quae serunt letum, auferes?
 Quid ista tandem cura proficiet tua? 150
 Ubique mors est. Optime haec carit deus.
 Eripere vitam nemo non homini potest;
 At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.
 Nil quaero: dextra noster et nuda solet
 Bene animus uti. Dextra, nunc toto impetu, 155
 Toto dolore, viribus totis veni!
 Non destino unum vulnere nostro locum:
 Totus nocens sum: qua voles, mortem exige!
 Effringe corpus, corque tot scelerum capax
 Evelle; totos viscerum nuda sinus! 160
 Fractum incitatis ictibus gurgur sonet,
 Laceraeve fluxis unguibus venae fluant.
 Aut dirige iras, quo soles; haec vulnera
 Rescissa multo sanguine ac tabo irriga;
 Hae extrahe animam, duram, inextinguibilem! 165
 Et tu, parens, ubicunque poenarum arbiter
 Adstas mearum (non ego haec tantum socius
 Ulla expiari credidi poena satis

Unquam, nec ista morte contentus fui

- 170 Nec me redemi parte; membratim tibi
Volui perire), debitum tandem exige!
Nunc solvo poenas; tunc tibi inferias dedi.
Ades, atque inertem dexteram introrsus preme,
Magisque merge! timida tum parvo caput
175 Libavit haustu, vixque cupientes sequi
Eduxit oculos. Haeret etiam nunc mihi
Ille animus, haeret, cum recusantem manum
Pressere vultus. Audies verum, Oedipe:
Minus eruisti lumina audacter tua,
180 Quam praestitisti. Nunc manum cerebro indue;
Hac parte mortem perage, qua coepi mori!
ANT. Pauca, o parens magnanime, miserandae
precor
Ut verba natae mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad speciem domus,
185 Habitumque regni flore pollentem inclito
Peto; ast ut iras, tempore aut ipsa mora
Fractas, remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis
190 Dare terga. Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere ac retro dare.
Qui fata proculcavit, ac vitae bona
Proiecit atque abscidit, et casus suos
195 Oneravit ipse, cui deo nullo est opus,
Quare ille mortem cupiat, aut quare petat?
Utrumque timidi est. Nemo contemnit mori,
Qui concupivit; cuius haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.
200 Quis iam deorum (velle fac) quidquam potest
Malis tuis adiecere? Iam nec tu potes,
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.
Non es, nec ulla pectus hoc culpa attigit.

Et hoc magis te, genitor, insontem voca,
 Quod innocens es dis quoque invitis. Quid est, 205
 Quod te efferarit, quod novos subfixerit
 Stimulos dolori? quid te in infernas agit
 Sedes? quid ex his pellit? Ut careas die? —
 Cares. — Ut altis nobilem muris domum
 Patriamque fugias? — Patria tibi vivo perit. — 210
 Gnatos fugis, matremque? — Ab aspectu omnium
 Fortuna te submovit; et quidquid potest
 Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit;
 Regni tumultus, turba fortunae prior
 Abscessit a te iussa. Quem, genitor, fugis? 215
 OEDIP. Me fugio; fugio conscium scelerum omnium
 Pectus; manumque hanc fugio et hoc coelum et deos;
 Et dira fugio scelera, quae feci innocens.
 Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
 Premo? has ego auras ore pestifero traho? 220
 Ego laticis haustu satior, aut ullo fruor
 Almae parentis munere? ego castam manum,
 Nefandus, incestificus, execrabilis,
 Attrecto? ego ullos aure concipio sonos,
 Per quos parentis nomen aut nati audiam 225
 Utinam quidem rescindere has quirem vias,
 Manibusque adactis omne, qua voces meant,
 Aditusque verbis tramite angusto patet,
 Eruere possem, gnata! iam sensum tui,
 Quae pars meorum es criminum, infelix pater 230
 Fugissem. Inhaeret ac recrudescent nefas
 Subinde; et aures ingerunt, quidquid mihi
 Donastis oculi. Cur caput tenebris grave
 Non mitto ad umbras Ditis aeternas? quid hic
 Manes meos detineo? quid terram gravo? 235
 Mixtusque Superis erro? quid restat mali?
 Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
 Et ingeni sollertis eximium decus.
 Periere: cuncta sors mihi infesta abstulit.

- 240 Lacrimae supererant; has quoque eripuit mihi. —
 Absiste! nullas animus admittit preces,
 Novamque poenam sceleribus, quae sit parem.
 Et esse par quae poterit? Infanti quoque
 Decreta mors est. Fata quis tam tristia
- 245 Sortitus unquam? Videram nondum diem,
 Uterique nondum solveram clusi moras:
 Et iam timebar. Protinus quosdam editos
 Nox occupavit, et novae luci abstulit;
 Mors me antecessit. Aliquis intra viscera
- 250 Materna letum praecoquis fati tulit;
 Sed numquid et peccavit? Abstrusum, abditum,
 Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
 Deus egit. Illo teste damnavit parens,
 Calidoque teneros transiit ferro pedes,
- 255 Et in alta nemora pabulum misit feris
 Avibusque saevis, quas Cithaeron noxius
 Cruore saepe regio tinctas alit.
 Sed quem deus damnavit, abiicit pater,
 Mors quoque refugit. Praestiti Delphis fidem:
- 260 Genitorem adortus impia stravi nece.
 Hoc aliqua pietas redimet? — Occidi patrem;
 Sed matrem amavi. Proloqui hymenaeum pudet
 Taedasque nostras; has quoque invitam pati
 Te coge poenas. Facinus ignotum, efferum,
- 265 Inusitatum effare, quod populi horreant,
 Quod esse factum nulla non aetas neget,
 Quod patricidam pudeat. In patrios toros
 Tuli paterno sanguine adpersas manus,
 Scelerisque pretium manus accepi scelus.
- 270 Leve est paternum facinus; in thalamos meos
 Deducta mater, ne parum sceleris foret,
 Foecunda. Nullum crimen hoc minus potest
 Natura ferre. Si quod etiamnum est tamen:
 Qui facere possint, dedimus. Abieci necis
- 275 Pretium paternae sceptrum, et hoc iterum manus

Armatus illis: Optans regni mei.
 Fatum ipse novis nemo sine sacro feret
 Illud credere. Magna praesagit mala
 Paternus animus. Iacta iam sunt semina:
 Cladis futurae: spernitur pacti fides; 280
 Hic occupato cedere imperio negat;
 Ius ille et icti foederis testis dedit
 Invocat, et Argos exul atque urbes movet
 Graias in arma. Non levis fessis venit
 Ruina Thebis: tela, flammae, vulnera 285
 Instant, et istis si quod est maius malum:
 Ut esse genitos nemo non ex me sciat.
 ANT. Si nulla, genitor, causa vivendi tibi est,
 Haec una abunde est, ut pater gnatos regas
 Graviter furentes: Tu impii belli minas 290
 Avertere unus, tuque recordes potes
 Inhibere iuvenes, civibus pacem dare,
 Patriae quietem, foederis laeso fidem.
 Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
 OR. I. Illis parentis illos aut aequi est amor, 295
 Avidis crueris, imperi, armorum, doli,
 Diris, scelestis; breviter ut dicam: meis?
 Certant in omne facinus, et pensi nihil
 Ducunt, ubi illos ira praecipites agat;
 Nefasque nullam, per nefas nati, putant. 300
 Non patris illos tangit afflictus pudor,
 Non patria; regno pectus attonitum furit.
 Scio, quo ferantur, quanta moliri parent;
 Ideoque leti quaero maturam viam,
 Morique prope, dum in domo nemo est mea. 305
 Nocentior me. Gnata, quid genibus meis
 Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
 Unum hoc habet Fortuna, quo possim capi,
 Invictus aliis: sola tu affectus potes
 Mollire duos, sola pietatem in domo 310
 Docere nostra. Nil grave aut miserum est mihi;

- Quod te sciam voluisse. Tu tantum impera:
 Hic Oedipus Aegaea tranabit freta
 Iubente te; flammisque, quas Siculo vomit
 315 De monte tellus igneus volvens globos,
 Excipiet ore; seque serpenti offeret,
 Quae saeva furto nemoris Herculeo furit;
 Iubente te praebebit alitibus iecur;
 Iubente te vel vivet.

ACTUS SECUNDUS.

NUNTIUS, OEDIPUS, ANTIGONE.

Nuntius, a Thebanis missus, Oedipum obsecrat, ut rediens componat filios. Abnuat Oedipus, et in silvas se recipiens filiis diras imprecatur.

- 320 NUNT. Exemplum in ingens regia stirpe edite,
 Thebae, paventes arma fraterna, invocant,
 Rogantque tectis arceas patriis faces.
 Non sunt minae; iam propius accessit malum
 Nam regna repetens frater et pactas vices
 325 In bella cunctos Graeciae populos agit;
 Septena muros castra Thebanos premunt.
 Succurre; prohibe pariter et bellum et nefas!
 OEDIP. Ego ille sum, qui scelera committi vetem
 Et abstinere sanguine a caro manus
 330 Doceam? magister iuris et amoris pii
 Ego sum? Meorum facinorum exempla adpetunt;
 Me nunc sequuntur. Laudo, et agnosco libens.
 Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
 Agite, o propago cara, generosam indolem
 335 Probate factis; gloriam ac laudes meas
 Superate, et aliquid facite, propter quod patrem

Adhuc iuvet vixisse! Facietis, scio:
 Sic estis orti. Scelere defungi haud levi
 Aut usitate tanta nobilitas potest.
 Ferte arma! facibus petite penetrales deos, 340
 Frugemque flamma metite natalis soli!
 Miscete cuncta, rapite in exitium omnia!
 Disiicite passim moenia, in planum date!
 Templis deos obruite; maculatos lares
 Conflante! ab imo tota consadat domus! 345
 Urbs concremetur! primus a thalamis meis
 Incipiat ignis! ANT. Mitte violentum impetum
 Doloris, ac te publica exorent mala,
 Auctorque placidae liberis pacis veni.
 OEDIP. Vides modestae deditum menti senem, 350
 Placidaeque amantem pacis ad partes vocas?
 Tumet animus ira, fervet immensum dolor,
 Maiusque, quam quod casus et iuvenum furor
 Conatur, aliquid cupio. Non satis est adhuc
 Civile bellum: frater in fratrem ruat; 355
 Nec hoc sat est: quod debet, ut fiat nefas
 De more nostro, quod meos deceat toros:
 Date arma patri! — Nemo me ex his eruat
 Silvis: latebo rupis exesae cavo,
 Aut sepe densa corpus abstrusum tegam. 360
 Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
 Et saeva fratrum bella, quod possum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Ἀντιγόνη.

IOCASTA, ANTIGONE, NUNTIUS.

*Iocesta, audito in procinctu stare utranque aciem prope-
 fertur, filios (si fieri possit) in gratiam reductura.*

IO C. Felix Agaue: facinus horrendum manu

- Qua fecerat, gestavit et spulium tulit
 365 Cruenta nati Maenas in partes dati.
 Fecit scelus, sed misera, non ultra sumum
 Scelus hoc cucurnit. Hoc leve est, quod sum nocens;
 Feci nocentes. Hoc quoque etiamnum leve est;
 Peperi nocentes. Deerat aerumnis meis,
 370 Ut et hostem amarem. Bruma ter posuit nives,
 Et tertia iam falce decubuit Ceres,
 Ut exul errat gnatus et patria caret,
 Profugusque regum auxilla Graiorum rogat.
 Gener est Advasti, cuius imperio mare,
 375 Quod cingit Isthmos, regitur; hic gentes suas
 Septemque secum regna ad auxilium trahit
 Genero. Quid optem, quidve decessam, haud scio.
 Regnum reposcit. Causa repetentis bona est;
 Mala sic petentis. Vota quae faciam parens?
 380 Utrumque natum video: nil possum pie
 Pietate salva facere; quodcumque alteri
 Optabo nato, fiet alterius malo.
 Sed utrumque quamvis diligam adfectu pari:
 Quo causa mellior sorsque deterior trahit,
 385 Inclinat animus, semper infirmo favens.
 Miseros magis fortuna conciliat suis.
 NUNT. Regina, dum tu flebiles questus cies,
 Terisque tempus salva, nudatis adest
 Acies in armis; aera iam bellum cient,
 390 Aquilaeque pugnam signifer mota vocat.
 Septena reges bella dispositi parant;
 Animo pari Cadmea progenies subit;
 Cursu citato miles hinc illinc ruit.
 Vide, ut atra nubes pulvere abscondat diem,
 395 Fumoque similes campus in coelum erigat
 Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
 Submittit; et, si vera metuentes vident,
 Infesta fulgent signa; subrectis adest

Frons prima telis; aurea clarum nota
 Nomen ducum vexilla praescriptum ferunt. 400
 I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
 Et impia arma matris oppositu impedi!
 ANT. Perge, o parens, et concita celerem gradum!
 Compesce tela; fratribus ferrum excute;
 Nudum inter enses pectus infestos tene; 405
 Aut solve bellum, mater, aut prima excipe!
 IO C. Ibo, ibo, et armis obvium opponam caput;
 Stabo inter arma. Petere qui fratrem volet,
 Petat ante matrem. Tela, qui fuerit pius,
 Rogante ponat matre; qui non est pius, 410
 Incipiat a me. Fervidos juvenes anus
 Tenebo. Nullum teste me fiet nefas;
 Aut si aliquid et me teste committi potest,
 Non fiet unum. ANT. Signa collatis micant
 Vicina signis; clamor hostilis fremit. 415
 Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
 Et ecce! motos fletibus credas meis
 Sic agmen armis segne compositis venit.
 NUNT. Proccedit acies tarda, sed properant duces.
 IO C. Quis me procellae turbine insano vehens 420
 Volucer per auras ventus aetherias aget?
 Quae Sphinx, vel atra nube subtexens diem
 Stymphalis, avidis praepetem pennis feret?
 Aut quae per altas aëris rapiet vias
 Harpyia, saevi regis observans famem, 425
 Et inter acies proiciet raptam duas?
 NUNT. Vadit furenti similis, aut etiam furit!
 Sagitta qualis Parthica velox manu
 Excussa fertur; qualis insano ratis
 Premente vento rapitur; aut qualis cadit 430
 Delapsa coelo stella, cum stringens polum
 Rectam citatis ignibus rumpit viam
 Attonita cursu fugit, et binas statim
 Diduxit acies. Victa maternâ prece

- 435 Haesere bella, iamque in alternam necem
 Illinc et hinc miscere cupientes manum
 Vibrata dextra tela suspensa tenent.
 Paci favetur; omnium ferrum iacet
 Cessatve tectum, vibrat in fratrum manu.
 440 Laniata canas mater ostendit comas;
 Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
 Negare matri, qui diu dubitat, potest.
-

ACTUS QUARTUS.

IOCASTA, POLYNICES, ETEOCLES.

Iocasta utrumque filium serio precatur, ut simultate posita in gratiam et amorem redire velint. Eteocles impie respondet.

- IO C. In me arma et ignes vertite! in me omnis ruat
 Unam iuventus, quaeque ab Inachio venit
 445 Animosa muro, quaeque Thebana ferox
 Descendit arce! civis atque hostis simul
 Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro!
 Haec membra passim spargite ac divellite:
 Ego utrumque peperī. Pōnitis ferrum ociūs?
 450 An dico, et ex quo? Dexterās matri date!
 Date, dum piaē sunt! Error invitos adhuc
 Fecit nocentes; omne Fortunae fuit
 Peccantis in nos crimen: hoc primum nefas
 Inter scientes geritur. In vestra manu est,
 455 Utrum velitis. Sancta si pietas placet:
 Donate matrem pace; si placuit scelus:
 Maius paratum est: media se opponit parens.
 Proinde bellum tollite, aut belli moram.
 Sollicita nunc cui mater alterna prece
 460 Verba admovebo? misera quem amplectar prius?

In utramque partem ducor adfectu pari.
 Hic abfuit; sed pacta si fratrum valent,
 Nunc alter aberit. Ergo iam nunquam duos,
 Nisi sic, videbo? lunge complexus prior
 'Tu, qui, labores totque perpessus mala, 465
 Longo parentem sessus exilio vides!
 Accede propius; clude vagina impium
 Ensem, et trementem iamque cupientem excuti
 Hastam solo defige! Maternum tuo
 Coire pectus pectori clypeus vetat: 470
 Hunc quoque repone. Vinculo frontem exue,
 Tegimenque capitis triste belligeri leva,
 Et ora matri redde! Quo vultus refers,
 Acieque pavida fratris observas manum?
 Adfusa totum corpus amplexu tegam; 475
 Tuo cruori per meum fiet via.
 Quid dubius haeres? an times matris fidem?
 r. o. r. Timeo: nihil iam iura naturae valent.
 Post ista fratrum exempla ne matri quidem
 Fides habenda est. r. o. c. Redde iam capulo manum, 480
 Adstringe galeam, laeva se clypeo ingerat;
 Dum frater exarmatur, armatus mane.
 Tu pone ferrum, causa qui es ferri prior.
 Si pacis odium est, furere si bello placet:
 Inducias te mater exiguas rogat, 485
 Ferat ut reverso post fugam gnato oseula
 Vel prima, vel suprema. Dum pacem peto,
 Audite inermes: ille te, tu illum times;
 Ego utrumque, sed pro utroque. Quid strictum
 abnuis
 Recondere ensem? Qualibet gaude mora: 490
 Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
 Vinci. Vereris fratris infesti dolos?
 Quoties necesse est fallere aut falli a suis,
 Patiare potius ipse, quam facias, scelus.
 Sed ne verere: mater insidias et hinc 495

- Et rursus illinc abiget. Exoro, an patri
Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? — Hic ferrum abdidit,
Reclinis hastam, et arma defixa incubans.
- 500 Ad te preces nunc, gnate, maternas feram;
Sed ante lacrimas. Teneo longo tempore
Petita votis ora. Te profugum solo
Patrio penates regis externi tegunt:
Te maria tot diversa, tot casus vagum
- 505 Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec sua festas manu
Ornavit aedes, nec sua laetas facies
Vitta revinxit; dona non auro graves
Gazas socer, non arva, non urbes dedit:
- 510 Dotale bellum est. Hostium es factus gener,
Patria remotus, hospes alieni laris,
Externa consecutus, expulsus tuis,
Sine crimine exul. Ne quid e fati tibi
Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
- 515 Errasse thalamis. Gnate, post multos mihi
Remisse soles; gnate suspensae metus
Et spes parentis, cuius adspectum deos
Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
- 520 Quantum daturus: „Quando pro te desinam,“
Dixi, „timere?“ Dixit irridens deus:
Ipsum timebis. Nempe nisi bellum foret,
Ego te carerem; nempe si tu non fores,
Bello carerem. Triste conspectus datur
- 525 Pretium tui durumque; sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars saevus audet. Hoc quoque est magnum nefas,
Tam prope fuisse. Stupeo et exanguis tremo,
Cum stare fratres hinc et hinc video duos
- 530 Sceleris sub ictu; membra quassantur metu.
Quam paene mater maius adspexi nefas,

Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque iam nil tale, sum infelix tamen,
Quod paene vidi. Per decem mensum graves 535
Uteri labores, perque pietatem inclitae
Precor sororis, et per irati sibi
Genas parentis, scelere quas nullo nocens,
Erroris a se dira supplicia exigens,
Hausit: nefandas moenibus patriis faces 540
Averte; signa bellici retro agminis
Flecte! ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est: vidit hostili grege
Campos repleti patria; fulgentes procul
Armis catervas vidit. Equitatu levi 545
Cadmea frangi prata, et excelsos rotis
Volitare proceres; igne flagrantibus trabes
Fumare, cineri quae petunt nostras domos;
Fratresque (facinus quod novum et Thebis fuit)
In se ruentes — totus hoc exercitus, 550
Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit soror,
Genitrixque vidi: nam pater debet sibi,
Quod ista non spectavit. Occurrat tibi
Nunc Oedipus, quo iudice erroris quoque
Poenae petuntur. Ne, precor, ferro erue 555
Patriam ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas! Quis tenet mentem furor?
Patriam petendo perdis? ut fiat tua,
Vis esse nullam? Quin tuae causae nocet
Ipsum hoc, quod armis uris infestis solum, 560
Segetesque adultas sternis, et totos fugam
Edis per agros: nemo sic vastat sua.
Quae corripui igne, quae meti gladio iubes,
Aliena credis? Rex sit e vobis uter,
Manente regno quaerite. Haec telis petes 565
Flammisque tecta? poteris has Amphionis
Quassare moles, nulla quas struxit manus,

- Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis et citharae sono
- 570 Per se ipse turres venit in summas lapis?
Haec saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris aequales tui?
Matres ab ipso coniugum raptas sinu
Saevus catena miles imposita trahet?
- 575 Ut adulta virgo mixta captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An et ipsa palmas vineta post tergum datas
Mater triumphi praeda fraterni vehar?
Potesne cives laetus exitio datos
- 580 Videre passim? moenibus caris potes
Hostem admovere? sanguine et flamma potes
Implere Thebas? Tam ferum et durum geris
Saevumque in iras pectus, et nondum imperas:
Quid sceptra facient? Pone vesanos, precor,
- 585 Animi tumores, teque pietati refer!
POL. Ut profugus errem semper? ut patria arcear,
Opemque gentis hospes externa sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si peierassem? Fraudis alienae dabo
- 590 Poenas, at ille praemium scelereum feret?
Iubes abire: matris imperio obsequor
Da, quo revertar. Regia frater mea
Habitet superbus; parva me abscondat casa.
Hanc date repulso! Liceat exiguo lare
- 595 Pensare regnum! Coniugi donum datus,
Arbitria thalami dura felicitis feram,
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
In servitutem cadere de regno grave est.
10 c. Si regna quaeris, nec potest sceptro manus
- 600 Vacare saevo: multa, quae possunt peti
In orbe toto, quaelibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolos attollit iuga,
Qua lata terris spatia frugiferis iacent,

Et qua trahens opulenta Pactolus vada
 Inundat auro rura. Nec laetis minus 605
 Maeandros arvis flectit ergantes aquas;
 Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
 Hinc grata Cereri Gargara et dives solum,
 Quod Xanthus ambit nivibus Idacis tumens;
 Hinc, qua relinquit nomen, Ionii maris 610
 Fauces Abydo Sestos opposita premit.
 Aut, qua latus iam propius Orienti dedit,
 Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
 Haec regna ferro quaere; in hos populos ferat
 Socer arma fortis; has paret sceptro tuo 615
 Tradatque gentes. Hoc adhuc reginien puta
 Tenere patrem. Melius exilium est tibi,
 Quam reditus iste: crimine alieno exulas,
 Tuo redibis. Melius istis viribus
 Nova regna nullo scelere maculata adpetes. 620
 Quin ipse frater, arma comitatus tua,
 Tibi militabit. Vade et id bellum gere,
 In quo pater materque pugnanti tibi
 Favere possint! regna cum scelere omnibus
 Sunt exilis graviora. Nunc belli mala 625
 Propone, dubias Martis incerti vices.
 Licet omne tecum Graeciae robur trahas;
 Licet arma longe miles ac late explicet;
 Fortuna belli semper anticipi in loco est.
 Quodcumque Mars decrevit: exaequat duos, 630
 Licet impares sint, gladius, et spes et metus
 Sors coeca versat. Praemium incertum petis,
 Certum scelus. Favisce fac votis deos
 Omnes tuis cessere et aversi fugam
 Petiere cives; clade funesta iacent; 635
 Obtexit agros miles. Exultes licet,
 Victorque fratris spolia deiecti geras
 Frangenda palma est. Quale tu hoc bellum putas,
 In quo execrandum victor admittit nefas,

104 L. ANN. SENECAE PHOENISSAE. ACT. IV.

- 640 Si gaudet? Hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. Infaustas, age,
Dimitte pugas; libera patriam metu,
Luctu parentes. POL. Sceleris et fraudis suae
Poenas nefandus frater ut nullas ferat?
- 645 IO C. Ne metue: poenas, et quidem solvet graves:
Regnabit. POL. Haecne est poena? IO C. Si du-
bitas, avo
Patrique crede; Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide
- 650 Rupta tenebat illa. Iam numeres licet
Fratrem inter istos. POL. Numero. ETE. At est
tanti mihi
Cum regibus iacere. Te turbae exulum
Adscribo. POL. Regna, dummodo invisus tuis!
ETE. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
- 655 Simul ista mundi conditor posuit deus,
Odium atque regnum. Regis hoc magni reor,
Odia ista premere. Multa dominantem vetat
Amor suorum; plus in iratos licet.
POL. Qui vult amari, languida regnet manu.
- 660 Invisa nunquam imperia retinentur diu.
ETE. Praecepta melius imperi reges dabunt;
Exilia tu dispone. Pro regno velim
Patriam, penates, coniugem flammis dare.
Imperia pretio quolibet constant bene.

Deest, et magna pars huius Tragoediae intercidit.

HIPPOLYTUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HIPPOLYTUS.

PHAEDRA.

THESEUS.

*CHORUS CIVIUM ATHENIEN-
SIUM.*

NUNTIUS.

NUTRIX.

FAMULI.

ARGUMENTUM.

Hippolyti, Thesei ex Antiöpe Amazone filii, Dianam virginem ac venatricem colentis, absente apud Inferos Theseo, noverca Phædra castitatem oppugnat. Repulsa impudica mulier Theseo reduci privignum oblata per vim stupri insimulat. Ille credulus filio, qui domo fugerat, e votis quod restabat tertio fretus, absenti mortem imprecatur. Ratum facit votum Neptunus emissio tauro marino, qui equos Hippolyti consternat, unde per vepres et saxa distractus auriga dilaniatur. Quod ubi rescivit male sibi conscia mulier, scelus suum falsumque crimen apud maritum confessa gladio se transfigit. Theseus innoxii filii casum lugens, iramque suam detestatus, collectos passim artus componit.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Pirithoum Theseus Stygia comitatus ab unda est,
Tartareo dominam cupiens abducere regno.
Concipit interea validas in pectore flammæ
Phædra furens, vetito privigni et carpitur igne.
- 5 Ille novercalem generosa mente furem
Sustinet, et tenerum servat sine lahe pudorem.
Nusquam tuta homini probitas: heu! crimine foedo
Thesidem insimulat fallaci corde noverca.
Hippolyte infelix, saevo damnatus et acri
- 10 Exitio, immeritis solvisti sanguine poenas.
Haec ubi rescivit, stimulis accensa profanis,
Phædra, suum vertit ~~polluta~~ in pectora ferrum.

ACTUS PRIMUS.

HIPPOLYTUS.

*Hippolytus varia loca et munera ministris et venationis
comitibus dispertit; Dianamque venationis deam invocat.*

Ite, umbrosas cingite silvas,
Summaque montis iuga Cecropii!
Celeri planta lustrate vagi,
Quae saxoso loca Parnethi
Subiecta iacent; quae Thriasii
Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda! scandite colles
Semper canos nive Rhiphaea!
Hac, hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata iacent,
Quae rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per graciles lenis Iliossus,
Ut Maeander super aequales,
Labitur agros piger, et steriles
Amne maligno radit arenas!
Vos, qua Marathon tramite laevo
Saltus aperit; qua comitatae
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula foetae! vos, qua, tepidis
Subditus austris, frigora mollit
Durus Acharneus! alius rupem
Dulcis Hymetti, parvas alius
Calcet Aphidnas. Pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Littora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria silvae,
Vocat hunc Phlyeus: hic versatur

- Metus agricolis, vulnere multo
30 iam notus aper. At vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Molossos,
Et pugnaces tendant Cretes
Fortia trito vincula collo;
35 At Spartanos (genus est audax
Avidumque ferae) nodo cautus
Propiore liga. Veniet tempus,
Cum latratu cava saxa sonent:
Nunc dimissi nare sagaci
40 Captent auras, lustraque presso
Quaerant rostro, dum lux dubia est,
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet. Alius raras
Cervice gravi portare plagas,
45 Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea penna
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur missile telum.
Tu grave dextra laevaque simul
50 Robur lato dirige ferro.
Tu praecipites clamore feras
Subsector ages; tu iam victor
Curvo solves viscera cultro.
Ades en comiti, diva virago,
55 Cuius regno pars terrarum
Secreta vacat;
Cuius certis petitur telis
Fera, quae gelidum potat Araxen,
Et quae stanti ludit in Istro.
60 Tua Gaetulos dextra leones,
Tua Cretaeas sequitur cervas;
Nunc veloces figis damas
Leviore manu.
Tibi dant variae pectora tigres,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

109

Tibi villosi terga bisontes,	65
Latisque feri cornibus uri.	
Quidquid solis pascitur arvis,	
Sive illud inops novit Garamas,	
Sive illud Arabs divite silva,	
Sive ferocis iuga Pyrenes,	70
Sive Hyrcani celant saltus,	
Vacuisque vagus Sarmata campis:	
Arcus metuit, Diana, tuos.	
Tua si gratus numina cultor	
Tulit in saltus:	75
Retia vinctas tenuere feras	
Nulli laqueum rupere pedes,	
Fertur plaustro praeda gementi;	
Tum rostra canes sanguine multo	
Rubicunda gerunt, repetitque casas	80
Rustica longo turba triumpho.	
En, diva, faves;	
Signum arguti misere canes:	
Vocor in silvas. Hac, hac pergam,	
Qua via longum compensat iter!	85

PHAEDRA, NUTRIX.

Phaedra amore Hippolyti ardere se fatetur apud nutricem, frustra eam a tam nefando amore dehortantem.

PH. O magna vasti Creta dominatrix freti,	
Cuius per omne littus innumerae rates	
Tenuere pontum, quidquid Assyria tenus	
Tellure Nereus pervium rostris secat,	90
Cur me in penates obsidem invisos datam,	
Hostique nuptam, degere aetatem in malis	
Lacrimisque cogis? Profugus en! coniux abest,	
Praestatque nuptae, quam solet, Theseus fidem.	
Fortis per altis invii retro lacus	
Vadit tenebras miles audacis proci	95

- Solio ut revulsam regis inferni abstrahat,
 Pergit furoris socius. Haud illum timor,
 Pudorque tenuit: stupra et illicitos toros
 Acheronte in imo quaerit Hippolyti pater.
- 100 Sed maior alius incubat moestae dolor.
 Non me quies nocturna, non altus sopor
 Solvere curis: alitur et crescit malum,
 Et ardet intus, qualis Aetnaeo vapor
 Exundat antro. Palladis telae vacant,
- 105 Et inter ipsas pensa labuntur manus;
 Non colere donis templa votivis libet;
 Non inter aras, Atthidum mixtam choris,
 lactare tacitis conscias sacris faces;
 Nec adire castis precibus aut ritu pio
- 110 Adiudicatae praesidem terrae deam:
 Iuvat excitationem consequi cursu feras,
 Et rigida molli gaesa iaculari manu.
 Quo tendis, anime? quid furens saltus amas?
 Fatale miserae matris agnosco malum
- 115 Peccare noster novit in silvis amor.
 Genitrix, tui me miseret: infando malo
 Correpta, pecoris efferi saevum ducem
 Audax amasti. Torvus, impatiens iugi,
 Adulter ille, ductor indomiti gregis;
- 120 Sed amabat aliquid: quis meas miserae deus,
 Aut quis iuvare Daedalus flammam queat?
 Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,
 Qui nostra coeca monstra conclusit domo,
 Promittat ullam casibus nostris opem.
- 125 Stirpem perosa Solis invisi Venus
 Per nos catenas vindicat Martis sui
 Suasque; probris omne Phoebeum genus
 Onerat nefandis. Nulla Minois levi
 Defuncta amore est; iungitur semper nefas.
- 130 NUTR. Thesea confux, clara progenies Iovis,
 Nefanda casto pectore exturba ocus!

Extingue flammæ, neve te diræ spei
 Præbe obsequentem. Quisquis in primo obstitit,
 Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit;
 Qui blandiendo dulce nutrit malum, 135
 Sero recusat ferre, quod subiit, iugum.
 Nec me fugit, quam durus et veri insolens
 Ad recta flecti regius nolit tumor.
 Quemcunque dederit exitum casus, feram:
 Fortem facit vicina libertas senem. 140
 Honesta primum est velle, nec labi via;
 Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
 Quo, misera, pergis? quid domum infamem adgravas,
 Superasque matrem? maius est monstro nefas:
 Nam monstra fato, moribus scelera imputes. 145
 Si, quod maritus supera non cernit loca,
 Tutum esse facinus credis, et vacuum metu:
 Erras. Teneri crede Lethæo abditum
 Thesea profuado, et ferre perpetuam Styga:
 Quid ille, lato maria qui regno premit, 150
 Populisque reddit iura ventenis pater?
 Latere tantum facinus occultum sinet?
 Sagax parentum est cura. Credamus tamen
 Astu doloque tegere nos tantum nefas:
 Quid ille, rebus lumen infundens suum, 155
 Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
 Vibrans corusca fulmen Aetnaeum manu,
 Sator deorum? credis hoc posse effici,
 Inter videntes omnia ut lateas avos?
 Sed, ut secundus numinum abscondat favor 160
 Coitus nefandos, utque contingat stupro
 Negata magnis sceleribus semper fides:
 Quid poena praesens, consciae noctis pavor,
 Animusque culpa plenus et semet timens?
 Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit. 165
 Compesce amoris impii flammæ, precor,
 Nefasque, quod non ulla tellus barbara

- Commisit unquam, non vagi campis Getae,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes!
- 170 Expelle facinus mente castifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris et gnati adparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, et nefandis verte naturam ignibus!
- 175 Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedit suis,
Quoties amabit Cressa? P. H. Quae memoras, scio
Vera esse, nutrix; sed furor cogit sequi
- 180 Peiora. Vadit animus in praeceps sciens
Remeatque, frustra sane consilia adpetens.
Sic cum gravatam navita adversa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
- 185 Quid ratio possit? Vicit ac regnat furor,
Potensque tota mente dominatur deus.
Hic, volucer, omni pollet in terra potens,
Laesumque flammis torret indomitis Iovem;
Gradivus istas belliger sensit faces;
- 190 Opifex trisulci fulminis sensit deus,
Et, qui furentes semper Aetnaeis iugis
Versat caminos, igne tam parvo calet;
Ipsumque Phoebum, tela qui nervo regit,
Figit sagitta certior missa puer,
- 195 Volitatque coelo pariter et terrae gravis.
N. U. R. Deum esse amorem, turpis et vitio favens
Finxit libido; quæque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
- 200 Erycina mittit! Ille per coelum volans
Proterva tenera tela molitur manu,
Regnumque tantum minimus e Superis habet!
Vana ista demens animus adscivit sibi,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

113

Venerisque numen finxit atque arcus dei.

205

Quisquis secundis rebus exultat nimis,

Fluitque luxu, semper insolita adpetit.

Tunc illa magnae dira fortunae comes

Subit libido: non placent suetae dapes,

Non tecta sani moris, aut vilis cibus.

Cur in penates rarius tenues subit

210

Haec delicatas eligens pestis domos?

Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,

Mediumque sanos vulgus adfectus tenet,

Et se coercent modica? Contra divites

Regnoque fulti plura, quam fas est, petunt?

215

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.

Quid deceat alto praeditam solio, vides:

Metue ac verere sceptras remeantis viri.

P. H. Amoris in me maximum regnum puto,

Reditusque nullos metuo: non unquam amplius

220

Convexa tetigit supera, qui mersus semel

Adiit silentem nocte perpetua domum.

N. U. T. R. Ne crede Diti. Cluserit regnum licet,

Canisque diras Stygius observet fores:

Solus negatas invenit Theseus vias.

225

P. H. Veniam ille amoris forsitan nostro dabit.

N. U. T. R. Immitis etiam coniugi castae fuit:

Experta saevam est barbara Antiope manum.

Sed posse flecti coniugem iratum puta:

Quis huius animum flectet intractabilem?

230

Exosus omne feminae nomen fugit,

Immitis annos coelibis vitae dicat,

Connubia vitat: genus Amazonium scias.

P. H. Hunc in nivosi collis haerentem iugis,

Et aspera agili saxa calcantem pede,

235

Sequi per alta nemora, per montes, placet!

N. U. T. R. Resistet ille, seque mulcendum dabit,

Castosque ritus venere non casta exuet?

Tibi ponet odium, cuius odio forsitan

S. E. N. T. R. A. G.

II

240 Persequitur omnes? P. H. Precibus haud vinci potest?

NUTR. Ferus est. P. H. Amore didicimus vinci feros.

NUTR. Fugiet. P. H. Peripsa maria, si fugiat, sequar.

NUTR. Patris memento. P. H. Meninimus matris simul.

NUTR. Genus omne profugit. P. H. Pellicis careo metu.

245 NUTR. Aderit maritus ... P. H. Nempe Pirithoi comes.

NUTR. Aderitque genitor. P. H. Mitis Ariadnae pater.

NUTR. Per has senectae splendidae supplex comas

Fessumque curis pectus et cara ubera

Precor, furorem siste teque ipsa adiuva!

250 Pars sanitatis velle sanari fuit.

P. H. Non omnis animo cessit ingenuo pudor:

Paremus, altrix. Qui regi non vult amor,

Vincatur. Haud te, fama, maculari sinam.

Haec sola ratio est, unicum effugium mali:

255 Virum sequamur, morte praevertam nefas.

NUTR. Moderare, alumna, mentis effrenas impetus;

Animos coerce! Dignam ob hoc vita reor,

Quod esse temet autumas dignam nece.

P. H. Decreta mors est: quaeritur fati genus.

260 Laqueone vitam finiam, an ferro incubem?

An missa praeceps arce Palladia cadam?

Pro castitatis vindice armemus manum!

NUTR. Sic te senectus nostra praecipiti sinat

Perire leto? Siste furibundum impetum!

265 Haud facile quisquam ad vitam revocari potest.

P. H. Prohibere ratio nulla periturum potest

Ubi, qui mori constituit, et debet mori.

NUTR. Solamen annis unicum fessis, hera,

Si tam protervus incubat menti furor:

270 Contemne famam. Fama vix vero favet,

Peius merenti melior, at peior bono.

Tentemus animum tristem et intractabilem.
 Meus iste labor est adgredi iuvenem ferum,
 Mentemque saevam flectere immitis viri.

CHORUS.

Omnia amorē cedere, hominē omnis loci, aetatis, conditionis, ipsos deos superos ac inferos, quin et bruta animalia terrestria, aquatilia, aëria.

Diva, non miti generata ponto, 275
 Quam vocat matrem geminus Cupido,
 Impotens flammis simul et sagittis,
 Iste lascivus Puer ac renidens
 Tela quam certo moderatur arcu!
 [Labitur totas furor in medullas, 280
 Igne furtivo populante venas.]
 Non habet latum data plaga frontem,
 Sed vorat tectas penitus medullas.
 Nulla pax isti Puero: per orbem
 Spargit effusas agilis sagittas; 285
 Quaeque nascentem videt ora solem,
 Quaeque ad Hesperias iacet ora metas,
 Si qua ferventi subiecta Cancro est,
 Si qua Parrhasiae glacialis Ursae
 Semper errantes patitur colonos, 290
 Novit hos aestus. Iuvenum feroces
 Concitat flammās, senibusque-fessis
 Rursus extinctos revocat calores;
 Virginum ignoto ferit igne pectus.
 Et iubet coelo Superos relicto 295
 Vultibus falsis habitare terras.
 Thessali Phoebus pecoris magister
 Egit armentum, positoque plectro
 Impari tauros calamo vocavit.
 Induit formas quoties minores 300
 Ipse, qui coelum nebulasque ducit!

- Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cygno;
Fronte nunc torva petulans iuencus
305 Virginum stravit sua terga ludo,
Perque frateros, nova regna, fluctus,
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum,
Pro sua vector timidus rapina.
310 Arsit obscuri dea clara mundi
Nocte deserta nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos:
Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et gyro brevior flecti;
315 Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena posuit pharetram,
Et minax vasti spoliū leonis,
320 Passus aptari digitis zmaragdōs,
Et dari legem rudibus capillis;
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco;
Et manu, clavā modo qua gerebat,
325 Fila deduxit properante fuso.
Vidit Persis, ditique ferox
Lydia regno, delecta feri
Terga leonis; humerisque, quibus
Sederat alti regia coeli,
330 Tenuem Tyrio stamine pallam.
Sacer est ignis (credite laesis!)
Nimiumque potens. Qua terra salo
Cingitur alto, quaque aetherio
Candida mundo sidera currunt,
335 Hac regna tenet Puer immitis,
Spicula cuius sentit in imis
Caerulus undis grex Nereidum,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

117

Flammamque nequit relevare mari;
 Ignes sentit genus aligerum.
 Venere instincti quam magna gerunt
 Grege pro toto bella iuveni!
 Si coniugio timuere suo,
 Poscunt timidi proelia cervi,
 Et mugitu dant concepti
 Signa furoris. Tunc virgatas
 India tigres decolor horret;
 Tunc vulnificos acuit dentes
 Aper, et toto spumeus ore est.
 Poeni quatiunt colla leones,
 Cum movit amor. Tum silva gemit
 Murmure saevo.
 Amat insani bellua ponti,
 Lucaeque boves. Vindicat omnes
 Natura sibi; nihil immune est;
 Odiumque perit, cum iussit amor;
 Veteres cedunt ignibus irae.
 Quid plura canam?
 Vincit saevas cura novercas.

340

345

350

355

ACTUS SECUNDUS.

CHORUS, NUTRIX, PHAEDRA.

*Amoris morbum, impatientiam et aestum conqueritur nutrix.
 Mox ipsa prodit Phaedra mutatis vestibus in cinctum Amazonis
 seu venatricis, ut Hippolyto placeat.*

CHOR. Altrix, profare, quid feras? quonam in
 loco est

Regina? saevls ecquis est flammis modus?

360

- NUTR. Spes nulla, tantum posse leniri malum;
Finisque flammis nullus insanis erit.
Torretur aestu tacito, et inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor;
365 Erumpit oculis ignis, et lapsae genae
Lucem recusant. Nihil idem dubiae placet,
Artusque varie iactat incertus dolor.
Nunc, ut soluto, labitur, moriens gradu,
Et vix labante sustinet collo caput;
370 Nunc se quieti reddit, et somni immemor
Noctem querelis ducit. Attolli iubet,
Iterumque poni, corpus; et solvi comas,
Rursusque fingi. Semper impatiens sui
Mutatur habitus. Nulla iam Cereris subit
375 Cura, aut salutis. Vadit incerto pede,
Iam viribus defecta. Non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor:
Populatur artus cura; iam gressus tremunt
Tenerque nitidi corporis cecidit decor;
380 Et, qui ferebant signa Phoebeae facis,
Oculi nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimae cadunt per ora, et adsiduo genae
Rore irrigantur, qualiter Tauri iugis
Tepido madescunt imbre percussae nives.
385 Sed, en, patescunt regiae fastigia!
Reclinis ipsa sedis auratae toro
Solitos amictus mente non sana abnuit.
RH. Removete, famulae, purpura atque auro illitas
Vestes! procul sit muricis Tyrri rubor,
390 Quae fila ramis ultimi Seres legunt:
Brevis expeditos zona constringat sinus.
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis sparsus Assyrio vacet:
395 Sic temere iactae colla perfundant comae
Humerosque summos; cursibus motae citis

Ventos sequantur. Laeva se pharetrae dabit:
 Hastile vibret dextra Thessalicum manus.
 Talis severi mater Hippolyti fuit.
 Qualis, relictis frigidi ponti plagis, 400
 Egit catervas, Atticum pulsans solum,
 Tanaitis aut Maeotis, et nodo comas
 Coegit emisitque, lunata latus
 Protecta pelta: talis in silvas ferar!
 NUTR. Sepone questus: non levat miseros dolor; 405
 Agreste placa virginis numen deae.
 Regina nemorum, sola quae montes colls,
 Et una solis montibus coleris dea,
 Convertite tristes ominum in melius minas!
 O magna silvas inter et lucos dea, 410
 Clarumque coeli sidus et noctis decus,
 Cuius relucet mundus alterna face,
 Hecate triformis, en, ades coeptis favens!
 Animum rigentem tristis Hippolyti doma!
 Amare discat, mutuos ignes ferat, 415
 Det facilis aures! Mitiga pectus ferum;
 Innecte mentem. Torvus, aversus, ferox,
 In iura Veneris redeat. Huc vires tuas
 Intende. Sic te lucidi vultus ferant,
 Et nube rupta cornibus puris eas. 420
 Sic te, regentem frena nocturni aetheris,
 Detrahare nunquam Thessali cantus queant,
 Nullusque de te gloriam pastor ferat.
 Ades invocata; iam faves votis, dea:
 Ipsum intuoꝝ solemne venerantem sacrum, 425
 Nullo latus comitante. Quid dubitas? dedit
 Tempus locumque casus: utendum artibus.
 Trepidamus! Haud est facile mandatū scelus
 Audere; verum iusta, qui reges timet,
 Deponat; omne pellat ex animo decus: 430
 Malus est minister regii imperii pudor.

Si nobilem animum vegeta libertas alit.
 Truculentus et silvester et vitae inscius,
 Tristem iuventam Venere deserta colis.
 Hoc esse munus credis indictum viris,
 Ut dura tolerent, cursibus domitent equos, 465
 Et saeva bella Marte sanguineo gerant?
 Providit ille maximus mundi parens,
 Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
 Ut damna semper sobole repararet nova. 470
 Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
 Quae supplet ac restituit exhaustum genus:
 Orbis iacebit squalido turpis situ;
 Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
 Alesque coelo deerit, et silvis fera, 475
 Solis et aër pervius ventis erit.
 Quem varia leti genera mortalem trahunt
 Carpuntque turbam, pontus, et ferrum, et doⁿⁱ
 Sed fata credas deesse: sic atram Styga
 Iam petimus ultro. Coelibem vitam probet
 Sterilis iuventus: hoc erit, quidquid vides, 480
 Unius aevi turba, et in semet ruet.
 Proinde vitae sequere Naturam ducem:
 Urbem frequenta, civium coetus cole.
 HIP. Non alia magis est libera et vitio carens,
 Ritusque melius vita quae priscos colat, 485
 Quam quae relictis moenibus silvas amat.
 Non illum avarae mentis inflammat furor,
 Qui se dicavit montium iusontem iugis;
 Non aura populi et vulgus infidum bonis,
 Non pestilens invidia, non fragilis favor. 490
 Non ille regno servit, aut, regno imminens,
 Vanos honores sequitur, aut fluxas opes
 Spei metusque liber. Haud illum niger
 Edaxque Livor dente degeneri petit;
 Nec scelera populos inter atque urbes sita 495
 Novit; nec omnes conscius strepitus pavet,

- Aut verba fingit. Mille non quaerit tegi
Dives columnis, nec trabes multo insolens
Suffigit auro. Non cruor largus plas
500 Inundat aras, fruge nec sparsi sacra
Centena nivei colla submitunt boves;
Sed rure vacuo potitur, et aperto aethere
Innocuus errat. Callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; et fessus gravi
505 Labore, niveo corpus lisso fovet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit;
Nunc nemoris alti densa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida perlucet vado;
Sedemque mutat. Hic aves querulae fremunt
510 Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. Iuvit aut amnis vagi
Pressisse ripas, caespite aut nudo leves
Duxisse somnos, sive fons largus citas
Defundit undas, sive per flores novos
515 Fugiente dulcis murmurat rivo sonus,
Excussa silvis poma compescunt famem,
Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. Regios luxur procul
Est impetus fugisse. Sollicito bibant
520 Auro superbi; quam iuvat nuda manu
Captasse fontem! Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta et obscuro improbus
Quaerit cubili, seque multiplici timens
525 Domo recondit; aethera ac lucem petit,
Et teste coelo vivit. Hoc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mixtos deis
Profudit aetas. Nullus his auri fuit
Coecus cupido. Nullus in campo sacer
530 Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulae pontum rates:
Sua quisque norat maria. Non vasto aggere

Crebraque turri cinxerant urbes latus.
 Non arma saeva miles aptabat manu
 Nec torta clusas frögerat saxo gravi 535
 Balista portas; iussa nec dominum pati
 Iuncto forebat terra servitium bove:
 Sed arva per se foeta poscentes nihil
 Pavere gentes; silva nativas opes,
 Et opaca dederunt antra nativas domos. 540
 Rupere foedus impius lucri furor
 Et ira praeceps, quaeque succensas agit
 Libido mentes; venit imperii sitis
 Cruenta; factus praeda maiori minor;
 Pro iure vires esse. Tum primum manu 545
 Bellare nuda, saxaque et ramos rudes
 Vertere in arma. Non erat gracili levis
 Armata ferro cornus, aut longo latus
 Mucrone cingens ensis, aut crista procul
 Galeae comantes: tela faciebat dolor. 550
 Invenit artes bellicus Mavors novas
 Et mille formas mortis. Hinc terras cruor
 Infecit omnes fusus, et rubuit mare.
 Tum scelera demto sine per cunctas domos
 Iere; nullum caruit exemplo nefas; 555
 A fratre frater, dextera nati parens
 Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
 Perimuntque foetus impiae matres suos.
 Taceo novercas. Mitius nihil est feris.
 Sed dux malorum femina; haec scelerum artifex 560
 Obsedit animos, cuius incestae stupris
 Fumant tot urbes, bella tot gentes gerant,
 Et versa ab imo regna tot populos premunt.
 Sileantur aliae: sola coniux Aegei
 Medea reddit feminas dirum genus. 565
 NUTR. Cur omnium sit culpa paucarum scelus?
 HIPPO. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
 Sit ratio, sit natura, sit dirus furor

- Odisse placuit. Ignibus iunges aquas,
 570 Et amica ratibus ante promittet vada
 Incerta Syrtis, ante ab extremo sinu
 Hesperia Tethys lucidum attollet diem,
 Et ora damis blanda praebebunt lupi,
 Quam victus animum feminae mitem geram.
 575 NUTR. Saepe obstinatis induit frenos Amor,
 Et odia mutat. Regna materna adspice:
 Illae feroces sentiunt Veneris iugum.
 Testaris istud unicus gentis puer.
 HIP. Solamen unum matris amissae fero,
 580 Odisse quod iam feminas omnes licet.
 NUTR. Ut dura cautes undique intractabilis
 Resistit undis, et lacessentes aquas
 Longe remittit, verba sic spernit mea.
 Sed Phaedra praeceps graditur, impatiens morae.
 585 Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
 Terrae repente corpus exanimum accidit,
 Et ora morti similis obduxit color.
 Attolle vultus, dimove vocis moras:
 Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet!

PHAEDRA, HIPPOLYTUS, NUTRIX,
 FAMULI.

*Iuvenis pudicitiam omni arte oppugnant, sed frustra: ad
 fraudem itaque confugiunt et calumnias.*

- 590 PH. Quis me dolori reddit, atque aestus graves
 Reponit animo? Quam bene excideram mihi! —
 HIP. Cur dulce munus redditae lucis fugis?
 PH. Aude, anime! tenta! perage mandatum tuum:
 Intrepida constant verba: qui timide rogat,
 595 Docet negare. Magna pars sceleris mei
 Olim peracta est: serus est nobis pudor:
 Amavimus nefanda: si coepta exequor,

Forsan iugali crimen abscondam face.
 Honestam quaedam scelera successus facit.
 En, incipe, anime! — Commodus paulum, precor, 600
 Secretus aures. Si quis est, abeat, comes.
 HIP. En, locus ab omni liber arbitrio vacat!
 PH. Sed ora coeptis transitum verbis negant.
 Vis magna vocem emittit, at maior tenet.
 Vos testor omnes, coelites, hoc, quod volo, 605
 Mé nolle!
 HIP. Animusne cupiens aliquid effari nequit?
 PH. Curae leves loquuntur, ingentes stupent
 HIP. Committe curas auribus, mater, meis.
 PH. Matris superbum est nomen et nimium potens; 610
 Nostros humiliter nomen adfectus decet.
 Me vel sororem, Hippolyte, vel famulam voca.
 Famulamque potius: omne servitium feram.
 Non me, per altas ire si iubeas nives,
 Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis; 615
 Non, si per ignes ire et infesta agmina,
 Cuncter paratis ensibus pectus dare.
 Mandata recipe sceptrum, me famulam accipe:
 Te imperia regere, me decet iussa exequi.
 Muliebri non est regna tutari urbium; 620
 Tu, qui iuventutis flore primaevum vixes,
 Cives paterno fortis imperio rege.
 Sinu receptam supplicem ac servam tege!
 Miserere viduae! HIP. Summus hoc omen deus
 Avertat! aderit sospes actutum parens. 625
 PH. Regni tenacis dominus et tacitae Stygis,
 Nullam relictos fecit ad Superos viam.
 Thalami remittet ille raptorem sui?
 Nisi forte amor placidus et Pluton sedet.
 HIP. Illum quidem aequi coelites reducem
 dabunt. 630
 Sed dum tenebit vota in incerto deus:
 Pietate caros debita fratres colam,

- Et te merebor esse ne viduam putes
 Ac tibi parentis ipse supplebo locum.
- 635 PH. O spes amantum credula! o fallax amor!
 Satisne dixit? Precibus admotis agam. —
 Miserere! tacitae mentis exaudi preces!
 Libet loqui, pigetque. HIPP. Quodnam istud ma-
 lum est?
- PH. Quod in novercam cadere vix credas malum.
- 640 HIPP. Ambigua voce verba perplexa iacis:
 Effare aperte. PH. Pectus insanum vapor
 Amorque torret. Intimis saevus vorat
 Visceribus ignis mersus, et venas latens,
 Ut agilis altas flamma, percurrit, trabes.
- 645 HIPP. Amore nempe Thesei casto furis?
 PH. Hippolyte, sic est: Thesei vultus amo
 Illos priores, quos tulit quondam puer,
 Cum prima puras barba signaret genas,
 Monstrique coecam Gnessii vidit domum,
- 650 Et longa curva fila collegit via.
 Quis tum ille fulsit! Presserant vittae comam,
 Et ora flavus tenera tingebat Pudor;
 Inerant lacertis mollibus fortes tori,
 Tuaeque Phoebes vultus, aut Phoebi mei,
- 655 Tuusve potius. Talis, en, talis fuit,
 Cum placuit hosti; sic tulit celsum caput,
 In te magis refulget incommutatus decor.
 Est genitor in te totus; et torvae tamen
 Pars aliqua matris miscet ex aequo decus:
- 660 In ore Graio Scythicus adparet rigor.
 Si cum parente Creticum intrasses fretum
 Tibi fila potius nostra nevisset soror.
 Te, te, soror, quacunque siderei poli
 In parte fulges, invoco ad causam parem!
- 665 Domus sorores una corripuit duas;
 Te genitor, at me gnatus. En, supplex iacet
 Adlapsa genibus regiae proles domus!

Respersa labe nulla, et intacta, innocens;
Tibi mutor uni. Certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet aut vitae dies. 670
Miserere amantis! HIP. Magne regnator deum,
Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando saeva fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? Omnis impulsus ruat
Aether, et atris nubibus condat diem. 675
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus! tuque sidereum caput,
Radiate Titan, ne nefas stirpis tuae
Speculere luci, merge, et in tenebras fuge!
Cur dextra, divum rector atque hominum, vacat 680
Tua, nec trisulca mundus ardëscit face?
In me tona! me fige! me velox cremet
Transactus ignis! sum nocens; merui mori:
Placui novercae. — Dignus en stupris ego
Scelereque tanto visus? ego solus tibi 685
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne femineum genus!
[O maius ausa matre monstrifera malum,]
Genitrice peior! Illa se tantum stupro
Contaminavit, et tamen tacitum diu 690
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. Ille te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,
Quos hausit et peremit et leto dedit 695
Odium dolusque! Genitor, invideo tibi:
Colchide noverca maius hoc, maius malum est.
PH. Et ipsa nostrae fata cognosco domus:
Fugienda petimus; sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar, 700
Rupesque, et amnes, unda quos torrens rapit;
Quacunque gressus tuleris, hac amens agar!
Iterum, superbe, genibus advolvor tuis

CHORUS.

Precatur Chorus, ut bene cedat Hippolyto forma, quae plerisque fuit exitio. Thesi reditum prospicit.

Fugit insanae similis procellae,
Ocior nubes glomerante Coro,
Ocior cursum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos
Porrigit ignes. 740
Conferat tecum decus omne priscum
Fama, miratrix senioris aevi.
Pulcrrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum suos ignes coeunte cornu 745
Iunxit, et curru properante pernox
Exerit vultus, rubicunda Phoebe,
Nec tenent stellae faciem minores;
Qualis est primas referens tenebras
Nuntius noctis, modo lotus undis, 750
Hesperus, pulsus iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrsigera Liber ab India,
Intonsa iuvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuspide territans, 755
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinctes rigidas Hippolyti comas.
Neu vultus nimium suspicias tuos:
Omnes per populos fabula distulit,
Phaedrae quem Bromio praetulerit soror. 760
Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis,
Ut velox celeri pede laberis!
Non sic prata novo vere decentia
Aestatis calidae despoliat vapor, 765
Saevit solstitio cum medius dies,

SEN TRAG.

I

- Et noctes brevibus praecipitat rotis
(Languescunt folio lilia pallido,
Et gratae capiti deficiunt rosae),
770 Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur, nullaue non dies
Formosi spoliū corporis abstulit.
Res est forma fugax: quis sapiens bono
Confidat fragili? Dum licet, utere.
- 775 Tempus te tacitum subruet, horaque
Semper praeterita deterior subit.
Quid deserta petis? Tutior aviis
Non est forma locis. Te nemore abdito,
Cum Titan medium constituit diem,
- 780 Cinget turba licens, Naidēs improbae,
Formosos solitae claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivae nemorum deae,
Montivagique Panes;
- 785 Aut, te stellifero despiciens polo,
Sidus post veteres Arcadas editum
Currus non poterit flectere candidos
Et nuper rubuit, nullaue lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit;
- 790 At nos solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu causa morae; te dea nocturni
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
- 795 Vexent hanc faciem frigora parcius,
Haec solem facies rarius adpetat:
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viriliter,
Et pondus veteris triste supercili
- 800 Phoebō colla licet splendida compares.
Illum caesaries, nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat et integit;

HIPPOLYTUS. ACT. II.

131

Te frons hirta decet, te brevior coma
 Nulla lege iacens. Tu licet asperos
 Pugnacesque deos viribus arceas 805
 Et vasti spatio vincere corporis:
 Aequas Herculeos nam iuvenis toros,
 Martis belligeri pectore latior.
 Si dorso libeat cornipedis vehi:
 Frenis Castorea mobilior manu 810
 Spartanum poteris flectere Cyllaron.
 Amentum digitis tende prioribus,
 Et totis iaculum dirige viribus:
 Tam longe, dociles spicula figere,
 Non mittent gracilem Cretes arundinem. 815
 Aut si tela modo spargere Parthico
 In coelum placeat: nulla sine alite
 Descendent, tepido viscere condita;
 Praedam de mediis nubibus auferent.
 Raris forma viris (secula prospice!) 820
 Impunita fuit. Te melior deus
 Tutum praetereat, formaque nobilis
 Deformis senii monstret imaginem.
 Quid sinat inausum feminae praeceps furor?
 Nefanda iuveni crimina insonti parat. 825
 En scelera! quaerit crine lacerato fidem,
 Decus omne turbat capitis, humectat genas;
 Instruitur omnis fraude feminea dolus.
 Sed iste quisnam est, regium vultu decus
 Gerens, et alto vertice attollens caput? 830
 Ut ora iuveni paria Pirithoo gerit,
 Ni languido pallore canderent genae,
 Staretque recta squalor incultus coma.
 En, ipse Theseus redditus terris adest!

ACTUS TERTIUS.

THESEUS, NUTRIX.

Reversus ab Inferis Theseus aemestici luctus causam a nutrice obvia sciscitatur. Illa se hoc tantum scire respondet, Phaedrum necis consilium iniisse.

- 835 THE S. Tandem profugi noctis aeternae plagam,
 Vastoque manes carcere umbrantem polum.
 Ut vix cupitum subferunt oculi diem!
 Iam quarta Eleusin dona Triptolemi secat
 Paremque toties Libra composuit diem,
 840 Ambiguus ut me sortis ignotae labor
 Detinuit inter mortis et vitae mala.
 Pars una vitae mansit extincto mihi,
 Sensus. Malorum finis Alcides fuit,
 Qui cum revulso Tartaro extraheret canem,
 845 Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.
 Sed fessa virtus robore antiquo caret,
 Trepidantque gressus. Heu, labor quantus fuit
 Phlegethonte ab imo petere longinquum aethera,
 Pariterque mortem fugere et Alciden sequi!
 850 Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
 Expromat aliquis! Luctus et lacrimae et dolor,
 In limine ipso moesta lamentatio,
 Auspicia digna prorsus inferno hospite.
 NUTR. Tenet obstinatum Phaedra consilium necis,
 855 Fletusque nostros spernit, ac morti imminet.
 THE S. Quae causa leti? reduce cur moritur viro?
 NUTR. Haec ipsa letum causa maturum attulit.
 THE S. Perplexa magnum verba nescio quid tegunt.
 Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
 860 NUTR. Haud pandit ulli. Moesta secretum occulit,

Statuitque secum ferre, quo moritur, malum.
Iam perge, quaeso, perge: properato est opus.
THE S. Reserate clusos regii postes Iaris!

THESEUS, PHAEDRA, FAMULI.

Primum simulat Phaedra mori se malle, quam vim sibi illatam revelare Theseo; cui deinde nutrici cruciatum minitanti ostendit gladium, quem Hippolytus abiectum reliquisset

THE S. O socia thalami, siccine adventum viri
Et expetiti coniugis vultum excipis? 865

Quin ense viduas dexteram, atque animum mihi
Restituis, et, te quidquid e vita fugat,

Expromis? PH. Heu heu, per tui scepra imperi,
Magnanime Theseu, perque natorum indolem,

Tuosque reditus, perque iam cineres meos, 870
Permitte mortem! THE S. Causa quae cogit mori?

PH. Si causa leti dicitur, fructus perit.

THE S. Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.

PH. Aures pudica coniugis solas timet.

THE S. Effare: fido pectore arcana occultam. 875

PH. Alium silere quod voles, primus sile.

THE S. Leti facultas nulla continget tibi.

PH. Mori volenti deesse mors nunquam test.

THE S. Quod sit luendum morte delictum, indica.

PH. Quod vivo. THE S. Lacrimae nonne te no-
strae movent? 880

PH. Mors optima est perire lacrimandum suis.

THE S. Silere pergit. Verbere ac vinclis anua

Altrixque prodet, quidquid haec fari abnuuit.

Vincite ferro. Verberum vis extrahat

Secreta mentis. PH. Ipsa iam fabor, mane. 885

THE S. Quidnam ora moesta avertis, et lacrimas
genis

Subito coortas veste praetenta obtegis?

PH. Te, te, creator coelitus, testem invoco,

- Et te coruscum lucis aetheriae iubar,
 890 Ex cuius ortu nostra dependet domus,
 Tentata precibus restiti; ferro ac minis
 Non cessit animus: vim tamen corpus tulit.
 Labem hanc pudoris eluet noster cruor.
 THES. Quis (ede!) nostri decoris eversor fuit?
 895 PH. Quem rere minime. THES. Quis sit, audire
 expeto.
 PH. Hic dicet ensis, quem tumultu territus
 Liquit stuprator, civium adcursum timens.
 THES. Quod facinus, heu me! cerno? quod mon-
 strum intuo?
 Regale patriis asperum signis ebur!
 900 Capulo refulget generis Actaei decus!
 Sed ipse quonam evasit? PH. Hi trepidum fuga
 Videre famuli concitum celeri pede.

THESEUS.

*Agnito ense deceptus pater et iratus filio immerito exitium
 inprecatur.*

- Proh sancta pietas! proh gubernator poli,
 Et qui secundum fluctibus regnum moves,
 905 Unde ista venit generis infandi lues?
 Hunc Graia tellus aluit, an Taurus Scythes,
 Colchusve Phasis? Redit ad auctores genus,
 Stirpemque primam degener sanguis refert.
 Est iste prorsus gentis armiferae furor,
 910 Odisse Veneris foedera, et castum diu
 Vulgare populis corpus. O tetrum genus,
 Nullaque victum lege melioris soli!
 Ferae quoque ipsae veneris evitant nefas,
 Generisque leges inscius servat pudor.
 915 Ubi vultus ille et ficta maiestas viri,
 Atque habitus horrens, prisca et antiqua adpetens
 Morumque senium triste, et adfectus graves?

HIPPOLYTUS. ACT. III

135

O vita fallax! abditos sensus geris,
 Animisque pulcram turpibus faciem induis!
 Pudor impudentem celat, audacem quies, 920
 Pietas nefandum; vera fallaces probant;
 Simulantque molles dura. Silvarum incola
 Ille efferatus, castus, intactus, rudis,
 Mihi te reservas? a meo primum toro
 Et scelere tanto placuit ordiri virum? 925
 Iamiam superno numini grates ago,
 Quod icta nostra cecidit Antiopae manu;
 Quod non ad antra Stygia descendens tibi
 Matrem reliqui. Profugus ignotas procul
 Percurre gentes! Te licet terra ultimo 930
 Summota mundo dirimat Oceani plagis,
 Orbemque nostris pedibus obversum colas;
 Licet in recessu penitus extremo abditus
 Horriferi celsi regna transieris poli,
 Hiemesque supra positus et canas nives 935
 Gelidi frementes liqueris Boreae minas
 Post te furentes: sceleribus poenas dabis!
 Profugum per omnes pertinax latebras premam!
 Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, in via
 Emetiemur! Nullus obstabit locus: 940
 Scis, unde redeam. Tela quo mitti haud queunt,
 Huc vota mittam. Genitor aequoreus dedit,
 Ut vota prono trina concipiam deo,
 Et invocata munus hoc sanxit Styge.
 En, perage donum triste, regnator freti! 945
 Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
 Adeatque manes iuvenis iratos patri.
 Fer abominandam nunc opem gnato, parens
 Nunquam supremum numinis munus tui
 Consumeremus, magna ni premerent mala. 950
 Inter profunda Tartara et Ditem horridum,
 Et imminentes regis inferni minas,
 Voto pepercit; redde nunc pactam fidem,

- Genitor! — Moraris? cur adhuc undae silent?
 955 Nunc atra ventis nubila impellentibus
 Subtexe noctem; sidera et coelum eripe
 Effunde pontum; vulgus aequoreum cie,
 Fluctusque ab ipso tumidus Oceano voca!

C H O R U S.

*Queritur chorus, cum coeli ceterarumque rerum cursus certo
 regantur consilio, non tamen res humanas iuste ac recte cedere,
 cum bonis male sit, malis bene.*

- O magna parens Natura deum,
 960 Tuque igniferi rector Olympi,
 Qui sparsa cito sidera mundo
 Cursusque vagos rapis astrorum,
 Celerique polos cardine versas,
 Cur tanta tibi est cura perennes
 965 Agitare vias aetheris alti,
 Ut nunc canae frigora brumae
 Nudent silvas;
 Nunc arbustis redeant umbrae,
 Nunc aestivi colla Leonis
 -970 Cererem magno fervore coquant,
 Viresque suas temperet annus;
 Et cur idem, qui tanta regis,
 Sub quo vasti pondera mundi
 Librata suos ducunt orbes,
 975 Hominum nimium securus abes,
 Non sollicitus prodesse bonis,
 Nocuisse malis?
 Res humanas ordine nullo
 Fortuna regit, spargitque manu
 980 Munera coeca, peiora fovens.
 Vincit sanctos dira libido;
 Fraus sublimi regnat in aula.
 Tradere turpi fasces populus

HIPPOLYTUS. ACT. III. IV. 137

Gaudet; eosdem colit atque odit.
 Tristis virtus perversa tulit 985
 Praemia recti:
 Castos sequitur mala paupertas,
 Vitioque potens regnat adulter.
 O vane pudor, falsumque decus!
 Sed quid citato nuntius portat gradu, 990
 Rigatque moestis lugubrem vultum genis?

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, THESEUS, CHORUS.

Narrat Theseo nuntius, ut perierit Hippolytus discriptus ab equis suis, quos terruerat taurus marinus a Neptuno ex Thesei voto immissus.

NUNT. O sors acerba et dura famulatus gravis,
 Cur me ad nefandos nuntium casus vocas?
 THES. Ne metue clades fortiter fari asperas:
 Non imparatum pectus aeruminis gero. 995
 NUNT. Vocem dolori lingua luctificam negat.
 THES. Proloquere, quae sors adgravet quassam
 domum.
 NUNT. Hippolytus, heu me! flebili leto occubat.
 THES. Quatum parens obiisse iam pridem scio;
 Nunc raptor obiit. Mortis effare ordinem. 1000
 NUNT. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
 Celerem citatis passibus cursum explicans:
 Celso sonipedes ocius subigit iugo,
 Et ora frenis domita substrictis ligat.
 Tum multa secum effatus, et patrium solum 1005
 Abominatus, saepe genitorem ciet,
 Acerque habenis lura permissis quatit

- Cum subito vastum tumuit ex alto mare,
Crevitque in astra. Nullus inspirat salo
1010 Ventus; quieti nulla pars coeli strepit,
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus Auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furens Ionius exurgit sinus
Regnante Coro, saxa cum fluctu tremunt,
1015 Et cana summum spuma Leucaten ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumque monstro pelagus in terras ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues;
Terris minatur. Fluctus haud cursu levi
1020 Provolvitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat. Quae novum tellus caput
Ostendit astris? Cyclas exoritur nova?
Latuere rupes, numen Epidauri dei,
Et scelere petrae nobiles Scironides,
1025 Et quae duobus terra comprimitur fretis.
Haec dum stupentes querimur: en! totum mare
Immugit. Omnes undique scopuli adstrepunt.
Summum cacumen rorat expulso sale,
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas;
1030 Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Solvitque sese, et littori invexit malum
Maius timore. Pontus in terram ruit,
1035 Suumque monstrum sequitur. Os quassat tremor.
THE S. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
NUNT. Herculea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam;
Stant hispidæ aures; oribus varius color,
1040 Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus (hinc flammam vomunt,
Oculi hinc relucent caerulea insignes nota);
Opima cervix arduos tollit toros,

HIPPOLYTUS. ACT. IV. 139

Naresque hiulcis haustibus patulae fremunt·
 Musco tenaci pectus ac palear viret; 1045
 Longum rubenti spargitur fuco latus;
 Tum pone tergus ultima in monstrum coit
 Facies, et ingens bellua immensam trahit
 Squamosa partem. Talis extremo mari
 Pistrix citatas sorbet ac frangit rates. — 1050
 Tremuere terrae; fugit attonitum pecus
 Passim per agros, nec suos pastor sequi
 Meminit iuencos; omnis e saltu fera
 Diffugit, omnis frigidus exanguis metu
 Venator horret. Solus immunis metu 1055
 Hippolytus arctis continet frenis equos,
 Pavidosque notae vocis hortatu ciet.
 Est alta ad Argos collibus ruptis via,
 Vicina tangens spatia suppositi maris;
 Hic se illa moles acuit, atque iras parat. 1060
 Ut cepit animos, seque praetentans satis
 Prolusit irae: praepeti cursu evolat,
 Summam citato vix gradu tangens humum,
 Et torva currus ante trepidantes stetit.
 Contra feroci gnatus insurgens minax 1065
 Vultu, nec ora mutat, et magnum intonat:
 „Haud frangit animum vanus hic terror meum:
 Nam mihi paternus vincere est tauros labor.“
 Inobsequentes protinus frenis equi
 Rapuere currum; iamque deerrantes via, 1070
 Quacunque rabidos pavidus evexit furor,
 Hac ire pergunt, seque per scopulos agunt.
 At ille, qualis turbido rector mari
 Ratem retentat, ne det obliquum latus,
 Et arte fluctus fallit, haud aliter citos 1075
 Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
 Constricta frenis, terga nunc torto frequens
 Verberare coerces. Sequitur adsiduus comes,
 Nunc aequa carpens spatia, nunc contra obvius

- 1080 Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam toto obuius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavida sonipedes mente exciti
Imperia solvunt, seque luctantur iugo
- 1085 Eripere, rectique in pedes iactant onus.
Praeceptis in ora fusus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus; et quanto magis
Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.
Sensere pecudes facinus, et curru levi,
- 1090 Dominante nullo, qua timor iussit, ruunt.
Talis per auras non suum agnoscens onus,
Solique falso creditum iadignans diem,
Phaethonta currus devio excussit polo.
Late cruentat arva, et inlisum caput
- 1095 Scopulis resultat. Auferunt dumi comas,
Et ora durus pulcra populatur lapis,
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotae;
Tandemque raptum truncus ambusta sude
- 1100 Medium per inguen stipite erecto tenet,
Paulumque domino currus adfixo stetit.
Haesere biuges vulnere, et pariter moram
Dominumque rumpunt. Indeseni animi membra secant
Virgulta; acutis asperi vepres rubis,
- 1105 Omnisque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris, famuli, manus,
Per illa, qua distractus Hippolytus, loca,
Longum cruenta tramitem signat nota
Moestaeque domini membra vestigant canes.
- 1110 Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus. Hoccine est formae decus?
Qui modo, paterni clarus imperii comes
Et certus heres, siderum fulsit modo.
Passim ad supremos ille colligitur rogos,
- 1115 Et funeri confertur. THE S. O nimium potens,

Quanto parentes sanguinis vincolo tenes
Natura! quam te colimes inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo. —

CHOR. Haud quisquam honeste flere, quod voluit,
potest.

THES. Equidem malorum maximum hunc cumu-
lum reor, 1120

Si abominanda casus optata efficit.

NUNT. Etsi odia servas, cur madent fletu genae?

THES. Quod interemi, non quod amisi, fleo

CHORUS.

*Sublimis fortunae instabilitatem et pericula, humilis secu-
ritatem canit, Hippolyti mortem deflet.*

Quanti casus humana rotant!
Minor in parvis Fortuna furit, 1125

Leviusque ferit leviora deus;
Servat placidos obscura quies,
Praebetque senes casa securos.

Admota aetheriis culmina sedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos, 1130

Insani Boreae minas,
Imbriferumque Corum.

Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo

Iovis altisoni Caucasus ingens. 1135

Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens coelo Iupiter alto

Vicina petit;
Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus. 1140

[Circa regna tonat.]
Volat ambiguus mobilis alis
Hora, nec ulli

- Praestat velox Fortuna fidem.
 Qui clara videt sidera mundi
 1145 Nitidumque diem nocte relictâ,
 Luget moestos tristis reditus;
 Ipsoque magis flebile Averno
 Sedis patriae videt hospitium.
 Pallas Actaeae veneranda genti,
 1150 Quod tuus coelum Superosque Theseus
 Spectat, et fugit Stygias paludes,
 Casta nil debes patruo rapaci:
 Constat inferno numerus tyranno.
 Quae vox ab altis flebilis tectis sonat,
 1155 Strictoque vecors Phaedra quid ferro parat?

ACTUS QUINTUS.

THESEUS, PHAEDRA.

Phaedra Hippolyti innocentiam, suas calumnias revelat, ipsaque suâ se manu occidit. Pater non sine luctu filio iusta persolvit, novercae negat.

- THES. Quis te dolore percitam instigat furor?
 Quid ensis iste, quidve vociferatio,
 Planctusque supra corpus invisum volunt?
 PH. Me, me, profundî saeve dominator freti,
 1160 Invade, et in me monstra caerulei maris
 Emitte, quidquid intimo Tethys sinu
 Extrema gestat, quidquid Oceanus vagis
 Complexus undis ultimo fluctu tegit!
 O dire Theseu semper, o nunquam tuis
 1165 Tuto reverse! Gnatus et genitor nece
 Reditus tuos luere: pervertis domum,
 Amore semper coniugum aut odio nocens.

Hippolyte, tales intuoꝝ vultus tuos,
 Talesque feci? Membra quis saevus Sinis,
 Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius, 1170
 Daedalea vasto claustra mugitu replens,
 Taurus biformis, ore cornigero ferox,
 Divulsit? Heu mel quo tuus fugit decor,
 Oculique, nostrum sidus? Exanimis iaces?
 Ades parumper, verbaque exaudi mea! 1175
 Nil turpe loquimur. Hac manu poenas tibi
 Solvam, et nefando pectori ferrum inseram,
 Animaque Phaedram pariter ac scelere exuam;
 Et te per undas perque Tartareos lacus,
 Per Styga, per amnes igneos amens sequar! 1180
 Placemus umbras: capitis exuvias cape,
 Laceraeque frontis accipe abscissam comam!
 Non licuit animos iungere; at certe licet
 Iunxisse fata. Morere, si casta es, viro;
 Si incesta, amori. Coniugis thalamos petar 1185
 Tanto impiatos facinore? Hoc deerat nefas,
 Ut vindicato sancta fruereris toro!
 O mors pudoris maximum laesi decus,
 O mors amoris una sedamen mali,
 Confugimus ad te: pande placatos sinus! 1190
 Audite, Athenae, tuque, funesta pater
 Peior noverca: falsa memoravi, et nefas,
 Quod ipsa demens pectore insano hauseram
 Mentita finxi. Vana punisti pater,
 Iuvenisque castus crimine incesto iacet. — 1195
 Pudicus, insons, recipe iam mores tuos! —
 Mucrone pectus impium iusto patet,
 Cruorque sancto solvit inferias viro!
 Quid facere rapto debeas gnato parens,
 Disce a noverca: condere Acherontis plagis. 1200

THESEUS, CHORUS.

THES. Pallidi fauces Averni, vosque Tacharei
specus,

Unda miseris grata Lethes, vosque, torpentes
lacus,

Impium rapite, atque mersum premite perpetuis
malis!

Nunc adeste, saeva ponti monstra, nunc vastum
mare,

1205 Ultimo quodcunque Proteus aequorum abscondit
sinu,

Meque ovantem scelere tanto rapite in altis gurgites!

Tuque semper, genitor, irae facilis adsensor
meae,

Morte facile dignus haud sum, qui nova gnatum
nece

Segregem sparsi per agros; quique, domum falsum
nefas

1210 Exequor vindex severus, incidi in verum scelus.
Sidera et manes et undas scelere complevi meo:

Amplius sors nulla restat: regna me norunt tria.
In hoc redimus: patuit ad coelum via,

Bina ut viderem funera et geminam necem;

1215 Coelebs et orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos.

Donator atrae lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus; ereptos mihi
Restitue manes! — Impius frustra invoco

1220 Mortem relictam. Crudus et leti artifex,
Exitia machinatus insolita, effera,

Nunc ipse tibimet iusta supplicia inroga:
Pinus coacto vertice attingens humum

Coelo remissum findat in geminas trabes,

1225 Mittatve praeceps saxa per Scironia!

Graviora vidi, quae pati clusus iubet
 Phlegethon, nocentes igneo cingens vado:
 Quae poena maneat memet et sedes, scio.
 Umbrae nocentes cedite, et cervicibus
 His, his repositum degravet fessas manus 1230
 Saxum, seni perennis Aeolio labor;
 Me ludat amnis ora vicina adluens;
 Vultur relicto transvolet Tityo ferus,
 Meumque poenae semper accrescat iecur;
 Et tu mei requiesce Pirithoi pater: 1235
 Haec incitatis membra turbinibus ferat
 Nusquam resistens orbe revoluta rota.
 Dehisce, tellus! recipe me, dirum chaos,
 Recipe! haec ad umbras iustior nobis via est:
 Gnatum sequor. Ne metue, qui manes regis: 1240
 Casti venimus. — Recipe me aeterna domo
 Non exiturum! — Non movent divos preces;
 At si rogarem scelera, quam proni forent!
 CHOR. Theseu, querelis tempus aeternum manet.
 Nunc iusta nato solve, et absconde ocus 1245
 Dispersa foede membra laniatu effero.
 ТНЕС. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
 Pondusque et artus temere congestos date.
 Hippolytus hic est? Crimen agnosco meum:
 Ego te peremi; neu nocens tantum semel 1250
 Solusve fierem: facinus ausurus parens
 Patrem advocavi. Munere, en, patrio fruor!
 O triste fractis orbitas annis malum!
 Complectere artus, quodque de gnato est super,
 Miserande, moesto pectore incumbens fove! 1255
 Disiecta genitor membra laceri corporis
 In ordinem dispone, et errantes loco
 Restitue partes! Fortis hic dextrae locus;
 Hic laeva frenis docta moderandis manus
 Ponenda. Laevi lateris agnosco notas. 1260
 Quam magna lacrimis pars adhuc nostris abest!

146 L. ANN. SENECAE HIPPOLITUS. ACT. V.

- Durate, trepidae, lugubri officio, manus,
Fletusque largos sistite, arentes genae,
Dum membra nato genitor adnumerat suo
1265 Corpusque fingit! Hoc quid est forma carens
Et turpe, multo vulnere abruptum undique?
Quae pars tui sit dubito, sed pars est tui.
Hic, hic repone; non suo, at vacuo loco.
Haecne illa facies igne sidereo nitens,
1270 Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?
O dira fata! numinum o saevus favor.
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En, haec suprema dona genitoris cape,
Saepe efferendus! interim haec ignes ferant.
1275 Patefacite acerba caede funestam domum:
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos adparate regii flammam rogi;
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite! Istam terra defossam premat,
1280 Gravisque tellus impio capiti incubet.
-

O E D I P U S.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.

IOCASTA.

CREON.

CHORUS THEBANORUM.

TIRESIAS.

MANTO.

SENEX.

PHORBAS

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Grassante Thebis dira pestilentia mittitur Delphos Creon consulturus Apollinem. Refert, expiandam Laii necem interfectoris exilio. Qui cum ignoraretur, Tiresias, frustra extispicia aggressus, per necromantiam Laii umbra evocata intelligit, ipsum esse regem Oedipum. Negat primum ille, sed postea disquirens invenit, se filium esse Laii, quem interfecerat, et locastae, quam uxorem duxerat. Effossis itaque prae pudore atque ira oculis in exilium abit, et Iocasta gladio se confodit.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Laius erat duri periturus vulnere nati,
Ut sortes vatum et Phoebi responsa caneant.
Id metuens puerum primo de matre cadentem
Condemnans iubet umbrosis exponere silvis.
- 5 Fata invicta manent, Parcarum immobilis ordo est.
Infantem, ut perhibent, ad moenia celsa Corinthi
Sors infensa tulit, regali et sede locavit;
Ille autem, pergens scitatum oracula Phoebi,
Unde genus ducat, quis primus sanguinis auctor,
- 10 Incidit in patrem, quem funere mersit acerbo
Inscius, et Thebas violento Marte subegit.
Iungitur ecce! nefas: thalamos namque ille parentis
Invasit, proprios iterum revolutus in ortus.
Haec ubi fatidici cecinerunt crimina vates:
- 15 Hic latuit densis effosso lumine silvis;
At genitrix tantos finivit morte dolores.
-

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Oedipus de pestis saevitia conqueritur.

OED. Iam nocte Titan dubius expulsa redit,
Et nube moestum squalida exoritur iubar
Lumenque flamma triste luctifica gerens
Prospiciet avida peste solatas domos,
Stragemque, quam nox fecit, ostendet dies. 5
Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quam blanda tegis.
Ut alta ventos semper excipiunt iuga
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris: 10
Imperia sic excelsa Fortunae obiacent.
Quam bene parentis sceptrum Polybi fugeram,
Curis solutus exul, intrepidus, vacans!
Coelum deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo, ne mea genitor manu 15
Perimatur. Hoc me Delphicae laurus monent,
Aliudque nobis maius indicunt scelus.
Est maius aliquod patre mactato nefas!
Pro misera pietas! eloqui fatum pudet:
Thalamos parentis Phoebus et diros toros 20
Gnato minatur: impia incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus excessi meos;
Parum ipse fidens mihi met in tuto tua,
Natura, posui iura. Cum magna horreas: 25
Quae posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Iam iam aliquid in nos fata moliri parant:

- Nam quid rear, quod ista Cadmeae lues
30 Infesta genti strage tam late edita
Mihî parcit uni? cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis et semper novis
Deflenda lacrimis funera ac populi struem
Incolumis adsto. Scilicet Phoebi reus ,
35 Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? Fecimus coelum nocens.
Non aura gelido lenis adflatu foveat
Anhela flammis corda, non Zephyri leves
Spirant; sed igne frigit aestiferi Canis
40 Titan, Leonis terga Nemeaei premens.
Deseruit amnes humor atque herbas color,
Aretque Dirce; tenuis Ismenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix unda vada.
Obscura coelo labitur Phoebi soror,
45 Tristisque mundus nubilo pallet novo.
Nullum serenis noctibus sidus micat;
Sed gravis et ater incubat terris vapor.
Obtextit arces coelitus ac summas domos
Inferna facies. Denegat fructum Ceres
50 Adulta; et altis flava cum spicis tremat,
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis aetas pariter et sexus ruit,
Juvenesque senibus iungit, et gnatis patres
55 Funesta pestis; una fax thalamos cremat;
Planctuque acerbo funera et questu carent.
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos; quodque in extremis solet,
Periere lacrimae. Portat hunc aeger parens
60 Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium repetat in eundem rogam.
Quin luctu in ipso luctus exoritur novus,
Suaeque circa funus exequiae cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis cremant;

OEDIPUS. ACT. I.

151

Diripitur ignis: nullus est miseris pudor. 65
 Non ossa tumuli sancta discreti tegunt;
 Arsisse satis est. Pars quota in cineres abit
 Deest terra tumulis; iam rogos silvae negant.
 Non vota, non ars ulla correptos levant.
 Cadunt medentes; morbus auxilium trahit. 70
 Adfusus aris supplices tendo manus,
 Matura poscens fata: praecurram ut prior
 Patriam ruentem, neve post omnes cadam,
 Fiamque regni funus extremum mei.
 O saeva nimium numina! o fatum grave! 75
 Negatur uni nempe in hoc populo mihi
 Mors tam parata? Sperne letali manu
 Contacta regna! linque lacrimas, funera,
 Tabifica coeli vitia, quae tecum invehis
 Infaustus hospes! profuge iamdudum ocus 80
 Vel ad parentes. *io c.* Quid iuvat, coniux, mala
 Gravare questu? Regium hoc ipsum reor,
 Adversa capere; quoque sit dubius magis
 Status, et cadentis imperi-moles labet,
 Hoc stare certo pressius fortem gradu. 85
 Haud est virile terga Fortunae dare.
o ed. Abest pavoris crimen ac probrum procul,
 Virtusque nostra nescit ignavos metus.
 Si tela contra stricta, si vis horrida
 Mavortis in me rueret: adversus feros 90
 Audax gigantes obvias ferrem manus.
 Nec Sphinga coecis verba nectentem modis
 Fugi: cruentos vatis infandae tuli
 Rictus, et albens ossibus sparsis solum;
 Cumque e superna rupe, iam praedae imminens, 95
 Aptaret ales verbera, et, caudam movens,
 Saevi leonis more, conciperet minas:
 Carmen poposci. Sonuit horrendum; insuper
 Crepuere malae; saxaque impatiens morae
 Revulsit unguis, viscera expectans mea. 100

Nodosa sortis verba et implexos dolos

Ac triste carmen alitis solvi ferae.

10 c. Quid sera mortis vota nunc demens facis?

Licuit perire. Laudis hoc pretium tibi

105 Sceptrum, et peremtae Sphingis haec merces
datur.

o E D. Ille, ille, dirus callidi monstri cinis

In nos rebellat; illa nunc Thebas lues

Peremta perdit. Una iam superest salus,

Si quam salutis Phoebus ostendit viam.

CHORUS.

Luis gravitatem deplorat Chorus e Thebanis.

- 110 Occidis Cadmi generosa proles
Urbe cum tota! viduas colonis
Respicias terras, miseranda Thebe!
Carpitur leto tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes usque ad Indos.
- 115 Ausus Eois equitare campis,
Figere et mundo tua signa primo.
Cinnami silvis Arabes beatos
Vidit, et versas equitis sagittas
Terga fallacis metuenda Parthi;
- 120 Littus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus aperitque lucem
Phoebus, et flamma propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis invictae genus interimus.
- 125 Labimur saevo rapiente fato.
Ducitur semper nova pompa Morti;
Longus ad manes properatur ordo
Agminis moesti; seriesque tristic
Haeret, et turbae tumulos petenti
- 130 Non satis septem patuere portae.
Stat gravis strages, premiturque iuncto

OEDIPUS. ACT. I.**153****Funere funus.****Prima vis tardas tetigit bidentes :****Laniger pingues male carpsit herbas.****Colla tacturus steterat sacerdos ;****135****Dum manus certum parat alta vulnus :****Aureo taurus rutilante cornu****Labitur segnis. Patuit sub ictu****Ponderis vasti resoluta cervix ?****Ne cruor ferrum maculavit : atra****140****Turpis e plaga sanies profusa est.****Segnior cursu sonipes in ipso****Concidit gyro, dominumque prono****Prodidit armo.****Incubant pratis pecudes relictæ ;****145****Taurus armento pereunte marcet.****Deficit pastor grege diminuto,****Tabidos inter moriens iuvenços.****Non lupos cervi metuunt rapaces ;****Cessat irati fremitus leonis ;****150****Nulla villosis feritas in ursis ;****Perdidit pestem latebrosa serpens,****Aret, et sicco moritur veneno.****Non silva sua decorata coma****Fundit opacis montibus umbras ;****155****Non rura virent ubere glebae ;****Non plena suo vitis laccho****Brachia curvat :****Omnia nostrum sensere malum.****Rupere Erebi claustra profundî****160****Turba sororum face Tartarea ;****Phlegethonque sua motam ripa****Miscuit undis Styga Sidoniis****Mors alta avidos oris hiatus****Pandit, et omnes explicat alas.****165****Quique capaci turbida cymba****Flumina servat durus senio**

- Navita crudo, vix adsiduo
Brachia conto lassata refert,
170 Fessus turbam vectare novam.
Quin Taenarei vincula ferri
Rupisse canem fama, et nostris
Errare locis; mugisse solum:
Vaga per lucos simulacra virum
175 Maiora viris; bis Cadmeum
Nive discussa tremuisse nemus;
Bis turbatam sanguine Dircen;
Nocte silenti
Amphionios ululasse canes.
180 O dira novi facies leti,
Gravior leto! Piger ignavos
Adligat artus languor; et aegro
Rubor in vultu, maculaeque caput
Sparsere leves; tum vapor ipsam
185 Corporis arcem flammeus urit,
Multoque genas sanguine tendit,
Oculique rigent, et sacer ignis
Pascitur artus; resonant aures;
Stillatque niger naris aduncae
190 Cruor, et venas rumpit hiantes;
Intima creber viscera quassat
Gemitus stridens. Tunc amplexu
Frigida presso saxa fatigant.
Quos liberior domus elato
195 Custode sinit, petitis fontes,
Aliturque sitis latice ingesto.
Prostrata iacet turba per aras,
Oratque mori. Solum hoc faciles
Tribuere dei. Delubra petunt,
200 Haud ut voto numina placent,
Sed iuvat ipsos satiare deos.
Quisnam ille propero regiam gressu petit?
Adestne clarus sanguine ac factis Creon,

OEDIPUS. ACT. II.	155
An aeger animus falsa pro veris videt?	
Adest petitus omnibus votis Creon.	205

ACTUS SECUNDUS.

OEDIPUS, CREON.

Reverius Delphis Creon nuntiat, iubere daem, ut mors Laii expurgetur, nec prius cessaturum pestem, quam in exilium mittatur interfector eius; de quo, quia non nominatur, ambigitur.

OED. Horrore quator, fata quo vergant timens, Trepidumque gemino pectus adflictu labat. Ubi laeta duris mixta in ambiguo iacent: Incertus animus scire cum cupiat, timet.	210
Germane nostrae coniugis, fessis opem Si quam reportas, voce properata edoce.	
CR. Responsa dubia sorte perplexa latent.	
OED. Dubiam salutem qui dat adflictis, negat.	
CR. Ambage flexa Delphico mos est deo Arcana tegere. OED. Fare, sit dubium licet	215
Ambigua soli noscere Oedipodae datur.	
CR. Caedem expiari regiam exilio deus, Et interentum Laium ulcisci iubet.	
Non ante coelo lucidus curret dies, Hautusque tutos aetheris puri dabit.	220
OED. Et quis peremitor incliti regis fuit? Quem memoret, ede, Phoebus: ut poenas luat.	
CR. Sit, precor, dixisse tutum visu et auditu horrida.	
Torpor insedit per artus, frigidus sanguis coit. Ut sacrata templa Phoebi supplici intravi pede,	225
Et pias, numen precatus, rite submisi manus: Gemina Parnassi nivalis arx trucem fremitum dedit,	

- Imminens Phoebea laurus tremuit et movit domum,
Ac repente sancta fontis lympa Castalii stetit.
- 230 Incipit Lethaea vates spargere horrentes comas,
Et pati commota Phoebum. Contigit nondum specum;
Emicat vasto fragore maior humano sonus:
„Mitia Cadmeis remeabunt sidera Thebis,
„Si profugus Dircen Ismenida liqueris hospes,
- 235 „Regis caede nocens, Phoebus iam notus et infans.
„Nec tibi longa manent sceleratae gaudia caedis:
„Tecum bellageres, natis quoque bella relinques,
„Turpis maternos iterum revolutus in ortus.“
OED. Quod facere monitu coelitus iussus paro,
- 240 Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne sancta quisquam sceptrum violaret dolo.
Regi tuenda maxime regum est salus:
Queritur peremptum nemo, quem incolumem timet.
C.R. Curam perempti maior excussit timor.
- 245 OED. Pium prohibuit ullus officium metus?
C.R. Sphinx et nefandi carminis tristes minae.
OED. Nunc expietur numinum imperio scelus.
Quisquis deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem iura praecipitis poli;
- 250 Tuque, o sereni maximum mundi decus,
Bis sena cursu signa qui vario regis,
Qui tarda celeri secula evolvis rota;
Sororque fratri semper occurrens tuo,
Noctivaga Phoebe; quique ventorum potens
- 255 Aequor per altum caerulos currus agis;
Et qui carentes luce disponis domos,
Adeste! Cuius Laius dextra occidit,
Hunc non quietata tecta, non fidi lares,
Non hospitalis exulem tellus ferat.
- 260 Thalamis pudendis doleat et prole impia.
Hic et parentem dextera perimat sua;
Faciaturque (num quid gravius optari potest?)

OEDIPUS. ACT. II.

157

Quidquid ego fugi. Non erit veniae locus:
 Per regna iuro, quaeque nunc hospes gero.
 Et quae reliqui, perque penetrales deos 265
 Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
 Utrinque nostro geminus adludis solo;
 Et ipse nostris vocibus testis veni,
 Fatidica vatis ora Cirrhaeae movens.
 Ita molle senium ducat, et summum diem 270
 Securus alto reddat in sollo, parens,
 Solasque Merope noverit Polybi faces,
 Ut nulla sontem gratia eripiet mihi!
 Sed quo nefandum facinus admissum loco est,
 Memorato. Aperto Marte, an insidiis iacet? 275
 c. r. Frondifera sanctae nemora Castaliae vetens,
 Calcavit arctis obsitum dumis iter,
 Trigemina qua se spargit in campos via.
 Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
 Unde altus ima deserit, coelum petens, 280
 Clementer acto colle, Parnassos biceps;
 At una bimares Sisyphi terras adit,
 Olenia in arva; tertius trames, cava
 Convalle serpens, tangit errantes aquas,
 Gelidumque dirimit amnis Elei vadum. 285
 Hic pace fretum subita praedonum manus
 Adgressa ferro facinus occultum tulit.
 In tempore ipso, sorte Phoebea excitus,
 Tiresia tremulo tardus adcelerat genu,
 Comesque Manto luce viduaturn trahens. 290

OEDIPUS, TIRESIAS, MANTO.

Tiresias per haruspicium eruere Laii interfectorem tentat, sed re propter tristia extispicia infecta ad necromantiam se convertit.

OED. Sacrate divis, proximum Phoebos caput,
 Responsa solve; fare, quem poenae petant.

TIR. Quod tarda fatu est lingua, quod quaerit
moras,

Haud te quidem, magnanime, mirari addeceat:

295 Visu carenti magna pars veri latet.

Sed quo vocat me patria, quo Phoebus, sequar:

Fata eruantur. Si foret viridis mihi

Calidusque sanguis. pectore exciperem deum.

Adpellite aris candidum tergo bovem,

300 Curvoque nunquam colla depressum iugo!

Tu, lucis inopem, gnata, genitorem regens,

Manifesta sacri signa fatidici refer.

MAN. Opima sanctas victima ante aras stetit.

TIR. In vota Superos voce solemnī voca,

305 Arasque dono turis Eoi extrue.

MAN. Iam tura sacris coelitus ingessi focis

TIR. Quid flamma? largas iamne comprehendit da-
pes?

MAN. Subito refulsit lumine, et subito occidit.

TIR. Utrumne clarus ignis et nitidus stetit,

310 Rectusque purum verticem coelo tulit,

Et summam in auras fusus explicuit comam;

An latera circumserpit incertus viae,

Et fluctuante turbidus fumo labat

MAN. Non una facies mobili flammae fuit:

315 Imbriterā qualis implicat varios sibi

Iris colores, parte quae magna poli

Curvata picto nuntiat nimbos sinu.

Quis desit illi, quisve sit, dubites, color:

Caerulea fulvis mixta oberravit notis;

320 Sanguinea rursus; ultima in tenebras abit.

Sed ecce! pugnax ignis in partes duas

Discedit, et se scindit unius sacri

Discors favilla. Genitor, horresco intuens:

Libata Bacchi dona permuta cruor,

325 Ambitque densus regium fumus caput.

Ipsosque circa spissior vultus sedet,

Et nube densa sordidam lucem abdidit.
 Quid sit, parens, effare! TIR. Quid fari queam
 Inter tumultus mentis attonitae vagus?
 Quidnam loquar? Sunt dira, sed in alto, mala. 330
 Solet ira certis numinum ostendi notis.
 Quid istud est, quod esse prolatum volunt
 Iterumque nolunt, et truces iras tegunt?
 Pudet deos nescio quid. Huc propere admove,
 Et sparge salsa colla taurorum mola. 335
 Placidone vultu sacra et admotas manus
 Patiuntur? MAN. Altum taurus attollens caput,
 Primos ad ortus positus, expavit diem,
 Trepidusque vultum obliquat, et radios fugit.
 TIR. Unone terram vulnere adflicti petunt? 340
 MAN. Iuvenca ferro semet opposito induit,
 Et vulnere uno cecidit; at taurus, duos
 Perpressus ictus, huc et huc dubius ruit,
 Animamque fessus vix reluctantem exprimit.
 TIR. Utrum citatus vulnere angusto micat, 345
 An lentus altas irrigat plagas cruor?
 MAN. Huius per ipsam, qua patet pectus, viam
 Effusus amnis; huius exiguo graves
 Maculantur ictus imbre, sed versus retro
 Per ora multus sanguis atque oculus redit. 350
 TIR. Infausta magnos sacra terrores cient.
 Sed ede certas viscerum nobis notas.
 MAN. Genitor, quid hoc est? Non levi motu, ut solent,
 Agitata trepidant exta; sed totas manus
 Quatiunt, novusque prosilit venis cruor. 355
 Cur marcet aegrum penitus, ac mersum latet,
 Liventque venae; magna pars fibris abest;
 Et felle nigro tabidum spumat iecur,
 Ac (semper omen unico imperio grave)
 En! capita paribus bina consurgunt toris; 360
 Sed utrumque caesum tenuis abscondit caput
 Membrana. Latebram rebus occultis negans,

- Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit. Has omnes retro
365 Prohibens reverti limes obliquus secat.
Mutatus ordo est, sede nil propria iacet;
Sed acta retro cuncta. Non animae capax
In parte dextra pulmo sanguineus iacet;
Non laeva cordis regio; non molli ambitu
370 Omenta pingues viscera obtendunt sinus.
Natura versa est; nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? Conceptus innuptae bovis,
Nec more solito positus, alieno in loco
375 Implet parentem. Membra cum gemitu movet;
Tremulo rigore debiles artus nificant;
Infecit atras lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum,
Et inane surgit corpus, ac sacros petit
380 Cornu ministros; viscera effugiunt manum;
Neque ipsa, quae te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam territi resonant greges:
Immugit aris ignis, et trepidant foci.
OED. Qui ista sacri signa terrifici ferant,
385 Exprobre: voces aure non timida hauriam.
Solent suprema facere securos mala.
TIR. His invidere, quibus opem quaeris, malis.
OED. Memora, quod unum scire coelicolae volunt,
Contaminari rege quis caeso manus.
390 TIR. Nec alta coeli quae levi penna secant,
Nec fibra vivis rapta pectoribus potest
Ciare nomen: alia tentanda est via.
Ipse evocandus noctis aeternae plagis:
Emissus Erebo ut caedis auctorem indicet.
395 Reseranda tellus, Ditis implacabile
Numen precandum, populus infernae Stygis
Huc extrahendus. Ede: cui mandas sacrum?
Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas

Invisere umbras. OED. Te, Creo, hic poscit labor,
 Ad quem secundum regna respiciunt mea. 400
 TIR. Dum nos profundae claustra laxamus Stygis,
 Populare Bacchi laudibus carmen sonet.

CHORUS.

Canit Chorus dithyrambum, qui Bacchi gesta et inventa continet.

Effusam redimite comam nutante corymbo,
 Mollia Nisaeis armate brachia thyrsis,
 Lucidum coeli decus, huc ades votis, 405
 Quae tibi nobiles Thebae, Bacche, tuae
 Palmis supplicibus ferunt!
 Huc adverte favens virgineum caput!
 Vultu sidereo discute nubila,
 Et tristes Erebi minas, avidumque fatum! 410
 Te decet vernis comam floribus cingi,
 Te caput Tyria cohibere mitra,
 Hederave mollem baccifera religare frontem;
 Spargere effusos sine lege crines;
 Rursus adducto revocare nodo; 415
 Qualis iratam metuens novercam
 Creveras falsos imitatus artus,
 Crine flaventi simulata virgo,
 Luteam vestem retinente zona.
 Inde tam molles placuere cultus, 420
 Et sinus laxi, fluidumque syrma.
 Vidit aurato residere curru,
 Veste cum longa tegetes leones,
 Omnis Eoae plaga vasta terrae,
 Qui bibit Gangem, niveumque quisquis 425
 Frangit Araxen.
 Te senior turpi sequitur Silenus asello,
 Turgida pampineis redimitus tempora sertis.
 Conditâ lascivi deducunt orgia mystae.

SEN. TRAG.

L

- 430 Te ~~Bassaridum~~ comitata cohors
 Nunc Edoni pede pulsavit
 Sola ~~Pangaei~~;
 Nunc Threicio ~~verve~~ ~~Pind~~;
 Nunc Cadmeas inter matres
- 435 Impia Maenas
 Comes Ogygio venit Iaccho,
 Nebride sacra praecincta latus.
 Tibi commotae pectora matres
 Fudere comam;
- 440 Thyrsusque ~~levem~~ vibrante manu
 Iam post laceros Pentheos artus
 Thyades, oestro membra remissae,
 Velut ignotum videre nefas.
 Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
- 445 Nereidumque choris Cadmeia cingitur lino;
 Ius habet in fluctus magni puer advena ponti
 Cognatus Bacchi, nomen non vile, Palaemon.
 Te Tyrrhena, puer, repulit manus,
 Et tumidum Nereus posuit mare;
- 450 Caerula cum pratis mutat freta:
 Hinc verno platanus folio viret,
 Et Phoebo laurus carum nemus
 (Garrula per ramos avis obstrepit);
 Vivaces hederas remus tenet;
- 455 Summa ligat vitis carchesia.
 Idaeus prora fremuit leo;
 Tigris puppe sedet Gangetica.
 Tum pirata freto pavidus natat,
 Et nova demersos facies habet:
- 460 Brachia prima cadunt praedonibus,
 Illisumque utero pectus voit;
 Parvula dependet lateri manus
 Et dorso fluctum curvo subit,
 Lunata scindit cauda mare:
- 465 Et sequitur curvas fugientia carbasa delphin.

Divite Pactolos vexit te Lydius unda,
 Aurea torrenti deducens flumina ripa.
 Laxavit victos arcus Geticasque sagittas
 Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet.
 Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi; 470
 Sensere terrae Zalacum feroces,
 Et quos vicinus Boreas ferit
 Arva mutantes; quasque Maeotis
 Adluit gentes frigido fluctu;
 Quasque despectat vertice summo 475
 Sidus Arcadium, geminumque plaustrum.
 Ille dispersos domuit Gelonos;
 Arma detraxit trucibus puellis;
 Ore delecto petiere terram
 Thermodontiacae graves catervae, 480
 Positisque tandem levibus sagittis,
 Maenades factae.
 Sacer et Cithaeron sanguine undavit
 Amphioniaeque caede;
 Proetides silvas petiere, et Argos 485
 Praesente Bacchum coluit noverca.
 Naxos Aegaeo redimita ponto
 Tradidit thalantis virginem relictam,
 Meliore pensans damna marito.
 Pumice ex sicco fluxit Nyctelius latex; 490
 Garruli gramen secuere rivi.
 Combibit dulces humus alta succos,
 Niveique lactis candida fontes,
 Et mixta odoro Lesbia cum thymo.
 Ducitur magno nova nupta coelo. 495
 Solemne Phoebus carmen edit,
 Infusus humero capillis;
 Concutit taedas geminus Cupido;
 Telum deposuit Iupiter igneum,
 Oditque Baccho veniente fulmen. 500
 Lucida dum current annosi sidera mundi,

- Oceanus clausum dum fluctibus ambiet orbem,
 Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes,
 Dum matutinos praedicet Lucifer ortus,
 505 Altaque caeruleum dum Nerea nesciet Arctos:
 Candida formosi venerabimur ora Lyaei.

ACTUS TERTIUS.

OEDIPUS, CREON.

Indicat regi Creon ex necromantia, seu mavis sciomantia, intellexisse se, interfectorem Laii Oedipum fuisse. Ille fretus opinione sua de Polybo patre negat, et post iurgia Creontem in carcerem conici iubet.

- oed. **E**tsi ipse vultus flebiles praefert notas,
 Exprope, cuius capite placemus deos.
 cr. Fari iubes, tacere quae suadet metus.
 510 oed. Si te ruentes non satis Thebae movent,
 At sceptrum moveant lapsa cognatae domus.
 cr. Nescisse cupies, nosse quae nimium expetis.
 oed. Iners malorum remedium ignorantia est.
 Itane et salutis publicae indicium obrues?
 515 cr. Ubi turpis est medicina, sanari piget.
 oed. Audita fare; vel malo domitus gravi,
 Quid arma possint regis irati, scies.
 cr. Odere reges dicta, quae dici iubent.
 oed. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
 520 Arcana sacri voce ni retegis tua.
 cr. Tacere liceat. Nulla libertas minor
 A rege petitur. oed. Saepe vel lingua magis
 Regi atque regno muta libertas obest.
 cr. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
 525 oed. Imperia solvit, qui tacet, iussus loqui.
 cr. Coacta verba placidus accipias, precor.

OEDIPUS. ACT. III.

165

OED. Ulline poena vocis expressae fuit?

CR. Est procul ab urbe lucus illicibus niger,

Dircaea circa vallis irriguae loca.

Cupressus altis exerens silvis caput

530

Virente semper adligat trunco nemus;

Curvosque tendit quercus et putres situ

Annosa ramos. Huius abruptit latus

Edax vetustas; illa, iam fessa cadens

Radice, fulta pendet aliena trabe.

535

Amara baccas laurus, et tiliæ leves,

Et Paphia myrtus, et per immensum mare

Motura remos alnus, et Phoebæ obvia

Enode Zephyris pinus opponens latus,

Medio stat ingens arbor, atque umbra gravi

540

Silvas minores urget; et, magno ambitu

Diffusa ramos, una defendit nemus.

Tristis sub illa lucis et Phœbi inscius

Restagnat humor, frigore aeterno rigens;

Limosa pigrum circuit fontem palus.

545

Huc ut sacerdos intulit senior gradum:

Haud est moratus. Praestitit noctem locus.

Tum fossa tellus, et super rapti rogis

Iaciuntur ignes. Ipse funesto integit

Vates amictu corpus, et frontem quatit.

550

Lugubris imos palla perfundit pedes;

Squalente cultu moestus ingreditur senex;

Mortifera canam taxus adstringit comam.

Nigro bidentes vellere atque atrae boves

Retro trahuntur. Flamma praedatur dapes,

555

Vivumque trepidat igne ferali pecus.

Vocat inde Manes; teque, qui Manes regis,

Et obsidentem claustra letælis lacus;

Carmenque magicum volvit, et rabido minax

Decantat ore, quidquid aut placat levés

560

Aut cogit umbras. Sanguinem libat focus,

Solidasque pecudes urit, et multo specum

- Saturat cruore. Libat et niveum insuper
Lactis liquorem; fundit et Bacchum manu
565 Laeva, canitque rursus, et, terram intuens,
Graviore Manes voce et attonita citat.
Latravit Hecates turba; ter valles cavae
Sonuere moestum; tota succusso solo
Pulsata tellus. „Audior,“ vates ait;
570 „Rata verba fudi; rumpitur coecum chaos,
Iterque populo Ditis ad Superos datur.“
Subsedit omnis silva, et erexit comas;
Duxere rimas robora, et totum nemus
Concussit horror; terra se retro dedit,
575 Gemuitque penitus: sive tentari abditum
Acheron profundum mente non aequa tulit;
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compagne rupta sonuit; aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
580 Subito dehiscit terra, et immenso sinu
Laxata patuit. Ipse pallentes deos
Vidi inter umbras; ipse torpentes lacus
Noctemque veram. Gelidus in venis stetit
Haesitque sanguis. Saeva prosiluit cohors,
585 Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervae dente Dircae satae;
Avidumque populi Pestis Ogygii malum.
Tum torva Erinnyes sonuit, et coecus Furor,
Horrorque, et una quidquid aeternae creant
590 Celantque tenebrae: Luctus evellens comam,
Aegreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, et pendens Metus.
Nos liquit animus. Ipsa, quae ritus senis
Artesque norat, stupuit. Intrepidus parens
595 Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exangue vulgus. Illico ut nebulae leves
Volitant, et auras libero coelo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;

ŒDIPUS, ACT. III.

167

Nec vere flores Hybla tot medio creat,
 Cum examen alto nectitur densum globo; 600
 Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
 Nec tanta gelidi Strymonis fugiena minas
 Permutat hiemes ales, et coelum secans
 Tepente Nilo pensat Arctos nives:
 Quot ille populus vatis eduxit sonus. 605
 Pavidæ latebras nemoris umbrosi petunt
 Animæ trementes. Primus emergit solo
 Dextra ferocem cornibus taurum premens
 Zethus; manuque sustinens laeva chelyn,
 Qui saxa dulci traxit, Amphion, sono. 610
 Interque natos Tantalus tandem suos
 Tuto superba fert caput fastæ grave,
 Et numerat umbras. Peior hac genitrix adest,
 Furibunda Agave, tota quam sequitur manus
 Partita regem. Sequitur et Bacchas læcer 615
 Pentheus, tenetque sævus etiam nunc minas.
 Tandem, vocatus sæpe, pudibundum extulit
 Caput, atque ab omni dissidet turba procul,
 Celatque semet (instat et Stygias preces
 Geminat sacerdos, donec in apertum offerat 620
 Vultus opertos) Laius. Fari horreo:
 Stetit per artus sanguine effuso horridus,
 Paedure foedo squalidam obtentus comam,
 Et ore rabido satur; O Cadmi effera,
 Cruore semper læta cognato domus, 625
 Vibrare thyrsos! enthea gnatos manu
 Lacerate potius: maximum Thebis scelus
 Maternus amor est. Patria, non ira deum,
 Sed scelere raperis. Non gravi flatu tibi
 Luctificus Auster, nec parum pluvio æthere 630
 Satiata tellus halitu sicco nocet:
 Sed rex cruentus, pretia qui sævæ necis
 Sceptra et nefandos occupat thalamos patris,
 Invisa proles; sed tamen peior parens,

- 635 Quam natus: utero rursus infausto gravis
Egit qui in ortus semet, et matri impios
Foetus regessit; quique vix mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; implicitum malum,
Magisque monstrum Sphinge perplexum sua.
- 640 Te, te, cruenta sceptrā qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Erinnyū pronubam thalami traham,
Trahā sonantem verbere! incestam domum
Vertam, et penates impio Marte obteram!
- 645 Proinde pulsum finibus regem ocuis
Agite exulem! Quodcunque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas; spiritus puros dabit
Vitalis aura, veniet et silvis decor;
- 650 Letum, Luesque, Mors, Labor, Tabes, Dolor,
Comitatus illo dignus, excedent simul.
Et ipse rapidis gressibus sedes volet
Effugere nostras; sed graves pedibus moras
Addam, et tenebo: repet incertus viae,
- 655 Baculo senili triste praetentans iter.
Eripite terras: auferam coelum pater.
o E.D. Et ossa et artus gelidus invasit tremor:
Quidquid timebam facere, fecisse arguor
Tori iugalis abnuī Merope nefas,
- 660 Sociata Polybo; sospes absolvit manus
Polybus meas; uterque defendit parens
Caedem, stuprumque: quis locus culpae est super?
Multo ante Thebae Laium amissum gemunt;
Boeota gressu quam meo tetigi loca.
- 665 Falsusne senior, an deus Thebis gravis? —
Iamiam tenemus callidi socios doli:
Mentitur ista praeferens fraudi deos
Vates, tibi que sceptrā despondet mea:
c. n. Egon' ut sororem regia expelli velim?
- 670 Si me fides sacrata cognati laris

Non contineret in meo certum statu:

Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis

Sollicita semper. Libeat hoc tuto tibi

Exuere pondus: ne recedentem opprimat.

Iam te minore tutior pones loco.

675

OED. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea

Tam gravia regna? CR. Suadeam hoc illis ego,

In utrumque quis est liber etiamnum status.

Tibi iam necesse est ferre fortunam tuam.

OED. Certissima est regnare cupienti via

680

Laudare modica, et otium ac somnum loqui.

Ab inquieto saepe simulatur quies.

CR. Parumne me tam longa defendit fides?

OED. Aditum nocendi perfido praestat fides.

CR. Solutus onere regio regni bonis

685

Fruor, domusque civium coetu viget;

Nec ulla vicibus surgit alternis dies,

Qua non propinqui munera ad nostros lares

Sceptri redundant cultus, opulentae dapes.

Donata multis gratia nostra salus.

690

Quid tam beatæ deesse fortunæ rear?

OED. Quod deest: secunda non habent unquam

modum.

CR. Incognita igitur ut nocens causa cadam?

OED. Num ratio vobis reddita est vitæ meæ?

Num audita causa est nostra Tiresiæ? tamen

695

Sontes videmur. Facitis exemplum: sequor.

CR. Quid, si innocens sum? OED. Dubia pro certis

solent

Timere reges. CR. Qui pavet vanos metus,

Veros meretur. OED. Quisquis in culpa fuit,

Dimissus odit omne, quod dubium putat.

700

CR. Sic odia fiunt. OED. Odia qui nimium timet

Regnare nescit: regna custodit metus.

CR. Qui sceptrâ duro saevus imperio regit,

Timet timentes; metus in auctorem reddit.

705 OED. Servate santom saxeo inclusum specu;
Ipse ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

*Excusat Oedipum Chorus, transferendo culpam in mala
Thebarum fata, quae ab ipsa inauspicata bove Thebanos us-
que vexarint.*

- Non tu tantis causa periclis,
Non haec Labdacidas petunt
Fata; sed veteres deum
- 710 Irae sequuntur. Castalium nemus
Umbram Sidonio praeiuit hospiti,
Lavique Dirce Tyrios colonos,
Ut primum magni natus Agenoris,
Fessus per orbem furta sequi Iovis,
- 715 Sub nostra pavidus constitit arbore,
Praedonem venerans suum;
Monituque Phoebi iussus erranti
Comes ire vaccae, quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curva plaustris,
- 720 Deseruit fugas, nomenque genti
Inauspicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monstra semper
Protulit tellus.
Aut anguis, imis vallibus editus,
- 725 Annosa supra robora sibilat,
Supraque pinus;
Supra Chaonias celsior arbores
Caerulum crexit caput,
Cum maiore sui parte recumberet;
- 730 Aut foeta tellus impio partu
Effudit arma; sonuit reflexo
Classicum cornu, lituusque adunco
Stridulos cantus elisit aere
Ante non linguas agiles, et auram

•
OEDIPUS. ACT. III.

Vocis ignotae clamore primum	471
Hostico experti,	735
Agmina, campos, cognata, tenent.	
Dignaue iacto semine proles,	
Uno aetatem permensa die,	
Post Luciferi nata meatus,	740
Ante Hesperios occidit ortus.	
Horret tantis advena monstrib,	
Populique timet bella recentis:	
Donec cecidit saeva iuventus,	
Genitrixque suo reddi gremio	745
Modo productos vidit alumnos.	
Hac transierit civile nefas!	
Illa Herculeae norint Thebae	
Proelia fratrum!	
Quid Cadmei fata nepotis,	750
Cum vivacis cornua cervi	
Frontem ramis texere novis,	
Dominumque canes egere suum?	
Praeceptis silvas montesque fugit	
Citus Actaeon, agiliue magis	755
Pede per saltus et saxa vagus	
Metuit motas zephyro plumas,	
Et, quae posuit, retia vitat;	
Donec placidi fontis in unda	
Cornua vidit vultusque feros,	760
Ubi virgineos foverat artus	
Nimium saevi diva pudoris.	

ACTUS QUARTUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Susplicari iam incipit Oedipus, ne ille forte, quem olim Delphos petens occidisset, Laius fuerit: quaerit itaque ab Iocasta de Laii aetate, necis tempore, et aliis circumstantiis.

- OED. Curas revolvit animus, et repetit metus.
 Obiisse nostro Laium scelere autumant
 765 Superi Inferique; sed animus contra innocens,
 Sibique melius quam deis notus, negat.
 Redi memoria tenue per vestigium,
 Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium,
 Datumque Diti, cum prior iuvenem senex
 770 Curru superbus pelleret, Thebis procul,
 Phocaea trifidas regio qua scindit vias.
 Unanima coniux, explica errorem, precor.
 Quae spatia moriens Laius vitae tulit?
 Primone in aevo viridis, an fracto occidit?
 775 IO C. Inter senem iuvenemque; sed propior seni.
 OED. Frequensne turba regium cinxit latus?
 IO C. Plures fefellit error ancipitis viae;
 Paucos fidelis curribus iunxit labor.
 OED. Aliquisne cecidit regio fato comes?
 780 IO C. Unum fides virtusque consortem addidit.
 OED. Teneo nocentem: convenit numerus, locus.
 Sed tempus adde. IO C. Decima iam metitur seges.

SENEX, OEDIPUS.

Esene a Merope et Corinthiis musso, qui Oedipum de Polybi morte edoceat, rogetque, ad gubernacula regni suscipienda veniat, discit Oedipus, se non vere esse Polybi filium: nimia itaque curiositate sua veros invenit parentes.

SEN. Corinthius te populus in regnum vocat

OEDIPUS. ACT. IV.

173

Patrium: quietem Polybus aeternam obtinet.

OED. Ut undique in me saeva Fortuna irruit!

785

Edissere agetum, quo cadat fato parens.

SEN. Animam senilem mollis exsolvit sopor.

OED. Genitor sine ulla caede defunctus iacet.

Testor, licet iam tollere ad coelum pie

Puras nec ulla scelera metuentes manus.

790

Sed pars magis metuenda fatorum manet.

SEN. Omnem paterna regna discutient metum.

OED. Paterna repetam regna; sed matrem horreo.

SEN. Metuis parentem; quae tuum reditum expetens

Sollicita pendet? OED. Ipsa me pietas fugat.

795

SEN. Viduam relinques? OED. Tangis, en, ipsos
metus!

SEN. Effare, mersus quis premat mentem timor

Praestare tacitam regibus soleo fidem.

OED. Connubia matris Delphico admonitu tremo.

SEN. Timere vana desine, et turpes metus

800

Depone: Merope vera non fuerat parens.

OED. Quod subditivi praemium gnati petit?

SEN. Regnum superbum; liberi adstringunt fidem.

OED. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.

SEN. Hae te parenti parvulum tradunt manus.

805

OED. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?

SEN. Pastor nivoso sub Cithaeronis iugo.

OED. In illa temet nemora quis casus tulit?

SEN. Illo sequebar monte cornigeros greges.

OED. Nunc adice certas corporis nostri notas.

810

SEN. Forata ferro gesseras vestigia,

Tumore nactus nomen ac vitio pedum.

OED. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit

Corpus, requiro. SEN. Regios pavit greges;

Minor sub illo turba pastorum fuit.

815

OED. Eloquere nomen. SEN. Prima languescit
senum

Memoria, longo lassa sublabens situ.

OED. Potesne facie noscere ac vultu virum?

SEN. Fortasse noscam: saepe iam spatio obrutam

820 Levis exoletam memoriam revocat nota.

OED. Ad sacra et aras omne compulsus pecus

Duces sequantur. Ite propere! arcessite,

Famuli, penes quos summa consistit gregum!

SEN. Sive ista ratio sive fortuna occulit:

825 Latere semper patere, quod latuit diu.

Saepe eruentis veritas patuit malo.

OED. Malum timeri maius his aliquid potest?

SEN. Magnum esse, magna mole quod petitur,
scias.

Concurrit illinc publica, hinc regis salus,

830 Utrinque paria: contine medias manus.

Nihil ut laeσσas, ipsa se fata explicant.

Non expedit concutere felicem statum.

OED. Tuto movetur, quidquid extremo in loco est.

SEN. Nobilius aliquid genere regali adpetis?

835 Ne te parentis pigeat inventi, vide.

OED. Vel poenitendi sanguinis quaeram fidem,

Si nosse liceat. Ecce, grandaevus senex,

Arbitria sub quo regii fuerant gregis,

Phorbas. Refersne nomen aut vultum senis?

840 SEN. Adridet animo forma; nec notus satis,

Nec rursus iste vultus ignotus mihi.

Regnum obtinente Laio famulus greges

Agitasti opimes sub Cithaeronis plaga?

PHORBAS, SENEX, OEDIPUS.

PHOR. Lactus Cithaeron pabulo semper novo

845 Aestiva nostro prata submittit gregi.

SEN. Noscisne memet? PHOR. Dubitat anceps
memoria.

OED. Huic aliquis a te traditur quondam puer?

Effare! Dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba quaeris? Veritas odit moras.

PHOR. Obducta longo temporum tractu moves. 850

OED. Faterere: ne te cogat ad verum dolor.

PHOR. Inutile isti munus infantem dedi:

Non potuit ille luce, non coelo frui.

SEN. Procul sit omen! Vivit, et vivat precor.

OED. Superesse quare traditum infantem negas? 855

PHOR. Ferrum per ambos tenuet transactum pedes

Ligabat artus; vulneri innatus tumor

Puerile foeda corpus urebat lue.

SEN. Quid quaeris ultra? Fata iam accedant prope.

OED. Quis fuerit infans, edoce. PHOR. Prohibet

fides.

860

OED. Huc aliquis ignem! Flamma iam excutiet fideni.

PHOR. Per tam cruentas vera quaerentur vias?

Ignosce, quaeso! OED. Si ferus videor tibi

Et impotens: iam parta vindicta. In manu est:

Dic vera. Quisnam, quove generatus patre, 865

Qua matre genitus? PHOR. Coniuge est genitus tua.

OED. Dehisce, tellus! tuque tenebrarum potens,

In Tartara ima, rector umbrarum, rape

Retro reversas generis ac stirpis vices!

Congerite, cives, saxa in incestum caput!

870

Mactate telis! me petat ferro parens,

Me gnatus! in me coniuges arment manus,

Fratresque, et aeger populus ereptos rogis

Iaculetur ignes! Seculi crimen vagor,

875

Odium deorum, iuris exitium sacri;

Qua luce primum spiritus hausit rudes,

Iam morte dignus. Redde nunc animos pares!

Nunc aliquid aude sceleribus dignum tuis

I, perge, propero regiam gressu pete:

Gratare matri liberis auctam domum.

880

CHORUS.

Varietati obnoxium arguit Chorus excelsum statum. medium itaque fortunam optat, cuius laudes canit, a similitudine navis modico vento actae, et exemplo Icari.

- Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo:
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressae gravi
885 Spiritu antennae tremant.
Lenis et modice fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
890 Vita decurrens via.
Gnossum regem timens,
Astra dum demens petit,
Artibus fisus novis,
Certat et veras aves
895 Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Daedalus librans iter
900 Nube sub media stetit,
Alitem expectans scum;
Qualis accipitris minas
Fugit, et sparsos metu
Colligit foetus avis:
905 Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viae.
Quidquid excessit modum,
Pendet instabili loco.
910 Sed quid hoc? postes sonant.

Moestus, en, famulus, manu
Regius, quassans caput!
Ede, quid portes novi

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS.

Nuntius Oedipi excoecationis consilium et modum narrat.

Praedicta postquam fata et infandum genus
Deprendit, ac se scelere convictum Oedipus 915
Damnavit ipse: regiam infestus petens
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens iubam:
Vultus furore torvus atque oculi truces, 920
Gemitus et altum murmur, et gelidus fluit
Sudor per artus; spumat, et volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse saevus grande nescio quid parat,
Suisque fati simile. „Quid poenas moror?“ 925
Ait. „Hoc scelestum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet!
Quae tigris, aut quae saeva visceribus meis
Incurrat ales? Ipse tu scelerum capax,
Sacer Cithaeron, vel feras in me tuas 930
Emitte silvis, mitte vel rabidos canes!
Nunc redde Agauen! Anime, quid mortem times?
Mors innocentem sola fortunæ eripit.“
Haec fatus, aptat impiam capulo manum,
Ensemque ducit. „Itane? tam magnis breves 935
Poenas sceleribus solvis, atque uno omnia
Pensabis ictu? Moreris: hoc patri sat est.
Quid deinde matri, quid male in lucem editis

SEN. TRAG.

M

- Gnatis, quid ipsi, quae tuum magna luit
940 Scelus ruina, flebili patriae dabis?
Solvendo non es. Illa quae leges ratas
Natura in uno vertit Oedipoda, novos
Commenta partus, supplicis eadem meis
Novetur. Iterum vivere, atque iterum mori
945 Liceat; renasci semper: ut toties nova
Supplicia pendas. Utere ingenio, miser!
Quod saepe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa. Quacratur via,
Qua nec sepultis mixtus, et vivis tamen
950 Exemtus erres. Morere, sed citra patrem
Cunctaris, anime? Subitus, en, vultus gravat
Profusus imber, ac rigat fletu genas
Et flere satis est? Hactenus fundent levem
Oculi liquorem: sedibus pulsi suis
955 Lacrimas sequantur. Hi maritales statim
Fodiantur oculi!“ Dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genae,
Oculique vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, vultus, iratus, ferox
960 Tantum eruentis. Gemuit, et dirum fremens
Manus in ora torsit. At contra truces
Oculi steterunt, et suam intenti manum
Ultro insequuntur; vulnere occurrunt suo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina:
965 Radice ab ima funditus vulsos simul
Evolvit orbes. Haeret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte recessus luminum et inanes sinus,
Saevitque frustra; plusque, quam satis est, furit
970 Tantum est periculum lucis. Attollit caput,
Cavisque lustrans orbibus coeli plagas,
Noctem experitur. Quidquid effossis male
Dependet oculis, rumpit, et victor deos
Conclamat omnes: „Parcite, heu, patriae, precor:

OEDIPUS. ACT. V. 179

Iam iussa feci; debitas poenas tuli. 175
 Inventa thalamis digna nox tandem meis.
 Rigat ora foedus imber et lacerum caput;
 Largum revulsis sanguinem venis vomit. —

CHORUS.

Chorus iste ex disciplina Stoicorum (qui omnia, imo deum ipsum, subiiciunt inevitabilibus fatis) excusare Oedipum studet.

Fatis agimur: cedite fatis.
 Non sollicitae possunt curae 980
 Mutare rati stamina fusi.
 Quidquid patimur mortale genus,
 Quidquid facimus, venit ex alto;
 Servatque suae decreta colus
 Lachesis, dura revoluta manu. 985
 Omnia certo tramite vadunt,
 Primusque dies dedit extremum.
 Non illa deo vertisse licet,
 Quae nexa suis currunt causis.
 It cuique ratus, prece non ulla 990
 Mobilis ordo.
 Multis ipsum metuisse nocet.
 Multi ad fatum venere suum,
 Dum fata timent. Sonuere fores,
 Atque ipse suum duce non ullo 995
 Molitur iter, luminis orbus.

OEDIPUS, CHORUS, IOCASTA.

Ioasta se interficit. Oedipus excaecatus in exilium abit.

OED. Bene habet, peractum est: iusta persolvi patri.
 Iuvant tenebrae. Quis deus tandem mihi
 Placatus atra nube perfundit caput?
 Quis scelera donat? Conscium evasi diem. 1000
 Nil, parricida, dexteræ debes tuae:

Lux te refugit. Vultus Oedipoda hic decet.
 CHOR. Et, ecce, rapido saeva prosiluit gradu
 locasta vecors; qualis attonita et furens

- 1005 Cadmea mater abstulit gnato caput,
 Sensitve raptum. Dubitat, adflictum adloqui
 Cupit, pavetque. — Iam malis cessit pudor,
 Et haeret ore prima vox. 10 c. Quid te vocem?
 Gnatumne? — Dubitas? Gnatus es: gnatum pu-
 det.

- 1010 Invite, loquere, gnate! — Quo avertis caput
 Vacuosque vultus? OED. Quis frui et tenebris
 vetat?

Quis reddit oculos? Matris, heu, matris sonus!
 Perdidimus operam! — Congredi fas amplius
 Haud est. Nefandes dividat vastum mare,

- 1015 Dirimatque tellus abdita; et quisquis sub hoc
 In alia versus sidera ac solem avium
 Dependet orbis, alterum ex nobis ferat
 10 c. Fati ista culpa est: nemo fit fate nocens.
 OED. Iam parce verbis, mater, et parco auribus!

- 1020 Per has reliquias corporis trunci precor,
 Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
 Per omne nostri nominis fas ac nefas!
 10 c. Quid, anime, torpes? socia cur scelerum
 dare

Poenas recusas? Omne confusum perit,

- 1025 Incesta, per te iuris humani decus:
 Morere, ac nefastum spiritum ferro exige!
 Non, si ipse, mundum concitans, divum sator
 Corusca saeva tela iaculetur manu,
 Unquam rependam sceleribus poenas pares
 1030 Mater nefanda. Mors placet: mortis via
 Quaeratur. Agedum, commoda matri manum,
 Si parricida es. Restat hoc operi ultimum. —
 Rapiatur ensis! Hoc iacet ferro meus
 Coniux. Quid illum nomine haud vero vocas?

OEDIPUS. ACT. V.

181

Socer est. Utrumne pectori infigam meo 1035

Telum, an patenti conditum iugulo imprimam?

Eligere nescis vulnus: hunc, dextra, hunc pete

Uterum capacem, qui virum gnatum tulit!

CHOR. Iacet peremta. Vulneri immoritur manus

Ferrumque secum nimius eiecit cruor. 1040

OED. Fatidice, te, te, praesidem veri deum,

Compello. Solum debui fatis patrem;

Bis parricida, plusque quam timui nocens,

Matrem peremi: scelere confecta est meo.

O Phoebe mendax, fata superavi impia! — 1045

Pavitante gressu sequere fallaces vias,

Suspensa plantis efferens vestigia!

Coecam tremende dextera noctem rege

I, gradere praeceps, lubricos ponens gradus!

I, profuge, vade! — Siste: ne in matrem incidas. 1050

Quicumque fessi corpore et morbo graves

Semianima trahitis pectora, en fugio, exeo:

Relevate colla! mitior coeli status

Post terga sequitur. Quisquis exilem iacens

Animam retentat, vividos haustus levis 1055

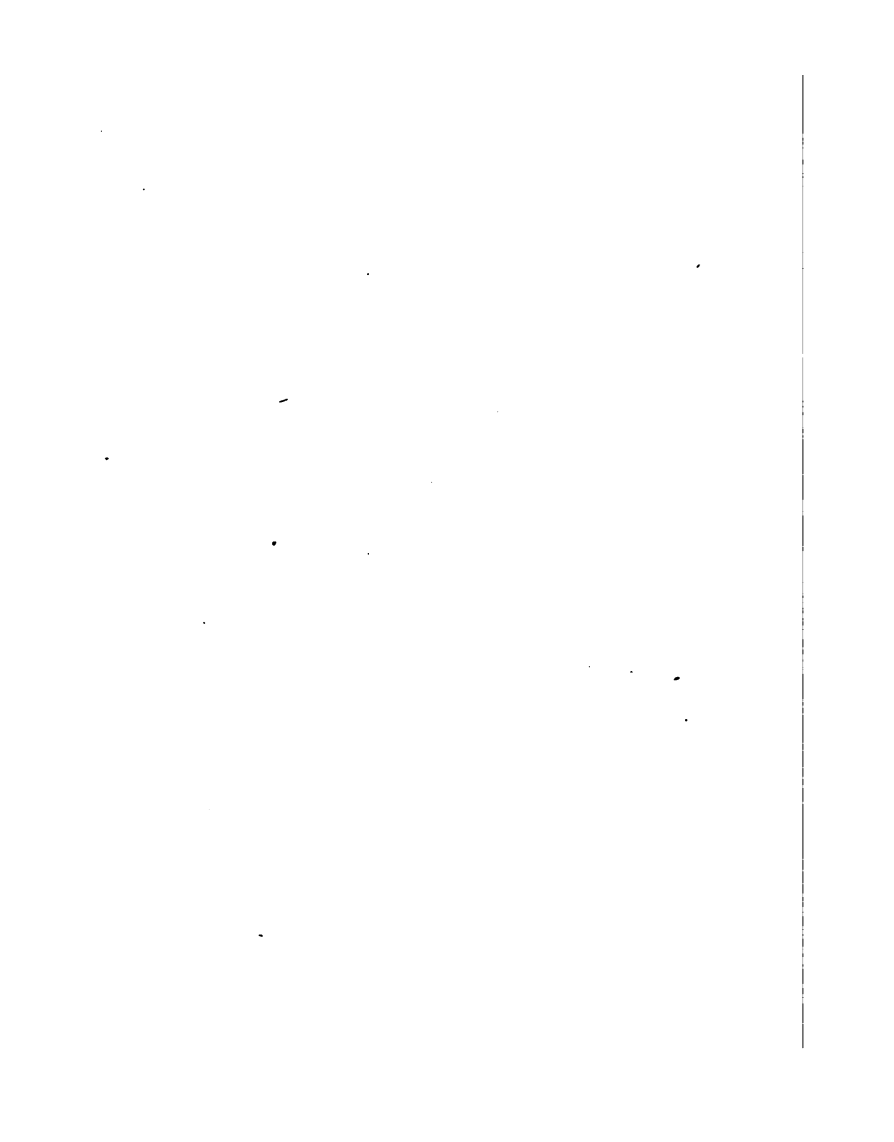
Concipiat. Ite, ferte depositis opem:

Mortifera mecum vitia terrarum extraho.

Violenta Fata et horridus Mortis tremor,

Maciesque et atra Pestis et rabidus Dolor,

Mecum ite, mecum! ducibus his uti libet. 1060

T R O A D E S.

DRAMATIS PERSONAE.

HECUBA.

CHORUS TROADUM.

TALTHYBIUS.

AGAMEMNON.

CALCHAS.

HELENA.

PYRRHUS.

ANDROMACHA.

SENEX.

ULYSSES.

ASTYANAX.

NUNTIUS.

POLYXENA, muta persona.

ARGUMENTUM.

Graeci, exciso iam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achillis umbra sol vere eos posse negat, nisi sibi debitis inferiis mactata Polyxena, cuius nuptiarum praetextu interfectus est. Non fert Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho iurgio, intervenit consultus Calchas, qui omnino immolandam pronuntiat unaque necandum Astyanacta, quem a matre absconditum abducit Ulysses, et de Scaea porta deiicit. Polyxenam ab Helena auspice, ritu cultuque sponsae deductam ad patris tumulum, Pyrrhus mactat.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Postquam Dardanium non aequo numine regnum
Evertere dei: patriam optatosque penates
Argivi remeare instructa classe parabant:
Cum subito horrissoni consurgunt undique fluctus,
5 Saevit hiems pelagi, toto tonat aequore murmur.
Haec quid monstra ferant, rescivit ubi ordinae Calchas,
Edocet esse deos humana caede piandos.
Mox deducta comis Priameia virgo solutis
Abluit hostiles effuso sanguine manes.
10 Iungitur ecce! scelus sceleri: gens impia Graium
(O facinus!) stantem vix primo in limine vitae
Hectoream sobolem turri deiicit ab alta.
Tunc Phrygiae tanto percussae crimine matres
Collacrimant, longisque implent ululatus auras.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriae, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicumque regno fudit, et magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum laetis dedit,
Me videat et te, Troia: non unquam tulit
Documenta Fors maiora, quam fragili loco 5
Starent superbi. Columnen eversum occidit
Pollentis Asiae, coelitem egregius labor;
Ad cuius arma venit et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit,
Et qui renatum primus excipiens diem 10
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto,
Et quae vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
Excisa ferro est Pergamum; incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti iacent 15
Tectis adustis; regiam flammae ambiunt,
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus:
Diripitur ardens Troia. Nec coelum patet
Undante fumo: nube ceu densa obstitus, 20
Ater favilla squallet Iliaca dies.
Stat avidus irae victor, et lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret adflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi 25
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania; praedam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen adversum mihi,

- Patriaeque cineres, teque rectorem Phrygum,
30 Quem Troia toto conditum regno tegit,
Tuosque manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbrae minores: quidquid adversi accidit,
Quaecunque Phoebas ore lymphato furens,
35 Credi deo vetante, praedixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus aut Ithaci comes
Nocturnus in vos sparsit, aut fallax Sinon:
40 Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversae gemis,
Vivax senectus? Respice infelix ad hos
Luctus recentes: Troia iam vetus est malum.
Vidi execrandum regiae caedis nefas,
45 Ipsasque ad aras maius admissum scelus
Aiakis: armis cum ferox, saeva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulnere ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
50 Ensis senili siccus e iugulo redit.
Placare quem non potuit a caede effera
Mortalis aevi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni iacentis? Ille tot regum parens
55 Caret sepulcro Priamus, et flamma indiget
Ardente Troia. Non tamen Superis sat est:
Dominum, ecce! Priami nuribus et gnatis legens
Sortitur urna. Praeda quem vilis sequar?
Hic Hectoris coniugia despondet sibi;
60 Hic optat Heleni coniugem; hic Antenoris;
Nec deest, tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur; sola sum Danaïs metus.
Lamenta cessant? Turba, captivae, mea,
Ferite palmis pectora, et planctus date,

TROADES. ACT. I.

187

Et iusta Troiae facite! iamdudum sonet
 Fatalis Ide, iudicis diri domus!

65

CHORUS TROADUM, HECUBA.

*Chorus Iliadum cum Hecuba excidium patriae, Hectoris et
 Priami mortem lugentium.*

CHOR. Non rude vulgus lacrimisque novum
 Lugere iubet: hoc continuis
 Egimus annis, ex quo tetigi
 Phrygius Graias hospes Amyclas,

70

Secuitque fretum
 Pinus matri sacra Cybebae.
 Decies nivibus canuit Ide,
 Ide nostris nudata rogis,
 Et Sigeis trepidus campis
 Decumas secuit messor aristas:
 Ut nulla dies moerore caret,
 Sed nova fletus causa ministrat.

75

Ito ad planctus,
 Miseramque leva, regina, manum.
 Vulgus dominam vile sequemur:
 Non indociles lugere sumus.

80

HEC. Fidae casus nostri comites
 Solvite crinem! per colla fluant
 Moesta capilli tepido Troiae
 Pulvere turpes! paret exertos
 Turba lacertos! veste remissa
 Substringe sinus, uteroque tenuis

85

Pateant artus. Cui coniugio
 Pectora velas, captive pudor?
 Cingat tunicas palla solutas!
 Vacet ad crebri verbera planctus
 Furibunda manus! Placet hic habitus,
 Placet: agnosco Troada turbam.
 Iterum luctus redeunt veteres.

90

95

- Solitum flendi vincite morem:
Hectora flemus. CHOR. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem;
100 Coma demissa est libera nodo,
Sparsitque cinis fervidus ora.
HEC. Complete manus: hoc ex Troia
Sumsisse licet. CHOR. Cadit ex humeris
Vestis apertis, imumque tegit
105 Suffulta latus. HEC. Iam nuda vocant
Pectora dextras. Nunc, nunc vires
Exprome, dolor!
Rhoetea sonent littora planctu;
Habitsque cavis montibus Echo
110 Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat: totos reddat
Troiae gemitus! audiat omnis
Pontus et aether. Saevite, manus!
Pulsu vasto tundite pectus:
115 Non sum solito contenta sono:
Hectora flemus.
CHOR. Tibi dextra ferit nostra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos;
Tibi nostra caput dextera pulsat;
120 Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent; fluit et multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriae, mora fatorum,
125 Tu praesidium Phrygibus fessis,
Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos;
Tecum cecidit, summusque dies
Hectoris idem patriaeque fuit.
130 HEC. Vertite planctus: Priamo vestros
Fundite fletus! satis Hector habet.
CHOR. Accipe, rector Phrygiae, planctus!

TROADES. ACT. I

189

Accipe fletus, bis capte senex!

Nil Troia semel te rege tulit:

Bis pulsata

135

Dardana Graio moenia ferro,

Bisque pharetras passa Herculeas.

Post elatos Hecubae partus,

Regumque gregem,

Postrema pater funera cludis;

140

Magnoque Iovi victima caesus

Sigea premis littora truncus.

HÆC. Alio lacrimas flectite vestras:

Non est Priami miseranda mei

Mors, Iliades.

145

„Felix Priamus,“ dicite cunctae:

Liber Manes vadit ad imos,

Nec feret unquam victa Graium

Cervice iugum.

Non ille duos videt Atridas,

150

Nec fallacem cernit Ulyssem.

Non, Argolici praeda triumphi,

Subiecta feret colla tropaeis.

Non adsuetas ad sceptrā manus

Post terga dabit; currusque sequens

155

Agamemnonios,

Aurea dextra vincula gestans,

Laetis fiet pompa Mycenis.

CHOR. Felix Priamus, dicimus omnes:

Secum excedens sua regna tulit;

160

Nunc Elysii nemoris tutis

Errat in umbris,

Interque piās felix animas

Hectora quaerit. Felix Priamus!

Felix, quisquis bello moriens

165

Omnia secum consumpta videt!

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS, CHORUS TROADUM.

Narrat Talthybius, apparuisse Achillis umbram, exprobratoque Graecis ingrato animo postulasse, ut Polyxena, cuius nuptiarum praetextu ipse interfectus est, ad tumultum suum pro inferiis mactaretur, alias Graecos non habituros ventum ad reditum.

- TAL. **O** longa Danaïs semper in portu mora,
 Seu petere bellum, petere seu patriam volunt!
 CHOR. Quae causa ratibus faciat et Danaïs moram,
 170 Effare; reduces quis deus cludat vias.
 TAL. Pavet animus; artus horridus quassat tremor
 Maiora veris monstra vix capiunt fidem:
 Vidi, ipse vidi. Summa iam Titan iuga
 Stringebat ortus, vicerat noctem dies:
 175 Cum subito coeco terra mugitu fremens
 Concussa totos traxit ex imo sinus;
 Movere silvae capita, et excelsum nemus
 Fragore vasto tonuit et lucus sacer;
 Idaea ruptis saxa ceciderunt iugis.
 180 Nec terra solum tremuit: et pontus suum
 Adesse Achillen sensit, ac stravit vada.
 Tum scissa vallis aperit immensos specus;
 Et hiatus Erebi pervium ad Superos iter
 Tellure fracta praebet, ac tumultum levat.
 185 Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,
 Threicia qualis arma proludens tuis
 Iam, Troia, fatis-stravit, aut Neptunium
 Cana nitentem perculit iuvenem coma;
 Aut cum, inter acies Marte violento furens,
 190 Corporibus amnes clusit, et quaerens iter
 Tardus cruento Xanthus erravit vado;

Aut cum superbo victor in curru stetit,
 Egitque habenas, Hectorem et Troiam trahens.
 Implevit omne littus irati sonus:
 „Ite, ite inertes! Manibus meis debitos 195
 Auferte honores! Solvite ingratas rates
 Per nostra ituri maria! Non parvo luit
 Iras Achillis Graecia, et magno luet!
 Desponsa nostris cineribus Polyxena
 Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget.“ 200
 Haec fatus alta nocte divisit diem,
 Repetensque Ditem, mersus, ingentem specum
 Coeunte terra iunxit. Immoti iacent
 Tranquilla pelagi, ventus abiecit minas,
 Placidumque fluctu murmurat leni mare; 205
 Tritonum ab alto cecinit hymenaeum chorus.

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS.

Agamemnonis cum Pyrrho iurgia super Polyxena compescit Calchas.

PYRRH. Cum laeta pelago vela rediturus dares,
 Excidit Achilles, cuius unius manu
 Impulsa Troia (quidquid adiecit morae
 Illo remoto) dubia, quo caderet, stetit. 210
 Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
 Sero es daturus. Iam suum cuncti duces
 Tulere pretium. Quae minor merces potest
 Tanta dari virtuti? An is meruit parum,
 Qui, fugere bellum iussus et longa sedens 215
 Aevum senecta degere, ac Pylîi senis
 Transcendere annos, exuens matris dolos
 Falsasque vestes, fassus est armis virum?
 Inhospitali Telephus regno impotens
 Dum Mysiae ferocis introitus negat, 220
 Rudem cruore regio dextram imbuat,
 Fortemque eandem sensit et mitem manum.

- Non patiar. In me culpa cunctorum redit;
 295 Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.
 PYRRH. Nullumne Achillis praemium manes fe-
 rent?
 AGAM. Ferent, et illum laudibus cuncti canent,
 Magnumque terrae nomen ignotae audient.
 Quod si levatur sanguine infuso cinis,
 300 Opima Phrygii colla caedantur gregis,
 Fluatque nulli flebilis matri cruor.
 Quis iste mos est, quando in inferias homo
 Impensus homini est? Detrahe invidiam tuo
 Odiumque patri, quem coli poena iubet.
 305 PYRRH. O tumide, rerum dum secundarum status
 Extollit animos; timide, cum increvit metus!
 Regum tyranne, iamne flammatum geris
 Amore subito pectus, ac veneris novae?
 Solusne toties spolia de nobis feres?
 310 Hac dextra Achilli victimam reddam suam;
 Quam si negas retinesque; maiorem dabo,
 Dignamque, quam det Pyrrhus. Et nimium diu
 A caede nostra regia cessat manus,
 Paremque poscit Priamus. AGAM. Haud equidem
 nego,
 315 Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
 Saevo peremitus ense quod Priamus iacet,
 Supplex paternus. PYRRH. Supplices nostri patris
 Hostesque eosdem novimus. Priamus tamen
 Praesens rogavit; tu gravi pavidus metu,
 320 Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
 Ithacoque mandas clusus atque hostem tremens.
 AGAM. At non timebat tunc tuus, fateor, parens
 Interque caedes Graeciae atque ustas rates
 Segnis iacebat, belli et armorum immemor,
 325 Levi canoram verberans plectro chelyn.
 PYRRH. Tunc magnus Hector, arma contemnens
 tua,

Cantus Achillis timuit, et tanto in metu
Navalibus pax alta Thessaliciis fuit.

AGAM. Nempe isdem in istis Thessalis navalibus
Pax alta rursus Hectoris patri fuit. 330

PYRRH. Est regis alti, spiritum regi dare.

AGAM. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?

PYRRH. Mortem misericors saepe pro vita dabit.

AGAM. Et nunc misericors virgines busto petis!

PYRRH. Iamne immolari virgines credis nefas? 335

AGAM. Praefere patriam liberis regem decet.

PYRRH. Lex nulla capto parcit, aut poenam impedit.

AGAM. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.

PYRRH. Quodcunque libuit facere victori, licet.

AGAM. Minimum decet libere, cui multum licet. 340

PYRRH. His ista iactas, quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit iugo?

AGAM. Hos Scyros animos ... PYRRH. Scelere
quae fratrum caret.

AGAM. Inclusa fluctu? PYRRH. Nempe cognatimaris.
Atrei et Thyestae nobilem novi domum. 345

AGAM. Ex virginis concepte furtivo stupro,

Et ex Achille nate, sed nondum viro...

PYRRH. Illo ex Achille, genere qui mundum suo,
Sparsus per omne coelitus regnum, tenet,
Thetide aequor, umbras Aeaco, coelum Iove... 350

AGAM. Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet...

PYRRH. Quem nec deorum cominus quisquam petit.

AGAM. Compescere equidem verba, et audacem malo

Poteram domare; sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. Potius interpretes deum 355

Calchas vocetur. Fata si poscunt: dabo.

Tu, qui Pelasgae vincla solvisti ratis,

Morasque bellis, arte qui reseras polum,

Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,

Et stella longa semitam flamma trahens 360

Dant signa fati, cuius ingenti mihi

Mercede constant ora, quid iubeat deus
Effare, Calcha, nosque consilio rege.

CAL. Dant fata Danaïs, quo solent pretio, viam.

365 „Mactanda virgo est Thessali busto ducis;

„Sed, quo iugari Thessalae cultu solent,

„Ionidesve vel Mycenaeae nurus,

„Pyrrhus parenti coniugem tradat suo.

„Sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet

370 „Haec una puppes causa; nobilior tuo,

„Polyxene, cruore debetur cruor,

„Quem fata quaerunt: turre de summa cadat

„Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.

„Tum mille velis impleat classis freta.“

CHORUS TROADUM.

Chorus e mulieribus Troianis, quo Achillis animam apparuisse neget, ex Epicuri sententia animum cum corpore interire asserit.

375 Verum est, an timidos fabula decipit,

Umbras corporibus vivere conditis?

Cum coniux oculis imposuit manum,

Supremusque dies solibus obstitit,

Et tristis cineres urna coercuit:

380 Non prodest animam tradere funeri,

Sed restat miseris vivere longius?

An toti morimur, nullaue pars manet

Nostri, cum profugo spiritus halitu

Immixtus nebulis cessit in aera,

385 Et nudum tetigit subdita fax latus?

Quidquid sol oriens, quidquid et occidens

Novit; coeruleis Oceanus fretis

Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,

Aetas Pegaseo corripiet gradu.

390 Quo bisseña volant sidera turbine;

Quo cursu properat secula volvere

TROADES. ACT. II.

197

Astrorum dominus; quo properat modo
 Obliquis Hecate currere flexibus:
 Hoc omnes petimus fata; nec amplius,
 Iuratos Superis qui tetigit lacus, 395
 Usquam est. Ut calidis fumus ab ignibus
 Vanescit spatium per breve sordidus;
 Ut nubes, gravidas quas modo vidimus,
 Arctoi Boreae disiicit impetus:
 Sic hic, quo regimur, spiritus effluet. 400
 Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
 Velocis spatii meta novissima.
 Spem ponant avidi, solliciti metum.
 Quaeris, quo iaceas post obitum loco?
 Quo non nata iacent. 405
 Tempus nos avidum devorat et chaos.
 Mors individua est noxia corpori,
 Nec parcens animae. Taenara, et aspero
 Regnum sub domino, limen et obsidens
 Custos non facili Cerberus ostio, 410
 Rumores vacui verbaque inania,
 Et par sollicito fabula somnio.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA, SENEX, ULYSSES.

Hectoris uxor, viso territa, filium in tumultu paterno abscondit, quem sagacitate sua Ulysses latebris exutum ad mortem abducit.

ANDR. Quid, moesta, Phrygiae, turba, laceratis comas,
 Miserumque tunsae pectus effuso genas

- 415 Fletu rigatis? Levia perpersae sumus,
Si flenda patimur. Illū vobis modo,
Mihī cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, et gravi gemeret sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens.
- 420 Tunc obruta atque eversa, quodcunque accidit,
Torpens malis rigensque sine sensu fero.
Iam erepta Danaīs coniugem sequerer meum,
Nisi hic teneret: hic meos animos domat,
Morique prohibet; cogit hic aliquid deos.
- 425 Adhuc rogare; tempus aerumnae addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
Nihil timere. Prosperis rebus locus
Ereptus omnis; dira, qua veniant, habent.
Miserrimum est timere, cum speres nihil.
- 430 SEN. Quis te repens commovit adflictam metus?
ANDR. Exoritur aliquod maius e magno malum.
Nondum ruentis Ilii fatum stetit.
SEN. Et quas reperiet, ut velit, clades deus?
Stygis profundae claustra et obscuri specus
- 435 Laxantur; et, ne desit eversis metus,
Hostes ab imo conditi Dite exeunt.
Solisne retro pervium est Danaīs iter?
Certe aequa mors est. ANDR. Turbat atque agitat
Phrygas
Communis iste terror; hic proprie meum
- 440 Exterret animum noctis horrendae sopor.
SEN. Quae visa portent, effer in medium, metus.
ANDR. Partes fere nox alma transierat duas,
Clarumque septem verterant stellae iugum;
Ignota tandem venit adflictae quies,
- 445 Brevisque fessis somnus obrepsit genis;
Si somnus ille est mentis attonitae stupor:
Cum subito nostros Hector ante oculos stetit,
Non qualis ultro bella in Argivos ferens,
Graias petebat facibus Idaeis rates,

TROADES. ACT. III.

	199
Nec caede multa qualis in Danaos furens	450
Vera ex Achille spolia simulato tulit,	
Non ille, vultus flammeum intendens iubar;	
Sed fessus ac deiectus et fletu gravis,	
Similisque nostro, squalida obtectus coma.	
Iuvat tamen vidisse. Tum quassans caput,	455
„Dispelle somnos,” inquit, „et gnatum eripe,	
O fida coniux! Lateat: haec una est salus.	
Omitte fletus. Troia quod cecidit, gemis?	
Utinam iaceret tota! Festina! amove	
Quocunque nostrae parvulam stirpem domus!“	460
Mihi gelidus horror ac tremor somnum expulit:	
Oculosque nunc huc pavidam, nunc illuc ferens,	
Oblita nati, misera quaesivi Hectorem.	
Fallax per ipsos umbra complexus abit.	
O gnate, magni certa progenies patris;	465
Spes una Phrygibus, unica adflictae domus,	
Veterisque soboles sanguinis nimium incliti,	
Nimiumque patri similis (hos vultus meus	
Habebat Hector; talis incessu fuit,	
Habituque talis; sic tulit fortes manus,	470
Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,	
Cervice fusam dissipans iacta comam),	
O gnate, sero Phrygibus et matri, cito	
Eritne tempus illud ac felix dies,	
Quo, Troici defensor et vindex soli,	475
Recidiva ponas Pergama, et sparsos fuga	
Cives reducas, nomen et patriae suum	
Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor	
Tam magna timeo vota. Quod captis sat est,	
Vivamus. Heu me, qui locus fidus meo	480
Erit timori, quave te sede occulam?	
Arx illa pollens opibus et muris deum,	
Gentes per omnes clara et invidiae gravis,	
Nunc pulvis altus; strata sunt flamma omnia,	
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem,	485

Quo lateat infans. Quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos.

490 Rex non avarus: optime credam patri. —

Sudor per artus frigidus totos cadit:
Omen tremisco misera feralis loci.

SEN. Haec causa multos una ab interitu arcuit,
Credi perisse. ANDR. Vix spei quidquam est super:

495 Grave pondus illum magna nobilitas premit.

SEN. Ne prodat aliquis, amove testes doli.

ANDR. Si quaeret hostis? SEN. Urbe in eversa pe-
rit.

ANDR. Quid proderit latuisse redituro in manus?

SEN. Victor feroces impetus primos habet.

500 ANDR. Quid, quod latere sine metu magno nequit?

SEN. Miser occupet praesidia, securus legat.

ANDR. Quis te locus, quae regio seducta, in via
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?

Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,

505 Hector, tuere; coniugis sortem pia

Serva, et fideli cinere victurum excipe!

Succede tumulo, gnate! Quid retro fugis,

Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem!

Pudet timere. Spiritus magnos fuga

510 Animosque veteres; sume, quos casus dedit!

En, intuere, turba quae simus super:

Tumulus, puer, captiva: cedendum est malis.

Sanctas parentis conditi sedes, age,

Aude subire. Fata si miseros iuvant:

515 Habes salutem; fata si vitam negant:

Habes sepulcrum. SEN. Claustra commissum tegunt;

Quem ne tuus producat in medium timor,

Procul hinc recede, teque diversam amove.

ANDR. Levius solet timere, qui propius timet:

520 Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.

SEN. Cohibe parumper ora, questusque opprime:
Gressus nefandos dux Cephallenum admovet.

ANDR. Dehisce tellus, tuque coniux ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum! 525
Adest Ulysses, et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.

UL. Durae minister sortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non esse credas nostra: Graiorum omnium 530

Procerumque vox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. Hanc fata expetunt:
Sollicita Danaos pacis incertae fides
Semper tenebit, semper a tergo timor
Respicere coget, arma nec poni sinet, 535
Dum Phrygibus animos gnatus eversis dabit,
Andromacha. ANDR. Vester augur haec Calchas
canit!

UL. Etsi taceret augur haec Calchas, tamen
Dicebat Hector, cuius et stirpem horreo;
Generosa in ortus semina exurgunt suos. 540

Sic ille magni parvus armenti comes,
Primisque nondum cornibus findens cutem,
Cervice subito celsus et fronte arduus
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quae tenera caeso virga de trunco stetit, 545

Par ipsa matri tempore exiguo subit,
Umbrasque terris reddit et coelo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires resumit. Est quidem iniustus dolor
Rerum aestimator; si tamen tecum exigas. 550

Veniam dabis, quod bella post hiemes decem
Totidemque messes iam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac nunquam bene
Troiam iacentem. Magna res Danaos movet,
Futurus Hector: libera Graios metu. 555

Haec una naves causa deductas tenet;
 Hic classis haeret. Neve crudelem putes,
 Quod sorte iussus Hectoris natum petam:
 Petissem Orestem. Patere, quod victor tulit.

560 ANDR. Utinam quidem esses, gnate, materna in
 manu,

Nossemque, quis te casus ereptum mihi
 Teneret, aut quae regio! Non hostilibus
 Confossa telis pectus, aut vinclis manus
 Secantibus praestricta, non acri latus

565 Utrumque flamma cincta, maternam fidem
 Unquam exuissem. Gnate, quis te nunc locus,
 Fortuna quae possedit? errore avio
 Vagus arva lustras? vastus an patriae vapor
 Corripuit artus? saevus an victor tuo

570 Lusit cruore? numquid immanis ferae
 Morsu peremtus pascis Idaeas aves?
 UL. Simulata remove verba: non facile est tibi
 Decipere Ulyssen: vicinus matrum dolos
 Etiam dearum. Cassa consilia amove.

575 Ubinatus est? ANDR. Ubi Hector? ubi cuncti Phry-
 ges?

Ubi Priamus? Unum quaeris; ego quaero omnia.
 UL. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.

ANDR. Tuta est, perire quae potest, debet, cupit.
 UL. Magnifica verba mors prope admota excutit.

580 ANDR. Sivis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
 Vitam minare: nam mori votum est mihi.

UL. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
 Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
 Et pectore imo condita arcana eruet.

585 necessitas plus posse, quam pietas, solet.

ANDR. Propone flammas, vulnera et diras mali
 Doloris artes, et famem et saevam sitim,
 Variasque pestes undique, et ferrum inditum
 Visceribus ustis, carceris coeci luem,

TROADES. ACT. III.

203

Et quidquid audet victor iratus, tumens: 590

Animosa nullos mater admittit metus.

UL. Stulta est fides, celare quod prodas statim.

Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor

Consulere parvis liberis Danaos monet.

Post arma tam longinqua, post annos decem, 595

Minus timerem, quos facit Calchas, metus,

Si mihi timerem: bella Telemacho paras.

ANDR. Invita Ulyssi gaudium ac Danaïs dabo:

Dandum est. Fatere, quos premis, luctus, dolor!

Gaudete, Atridae; tuque laetifica, ut soles, 600

Refer Pelasgis: Hectoris proles obit.

UL. Et esse verum hoc qua probas Danaïs fide?

ANDR. Ita, quod minari maximum victor potest,

Contingat, et me fata maturo exitu

Facilique solvant, ac meo condant solo, 605

Et patria tellus Hectorem leviter premat,

Ut luce caret, ut inter extinctos iacet,

Datusque tumulo debita exanimis tulit.

UL. Expleta fata stirpe sublata Hectoris,

Solidamque pacem laetus ad Danaos feram. — 610

Quid agis, Ulysse? Danaïdae credent tibi;

Tu cui? Parenti. Fingit an quisquam hoc parens,

Nec abominandae mortis auspiciū pavet?

Auspicia metuunt, qui nihil maius timent.

Fidem adligavit iureiurando suam. 615

Si peierat; timere quid gravius potest?

Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos;

Nunc totum Ulyssen! Veritas nunquam perit.

Scrutare matrem. Moeret: inlacrimat, gemit.

Sed et huc et illuc anxios gressus refert, 620

Missasque voces aure sollicita excipit:

Magis hoc timet, quam moeret. Ingenio est opus. —

Alios parentes adloqui in luctu decet;

Tibi gratulandum est, misera, quod gnato cares,

Quem mors manebat saeva, praecipitem datum 625

E turre, lapsis sola quae muris manet.

ANDR. Me liquit animus; membra quatiuntur, labant,

Torpetque vinctus frigido sanguis gelu.

UL. Intremuit: hac, hac parte quaerendum est mihi.

630 Matrem timor detexit: iterabo metum.

Ite, ite, celeres, fraude materna abditum

Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,

Ubicunque latitat, erutam in medium date!

Bene est: tenetur. Perge, festina, attrahel —

635 Quid respicis trepidasque? Jam certe perit.

ANDR. Utinam timerem! Solitus ex longo est metus.

Dediscit animus sero, quod didicit diu.

UL. Lustrale quoniam debitum muris puer

Sacrum antecessit, nec potest vatem sequi,

640 Meliore fato raptus: hoc Calchas ait

Modo piari posse redituras rates,

Si placet undas Hectoris sparsi cinis,

At tumulus imo totus aequetur solo.

Nunc ille quoniam debitam effugit necem,

645 Erit admovenda sedibus sacris manus.

ANDR. Quid agimus? animum distrahit geminus timor:

Hinc natus, illinc coniugis cari cinis.

Pars utra vincet? Testor immites deos,

Deosque veros, coniugis manes mei,

650 Non aliud, Hector, in meo gnato mihi

Placere, quam te! Vivat, ut possit tuos

Referre vultus. Prorutus tumulo cinis

Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam

Disiecta vastis? Potius hic mortem oppetat. —

655 Poteris nefandae deditum mater neci

Videre? poteris celsa per fastigia

Missum rotari? Potero, perpetiar, feram,

Dum non meus post fata victoris manu

Iactetur Hector. Hic suam poenam potest
 Sentire; at illum fata iam in tuto locant. — 660
 Quid fluctuaris? Statue, quem poenae extrahas.
 Ingrata, dubitas? Hector est illinc tuus. —
 Erras: utrinque est Hector; hic sensus potens,
 Forsan futurus ultor extincti patris. —
 Utrique parci non potest: quidnam facis? 665
 Serva e duobus, anime, quem Danaï timent.
 UL. Responsa peragam: funditus busta eruam.
 AND R. Quae vendidistis? UL. Pergam, et e summo
 aggere
 Traham sepulcra. AND R. Coelitum adpello fidem,
 Fidemque Achillis! Pyrrhe, genitoris tui 670
 Munus tuere! UL. Tumulus hic campo statim
 Toto iacebit. AND R. Fuerat hoc prorsus nefas
 Danaïs inausum. Templâ violastis, deos
 Etiam faventes; busta transierat furor.
 Resistam; inermes offeram armatis manus! 675
 Dabit ira vires. Qualis Argolicas ferox
 Turmas Amazon stravit; aut qualis deo
 Percussa Maenas entheo silvas gradu,
 Armata thyrsos, terret, atque expers sui
 Vulnus dedit, nec sensit, in medios ruam, 680
 Tumuloque cineris socia defenso cadam!
 UL. Cessatis, et vos flebilis clamor movet
 Furorque cassus feminae? Iussa ocius
 Pergite! AND R. Me, me sternite hic ferro prius!
 Repellor? heu me! Rumpe fatorum moras; 685
 Molire terras, Hector, ut Ulyssen domes!
 Vel umbra satis es. Arma concussit manu!
 Iaculatur ignes! Cernitis, Danaï, Hectorem,
 An sola video? UL. Funditus cuncta eruam!
 AND R. Quid agis? ruina pariter et gnatum et virum 690
 Prosternis una? Forsitan Danaos prece
 Placare poteris. Conditum elidet statim
 Immane busti pondus. Intereat miser

- Ubicumque potius: ne pater gnatum obruat,
695 Prematque patrem gnatus. — Ad genua accido
Supplex, Ulysse; quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miserere matris, et preces placidus pias
Patensque recipe; quoque te celsum altius
700 Superi levarunt, mitius lapsos preme!
Misero datur quodcunque, fortunae datur.
Sic te revisat coniugis sanctae torus;
Annosque, dum te recipit, extendat suos
Laerta! sic te iuvenis excipiat tuus,
705 Et, vota vincens vestra felici indole,
Aetate avum transcendat, ingenio patrem!
Miserere matris: unicum adflictae mihi
Solamen hoc est. U. Exhibe gnatum, et roga.
ANDR. Huc e latebris procede tuis,
710 Flebile matris furtum miseræ! —
Hic puer, hic est terror, Ulysse,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes supplice dextra
Stratus adora; nec turpe puta,
715 Quidquid miseros Fortuna iubet.
Pone ex animo reges atavos,
Magnique senis iura per omnes
Inclita terras; excidat Hector
Gere captivum; positoque genu,
720 Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lacrimas
Et Troia prior, parvusque minas
Trucis Alcidae flexit Priamus.
725 Ille, ille ferox, cuius vastis
Viribus omnes cessere ferae,
Qui perfracto limine Ditis
Coecum retro patefecit iter,
Hostis parvi victus lacrimis,

TROADES. ACT. III.

207

„Suscipe,“ dixit, „rector habenas,

730

Patrioque sede celsus solio;

Sed sceptrâ fide meliore tene.“

Hoc fuit illo victore capi.

Discite mites Herculis iras.

An sola placent Herculis arma?

735

Iacet ante pedes non minor illo

Supplice supplex; vitamque petit.

Regnum Troiae, quocunque volet,

Fortuna ferat.

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX.

*Precibus minas et diras miscet Andromache, Ulysses orans
nec exorans*

UL. Matris quidem me moeror attonitae movet; 740

Magis Pelasgae me tamen matres movent,

Quarum iste magnos crescit in luctus puer.

ANDR. An has ruinas urbis in cinerem datas

Hic excitabit? hae manus Troiam erigent?

Nullas habet spes Troia, si tales habet. 745

Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus

Possimus esse. — Spiritus genitor facit. —

Sed nempe tractus. Ipse post Troiam pater

Posuisset animos, magna quos frangunt mala.

Si poena petitur, quae peti gravior potest? 750

Famulare collo nobili subeat iugum;

Servire liceat. Aliquis hoc regi negat?

UL. Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.

ANDR. O machinator fraudis et scelerum artifex,

Virtute cuius bellica nemo occidit, 755

Dolis et astu maleficae mentis iacent

Etiam Pelasgi; vatem et insontes deos

Praetendis? Hoc est pectoris facinus tui,

Nocturne miles, fortis in pueri necem.

Jam solus audes aliquid, et claro die. 760

UL. Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis,
Nimis Phrygibus. Non vacat vanis diem
Conterere verbis: ancoras classis legit.

ANDR. Brevem moram largire, dum officium pa-
rens

- 765 Gnato supremum reddo, et amplexu ultimo
Avidos dolores satio. UL. Misereri tui
Utinam liceret! Quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. Arbitrio tuo
Implere lacrimis: fletus aerumnas levat.
- 770 ANDR. O dulce pignus! o decus lapsae domus,
Summumque Troiae funus! o Danaum timor!
Genitricis o spes vana, cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar! Vota destituit deus.
- 775 Iliaca non tu sceptris regali potens
Gestabis aula; iura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes iugum;
Non Graia caedes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu,
- 780 Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequeris; nec, stato lustris die
Solemne referens Troici lusus sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages;
Non inter aras mobili velox pede,
- 785 Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltatu coles. —
O morte dira tristius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. UL. Rumpe iam fletus parens!
- 790 Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
ANDR. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus,
mora est.
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos! — Occidis parvus quidem,
Sed iam timendus. Troia te expectat tua.

TROADES. ACT. III.

209

I, vade liber; liberos Troas vide!

795

AST. Miserere, mater! ANDR. Quid meos retines
sinus

Manusque matris? Cassa praesidia occupas.

Fremitu leonis qualis audito tener

Timidum iuvenus adplicat matri latus;

At ille saevus matre submota leo

800

Praedam minorem morsibus vastis tenens

Frangit, vehitque: talis e nostro sinu

Te rapiet hostis. Oscula et fletus, puer,

Lacerosque crinas excipe, et plenus mei

Occurre patri! Pauca maternae tamen

805

Perfer querelae verba: „Si manes habent

Curas priores, nec perit flammis amor,

Servire Graio pateris Andromachea iugo,

Crudelis Hector? Lentus et segnis iaces

Rediit Achilles.“ Sume nunc iterum comas,

810

Et sume lacrimas, quidquid e misero viri

Funere relictum est; sume, quae reddas tuo

Oscula parenti! Matris hanc solatio

Relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus

Manesque cari. Si quid hic cineris latet,

815

Scrutabor ore. UL. Nullus est flendi modus:

Abripite propere classis Argolicae moram!

CHORUS TROADUM.

*Asportandae Troades in varia Graeciae loca, prout sorte
Achivis dispersituae contigerant, in quacunque tamen Graeciae
partem abduci praecoptant, quam in Spartam, Mycenae et Itha-
cam, Helenae, Agamemnonis et Ulyssis patriam.*

Quae vocat sedes habitanda captas?

Thessali montes et opaca Tempe,

820

An viros tellus dare militares

Aptior Phthiae, meliorve foetu

Fortis armenti lapidosa Trachin?

SEN. TRAG.

O

- An maris vasti domitrix Iolcos?
Urbibus centum spatiosa Crete,
825 Parva Gyrtone, sterilisque Tricce,
An frequens ruscis levibus Mothone?
Quae sub Oetaeis latebrosa silvis
Misit infestos Troiae ruinis
Non semel arcus,
830 Olenos tectis habitata raris,
Virgini Pleuron inimica divae,
An maris lati sinuosa Troezen?
Pelion regnum Prothoi superbum,
Tertius coelo gradus (hic recumbens
835 Montis exesi spatiosus antro
Iam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tum quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo),
840 An ferax varii lapidis Carystos?
An premens littus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Calydnae,
Ac carens nunquam Gonoessa vento,
845 Quaeque formidat Borean Enispe,
Attica pendens Peparethos ora,
An sacris gaudens tacitis Eleusin?
Numquid Aiakis Salamina veram,
Aut fera notam Calydonae saeva,
850 Quasque perfundit, subiturus aequor
Segnibus terras Titaessos undis,
Bessan et Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin, an Pisam, Iovis et coronis
Elida claram?
855 Quolibet tristis miseris procella
Mittat, et donet cuicumque terrae:
Dum, luem tantam Troiae atque Achivis
Quae tulit, Sparte procul absit; absit

Argos et saevi Pelopis Mycenae;
 Neritos parva brevior Zacyntho, 860
 Et nocens saxis Ithace dolosis.
 Quod manet fatum dominusve quis te
 Aut quibus terris, Hecabe, videndam
 Ducet? in cuius moriere regno?

ACTUS QUARTUS.

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA.

POLYXENA, PYRRHUS, mutae personae.

Ut manibus Achillis rite inferiae peragantur, excogitata ratio est, qua ut veste, ita animo nuptiali affecta mactetur Polyxena. Vid. supra vers. 366. Quae partes dantur Helenae, ut Polyxenam luctet inani spe nuptiarum cum Pyrrho; quas illa primo simulat, mox Andromachae iurgio excussa dolos fatetur, et rem aperte suadet.

HEL. Quicumque hymen funestus, illaetabilis, 865
 Lamenta, caedes, sanguinem, gemitus habet,
 Est auspice Helena dignus. Eversis quoque
 Nocere cogor Phrygibus. Ego Pyrrhi toros
 Narrare falsos iubeor; ego cultus dare
 Habitusque Graios. Arte capietur mea, 870
 Meaque fraude concidet Paridis soror
 Fidenter. Ipsi levius hoc equidem réor:
 Optanda mors est sine metu mortis mori.
 Quid iussa cessas agere? Ad auctores redit
 Sceleris coacti culpa. — Dardaniae domus 875
 Generosa virgo, melior afflictos deus
 Respicere coepit; teque felici parat
 Dotare thalamo. Tale coniugium tibi
 Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret:

- 880 Nam te Pelasgae maximum gentis decus
 Ad sancta lecti iura legitimi petit,
 Cui regna campi lata Thessalici patent.
 Te magna Tethys, teque tot pelagi deae,
 Placidumque numen aequoris tumidi Thetis,
- 885 Suam vocabunt; te datam Pyrrho socer
 Peleus nurum vocabit, et Nereus nurum.
 Depone cultus squalidos, festos cape;
 Dedisce captam; deprime horrentes comas,
 Crinemque docta patere distingui manu.
- 890 Hic forsitan te casus excelso magis
 Solio reponet. Profuit multis capi.
 ANDR. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
 Gaudere. Flagrant strata passim Pergama.
 O coniugale tempus! An quisquam audeat
- 895 Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
 Quos Helena suadet? Pestis, exitium, lues
 Utriusque populi, cernis hos tumulos ducum,
 Et nuda totis ossa quae passim iacent
 Inhumata campis? Haec hymen sparsit tuus.
- 900 Tibi fluxit Asiae, fluxit Europae cruor,
 Cum dimicantes lenta prospiceres viros,
 Incerta voti. Perge, thalamos adpara!
 Taedis quid opus est, quidve solemni face,
 Quid igne? Thalamis Troia praelucet novis.
- 905 Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
 Celebrate digne: plactus et gemitus sonent.
 HEL. Ratione quamvis careat et flecti neget
 Magnus dolor, sociosque nonnunquam sui
 Moeroris ipsos oderit: causam tamen
- 910 Possum tueri iudice infesto meam,
 Graviores passa. Luget Andromacha Hectorem,
 Et Hecuba Priamum; solus occulte Paris
 Lugendus Helenae. Durum et invisum et grave
 est,
 Servitia ferre; patior hoc olim iugum

TROADES. ACT. IV.

213

Annis decem captiva. Prostratum Ilium est, 915

Versi penates. Perdere est patriam grave

Gravius timere. Vos levat tantū mali

Comitatus; in me victus et victor furit.

Quam quisque famulam traheret, incerto diu

Casu pependit; me meus traxit statim 920

Sine sorte dominus. Causa bellorum fui,

Tantaque Teucris cladis. Hoc verum puta,

Spartana puppis vestra si secuit freta.

Sin rapta Phrygiis praeda remigibus fui,

Deditque donum Iudici victrix dea: 925

Ignoscē Paridi. Iudicem iratum mea

Habitura causa est: ista Menelaum manent

Arbitria. Nunc hanc luctibus paulum tuis,

Andromacha, omissis flecte: vix lacrimas quē

Retinere. ANDR. Quantum est, Helena quod lacri-
mat, malum! 930

Cur lacrimat autem? Fare, quos Ithacus dolos,

Quae scelera nectat! Utrum ab Idaeis iugis

lactanda virgo est, arcis an celsae edito

Mittenda saxo? num per has vastum in mare

Volvenda rupes, latere quas scisso levat 935

Altum vadoso Sigeon spectans sinu?

Dic, fare, quidquid subdolo vultu tegis.

Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener

Hecubaeque Pyrrhus. Fare, quam poenam pare,

Exprome, et unum hoc deme nostris cladibus, 940

Falli. Paratas perpeti mortem vides.

HER. Utinam iuberet me quoque iaterpres deum

Abrumpere ense lucis invisae moras,

Vel Achillis ante busta furibunda manu

Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua, 945

Polyxene miseranda, quam tradi sibi,

Cineremque Achilles ante mactari suum,

Campo maritus ut sit Elysio, iubet!

ANDR. Vide, ut animus ingens laetus audierit necem.

- 950 Cultus decoros regiae vestis petit,
 Et admoveri crinibus patitur manum.
 Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
 At misera luctu mater audito stupet;
 Labefacta mens succubuit. Adsurge! adleva -
- 955 Animum, et cadentem, misera, firma spiritum!
 Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
 Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.
 Spirat: revixit. Prima mors miseros fugit.
 HEC. Adhuc Achilles vivit in poenas Phrygum!
- 960 Adhuc rebellat! O manum Paridis levem!
 Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sitit.
 Modo turba felix latera cingebat mea;
 Lassabar in tot oscula, in totum gregem
 Dividere matrem. Sola nunc haec est super,
- 965 Votum, comes, levamen, afflictæ quies.
 Haec totus Hecubæ foetus; hac sola vocor
 Iam voce mater. Dura et infelix, age,
 Elabere anima! denique hoc unum mihi
 Remitte funus! Inrigat fletus genas,
- 970 Imberque victo subitus e vultu cadit.
 Laetare, gaude, gnata! Quam vellet tuos
 Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!
 ANDR. Nos, Hecuba; nos, nos, Hecuba, lugen-
 dae sumus,
 Quas mota classis huc et huc sparsas feret;
- 975 Hanc cara tellus sedibus patriis teget.
 HEL. Magis invidēbis, si suam sortem scias.
 ANDR. An aliqua poenæ pars meae ignota est mihi?
 HEL. Versata dominos urna captivis dedit.
 ANDR. Cui famula trador? ede! quem dominum
 voco?
- 980 HEL. Te sorte prima Scyrius juvenis tulit.
 ANDR. Cassandra felix, quam furor sorti eximit,
 Phoebusque! HEL. Regum hanc maximus rector
 tenet.

HEC. Estne aliquis, Hecubam qui suam dici velit?
 HEL. Ithaco obtigisti praeda nolenti brevis.
 HEC. Quis tam impotens ac dirus et iniquae ferus 985
 Sortitor urnae regibus reges dedit?
 Quis tam sinister dividit captas deus?
 Quis arbiter crudelis et miseris gravis
 Eligere dominos nescit, et saeva manu
 Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris 990
 Armis Achillis miscet? Ad Ulyssen vocor?
 Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
 Obsessa videor cladibus! Domini pudet,
 Non servitutis. Hectoris spoliū feret,
 Qui tulit Achillis? Sterilis et saevis fretis 995
 Inclusa tellus non capit tumulos meos.
 Duc, duc, Ulysse! nil moror; dominum sequor.
 Me mea sequentur fata: non pelago quies
 Tranquilla veniet, saeviet ventis mare,
 Et bella, et ignis, et mea et Priami mala. 1000
 Dumque ista veniunt, interim hoc poenae loco est:
 Sortem occupavi, praemium eripui tibi.
 Sed incitato Pyrrhus adcurrit gradu,
 Vultuque torvo. Pyrrhe, quid cessas? Age,
 Reclude ferro pectus, et Achillis tui 1005
 Coniunge soceros! Perge, mactator senum:
 Et hic decet te sanguis. Abreptam trahit!
 Maculate superos caede funesta deos,
 Maculate Manes! Quid precer vobis? Precor
 His digna sacris aequora. Hoc classi accidat 1010
 Toti Pelasgae, ratibus hoc mille accidat,
 Meae precabor, cum vehar, quidquid rati!

CHORUS TROADUM.

*Chorus occasione sumpta ab Helenae dicto supra vers. 917
 vos levat tanti mali comitatus, solatur se communi malo; quod
 tamen solatium ipsis sortito disiunctis ablatum fore.*

Dulce moerenti populus dolentum,

- Dulce lamentis resonare gentes!
1015 Lentius luctus lacrimaeque mordent,
Turba quas fletu similis frequentat.
Semper, ah, semper dolor est malignus:
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum placuisse poenae.
1020 Ferre, quam sortem patientur omnes,
Nemo recusat;
Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices; removeto multo
Divites auro; removeto centum
1025 Rura qui scindunt opulenta bubus:
Pauperi surgent animi iacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus.
Dulce in immensis posito roinis,
Neminem laetos habuisse vultus.
1030 Ille deplorat queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos;
Aequior casum tulit et procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
1035 Obrui vidit, tabulaque littus
Naufraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Questus est Hellen cecidisse Phryxus,
Cum gregis ductor radiante viro
1040 Aureo fratrem simul et sororem
Sustulit tergo, medioque luctum
Fecit in ponto; tenuit querelas
Et vir et Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil praeter mare cum viderent,
1045 Unici terris homines relict.
Solvat hunc coetum, lacrimasque nostras
Sparget huc illuc agitata classis,
Et tuba iussi dare vela nautae,
Cum simul ventis properante reme

TROADES. ACT. V.

217

Prenderint altum, fugietque litus. 1050
 Quis status mentis miseris, ubi omnis
 Terra decrescet, pelagusque crescet?
 Celsa cum longe latitabit Ido?
 Tum puer matri, genitrixque nato,
 Troia qua iaceat regione monstrans, 1055
 Dicit, et longe digito notabit:
 „Illum est illic, ubi fumus alte
 Serpit in coelum nebulaeque turpes.“
 Troes hoc signo patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, ANDROMACHA, HECUBA.

*Nuntius matribus narrat, ut a turri praecipitatus fuerit A-
 styanax, et Polyxena ad tumulum Achillis caesa.*

NUNT. O dira fata, saeva, miseranda, horrida, 1060
 Quod tam ferum, tam triste bis quinis aelus
 Mars vidit annis? Quid prius referens gemam,
 Tuosne potius, an tuos luctus, aus?
 HEC. Quoscunque luctus fleveris, flebis meos
 Sua quemque tantum, me omnium clades premit. 1065
 Mihi cuncta pereunt; quisquis est, Hecubas est, miser.
 NUNT. Mactata virgo est, missus e muris puer;
 Sed uterque letum mente generosa talit.
 ANDR. Expone sortem caedis, et duplex nefas
 Prosequere: gaudet magnus aerumnas dolor 1070
 Tractare totas. Ede, et enarra omnia.
 NUNT. Est una magna turris e Troia super,
 Adueta Priamo; cuius e fastigio
 Summisque pinnis arbiter belli sedens
 Regebat acies. Turre in hac blando in sinu 1075
 Fovens nepotem, cum metus versos gravi
 Danaos fugaret Hector et ferro et face,

- Paterna puero bella monstrabat senex.
Haec nota quondam turris et muri decus
1080 Nunc saeva cautes, undique adfusa ducum
Plebisque turba cingitur; totum coit
Ratibus relictis vulgus. His collis procul
Aciem patenti liberam praebet loco;
His alta rupes, cuius e cacumine
1085 Erecta summo turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo silva suspensio tremit.
Extrema montis ille praerupti petit:
Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
1090 Muri cadentis pressit; atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spatia late plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem; nec gradu segni puer
1095 Ad alta pergit moenia. Ut summa stetit
Pro turro, vultus huc et huc acres tulit,
Intrepidus animo. Qualis ingentis terae
Parvus tenerque foetus, et nondum potens
Saevire dente, iam tamen tollit minas,
1100 Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra prensus hostili puer
Ferox, Superne moverat vulgum ac duces,
Ipsumque Ulyssen. Non flet e turba omnium,
Qui fletur, ac dum verba fatidici et preces
1105 Concipit Ulysses vatis, et saevos ciet
Ad sacra Superos, sponte desiluit sua
In media Priami regna. —
ANDR. Quis Colchus hoc, quis sedis incertae Scythae
Commisit? aut quae Caspium cingens mare
1110 Gens iuris expers ausa? Non Busiridis
Puerilis aras sanguis adpersit feri,
Nec parva gregibus membra Diomedes suis
Epulanda posuit. Quis tuos artus teget,

Tumuloque tradet? NUN T. Quos enim praeceps locus
 Reliquit artus? Ossa disiecta et gravi 1115
 Elisa casu, signa clari corporis,
 Et ora et illas nobiles patris notas
 Confudit imam pondus ad terram datum.
 Soluta cervix silicis impulsu, caput
 Ruptum, cerebro penitus expresso. Iacet 1120
 Deforme corpus. ANDR. Sic quoque est similis patri.
 NUN T. Praeceptus ut altis cecidit e muris puer,
 Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas
 Idem ille populus aliud ad facinus redit
 Tumulumque Achillis. Huius extremum latus 1125
 Rhoetea leni verberant fluctu vada;
 Adversa cingit campus, et clivo levi
 Erecta medium vallis includens locum
 Crescit theatri more. Concursus frequens
 Implevit omne littus: hi classis moras 1130
 Hac morte solvi rentur; hi stirpem hostium
 Gaudent recidi. Magna pars vulgi levis
 Odit scelus, spectatque; nec Troes minus
 Suum frequentant funus, et pavidi metu
 Partem ruentis ultimam Troiae vident: 1135
 Cum subito thalamii more praecedunt faces.
 It pronuba illic Tyndaris, moestum caput
 Demissa. Tali nubat Hermione modo,
 Phryges precantur. Sic viro turpis suo
 Reddatur Helene! Terror attonitos tenet 1140
 Utrosque populos. Ipsa delectos gerit
 Vultus pudore; sed tamen fulgent genae,
 Magisque solito splendet extremus decor;
 Ut esse Phoebi dulcius lumen solet
 Iamiam cadentis; astra cum repetunt vices, 1145
 Premiturque dubius nocte vicina dies.
 Stupet omne vulgus; et fere cuncti magis
 Peritura laudant. Hos movet formae decus,
 Hos mollis aetas, hos vagae rerum vices;

220 L. ANNAEI SENECAE TROADES. ACT. V.

- 1150 *Movet animus omnes fortis et leto obvius.
Pyrrhum antecedit. Omnium mentes tremunt,
Mirantur, ac miserantur. Ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edito
Juvenis paterni vertice in busti stetit:*
- 1155 *Audax virago non tulit retro gradum;
Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit,
Novumque monstrum est Pyrrhus ad caedem pi-
ger.*
- Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit:*
- 1160 *Subitus recepta morte prorupit cruor
Per vulnus ingens. Nec tamen moriens adhuc
Deponit animos: cecidit, ut Achilli gravem
Factura terram, prona, et irato impetu.
Uterque flevit coetus; at timidum Phryges*
- 1165 *Misere gemitum; clarius victor gemit.
Hic ordo sacri. Non stetit fusus cruor,
Humove summa fluxit: obduxit statim,
Saevusque totum sanguinem tumulus bibit.*
- HEC. Ite, ite, Danaï; petite iam tuti domos;*
- 1170 *Optata velis maria diffusis secet
Secura classis: concidit virgo ac puer;
Bellum peractum est. Quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis exspuam leti morant?
Gnatam, an nepotem; coniugem, an patriam fleam?*
- 1175 *An omnia, an me, sola? Mors, votum meum,
Infantibus violenta, virginibus, venis,
Ubicunque properas, saeva; me solam times
Vitasque! gladios inter ac tela et faces
Quaesita tota nocte, cupientem fugis!*
- 1180 *Non hostis, aut ruina, non ignis meos
Absumsit artus: quam prope a Priamo steti!
NUNT. Repetite celeri maria, captivæ, gradu
Iam vela puppis laxat, et classis movet.*

M E D E A.

DRAMATIS PERSONAE.

MEDEA.

IASON.

CREON.

NUTRIX.

CHORUS CORINTHIORUM.

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Iason cum uxore et liberis post interfectum Peliam Corinthi exulabat. Ubi cum Creon rex illum generum legisset, Medea res suas sibi habere a marito, ab rege aliud exilium quaerere iubetur. Illa, unius diei impetrata mora, Creusae sponsae pallam et monile magicis venenis infecta mittit; quibus indutis ignem corripuit palla, misereque nova nupta, una cum patre in natae auxilium accurrento, combusta est; Medea denique filiis, quos Iasoni pepererat, in patris conspectu trucidatis, per aera aufugit.

ALIUD ARGUMENTUM *HIERONYMI BALBI*

Iam manus Argivum surrepto vellere Colcho
Tandem puppe nova dulces remearat ad Argos
Medeamque tori sociam praeclarus Iason
Iunxerat infanctis taedis atque omine laevo.
5 Illo etenim thalamos mutata mente priores
Sprevit, formosae correptus amore Creusae.
At Medea ferox, stimulis accensa profanis,
Ira ardet, magicasque amens decurrit ad artes.
Quid non herba potest? Male concidit ignibus atris
10 Regia, cum miseroque usta est genitore Creusa.
Nec satis est (pronus semper muliebris in iras
Est animus, scelerisque ferax seges atque malorum).
Proh pudor! illa suos miserando vulnere natos
Opprimit, in partesque calentes consecrat artus
15 Dein sublimis abit, serpentibus acta, per auras

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

Medea deserta superos inferosque Iasonis ultores invocat.

Di coniugales, tuque genialis tori
Lucina custos, quæque domitorem freti
Tiphyn novam frenare docuisti ratem,
Et tu profundi saeve dominator maris,
Clarumque Titan dividens orbi diem, 5
Tacitisque præbens conscium sacris iubar,
Hecate triformis, quosque iuravit mihi
Deos Iason; quosque Medæe magis
Fas est precari, noctis æternæ chaos,
Aversa Superis regna, Manesque impios, 10
Dominumque regni tristis, et dominam fide
Meliore raptam, voce non fausta precor:
Adeste, adeste! Sceleris ultrices deæ,
Crinem solutis squalidæ serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ facem, 15
Adeste, thalamis horridæ quondam meis
Quales stetistis! Coniugi letum novæ,
Letumque socero et regiae stirpi date!
In peius aliquid, quod precor sponso malum,
Vivat: per urbes erret ignotas egens, 20
Exul, pavens, invisus, incerti laris;
Me coniugem optet; limen alienum expetat,
Iam notus hospes, quoque non aliud queam
Peius precari, liberos similes patri,
Similesque matri. Parta iam, parta ultio est: 25
Peperi. Querelas verbaque incassum sero. —
Non ibo in hostes, manibus excutiam faces,
Coeloque lucem? Spectat hoc nostri sator

- Sol generis, et spectatur, et curru insidens
 30 Per solita puri spatia decurrit poli?
 Non redit in artus, et remetitur diem?
 Da, da per auras curribus patriis vehi!
 Committe habenas, genitor, et flagrantibus
 Ignifera loris tribue moderari iuga:
 35 ~~Gemino~~ Corinthos littore opponens moras
 Cremata flammis maria committet duo.
 Hoc restat unum, pronubam thalamo feram
 Ut ipsa pinum, postque sacrificas preces
 Caedam dicatis victimas altaribus.
 40 Per viscera ipsa quare supplicio viam,
 Si vivis, anime! ni quid antiqui tibi
 Remanet vigoris: pelle femineos metus,
 Et inhospitalem Caucasum mente induc!
 Quodcunque vidit Phasis aut Pontus nefas,
 45 Videbit Isthmos. Effera, ignota, horrida,
 Tremenda coelo pariter ac terris mala
 Mens intus agitat; vulnera, et caedem, et vagum
 Funus per artus. Levia memoravi nimis.
 Haec virgo feci; gravior exurgat dolor:
 50 Maiora iam me scelera post partus decent.
 Accingere, ira, teque in exitum para
 Furore toto! paria narrentur tua
 Repudia thalamis! Quo virum linqvis modo?
 Hoc, quo secuta es. Rumpes iam segnes moras:
 55 Quae scelere parta est, scelere linquenda est de-
 mus.

CHORUS.

*Chorus emulteribus Corinthiis Iasonis et Creusaeemptus epi-
 thalamium praecinit.*

Ad regum thalamos numine prospero,
 Qui coelum Superi, quique regunt fretum,
 Adsint, cum populis rite faventibus!

MEDEA. ACT. I.

225

Primus sceptriferis colla Tonantibus
 Taurus celsa ferat tergo candido;
 Lucinam nivei femina corporis
 Intentata iugo placet. Et, asperi
 Martis sanguineas quae cohibet manus,
 Quae dat belligeris foedera gentibus,
 Et cornu retinet divite copiam,
 Donetur tenera mitior hostia.
 Et tu, qui facibus legitimis ades,
 Noctem discutiens auspice dextera,
 Huc incede gradu marcidus ebrio,
 Praecingens roseo tempora vinculo!
 Et tu, quae gemini praevia temporis
 Tarde, stella, redis semper amantibus:
 Te matres avidae, te cupiunt nurus,
 Quamprimum radios spargere lucidos.
 Vincit virgineus decor
 Longe Cecropias nurus;
 Et quas Taygeti iugis
 Exercet iuvenum modo,
 Muris quod caret, oppidum;
 Et quas Aonius latex,
 Alpheosque sacer lavat.
 Cedent Aesonio duci,
 Si forma velit adspici,
 Proles fulminis improbi,
 Aptat qui iuga tigribus;
 Nec non, qui tripodas movet,
 Frater virginis asperae;
 Cedet Castore cum suo
 Pollux caestibus aptior.
 Sic, sic, Coelicolae, precor,
 Vincat femina coniuges,
 Vir longe superet viros!
 Haec cum femineo constitit in choro:
 Unius facies praenitet omnibus.

60

65

70

75

80

85

90

SEN. TRAG.

P

- 95 Sic cum sole perit sidereus decor,
 Et densi latitant Pleiadum greges,
 Cum Phoebe solidum lumine non suo
 Orbem circuitis cornibus adligat.
 Ostro sic niveus puniceo color
- 100 Perfusus rubuit; sic nitidum iubar
 Pastor luce nova roscidus adspicit.
 Ereptus thalamis Phasidos horridis,
 Effrenae solitus pectora coniugis
 Invita trepidus prendere dextera,
- 105 Felix Aeoliam corripe virginem
 Nunc primum, seceris, sponse, volentibus!
 Concesso, iuvenes, ludite iurgio!
 Hinc illinc, iuvenes, mittite carmina!
 Rara est in dominos iusta licentia.
- 110 Candida thyrsigeri proles generosa Lyaei
 (Multifidam iam tempus erat succendere pinam),
 Excute solemnem digitis marcentibus ignem!
 Festa dicax fundat convicia Fescemminus;
 Solvat turba iocos. Tacitis eat illa tenebris,
- 115 Si qua peregrino nubit fugitura marito.

ACTUS SECUNDUS.

MEDEA, NUTRIX.

Audito Hymenaeo furit Medea, quam sedare nutrix laborat, sed frustra.

- MED. Occidimus: aures pepulithymenaeus meas!
 Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
 Haec facere Iason potuit? erepto patre,
 Patria atque regno, sedibus solam exteris
- 120 Deserere? Durus merita contempsit mea,
 Qui scelere flammam viderat vinci et mare?

Adeone credit omne consumtum nefas?
 Incerta, vecors, mente vesana feror
 Partes in omnes, unde me ulcisci queam?
 Utinam esset illi frater! Est coniux: in hanc 125
 Ferrum exigatur! — Hoc meis satis est malis?
 Si quod Pelasgae, si quod urbes barbarae
 Novere facinus, quod tuae ignorant manus,
 Nunc est parandum. Scelera te hortentur tua,
 Et cuncta redeant: inclitum regni decus 130
 Raptum, et nefandae virginis parvus comes
 Divisus ense; funus ingestum patri,
 Sparsumque ponto corpus; et Peliae senis
 Decocta aheni membra. Funestum impie
 Quam saepe fudi sanguinem! et nullum scelus 135
 Irata feci; saevit infelix amor.
 Quid tamen Iason potuit, alieni arbitri
 Iurisque factus? — Debuit ferro obvium
 Offerre pectus. — Melius, ah melius, dolor
 Furiose, loquere! Si potest, vivat meus, 140
 Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen,
 Memorque nostri muneri parcat meo.
 Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
 Coniugia solvit, quique genitricem abstrahit
 Gnatis, et arcto pignore adstrictam fidem 145
 Dirimit. Petatur solus hic; poenas luat,
 Quas debet! Atto cinere cumulabo domum!
 Videbit atrum vorticem flammis agi
 Malea, longas navibus flectens moras.
 NUTR. Sile, obsecro, questasque secreto abditos 150
 Manda dolori! Gravia quisquis vulnera
 Patiente et aequo mutus animo pertulit,
 Referre potuit. Ira, quae tegitur, nocet;
 Professa perdunt odia vindictae locum.
 MED. Levis est dolor, qui capere consilium potest, 155
 Et clepere sese; magna non latitant mala.
 Libet ire contra. NUTR. Siste furialem impetum,

Alumna: vix te tacita defendit quies.

MED. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

160 NUTR. Tunc est probanda, si locum virtus habet.

MED. Nunquam potest non esse virtuti locus.

NUTR. Spes nulla monstrat rebus afflictis viam.

MED. Qui nil potest sperare, desperet nihil.

NUTR. Abiere Colchi; coniugis nulla est fides;

165 Nihilque superest opibus e tantis tibi.

MED. Medea superest; hic mare et terras vides,

Ferrumque et ignes et deos et fulmina.

NUTR. Rex est timendus. MED. Rex meus fuerat pater.

NUTR. Non metuis arma? MED. Sint licet terra edita.

170 NUTR. Moriere. MED. Cupio. NUTR. Profuge!

MED. Poenituit fugae.

Medea fugiam? NUTR. Mater es. MED. Cui sim, vides.

NUTR. Profugere dubitas? MED. Fugiam; at ulciscar prius.

NUTR. Vindex sequetur. MED. Forsan inveniam moras.

NUTR. Compesce verba; parce iam, demens, minis,

175 Animosque minue: tempori aptari decet.

MED. Fortuna opes auferre, non animum, potest.

Sed cuius ictu regius cardo strepit?

Ipsa est Pelasgo tumidus imperio Creon.

CREON, MEDEA.

Creon Medeam in exilium prope abire imperio urget; illa diei unius moram vix impetrat.

CR. Medea, Colchi noxium Aeetae genus,

180 Nondum meis exportat e regnis pedem.

Molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.

Cui parcat illa, quemve securum sinit?

Abolere prope pessimam ferro luem

Equidem parabam; precibus evicit gener.
 Concessa vita est; liberet fines metu, 185
 Abeatque tuta. Fert gradum contra ferox,
 Minaxque nostros propius adfatus petit.
 Arcete, famuli, tactu et accessu procul!
 Iubete sileat! regium imperium pati
 Aliquando discat. Vade veloci fuga, 190
 Monstrumque saevum, horribile, iamdudum avehe!
 MED. Quod crimen, aut quae culpa multatur fuga?
 CR. Quae causa pellat, innocens mulier rogat.
 MED. Si iudicas, cognosce; si regnas, iube.
 CR. Aequum atque iniquum regis imperium feras. 195
 MED. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
 CR. I, querere Colchis. MED. Redeo. Qui advexit,
 ferat.
 CR. Vox constituto sera decreto venit.
 MED. Qui statuit aliquid parte inaudita altera:
 Aequum licet statuerit, haud aequus fuit. 200
 CR. Auditus a te Pelia supplicium tulit?
 Sed fare; causae detur egregiae locus.
 MED. Difficile quam sit animum ab ira flectere
 Iam concitatum; quamque regale hoc putet,
 Sceptris superbas quisquis admovit manus, 205
 Qua coepit, ire; regia didici mea.
 Quamvis enim sim clade miseranda obruta,
 Expulsa, supplex, sola, deserta, undique
 Adflcta: quandam nobili fulsi patre,
 Avoque clarum Sole deduxi genus. 210
 Quodcunque placidis flexibus Phasis rigat;
 Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt,
 Palustribus qua maria dulcescunt aquis;
 Armata peltis quidquid exterret cohors
 Inclusa ripis vidua Thermodontiis: 215
 Hoc omne noster genitor imperio regit.
 Generosa, felix, decore regali potens
 Fulsi. Petebant tunc meos thalamos proci,

- Qui nunc petuntur. Rapida Fortuna ac levis
220 Praeceptorque regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis, cum levis magnas opes
Huc ferat et illuc casus. Hoc reges habent
Magnificum et ingens, nulla quod rapiat dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
225 Protegere. Solum hoc Colchico regno extuli,
Decus illud ingens, gloriae florem inclitum,
Praesidia Achivae gentis et prolem deum,
Servasse memet. Munus est Orpheus meum,
Qui saxa cantu mulcet et silvas trahit;
230 Geminique munus Castor et Pollux meum,
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immisso videt;
Omnesque Minyae: nam ducum taceo ducem,
Pro quo nihil debetur; hunc nulli imputo:
235 Vobis revexi ceteros, unum mihi.
Incesse nunc, et cuncta flagitiaingere!
Fatebor: obici crimen hoc solum potest,
Argo reversa. Virgini placeat pudor,
Paterque placeat: tota cum ducibus ruet
240 Pelasga tellus; hic tuus primum gener
Tauri ferocis ore flammanti occidet.
Fortuna causam, qua volet, nostram premat;
Non poenitet servasse tot regum decus.
Quodcunque culpa praemium ex omni tuli,
245 Hoc est penes te. Si placet: damna ream;
Sed redde crimen. Sum nocens, fateor, Creon.
Talem sciebas esse, cum genua attigi,
Fidemque supplex praesidis dextrae peti.
Terra hac miseris angulum et sedem rogo,
250 Latebrasque viles. Urbe si pelli placet
Detur remotus aliquis in regnis locus.
c.r. Non esse me, qui sceptris violentus geram,
Nec qui superbo miserias calcem pede,
Testatus equidem videor haud clare parum

Generum exulam legendo, et adstrictum, et gravi 255
 Terrore pavidum. Quippe te poenae expetit
 Letoque Acastus, regna Thessalica obtinens.
 Senio trementem debili atque aëro gravem
 Patrem peremtum queritur, et caesi senis
 Discissa membra, cum dolo captae tuo 260
 Piae sorores impium auderent nefas.
 Potest Iason, si tuam causam amoves,
 Suam tueri: nullus innocuum cruor
 Contaminavit; absuit ferro manus,
 Proculque vestro purus a coetu stetit. 265
 Tu, tu, malorum machinatrix facinorae,
 Feminea cui nequitia ad audendum omnia,
 Virile robur, nulla famae memoria est,
 Egredere, purga regna; letales simul
 Tecum aufer herbas! libera cives metu! 270
 Alia sedens tellure sollicita deus!
 MED. Profugere cogis? redde fugienti ratem,
 Vel redde comitem! Fugere cur solam iubes?
 Non sola veni. Bella si metuis pati:
 Utrumque regno pelle. Cur sontes duos 275
 Distinguis? Illi Pelia, non nobis iacet.
 Fugam, rapinas adice, desertum patrem,
 Lacerumque fratrem, quidquid etiamnum novus
 Docet maritus coniuges: non est meum,
 Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi. 280
 CR. Iam exisse decuit. Quid seris fando moras?
 MED. Supplex recedens illud extremum precor,
 Ne culpa natos matris insontes trahat.
 CR. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam sinu.
 MED. Per ego auspicatos regii thalami toros, 285
 Per spes futuras, perque regnorum status,
 Fortuna varia dubia quos agitât vice,
 Precor: brevem largire fugienti moram,
 Dum extrema natis mater infigo oscula,
 Fortasse moriens. CR. Fraudibus tempus petis. 290

ΜΕΔ. Quae fraus timeri tempore exiguo potest?
 CR. Nullum ad nocendum tempus angustum est
 malis.

ΜΕΔ. Parvumne miserae temporis lacrimis negas?
 CR. Etsi repugnat precibus infixus timor,

295 Unus parando dabitur exilio dies.

ΜΕΔ. Nimis est; recidas aliquid ex isto licet
 Et ipsa propero. CR. Capite supplicium lues,
 Clarus priusquam Phoebus attollat diem,
 Nisi cedis Isthmō. Sacra me thalami vocant,

300 Vocat precari festus Hymenaeο dies.

CHORUS.

*Chorus in audaciam navigantium invectus primos nautas
 dignum audacia sua retulisse praemium canit, Medeam.*

Audax nimium, qui freta primus
 Rate tam fragili perfida rupit;
 Terrasque suas post terga videns,
 Animam levibus credidit auris;

305 Dubioque secans aequora cursu,
 Potuit tenui fidere ligno,
 Inter vitae mortisque vias
 Nimium gracili limite ducto.

Nondum quisquam sidera norat;
 310 Stellisque, quibus pingitur aether,
 Non erat usus; nondum pluvias
 Hyadas poterant vitare rates,
 Non Oleniae lumina caprae,
 Non quae sequitur flectitque senex

315 Arctica tardus plaustra Bootes;
 Nondum Boreas, nondum Zephyrus
 Nomen habebant. Ausus Tiphys
 Pandere vasto carbasa ponto,
 Legesque novas scribere ventis:

320 Nunc lina sinu tendere toto,

Nunc prolato pede transversos
 Captare Notos, nunc antennas
 Medio tutas ponere malo;
 Nunc in summo religare loco,
 Cum iam totos avidus nimium 325
 Navita flatus optat, et alto
 Rubicunda tremunt suppara velo.
 Candida nostri secula patres
 Videre, procul fraude remota.
 Sua quisque piger littora tangens, 330
 Patrioque senex factus in arvo,
 Parvo dives, nisi quas tulerat
 Natale solum, non norat opes.
 Bene dissepti foedera mundi
 Traxit in unum Thessala pinus, 335
 Iussitque pati verbera pontum;
 Partemque metus fieri nostri
 Mare sepositum.
 Dedit illa graves improba poenas,
 Per tam longos ducta timores: 340
 Cum duo montes, claustra profundi,
 Hinc atque illinc subito impulsi
 Velut aetherio gemerent sonitu;
 Spargeret astra
 Nubesque ipsas mare deprensam. 345
 Palluit audax Tiphys, et omnes
 Labente manu misit habenas;
 Orpheus tacuit torpente lyra;
 Ipsaque vocem perdidit Argo.
 Quid, cum Siculi virgo Pelori, 350
 Rabidos utero succincta canes,
 Omnes pariter solvit hiatus?
 Quis non totos horruit artus,
 Toties uno latrante malo?
 Quid, cum Ausonium dirae pestes 355
 Voce canora mare mulcerent?

- Cum Pieria resonans cithara
 Thracius Orpheus
 Solitam cantu retinere rates
 360 Paene coegit Sirena sequi.
 Quod fuit huius pretium cursus?
 Aurea pellis,
 Maiusque mari Medea malum,
 Merces prima digna carina.
 365 Nunc iam cessit pontus, et omnes
 Patitur leges. Non Palladia
 Compacta manu regum referens
 Inclita remos quaeritur Argo;
 Quaelibet altum cymba pererrat.
 370 Terminus omnis motus, et urbes
 Muros terra posuere nova.
 Nil, qua fuerat sede, reliquit
 Pervius orbis.
 Indus gelidum potat Araxen;
 375 Albin Persae Rhenumque bibunt.
 Venient annis secula seris,
 Quibus Oceanus vincula rerum
 Laxet, et ingens pateat tellus,
 Tethysque novos detegat orbes,
 380 Nec sit terris ultima Thule.

ACTUS TERTIUS.

NUTRIX, MEDEA.

In vindictam praeceptis fertur Medea, nutrice incassum eam dehortante.

NUTR. Alumna, celerem quo rapis tectis pedem?
 Resiste, et iras comprime, ac retine impetum!

Incerta qualis entheos cursus tulit,
 Cum iam recepto Maenas insanit deo,
 Pindi nivalis vertice, aut Nysae iugis: 385
 Talis recursat huc et huc motu effero,
 Furoris ore signa lymphati gerens.
 Flammata facies spiritum ex alto citat;
 Proclamat; oculos uberi fletu rigat;
 Renidet. Omnis specimen adfectus capit: 390
 Haeret, minatur, aestuat, queritur, gemit.
 Quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
 Ubi se iste fluctus franget? Exundat furor.
 Non facile secum versat aut medium scelus.
 Se vincet: irae novimus veteres notas. 395
 Magnum aliquid instat, efferum, immane, impium:
 Vultum furoris cerno. Di fallant metum!
 MED. Si quaeris, odio, misera, quem statuas modum:
 Imitare amorem. Regias egon' ut faces
 Inulta patiar? segnis hic ibit dies, 400
 Tanto petitus ambitu, tanto datus?
 Dum terra coelum media libratum feret,
 Nitidusque certas mundus evolvit vices,
 Numerusque arenis deerit, et solem dies,
 Noctem sequentur astra; dum siccas polus 405
 Versabit Arctos, flumina in pontum cadent:
 Nunquam meus cessabit in poenas furor,
 Crescetque semper. Quae ferarum immanitas,
 Quae Scylla, quae Charybdis, Ausonium mare
 Siculumque sorbens, quaeve anhelantem premens 410
 Titana tantis Aetna fervebit minis?
 Non rapidus amnis, non procellosum mare,
 Pontusque Coro saevus, aut vis ignium
 Adiuta flatu, possit inhibere impetum
 Irasque nostras: sternam et evertam omnia! 415
 Timuit Creontem ac bella Thessalici ducis?
 Amor timere neminem verus potest.
 Sed cesserit coactus, et dederit manus:

- Adire certe, coniugem extremo adloqui
 420 Sermone potuit. Hoc quoque extimuit ferox.
 Laxare certe tempus inimitis fugae
 Genero licebat. Liberis unus dies
 Datus est duobus. — Non queror tempus breve:
 Multum patebit. Faciet hic, faciet, dies,
 425 Quod nullus unquam taceat! Invadam deos,
 Et cuncta quatiā! NUTR. Recipe turbatum ma-
 lis,
 Hera, pectus! animum mitiga! MED. Sola est quies,
 Mecum ruina cuncta si video obruta.
 Mecum omnia abeant! trahere, cum pereas, libet.
 430 NUTR. Quam multa sint timenda, si perstas, vide
 Nemo potentes adgredi tutus potest.

IASON, MEDEA.

*Iasonem, gravatim Medeam deserentem, seque excusantem,
 aggreditur Medea opprobriis, precibus, simulatu conciliatione.*

- IAS. O dura fata semper, et sortem asperam,
 Cum saevit, et cum parcit, ex aequo mala
 Remedia quoties invenit nobis deus
 435 Periculis peiora! Si vellem fidem
 Praestare meritis coniugis: leto fuit
 Caput obferendum; si mori nolim: fide
 Misero carendum est. Non timor vicit virum,
 Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
 440 Proles parentum. O sancta, si coelum incolis,
 Iustitia, numen invoco ac testor tuum,
 Gnati patrem vicere. Quin ipsam quoque,
 Etsi ferox est corde nec patiens iugi,
 Consulere natis malle quam thalamis reor.
 445 Constituit animus precibus iratam adgredi.
 Atque ecce! viso memet exiluit, furit:
 Fert odia prae se, totus in vultu est dolor.
 MED. Fugimus, Iason, fugimus. Hoc non est novum,

MEDEA. ACT. III.

237

Mutare sedes; causa fugiendi nova est:
 Pro te solebam fugere. Discedo, exeo. 450
 Penatibus profugere quam cogis tuis,
 Ad quos remittis? Phasin et Colchos petam
 Patriumque regnum, quaeque fraternus cruor
 Perfudit arva? Quas peti terras iubes?
 Quae maria monstras? Pontici fauces freti, 455
 Per quas revexi nobiles regum manus,
 Adulterum secuta per Symplegadas?
 Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
 Quascunque aperui tibi vias, clusi mihi.
 Quo me remittis? Exuli exilium imperas, 460
 Nec das. Eatur. Regius iussit gener:
 Nihil recuso. Dira suppliciaingere:
 Merui. Cruentis pellicem poenis premat
 Regalis ira, vinculis oneret manus,
 Clusamque saxo noctis aeternae obruat: 465
 Minora meritis patiar. — Ingratum caput!
 Revolvat animus igneos tauri halitus,
 Interque saevos gentis indomitae metus
 Armifero in arvo flammeum Aeetae pecus,
 Hostisque subiti tela: cum iussu meo 470
 Terrigena miles mutua caede occidit.
 Adice expetita spolia Phrixiei arietis,
 Somnoque iussum lumina ignoto dare
 Insomne monstrum; traditum fratrem neci,
 Et scelere in uno non semel factum scelus; 475
 Iussasque natas, fraude deceptas mea,
 Secare membra non revicturi senis.
 Aliena quaerens regna, deserui mea.
 Per spes tuorum liberum et certum larem,
 Per victa monstra, per manus, pro te quibus 480
 Nunquam peperci, perque praeteritos metus,
 Per coelum et undas, coniugi testes mei,
 Miserere! redde supplici felix vicem
 Ex opibus illis, quas procul raptas Scythae

- 485 Usque a perustis Iudiae populis agunt,
 Quas quia referta vix domus gazas capit,
 Ornamus auro nemora, nil exul tuli
 Nisi fratris artus, hos quoque impendi tibi,
 Tibi patria cessit, tibi pater, frater, pudor
- 490 Hac dote nupsi. Redde fugienti sua.
 IAS. Perimere cum te vellet infestus Creon,
 Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
 MED. Poenam putabam; munus, ut video, est fuga.
 IAS. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
- 495 Gravis ira regum est semper. MED. Hoc suades
 mihi,
 Praestas Creusae: pellicem invisam amoves
 IAS. Medea amores obicit? MED. et caedem et dolos.
 IAS. Obiicere crimen quod potes tandem mihi?
 MED. Quodcunque feci. IAS. Restat hoc unum ia-
 super,
- 500 Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.
 MED. Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
 Is fecit. Omnes coniugem infamem arguant:
 Solus tuere, solus insontem voca.
 Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.
- 505 IAS. Ingrata vita est, cuius acceptae pudet.
 MED. Retinenda non est, cuius acceptae pudet.
 IAS. Quin potius ira concitum pectus doma!
 Placare natis! MED. Abdico, abiuro, abnuo.
 Meis Creusa liberis fratres dabit?
- 510 IAS. Regina natis exulum adflictis potens.
 MED. Ne veniat unquam tam malus miseris dies,
 Qui prole foeda misceat prolem inclitam,
 Phoebe nepotes Sisyphe nepotibus.
 IAS. Quid, misera, meque teque in exitium trahis?
- 515 Abscede, quaeso! MED. Supplicem audivit Creon.
 IAS. Quid facere possim, eloquere. MED. Pro me?
 Vel scelus.
 IAS. Hinc rex, et illinc. MED. Est et his maior metus.

Medea. Nos configere certemus; sine,
 Sit pretium Iason. IAS. Cedo defessus malis.
 Et ipsa casus saepe iam expertos time. 520
 MED. Fortuna semper omnis infra me stetit.
 IAS. Acastus instat, propior est hostis Creon.
 MED. Utrumque profuge. Nolo ut in socerum manus
 Armes; nec ut te caede cognata inquines,
 Medea cogit: innocens mecum fuge. 525
 IAS. Et quis resistet, gemina si bella ingruant,
 Creo atque Acastus arma si iungant sua?
 MED. His adice Colchos, adice et Aeeten ducem;
 Scythas Pelasgis iunge: demersos dabo.
 IAS. Alta extimesco sceptras. MED. Ne cupias, vide. 530
 IAS. Suspecta ne sint, longa conloquia amputa.
 MED. Nunc summe toto Iupiter coelo tona!
 Intende dextram! vindices flammis para,
 Omnemque ruptis nubibus mundum quate!
 Nec deligenti tela librentur manu 535
 Vel me, vel istum: quisquis e nobis cadet,
 Nocens peribit; non potest in nos tuum
 Errare fulmen. IAS. Sana meditari incipe,
 Et placida fare. Si quid ex soceri domo
 Potest fugam levare: solamen pete. 540
 MED. Contemnere animus regias, ut scis, opes
 Potest soletque; liberos tantum fugae
 Habere comites liceat, in quorum sinu
 Lacrimas profundam. Te novi gnati manent.
 IAS. Parere precibus cupere me, fateor, tuis; 545
 Pietas vetat: namque istud ut possim pati,
 Non ipse memet cogat et rex et socer.
 Haec causa vitae est, hoc perusti pectoris
 Curis levamen, spiritu citius queam
 Carere, membris, luce. MED. Sic natos amat? 550
 Bene est: tenetur; vulnere patuit locus. —
 Suprema certe liceat abeuntem loqui
 Mandata; liceat ultimum amplexum dare:

- Gratum est et illud. Voce iam extrema peto,
 555 Ne, si qua noster dubius effudit dolor,
 Maneant in animo verba. Melioris tibi
 Memoria nostri sedeat; haec irae data
 Oblitterentur. IAS. Omnia ex animo expuli;
 Precorque, et ipsa fervidam ut mentem regas,
 560 Placideque tractes: miserias lenit quies.
 MED. Discessit. Itan' est? vadis oblitus mei
 Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
 Nunquam excidemus. Hoc age! omnes advoca
 Vires et artes! Fructus est scelerum tibi,
 565 Nullum scelus putare. Vix fraudi est locus:
 Timeatur. Hac adgredere, qua nemo potest
 Quidquam timere! Perge! nunc aude, incipe,
 Quidquid potest, Medea, quidquid non potest!
 Tu, fida nutrix, socia moeroris mei
 570 Variique casus, misera consilia adiuva!
 Est palla nobis, munus aetheriae domus,
 Decusque regni, pignus Aeetae datum
 A Sole generis; est et auro textili
 Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
 575 Distinguit aurum, quo solent cingi comae.
 Haec nostra nati dona nubenti ferant,
 Sed ante diris inlita ac tincta artibus.
 Vocetur Hecate. Sacra luctifica adpara:
 Statuantur arae, flamma iam tectis sonet.

CHORUS.

*Canit Chorus, „Reiectae uxori quot amore dolores polluto,
 notumque furens quid femina posset“, et cum ceteri Argonautae
 poenas dederint violati maris, Iasoni bene precatur.*

- 580 Nulla vis flammae tumidique venti
 Tanta, nec teli metuenda torti,
 Quanta, cum coniux viduata taedis
 Ardet et odit;

MEDEA. ACT. III.

241

Non, ubi hibernos nebulosus imbres
Auster advexit; properatque torrens
Ister, et iunctos vetat esse pontes, 585

Ac vagus errat;

Non, ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus solutis
Sole iam forti medioque vere 590

Tabuit Haëmus.

Coecus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos;
Haud timet mortem: cupit ire in ipsos
Obvius enses. 595

Parcite, o divi veniam precamur,
Vivat ut tutus, mare qui subegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna secunda.

600

Ausus aeternos agitare currus
Immemor metae iuvenis paternae,
Quos polo sparsit, furiosus ignes
Ipse recepit.

Constitit nulli via nota magno.
Vade, qua tutum populo priori;
Rumpe nec sacro, violente, sancta
Foedera mundi! 605

Quisquis audacis tetigit carinae
Nobiles remos, nemorisque sacri
Pelion densa spoliavit umbra;
Quisquis intravit scopulos vagantes, 610
Et tot emensus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri:
Exitu diro temerata ponti 615

Iura piavit.

Exigit poenas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi
Liquit indocto regimen magistro:

SEN. TRAG.

Q

- 620 Littore extremo procul a paternis
Occidens regnis, tumuloque vili
Tectus, ignotas iacet inter umbras.
Aulis amissi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas,
625 Stare querentes.
Ille vocali genitus Camoena,
Cuius ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti;
Cui suo cantu volucris relicto
630 Adfuit tota comitante silva,
Thracios sparsus iacuit per agros;
At caput tristi fluitavit Hebro:
Contigit notam Styga Tartarumque,
Non rediturus.
635 Stravit Alcides Aquilone natos;
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras solitum figuras:
Ipse post terrae pelagique pacem,
Post feri Ditis patefacta regna,
640 Vivus ardenti recubans in Oeta,
Praebuit saevis sua membra flammis,
Tabae consumptus gemini cruoris,
Munere nuptae.
Stravit Ancaeam violentus ictu
645 Setiger. Fratres, Melagre, matris
Impius mactas: morerisque dextra
Matris iratae. Meruere cuncti;
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer inreptus?
650 Raptus heul! tutas puer inter undas.
Ite nunc fortes, perarate pontum,
Fonte timendo.
Idmonen, quamvis bene fata nosset,
Condidit; sepi Libycis arenis,
655 Omnibus verax, sibi falsus uni,

MEDEA. ACT. IV.

243

Concidit Mopsus, caruitque Thebis.
 Ille si vere cecinit futura:
 Exul errabit Thetidis maritus;
 Igne fallaci nociturus Argis
 Nauplios praeceps cadet in profundum; 660
 Patrioque pendet crimine poenas
 Fulmine et ponto moriens Oileus.
 Coniugis fatum redimens Pheraei,
 Uxor, impendes animam marito!
 Ipse, qui praedam spoliūque iussit 665
 Aureum prima revehi carina,
 Ustus accenso Pelias ahenō
 Arsit angustas vagus inter undas
 Iam satis, divi, mare vindicastis:
 Parcite iusso! 670

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

Pavet animus, horret; magna perniciēs adest.
 Immane quantum augescit et semet dolor
 Accendit ipse, vimque praeteritam integrat.
 Vidi furem saepe, et adgressam deos 675
 Coelum trahentem; maius his, maius parat
 Medea monstrum. Namque ut attonito gradu
 Evasit, et penetrāle funestum attigit:
 Totas opes effudit, et quidquid diu
 Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat
 Turbam malorum: arcana, secreta, abdita; 680
 Et, triste laeva comprecans sacrum manu,
 Pestes vocat, quascunque ferventis creat

- Arena Libyae, quasque perpetua nive
Taurus coerces frigore Arctoo rigens,
685 Et omne monstrum. Tracta magicis cantibus
Squamifera latebris turba desertis adest.
Hic saeva serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exertat, et, quaerens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
690 Tumidumque nodis corpus adgestis plicat,
Cogitque in orbes. „Parva sunt,“ inquit, „mala,
Et vile telum est, ima quod tellus creat:
Coelo petam venena. Iam iam tempus est
Aliquid movere fraude vulgari altius.
695 Huc ille vasti more torrentis iacens
Descendat anguis, cuius immensos duae,
Maior minorque, sentiunt nodos ferae,
Maior Pelasgis, apta Sidoniis minor!
Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
700 Virusque fundat! Adsit ad cantus meos
Lacessere ausus gemina Python numina!
Et hydra, et omnis redeat Herculea manu
Succisa serpens, caede se reparans sua!
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
705 Sopite primum cantibus, serpens, meis!“
Postquam evocavit omne serpentum genus:
Congerit in unum frugis infaustae mala:
Quaecunque generat invius saxis Eryx;
Quae fert opertis hieme perpetua iugis
710 Sparsus cruore Caucasus Promethei,
Et quis sagittas divites Arabes linunt,
Phaetraque pugnax Medus, aut Parthi leves;
Aut quos sub axe frigido succos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis.
715 Quodcunque tellus vere nidifico creat;
Aut, rigida cum iam bruma decussit decus
Nemorum, et nivali cuncta constrinxit gelu;
Quodcunque gramen flore mortifero viret,

MEDEA. ACT. IV.

245

Dirusve tortis succus in radicibus
 Causas nocendi gignit: attrahat manu. 720
 Haemonius illas contulit pestes Athos;
 Has Pindus ingens; illa Pangaei iugis
 Teneram cruenta falce deposuit comam;
 Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
 Danubius illas; has per arentes plagas 725
 Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
 Nomenque terris qui dedit Baetis suis,
 Hesperia pulsans maria languenti vado.
 Haec passa ferrum est, dum parat Phoebus diem;
 Illius alta nocte succisus frutex; 730
 At huius ungui secta cantato seges.
 Mortifera carpit gramina, ac serpentium
 Saniem exprimit miscetque, et obscoenas aves,
 Moestique cor bubonis, et raucae strigis
 Exsecta vivae viscera. Haec scelerum artifex 735
 Discreta ponit: his rapax vis ignium,
 His gelida pigri frigoris glacies inest.
 Addit venenis verba, non istis minus
 Metuenda. Sonuit ecce! vesano gradu,
 Canitque. Mundus vocibus primis tremit 740

MEDEA.

*Invocatis manibus et rite conceptis incantationibus, Medea
 beneficiis illam pallam cum moniti, aureoque crinali, dono mit-
 tit ad Creusam per filios suos.*

Comprecor vulgus silentum, vosque ferales deos,
 Et Chaos coecum, atque opacam Ditis umbrosi domum,
 Tartari ripis ligato squalidae Mortis specus!
 Supplicis animae remissis currite ad thalamos novos!
 Rota resistat membra torquens; tangat Ixion hu-
 mum. 745
 Tantalus securus undas hauriat Pirenidas.
 Vos quoque, urnis quas foratis inritus ludit labor,

- Danaides, coite: vestras hic dies quaerit manus:
Gravior horum poena sedeat coniugis socio mei.
- 750 Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus, fronte non una minax!
Tibi more gentis vinculo solvens comam,
Secreta nudo nemora lustravi pede,
- 755 Et evocavi nubibus siccis aquas,
Egique ad imum maria, et Oceanus graves
Interius undas aestibus victis dedit;
Pariterque mundus lege confusa aetheris
Et solem et astra vidit; et vetitum mare
- 760 Tetigistis, Ursae. Temporum flexi vices!
Aestiva tellus floruit cantu meo,
Messem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phasis vertit in fontem vada;
Et Ister, in tot ora divisus, truces
- 765 Compressit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare,
Tacente vento. Nemoris antiqui domus
Amisit umbram vocis imperio meae.
Die relicto Phoebus in medio stetit;
- 770 Hyadesque nostris cantibus motae labant.
Adesse sacris tempus est, Phoebe, tuis!
Tibi haec cruenta certa texuntur manu,
Novena quae serpens ligat:
Tibi haec, Typhoeus membra quae discors tulit,
- 775 Qui regna concussit Iovis.
Vectoris istic perfidi sanguis inest,
Quem Nessus expirans dedit.
Oetaeus isto cinere defecit rogos,
Qui virus Herculeum bibit.
- 780 Piae sororis, impiae matris, facem
Ultricis Althaeae vides.
Reliquit istas invio plumas specu
Harpyia, dum Zeten fugit.

MEDEA. ACV. IV.

247

His adice pennas sauciae Stympthalidos,

Lernaea passae spicula.

785

Sonuistis, arae! Tripodas agnosco meos,

Favente cōmmotos dea!

Video Triviae currus agiles,

Non quos pleno lucida vultu

Pernox agitat;

790

Sed quos facie lurida moesta,

Cum, Thessalicis vexata minis,

Coelum freno propiore legit.

Sic face tristem pallida lucem

Funde per auras!

795

Horrore novo terre populos;

Inque auxilium, Dictynna, tuum

Pretiosa sonent aera Corinthi!

Tibi sanguineo cespite sacrum

Solemne damus!

800

Tibi de medio rapta sepulcro

Fax nocturnos sustulit ignes;

Tibi mota caput

Flexa voces cervice dedi;

Tibi funereo de more iacens

805

Passos cingit vitta capillos;

Tibi iactatur

Tristis Stygia ramus ab unda;

Tibi nudato pectore, Maenas,

Sacro feriam brachia cultro.

810

Manet noster sanguis ad aras!

Adsuesce, manus, stringere ferrum,

Carosque pati posse cruores!

Sacrum laticem percussa dedi.

Quodsi nimium saepe vocari

815

Quereris: votis ignosce, precor!

Causa vocandi,

Persei, tuos saepius arcus

Una atque eadem semper, Iason.

- 820 Tu nunc vestes tinge Creusae,
Quas cum primum sumserit, imas
Urat serpens flamma medullas!
Ignis fulvo clusus in auro
Latet obscurus, quem mihi, coeli
825 Qui furta luit viscere foeto,
Dedit, et docuit condere vires
Arte, Prometheus. Dedit et tenui
Sulfure tectos Mulciber ignes;
Et vivacis fulgura flammae
830 De cognato Phaethonte tuli;
Habeo, mediae dona Chimaerae,
Usto tauri gutture raptas,
Quas, permixto felle Medusae,
Tacitum iussi servare malum.
835 Adde venenis stimulos, Hecate,
Donisque meis
Semina flammae condita serva
Fallant visus, tactusque ferant;
Meet in pectus venasque calor;
840 Stillent artus, ossaque fument,
Vincatque suas flagrante coma
Nova nupta faces!
Vota tenentur: ter latratus
Audax Hecate dedit, et sacros
845 Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis est omnis: huc natos voca,
Pretiosa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite, nati, matris infaustae genus,
Placate vobis munere et multa prece
850 Dominam novercam! Vadite, et celeres domum
Referte gressus: ultimo amplexu ut fruamr.

CHORUS.

Furorem Medae Chorus timet, malitiam eius execratus.

Quonam cruenta Maenas praeceps amore saevo
 Rapitur? quod impotenti facinus parat furore?
 Vultus citatus ira riget, et caput feroci
 Quatiens superba motu regi minatur ultro. 855
 Quis credat exulem?
 Flagrant genae rubentes; pallor fugat ruborem:
 Nullum vagante forma servat diu colorem.
 Huc fert pedes et illuc, ut tigris orba natis
 Cursu furente lustrat Gangeticum nemus 860
 Frenare nescit iras Medea, non amores;
 Nunc ira amorque causam iunxere: quid sequetur?
 Quando efferet Pelasgis nefanda Colchis arvis
 Gressum, metuque solvet regnum, simulque reges?
 Nunc, Phoebe, mitte currus nullo morante loro! 865
 Nox condat alma lucem! mergat diem timendum
 Dux noctis Hesperus!

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, CHORUS, NUTRIX, MEDEA,
 IASON.

Narrat nuntius, Creusum cum patre reginaque tota confluisse pernicioso Medae munere. Medea filios suos trucidat, et aufugit.

NUNT. **P**eriere cuncta! concidit regni status!
 Gnata atque genitor cinere permixto iacent!

870 CHOR. Qua fraude capti? NUNT. Qua solent re-
ges capi:

DONIS. CHOR. In illis esse quis potuit dolus?

NUNT. Et ipse miror; vixque iam facto malo

Potuisse fieri credo. CHOR. Quis cladis modus?

NUNT. Avidus per omnem regiae partem furit,

875 Ut iussus, ignis: iam domus tota occidit;

Urbi timetur. CHOR. Unda flammās opprimat.

NUNT. Et hoc in ista clade mirandum accidit:

Alit unda flammās; quoque prohibetur magis,

Magis ardet ignis; ipsa praesidia occupat.

880 NUTR. Effer citatum sede Pelopea gradum,

Medea! praeceps quaslibet terras petel

MED. Egon' ut recedam? Si profugissem prius:

Ad hoc redirem. Nuptias specto novas!

Quid, anime, cessas? Sequere felicem impetum:

885 Pars ultionis ista, qua gaudes, quota est?

Amas adhuc, furiosa, si satis est tibi

Coelebs Iason: quaere poenarum genus

Haud usitatum, iamque sic temet para:

Fas omne cedat, abeat expulsus pudor.

890 Vindicta levis est, quam ferunt purae manus:

Incumbe in iras, teque languentem excita,

Penitusque veteres pectore ex imo impetus

Violentus hauri! Quidquid admissum est adhuc,

Pietas vocetur. Hoc age, et faxo sciant,

895 Quam levia fuerint quamque vulgaris notae

Quae commodavi scelera. Prolusit dolor

Per ista noster. Quid manus poterant rudes

Audere magnum? quid puellaris furor?

Medea nunc sum; crevit ingenium malis.

900 Iuvat, iuvat rapuisse fraternum caput;

Artus iuvat secuisse, et arcano patrem

Spoliasse sacro; iuvat in exitium senis

Armasse natas. Quaere materiam, dolor:

Ad omne facinus non rudem dextram adferes.

MEDEA. ACT. V.

251

Quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfido 905

Intendis hosti tela? Nescio quid ferox

Decrevit animus intus, et nondum sibi

Audet fateri. Stulta properavi nimis.

Ex pellice utinam liberos hostis meus

Aliquos haberet! Quidquid ex illo tuum est, 910

Creusa peperit. Placuit hoc poenae genus,

Meritoque placuit: ultimum agnosco scelus.

Anime, patrandum est! Liberi quondam mei,

Vos pro paternis sceleribus poenas date! — 915

Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu,

Pectusque tremuit. Ira discessit loco,

Materque tota coniuge expulsa redit.

Egon' ut meorum liberum ac prolis meae

Fundam cruorem? Melius, ah, demens furor!

Incognitum istud facinus ac dirum nefas 920

A me quoque absit! Quod scelus miseri luent?

Scelus est Iason genitor, et maius scelus

Medea mater. — Occidant! non sunt mei. —

Pereant? Mei sunt; crimine et culpa carent. —

Sunt innocentes, fateor: et frater fuit. 925

Quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant,

Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor

Diducit, anceps aestus incertam rapit?

Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt,

Utrinque fluctus maria discordes agunt, 930

Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum

Cor fluctuatur. Ira pietatem fugat,

Iramque pietas. Cede pietati, dolor!

Huc, cara proles, unicum adflictae domus

Solamen, huc vos ferte, et infusos mihi 935

Coniungite artus! habeat incolumes pater,

Dum et mater habeat! — Urget exilium ac fuga.

Iamiam meo rapiuntur avulsi e sinu!

Flentes, gementes, oculis? — Pereant patri;

Periere matri. Rursus increscit dolor, 940

- Et fervet odium. Repetit invitam manum
Antiqua Erinnyes. Ira, qua ducis, sequor.
Utinam superbae turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisque septenos parens
945 Gnatos tulissem! Sterilis in poenas fui.
Fratri patrique quod sat est, peperī duos.
Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
Quem quaerit, aut quo flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
950 Intentat? Ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello. Quem trabe infesta petit
Megaera? cuius umbra dispersis venit
Incerta membris? Frater est! poenas petit.
Dabimus, sed omnes! Fige luminibus faces!
955 Lania! perure! Pectus en, furiis patet! —
Discedere a me, frater, ultrices deas,
Manesque ad imos ire securas iube:
Mihi me relinque, et utere hac, frater, manu,
Quae strinxit ensem. Victima manes tuos
960 Placamus ista. Quid repens adfert sonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelsa nostrae tecta conscendam domus
Caede inchoata. Perge tu mecum, comes!
Tuum quoque ipsa corpus hinc mecum aveham.
965 Nunc hoc age, anime! Non in occulto tibi est
Perdenda virtus; adproba populo manum.
I A S. Quicumque regum cladibus fidus doles,
Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
Capiamus, Huc, huc, fortis, armiferi, cohors,
970 Conferte tela! vertite ex imo domum!
M E D. Iamiam recepi sceptrā, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratae tenent!
Rediere regna! rapta virginitas redit!
O placida tandem numina! o festum diem!
975 O nuptialem! Vade: perfectum est scelus;
Vindicta nondum. Perage, dum faciunt manus!

Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? Potes.
 Iam cecidit ira. Poenitet facti, pudet.
 Quid, misera, feci? Misera, poeniteat licet,
 Feci! — Voluptas magna me invitam subit, 980
 Et, ecce, crescit! Deerat hoc unum mihi,
 Spectator iste. Nihil adhuc factum reor.
 Quidquid sine isto fecimus sceleris, perit.
 IAS. En, ipsa tecti parte praecipiti imminet!
 Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat 985
 Suis perusta! MED. Congere extremum tuis
 Gnatis, Iason, funus, ac tumulum strue:
 Coniux socerque iusta iam functis habent,
 A me sepulti. Gnatus hic fatum tulit;
 Hic te vidente dabitur exitio pari. 990
 IAS. Per numen omne, perque communes fugas,
 Torosque, quos non nostra violavit fides,
 Iam parce nato! Si quod est crimen, meum est:
 Me dedo morti; noxium macta caput!
 MED. Hac, quarecusas, qua doles, ferrum exigam! 995
 I nunc, superbe, virginum thalamos pete!
 Relinque matres! IAS. Unus est poenae satis.
 MED. Si posset una caede satiari manus:
 Nullam petisset. Ut duos perimam: tamen
 Nimum est dolori numerus angustus meo. 1000
 In matre si quod pignus etiamnum latet,
 Scrutabor ense viscera, et ferro extraham.
 IAS. Iam perage coeptum facinus (haud ultra precor,)
 Moramque saltem supplicis dona meis.
 MED. Perfruire lento scelere; ne propera, dolor! 1005
 Meus dies est: tempore accepto utimur.
 IAS. Infesta, memet perime! MED. Misereri iubes.
 Bene est: peractum est. Plura non habui, dolor,
 Quae tibi litarem. Lumina huc tumida adleva,
 Ingrate Iason! Coniugem agnoscis tuam? 1010
 Sic fugere soleo: patuit in coelum via:
 Squamosa gemini colla serpentes iugo

254 L. ANNAEI SENECAE MEDEA. ACT. V.

Submissa praebent. Recipe iam gnatos, parens!
Ego inter auras aliti curru vehar,
Per alta vadens spatia sublime aetheris. 1015
IAS. Testare, nullos esse, qua veheris, deos

A G A M E M N O . N .

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.

CLYTAEMNESTRA.

NUTRIX.

ÆGISTHUS.

CHORUS ARGIVARUM sive MYCENæarum.

ORESTES, muta persona.

AGAMEMNON

CASSANDRA.

EURYBATES.

ELECTRA.

STROPHIUS.

CHORUS ILIADUM.

PYLADES, muta persona.

ARGUMENTUM.

Thyestis umbra, ulciscendi iniuriarum (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Aegisthum in caedem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem a Troia reducem in convivio impervia irretitum veste occidit, consilii caedisque particeps Clytaemnestra, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari iubent.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Polluti dolor hospitii atque iniuria raptae
Tyndaridis bello geminos armarat Atridas,
Collectaque manu Danaum maria alta secabant.
Interea Aegisthi violento carpitur igni

- 5 Saeva Clytaemnestre, penitusque Agamemnona corde
Expulit, et thalamos violavit iniqua iugales.
At postquam, Phrygibus crudeli Marte subactis,
Atrides patrias victor remeavit in oras:
(O nulli sors fida diu!) qui mille carinas
10 Rexerat, atque Asiam decimo deleverat anno,
Ante lares proprios exoptatosque penates
Coniugis incestae manibus concisus ab atro
Vulnere praecipitem fudit cum sanguine vitam.
-

ACTUS PRIMUS.

THYESTIS, UMBRA.

Thyestis umbra ab inferis adveniens Aegisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adsum profundo Tartari emissus specu,
Incertus, utras oderim sedes magis:
Fugio Thyestes Inferos, Superos fugo.
Inhorret animus, et pavor membra excutit: 5
Video paternos, imo fraternos lares.
Hoc est vetustum Pelopiae limen domus.
Hinc auspicari regium capiti decus
Mos est Pelasgis; hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptrata gestantur manu. 10
Locus hic habendae curiae; hic epulis locus.
Libet reverti. Nonne vel tristes lacus
Adcolere satius? nonne custodem Stygis,
Tergemina nigris colla iactantem iubis,
Ubi ille celeri corpus evinctus rotae 15
In se refertur; ubi per adversum inritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida foecundum iecur
Et inter undas fervida exustus siti
Aguas fugaces ore decepto adpetit, 20
Poenas daturus coelitum dapibus graves.
Sed ille nostrae pars quota est culpa senex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quaesitor urna Gnoissius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis; 25
A fratre vincat. Liberis plenus tribus
In me sepultis viscera exedi mea.

SEN. TRAG.

R

- Nec hactenus Fortuna maculavit patrem;
 Sed, maius aliud ausa commisso scelus,
 30 Gnatae nefandos petere concubitus iubet.
 Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
 Ergo ut per omnes liberos irem parens,
 Coacta fati gnata fert uterum gravem,
 Me patre dignum. Versa natura est retro.
 35 Avo parentem, pro nefas! patri virum,
 Gnatis nepotes miscui, nocti diem.
 Sed sera tandem respicit fessos malis
 Post fata demum sortis incertae fides:
 Rex ille regum, ductor Agamemnon ducunt,
 40 Cuius secutae mille vexillum rates,
 Iliaca velis maria texerunt suis,
 Post decima Phoebi lustra devicto Ilio
 Adest, daturus coniugi iugulum suae.
 Iamiam natabit sanguine alterno domus;
 45 Enses, secures, tela, divisum gravi
 Ictu bipennis regium video caput!
 Iam scelera prope sunt; iam dolus, caedes, cruor.
 Parantur epulae! Causa natalis tui,
 Aegisthe, venit! Quid pudor vultus gravat?
 50 Quid dextra dubio trepida consilio labat?
 Quid ipse temet consulis, torques, rogas
 An deceat hoc te? Respice ad matrem: decet.
 Sed cur repente noctis aestivae vices
 Hiberna longa spatia producunt mora?
 55 Aut quid cadentes detinet stellas polo?
 Phoebum moramur. Reddo iam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e mulieribus Argivis seu Mycenaeis excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; medietatem itaque illi praefert.

O regnorum magnis fallax

AGAMEMNON. ACT. I.

259

Fortuna bonis, in praecipiti
 Dubioque locas excelsa nimis!
 Nunquam placidam sceptrā quietem 60
 Certumve sui tenuere diem;
 Alia ex alia cura fatigat,
 Vexatque animos nova tempestas.
 Non sic Libycis Syrtibus aequor
 Furit alternos volvere fluctus; 65
 Non Euxini turget ab imis
 Commota vadis unda, nivali
 Vicina polo,
 Ubi, coeruleis immunis aquis,
 Lucida versat plaustra Bootes, 70
 Ut praecipites regum casus
 Fortuna rotat.
 Metui cupiunt, metuque timent.
 Non nox illis alma recessus
 Praebet tutos; non curarum 75
 Somnus domitor pectora solvit.
 Quas non arces scelus alternum
 Dedit in praeceps? impia quas non
 Arma fatigant? lura pudorque
 Et coniugii sacrata fides 80
 Fugiant aulas; sequitur tristis
 Sanguinolenta Bellona manu,
 Quaeque superbos urit Erinnyes,
 Nimirum semper comitata domos,
 Quas in planum quaelibet hora 85
 Tulit ex alto.
 Licet arma vacent, cessentque doli:
 Sidunt ipso pondere magna,
 Ceditque oneri Fortuna suo.
 Vela secundis inflata Notis 90
 Ventos nimium timuere suos;
 Nubibus ipsis inserta caput
 Turris pluvio vapulat Austro;

- Densasque nemus spargens umbras
 95 Annosa videt robora frangi;
 Feriunt celsos fulmina colles;
 Corpora morbis maiora patent;
 Et cum in pastus armenta vagos
 Vilia currant, placet in vulnus
 100 Maxima cervix. Quidquid in altum
 Fortuna tulit, ruitura levat.
 Modicis rebus longius aevum est.
 Felix, mediae quisquis turbae
 Sorte quietus,
 105 Aura stringit littora tuta,
 Timidusque mari credere cymbam
 Remo terras propiore legit!
-

ACTUS SECUNDUS.

CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Sibi male conscia Clytaemnestra, atque adulterii poenas, redeunte iam marito, verita, κατὰ νόμους λαοῦ statuit. Meditatur itaque Agamemnoni exitium; dissuadet nutrix.

- CLYT. Quid segnis, anime, tua consilia expetis?
 Quid fluctuaris? Clusa iam melior via est.
 110 Licuit pudicos coniugis quondam toros
 Et sceptrā casta vidua tutari fide;
 Periere mores, ius, decus, pietas, fides,
 Et, qui redire, cum perit, nescit, pudor:
 Da frena, et omnem prona nequitiam incita:
 115 Per scelera semper sceleribus tutum est iter.
 Tecum ipsa nunc evolve foemineos dolos,
 Quod ulla coniux pertida atque impos sui
 Amore coeco, quod novercales manus

Ausae; quod ardens impia virgo face,
 Phasiaca fugiens regna Thessalica trabe: 120
 Ferrum, venena! vel Mycenæas domos,
 Coniuncta socio, profuge furtiva rate!
 Quid timida loqueris furta et exilium et fugas?
 Soror ista fecit; te decet maius nefas.
 NUTR. Regina Danaum et inclitum Ledaë genus, 125
 Quid tacita versas, quidve, consilii impotens,
 Tumido feroces impetus animo geris?
 Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.
 Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.
 Quod ratio non quit, saepe sanavit mora. 130
 CLYT. Maiora cruciant, quam ut moras possim pati.
 Flammae medullas et cor exurunt meum;
 Mixtus dolori subdidit stimulos timor,
 Invidia pulsat pectus. Hinc animum iugo
 Premit Cupido turpis, et vinci vetat; 135
 Et inter istas mentis obsessæ faces,
 Fessus quidem et deiectus et pessumdatus,
 Pudor rebellat. Fluctibus variis agor,
 Ut, cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,
 Incerta dubitat unda, cui cedat malo. 140
 Proinde omisi regimen e manibus meis
 Quocunque me ira, quo dolor, quo spes feret,
 Huc ire pergam; fluctibus dedimus ratem.
 Ubi animus errat, optimum est casum sequi.
 NUTR. Coeca est temeritas, quæ petit casum du-
 cem. 145
 CLYT. Cui ultima est fortuna, quis dubiam timet?
 NUTR. Tuta est latetque culpa, si pateris, tua.
 CLYT. Perlucet omne regiae vitium domus.
 NUTR. Piget prioris, et novum crimen struis?
 CLYT. Res est profecto stulta nequitiae modus. 150
 NUTR. Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
 CLYT. Et ferrum et ignis saepe medicinae loco est.
 NUTR. Extrema primo nemo tentavit loco.

- CLYT. Rapienda rebus in malis praeceps via est.
- 155 NUTR. At te reflectat coniugis nomen sacrum.
CLYT. Decem per annos vidua respiciam virum?
NUTR. Meminisse debes sobolis ex illo tuae.
CLYT. Equidem et iugales filiae memini faces,
Et generum Achillem. Praestitit matri fidem!
- 160 NUTR. Redemit illa classis immotae moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
CLYT. Piget doletque! Tyndaris, coeli genus,
Lustrale classi Doricae peperit caput!
Revolvitur animus virginis thalamos meae,
- 165 Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrifico pater
Quam nuptiales! Horruit Calchas suae
Responsa vocis et recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
- 170 Cruore ventos eminus, bellum nece.
NUTR. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
CLYT. Non est soluta prospero classis deo:
Eiecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella non melius gerit.
- 175 Amore captae captus, immotus prece.
Sminthea tenuit spolia Phoebæ senis,
Ardore sacrae virginis iam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille, solus fatâ qui mundi videt,
- 180 In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus aeger, et relucens rogi:
Inter ruentis Graeciae stragem ultimam
Sine hoste victus marcet ac Veneri vacat,
Reparatque amores; neve desertus foret
- 185 A pellice unquam barbara coelebs torus,
Ablatam Achilli diligit Lyrnessida,
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paradisi hostem! Nunc, novum vulnus gerens,
Amore Phrygiae vatis incensus furit;

AGAMEMNON. ACT. II.

263

Et post tropaea Troia ac versum Ilium 190

Captae maritus remeat et Priami gener.

Adcingere, anime: bella non levia adparas.

Scelus occupandum est! Pigra, quem expectas diem?

Pelopia Phrygiae scepra dum teneant nurus?

An te morantur virgines viduae domi, 195

Patrique Orestes similis? Horum te mala

Ventura moveant, turbo quis rerum imminet.

Quid, misera, cessas? En, adest gnatis tuis

Furens noverca! Per tuum, si aliter nequit,

Latus exigatur ensis, et perimat duos! 200

Misce cruorem! perde pereundo virum!

Mors misera non est commori cum quo velis.

NU T R. Regina, frena temet et siste impetum,

Et, quanta tentes, cogita! Victor venit

Asiae ferocis, ultor Europae; trahit 205

Captiva Pergama et diu victos Phrygas.

Hunc fraude nunc conaris et furto adgredi,

Quem non Achilles ense violavit fero,

Quamvis procacem torvus armasset manum;

Non melior Ajax, morte decreta furens; 210

Non sola Danaïs Hector et bello mora;

Non tela Paridis certa; non Memnon niger

Non Xanthus armis corpora immixtis gerens,

Fluctusque Simois caede purpureos agens;

Non nivea proles Cynus aequorei dei; 215

Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;

Non picta pharetras et securigera manu

Peltata Amazon? hunc domi reducem paras

Mactare, et aras caede maculare impia?

Ultrix inultum Graecia hoc facinus feret? 220

Equos et arma classibusque horrens fretum

Propone, et alto sanguine exundans solum,

Et tota captae fata Dardaniae domus

Regesta Danaïs! Comprime adfectus truces,

Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam! 225

**AEGISTHUS, CLYTAEMNESTRA, NU-
TRIX.**

*Clytaemnestram nutricis consiliis cedere paratam, iamque
dubiam, superveniens Aegisthus avortit rursus atque in praecipit
trahit.*

AEGISTH. Quod tempus animo semper ac mente
horruī,

Adest profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? Crede, perniciem tibi

230 Et dira saevos fata moliri deos
Oppone cunctis vile supplicii caput,
Ferrumque et ignes pectore adverso excipe!
CLYT. Aegisthe, non est poena sic nato mori.

AEGISTH. Tu nos, periculi socia, tu, Leda suta,
235 Comitare tantum: sanguinem reddet tibi
Ignavus iste ductor ac fortis pater.
Sed quid tremantes circuit pallor genas,
Iacensque vultus languido obtutu stupet?

CLYT. Amor iugalis vincit ac flectit retro.
240 Referamur illuc, unde non decuit prius
Abire! Vel nunc casta repetatur fides;
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem poenitet peccasse, paene est innocens.

AEGISTH. Quo raperis amens? credis aut speras
tibi

245 Agamemnonis fidele coniugium? Ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus:
Tamen superba et impotens flatu nimis
Fortuna magno spiritus tumidos daret.
Gravis ille sociis stante adhuc Troia fuit:

250 Quid rere ad animum suapte natura truce
Troiam addidisse? Rex Mycenarum fuit;

Veniet tyrannus: prospera animos efferunt.

Effusa circa pellicum quanto venit

Turba adparatu! sola sed turba eminet,

Tenetque regem famula veridici dei.

255

Feresne thalami victa consortem tui?

At illa nolet. Ultimum est nuptae malam

Palam marita possidens pellex domum.

Nec regna socium ferre nec taedae sciunt.

CLYT. Aegisthe, quid me rursus in praeceptis agis, 260

Iramque flammis iam residentem incitas?

Permisit aliquid victor in captas sibi?

Non coniugem hoc respicere, non dominam decet.

Lex alia solio est; alia privato in toro.

Quid, quod severas ferre me leges viro

265

Non patitur animus, turpis admissi memor?

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

ÆGISTH. Ita est? pacisci mutuam veniam licet?

Ignota tibi sunt iura regnorum haud nova.

Nobis maligni iudices, aequi sibi,

270

Id esse regni maximum pignus putant,

Si quidquid aliis non licet, solis licet.

CLYT. Ignovit Helenae: iuncta Menelao redit,

Quae Europam et Asiam paribus adflixit malis.

ÆGISTH. Sed nulla Atriden venere furtiva abs-

tulit,

275

Nec cepit animum coniugi obstrictum suae.

Iam crimen ille quaerit, et causas parat

Nil esse crede turpe commissum tibi:

Quid honesta prodest vita, flagitio vacans,

Ubi dominus odit? Fit nocens; non quaeritur

280

Spartamne repetes sprete et Eurotan tuum

Patriasque sedes profuga? Non dant exitum

Repudia regum. Spe metum falsa levas.

CLYT. Delicta novit nemo nisi fidus mea.

ÆGISTH. Non intrat unquam regum limen fides. 285

CLYT. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.

ÆGISTH. Pretio parata vincitur pretio fides.

CLYT. Surgit residuus pristinae mentis pudor.

Quid obstrepis? quid voce blandiloqua mala

290 Consilia dictas? Scilicet nubam tibi

Regum relicto rege generosa exuli?

ÆGISTH. Et cur Atrida videor inferior tibi,

Gnatus Thyestae? CLYT. Si parum est, adde: „et
nepos.“

ÆGISTH. Auctore Phoebō gignor: haud generis
pudet.

295 CLYT. Phoebum nefandae stirpis auctorem vocas,

Quem nocte subita frena revocantem sua

Coelo expulistis? Quid deos probo addimus?

Subripere doctus fraude geniales toros,

Quem venere tantum scimus illicita virum,

300 Facesse propere, ac dedecus clarae domus

Asporta ab oculis: haec vacat regi ac viro.

ÆGISTH. Exilia mihi sunt haud nova; adsuevi
malis.

Si tu imperas, regina: non tantum domo

Argive cedo; ni moror iussu tuo

305 Aperire ferro pectus aerumnis grave.

CLYT. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam.

Quae iuncta peccat, debet et culpaē fidem.

Secede mecum potius: ut rerum statum

Dubium ac minacem iuncta consilia explicent.

CHORUS ARGIVARUM.

*Chorus e virginibus Mycenaeis et Argivis canit Apollinis
paena ob partum victoriam; interserit autem Iunonis Pulladis-
que laudes et Dianae et Iovis.*

310 Canite, o pubes inclita, Phoebum!

Tibi festa caput turba coronat;

Tibi virgineas laurum quatiens

De more comas innuba fundit

Stirps Inachia;
 Quaeque Erasini gelidos fontes, 315
 Quaeque Eurotan, quaeque virenti
 Tacitum ripa bibis Ismenon,
 Tu quoque nostros, Thebais hospes,
 Comitare choros, quam fatorum
 Praescia Manto, sata Tiresia, 320
 Latonigenas monuit sacris
 Celebrare deos!
 Arcus, victor Phoebe, relaxa,
 Humeroque graves levibus telis
 Pone pharetras; resonetque manu 325
 Pulsa citata vocale chelys!
 Nil acre velim magnumque modis
 Intonet altis; sed quale soles
 Leviore lyra flectere carmen
 Simplex, lusus cum docta tuos 330
 Musa recenset. Licet et chorda
 Graviore sonos, quale canebas,
 Cum Titanas fulmine victos
 Videre dei; vel cum montes
 Montibus altis superimpositi 335
 Struxere gradus trucibus monstris,
 Stetit imposita Pelion Ossa,
 Pinifer ambo pressit Olympus.
 Ades, o magni, soror et coniux,
 Consors sceptri, regia Iuno: 340
 Tua te colimus turba Mycenae.
 Tu sollicitum supplexque tui
 Numinis Argos sola tueris;
 Tu bella manu pacemque regis;
 Tu nunc lauros Agamemnonias 345
 Accipe victrix! Tibi multifora
 Tibia buxo solemne canit;
 Tibi fila movent docta puellae
 Carmine molli; tibi votivam

- 350 Matres Graiae lampada iactant;
Ad tua coniux candida tauri
Delubra cadit, nescia aratri,
Nullo collum signata iugo.
Tuque, o magni gnata Tonantis,
355 Inclita Pallas, quae Dardanias
Saepe petisti cuspide turres!
Te permixto matrona minor
Maiorque choro colit, et reserat
Veniente dea templâ sacerdos
360 Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit;
Tibi grandaevi lassique senes
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi,
365 Et te, Triviam, nota memores
Voce precamur.
Tu maternam sistere Delon,
Lucina, iubes, huc atque illuc
Prius errantem Cyclada ventis.
370 Nunc iam stabilis fixa terras
Radice tenet, respuit auras,
Religatque rates, adsueta sequi.
Tu Tantalidos funera matris
Victrix numeras. Stat nunc Sipyli
375 Vertice summo flebile saxum,
Et adhuc lacrimas, moesta aeternum,
Marmora manant antiqua novas.
Colit impense femina virque
Numen geminum.
380 Tuque ante omnes, pater ac rector,
Fulmine pollens, cuius nutu
Simul extremi tremuere poli,
Generis nostri, Iupiter, auctor,
Cape dona libens, abavusque tuam
385 Non degenerem respice prolem!

Sed, ecce, vasto concitus miles gradu
 Manifesta properat signa laetitiae ferens
 Namque hasta summo lauream ferro gerit,
 Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES, CLYTAEMNESTRA.

Eurybates narrat, Agamemnona reducem advenire, tempestatem a Pallade immissam, Naupliique dolo aggravatam; parantur diis victimae et convivium Agamemnoni, captivae adducuntur.

EUR. Delubra et aras coelitum et patrios lares 390

Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
 Supplex adoro. Vota Superis solvite:

Telluris altum remeat Argolicae decus
 Tandem ad penates victor Agamemnon suos.

CLYT. Felix ad aures nuntius venit meas. 395

Ubinam petitus per decem coniux mihi
 Annos moratur? pelagus, an terras premit?

EUR. Incolumis, auctus gloria, laude inclitus
 Reducem expetito littori impressit pedem.

CLYT. Sacris colamus prosperum tandem diem, 400

Et si propitios, attamen lentos, deos.

Tu pande, vivat coniugis frater mei,

Et pande, teneat quas soror sedes mea.

EUR. Meliora votis posco, et obtestor deos:

Nam certa fari sors maris dubii vetat. 405

Ut sparsa tumidum classis excepit mare:

Ratis videre socia non potuit ratem.

Quin ipse Atrides aequore immenso vagus

Graviora pelago damna quam bello tulit,

- 410 Remeatque victo similis, exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tanta rates.
CLYT. Effare: casus quis rates hausit meas,
Aut quae maris fortuna dispulerat duces?
EUR. Acerba fatu poscis, infaustum iubens
- 415 Miscere laeto nuntium. Refugit loqui
Mens aegra, tantis atque inhorrescit malis.
CLYT. Exprime. Clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.
EUR. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face;
- 420 Divisa praeda est. Maria properantes petunt.
Iamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes iacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omnisque nimium longa properanti mora est.
- 425 Signum recursus regia ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba:
Aurata primas prora designat vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent
Hinc aura primo lenis impellit rates
- 430 Adlapsa velis; unda vix actu levi
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit
Splendetque classe pelagus et pariter latet.
Iuvat videre nuda Troiae littora,
Iuvat relictis sola Sigei loca.
- 435 Properat iuventus omnis adductos simul
Lentare remos; adiuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant aequora et latera increpant,
Dirimuntque canae caerulum spumae mare.
- 440 Ut aura plenos fortior tendit sinus:
Posuere tonsas, credita est vento ratis:
Fususque transtris miles aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
- 445 Currusque, et emto redditum corpus rogo;

Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
 Tum, qui iacente reciprocos ludit salo,
 Tumidumque pando transilit dorso mare,
 Tyrrhenus omni piscis exultat freto,
 Agitatque gyros, et comes lateri adnatat, 450
 Anteire naves laetus et rursus sequi;
 Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
 Millesimam nunc ambit et lustrat ratem.
 Iam littus omne tegitur, et campi latent,
 Et dubia parent montis Idaei iuga. 455
 Et iam, quod unum pervicax acies videt,
 Iliacus atra funus adparet nota.
 Iam lassa Titan colla relevabat iugo;
 In astra iam lux prona, iam praeceps dies:
 Exigua nubes sordido crescens globo 460
 Nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar.
 Suspecta varius occidens fecit freta.
 Nox prima coelum sparserat stellis; iacent
 Deserta vento vela: tum murmur grave
 Maiora minifans collibus summis cadit, 465
 Tractuque longo littus ac petrae gemunt.
 Agitata ventis unda venturis tumet:
 Cum subito luna conditur, stellae latent,
 In astra pontus tollitur, coelum perit;
 Nec una nox est: densa tenebras obruit 470
 Caligo, et omni luce subducta fretum
 Coelumque miscet. Undique incumbunt simul,
 Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
 Adversus Euro Zephyrus et Boreae Notus.
 Sua quisque mittunt tela, et infesti fretum 475
 Emoliuntur (turbo convolvit mare):
 Strymonius altas Aquilo contorquet nives,
 Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
 Nec manet in Austro: fit gravis nimbis Notus,
 Imbre auget undas; Euris Orientem movet, 480
 Nabathaea quatiens regna et Eois sinus.

- Quid rapidus ora Corus Oceano exserens?
Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes coelo deos
- 485 Decidere, et atrum rebus induci chaos.
Vento resistit aestus, et ventus retro
Aestum revolvit. Non capit sese mare,
Undasque miscent imber et fluctus suas
Nec hoc levamen denique aerumnis datur,
- 490 Videre saltem et nosse, quo pereant malo:
Premunt tenebrae lumina, et dirae Stygis
Inferna nox est. Excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen elisa micat;
Miserisque lucis tanta dulcedo est: male
- 495 Hoc lumen optant. Ipsa se classis premit,
Et prora prorae nocuit, et lateri latus.
Illam dehiscens pontus in praeceps rapit
Hauritque, et alto redditam revomit mari;
Haec onere sidit; illa convulsum latus
- 500 Submittit undis; fluctus hanc decimus tegit;
Haec lacera et omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonsae manent,
Nec rectus altas malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
- 505 Nil ratio et usus audet: ars cessit malis.
Tenet horror artus; omnis officio stupet
Navita relicto; remus effugit manus.
In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque Superos Troes et Danai rogant.
- 510 Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hectori Atrides minor,
Agamemno Priamo. Quisquis ad Troiam iacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,
Quem fama servat, victa quem tellus tegit.
- 515 „Nil nobile ausos pontus atque undae ferent?
Ignava fortes fata consument viros?
Perdenda mors est? Quisquis es nondum malis

Satiare tantis coelitus, tandem tuum
 Numen serena! Cladibus nostris daret
 Vel Troia lacrimas. Odia si durant tua, 520
 Placetque mitti Doricum exitio genus:
 Quid hos simul perire nobiscum iuvat,
 Quibus perimus? Sistito infestum mare:
 Vehit ista Danaos classis? et Troas vehit.
 Nec plura possunt: occupat vocem mare. 525
 Ecce alia clades! fulmine irati Iovis
 Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,
 Aut aegide et furore Gorgoneo potest,
 Aut igne patrio, tentat: et coelo novae
 Spirant procellae. Solus invictus malis 530
 Luctatur Ajax. Vela cogentem hunc sua
 Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
 Libratur aliud fulmen; hoc toto impetu
 Certum reducta Pallas excussit manu,
 Imitata patrem. Transit Aiace[m] et ratem, 535
 Ratisque partem secum et Aiace[m] tulit.
 Nil ille motus, ardua ut cautes, salo
 Ambustus extat, dirimit insanum mare,
 Fluctusque rumpit pectore, et navem manu
 Complexus in se traxit, et coeco mari 540
 Conlucet Ajax; omne resplendet fretum.
 Tandem occupata rupe furibundum intonat,
 Superasse nunc se pelagus atque ignes. „Iuvat
 Vicisse coelum, Palladem, fulmen, mare!
 Non me fugavit bellici terror dei; 545
 Et Hectorem una solus et Martem tuli;
 Phoebea nec me tela pepulerunt gradu:
 Cum Phrygiis istos vicimus. Tene horream?
 Aliena inert[i] tela mittis dextera.
 Quid, si ipse mittat?“ Plura cum auderet furens: 550
 Tridente rupem subruit pulsam pater
 Neptunus, imis exerens undis caput,
 Solvitque montem; quem cadens secum tulit,

- Terraque et igne victus et pelago iacet.
555 Nos alia maior naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupulis mendax vadis,
Ubi saxa rapidis clusa vorticibus tegit
Fallax Caphareus; aestuat scopulis fretum,
Fervetque semper fluctus alterna vice;
560 Arx imminet praerupta, quae spectat mare
Utrinque geminum. Pelopis hinc oras tui,
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia iungi maria Phrixois vetat;
Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc Chalcedona,
565 Tardamque ratibus Aulin. Hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, et clarum manu
Lumen nefanda vertice e summo efferens
In saxa duxit perfida classem face.
Haerent acutis rupibus fixae rates;
570 Has inopis undae brevia comminuunt vada;
Pars vehitur huius prima, pars scopulo sedet;
Hanc alia retro spatia relegendem ferit,
Et fracta frangit. Iam timent terram rates,
Et maria malunt. Cecidit in lucem furor.
575 Postquam litatum est Ilio: Phoebus redit
Et damna noctis tristis ostendit dies.
C. I. Y. T. Utrumne doleam, laeter an reducem virum?
Remeasse laetor; vulnus at regni grave
Lugere cogor. Redde iam Graiis, pater
580 Altisona quatiens regna, placatos deos!
Nunc omne laeta fronde veletur caput;
Sacrifica dulces tibia effundat modos;
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce! turba tristis, incommatae comas
585 Iliades adsunt, quas super celso gradu
Effrena Phoebas entheas laurus quatit.

CHORUS ILIADUM, CASSANDRA.

Chorus Iliadum Troiae fata casumque lugeat, Cassandra furore Phoebeo correpta, quae Agamemnoni imminent, vaticinatur.

CHOR. Heu quam dulce malum mortalibus additum
 Vitae dirus amor, cum pateat malis
 Effugium, et miseros libera mors vocet,
 Portus aeterna placidus quiete! 590
 Nullus hunc terror nec impotens
 Procella Fortunae mōvet,
 Aut iniqui flamma Tonantis
 (Pax alta); nullos civium coetus timet,
 Aut minaces victoris iras; 595
 Non maria asperis insana Coris;
 Non acies feras, pulvereamque nubem,
 Motam barbaricis equitum catervis;
 Non urbe cum tota populos cadentes,
 Hostica muros populante flamma, 600
 Indomitumve bellum; perrumpet omne
 Servitium contemtor levium deorum,
 Qui vultus Acherontis atri,
 Qui Styga tristem non tristis videt,
 Audetque vitae ponere finem 605
 Par ille regi, par Superis erit.
 O quam miserum est nescire mori!
 Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
 Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes!
 Non illa bello victa, nec armis, 610
 Ut quondam Herculea cecidit pharetra!
 Quam non Pelei Thetidosque natus,
 Carusque Pelidae nimium feroci,
 Vicit, acceptis cum fulsit armis,
 Fuditque Troas falsus Achilles; 615
 Aut cum ipse Pelides animos feroces
 Sustulit luctu, celeremque saltu

- Troades summis timuere muris,
 Perdidit in malis extremum decus,
 620 Fortiter vinci:
 Restitit annis Troia bis quinis,
 Unius noctis peritura furto.
 Vidimus simulata dona aroli immensae;
 Danaumque fatale munus
 625 Duximus nostra creduli dextra;
 Tremuitque saepe
 Limine in primo sonipes, cavernis
 Conditos reges bellumque gestans
 Et licuit versare dolos, ut ipsi
 630 Fraude sua capti caderent Pelasgi.
 Saepe commotae sonuere parmae;
 Tacitumque murmur percussit aures
 Ut fremuit male subdolo parens Pyrrhus Ulyssi.
 Secura metus Troica pubes
 635 Sacros gaudet tangere funes.
 Hinc aequaeui gregis Astyanax,
 Hinc Haemonio desponsa rogo,
 Ducunt turmas; haec femineas,
 Ille viriles. Festae matres
 640 Votiva ferunt munera divis;
 Festi patres adeunt aras.
 Unus tota vultus in urbe est:
 Et, quod nunquam post Hectoreos
 Vidimus ignes, laeta est Hecabe.
 645 Quid nunc primum, dolor infelix,
 Quidve extremum desistere paras?
 Moenia, divum fabricata manu,
 Diruta nostra?
 An templa deos super asta suos?
 650 Non vacat istis lacrimare malis:
 Te, magne parens, flent Iliades.
 Vidi, vidi,
 Senis in iugulo telum Pyrrhi

Vix exiguo sanguine tingi!

CASS. Cohibet lacrimas, omne quas tempus petit, 655

Troades, et ipsae vestra lamentabili

Lugete gemitu funera: aerumnae meae

Socium recusant. Cladibus questus meis

Removete: nostris ipsa sufficiam malis.

CHOR. Lacrimas lacrimis nūscere iuvat: 660

Magis exurunt,

Quos secretae lacerant curae.

Iuvat in medium deflere suos;

Nec tu, quamvis dura virago

Patiensque mali, 665

Poteris tantas flere ruinas.

Non, quae verno nobile carmen

Ramo cantat, tristis aedon,

Ityn in varios modulata sonos;

Non, quae tectis Bistonos ales 670

Residens summis

Impia diri furta mariti

Garrula deflet, lugere tuam

Poterit, digae conquesta, domum.

Licet ipse velit 675

Clarus niveos inter olores

Istrum cygnus Tanaique celeas

Extrema loqui;

Licet alcyones Ceyca suum

Fluctu leviter plangente sonent, 680

Cum tranquillo, male confisae,

Credunt iterum pelago audaces,

Foetusque suos

Nido pavidae titubante fovent;

Non, ai, molles imitata viros, 685

Tristis laceret brachia tecum

Quae turritae turba parenti,

Pectora rauco concita buxo,

Furit, ut Phrygium lugeat Attin,

- 690 Non est lacrimis, Cassandra, modus,
Quia quae patimur vicere modum.
Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime Superos putem.
CASS. Vicere nostra iam metus omnes mala.
- 695 Equidem nec ulla coelites placo prece;
Nec, si velint saevire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumsit suas.
Quae patria restat, quis pater, quae iam soror?
Bibere tumuli sanguinem atque arae meum.
- 700 Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe! regia miseri senes
Vacua relictis totque per thalamos vident
Praeter Lacaenam ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater et regimen Phrygum,
- 705 Foecunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros:
Circa ruinas rabida latravit suas,
Troiae superstes, Hectori, Priamo, sibi.
CHOR. Silet repente Phoebas, et pallor genas,
- 710 Creberque totum possidet corpus tremor;
Stetere vittae: mollis horrescit coma;
Anhela corda murmure incluso fremunt;
Incerta nutant lumina, et versi retro.
Torquentur oculi; rursus immites rigent.
- 715 Nunc levat in auras altior solito caput,
Graditurque celsa; nunc reluctantes parat
Reserare fauces; verba nunc cluso male
Custodit ore Maenas impatiens dei.
CASS. Quid me furoris incitam stimulis novi,
- 720 Quid mentis inopem, sacra Parnassi iuga
Raptis? Recede, Phoebe: iam non sum tua.
Extingue flammam pectori infixam meo!
Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?
Iam Troia cecidit falsa: quid vates ago?
- 725 Ubi sum? Fugit lux alma, et obscurat genas

Nox alta, et aether abditus tenebris latet.
 Sed ecce! gemino sole praeſulget dies,
 Geminumque duplices Argos attollit domos.
 Idaea cerno nemora! fatalis ſedet
 Inter potentes arbiter paſtor deas. 730
 Timete reges, moneo, furtivum genus
 Agreſtis ille alumnus evertet domum
 Quid iſta vecors tela feminea manu
 Dextra praefert? quem petit dextra virum
 Lacaena cultu, ferrum Amazonium gerens? 735
 Quae verſat oculos alia nunc facies meos?
 Victor ferarum, colla ſublimis, iacet
 Ignobili ſub dente, Marmaricus leo,
 Muſus cruentos paſſus audacis leae,
 Quid me vocatis ſoſpitem ſolam e meis, 740
 Umbrae meorum? Te ſequor, tota pater
 Troia ſepulte! Frater, auxilium Phrygum,
 Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
 Video, aut calentes ratibus exuſtis manus;
 Sed lacera membra, et ſaucios vinclo gravi 745
 Illos lacertos. Te ſequor, nimium cito
 Congreſſe Achilli, Troile! Incertos geris,
 Deiphobe, vultus, coniugis munus novae!
 Iuvat videre Tartari ſaezum canem;
 Iuvat per ipſos ingredi Stygios lacus 750
 Avidique regna Ditis! Haec hodie ratis
 Phlegethontis atri regias animas vehet,
 Victamque, victricemque. Vos, umbrae, precor;
 Iurata Superis unda, te pariter precor,
 Reſerate paulum terga nigrantis poli: 755
 Levis ut Mycenae turba proſpiciat Phrygum!
 Spectate miſeri: fata ſe vertunt retro.
 Inſtant ſorores ſqualidae! Sanguinea iactant verbera;
 Fert laeva ſemultaſ faces; turgentque pallentes genae,
 Et veſtis atri funeri exesa cingit ilia. 760
 Strepuntque nocturni metus; et oſſa vaſti corporis,

- Corrupta longinquo situ, palude limosa iacent.
 Et ecce! defessus senex ad ora ludentes aquas
 Non captat, oblitus sitis, moestus futuro funere;
 765 Exultat et ponit gradus pater decoros Dardaneus!
 CHOR. Iam pervagatus ipse se fregit furor,
 Caditque, flexo qualis ante aras genu
 Cervice taurus vulnus incertum gerens.
 Relevemus artus entheos. Tandem suos
 770 Victrice lauru cinctus Agamemnon adit:
 Et festa coniux obvios illi tulit
 Gressus, reditque iuncta concordia gradu.

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON, CASSANDRA.

Agamemnoni rediit praedixit Cassandra fatum, nec creditur. Trond. vera 24.

- AGAM. Tandem reverter sospes ad patrios lares.
 O cara, salve, terra! tibi tot barbarae
 775 Dedere gentes spolia; tibi felix diu
 Potentis Asiae Troia submisit manus.
 Quid ista vates corpus effusa ac tremens
 Dubia labat cervice? Famuli, attollite!
 Refovete gelido latice! Iam recipit diem
 780 Marcente visu. Suscita sensus tuos:
 Optatus ille portus aerumnis adest.
 Festus dies est. CASS. Festus et Troiae fuit.
 AGAM. Veneremur aras. CASS. Cecidit ante aras
 pater.
 AGAM. Iovem precamur pariter. CASS. Hecum
 Iovem?

AGAMEMNON. ACT. IV.

281

- AGAM. Credis videre te Ilium? CASS. Et Priamum
simul. 785
- AGAM. Hic Troianon est. CASS. Ubi Helena est,
Troiam puta.
- AGAM. Ne metue dominant famula CASS. Li-
bertas adest.
- AGAM. Secura vive. CASS. Mors mihi est securitas.
- AGAM. Nullum est periculum tibi met. CASS. At ma-
gnum tibi.
- AGAM. Victor timere quid potest? CASS. Quod
non timet. 790
- AGAM. Hanc fida, famuli, turba, dum exequat deum,
Retinete, ne quid impotens peccet furor!
At te, pater, qui saeva torques fulmina
Pellisque nubes, sidera et terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt: 795
Et te sororem cuncta pollentis viri,
Argolica Iuno, pecore votivo libens
Arabumque donis, supplice et fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

*Chorus Argivorum Herculis laudes cunit, nutritasque Ar-
gis, cuiusque sagittae fato poscebantur ad secundum Troiae ex-
cidium.*

- Argos nobilibus nobile civibus,
Argos iratae carum novercae, 800
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem aequasti numerum deorum:
Tuus ille bis seno meruit labore
Adlegi coelo magnus Alcides,
Cui lege puadi Iupiter rupta 805
Rosidae noctis geminavit horas,
Iussitque Phoebum
Tardius celeres agitare currus,
Et tuas lente remeare bigas,

- 810 Pallida Phoebe;
Retulitque pedem, nomen alternis
Stella quae mutat, seque mirata est
Hesperum dici;
Aurora movit ad solitas vices
- 815 Caput, et relabens imposuit senis
Humero mariti.
Sensit Ortus, sensit Occasus,
Herculem nasci: violentus ille
Nocte non una poterat creari.
- 820 Tibi concitatus substitit mundus,
O puer magnum subiture coelum!
Te sensit Nemeaeus arcto
Pressus lacerto fulmineus leo,
Cervaque Parrhasis;
- 825 Sensit Arcadii populator agri;
Gemuitque taurus, Dictaea linquens
Horridus arva.
Morte foecundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte nasci;
- 830 Geminosque fratres
Pectore ex uno, tria monstra, natos
Stipite incusso fregit insultans;
Duxitque ad ortus Hesperium pecus,
Geryonae spoliū triformis.
- 835 Egit Threiciū gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus:
Hospitum dirus stabulis cruorem
Praebuit saevis; tinxitque crudos
- 840 Ultimus rictus sanguis-aurigae.
Vidit Hippolyte ferox pectore in medio rapi
Spoliū; et sagittis nube percussa
Stymphalis alto decidit coelo;
Arborque pomis fertilis aureis
- 845 Extimuit manus, insueta carpi,

Fugitque in auras levioꛑe ramo.
 Audivit sonitum crepitante lamna
 Frigidus custos nescius somni,
 Linqueret cum iam nemus omne fulvo
 Plenus Alcides vacuum metallo. 850
 Tractus ad coelum canis Inferorum
 Triplici catena tacuit, nec ullo
 Latravit ore; lucis ignotae
 Metuens colorem. Te duce succidit
 Mendax Dardaniae domus, 855
 Et sensit arcus iterum timendos;
 Te duce concidit totidem diebus
 Troia, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Cassandra caedem Agamemnonis mentis oculis videt enarratque.

Res agitur intus magna, par annis decem!
 Eheu, quid hoc est? Anime, consurge, et cape . 860
 Pretium furoris: vicinus victi Phryges!
 Bene est! resurgis, Troia! traxisti iacens
 Pares Mycenae! terga dat victor tuus!
 Tam clara nunquam providae mentis furor
 Ostendit oculis: video, et intersum, et fruor. 865
 Imago visus dubia non fallit meos:
 Spectemus. Epulae regia instructae domo,
 Quales fuerunt ultimae Phrygibus dapes,
 Celebrantur. Ostro lectus Iliaco nitet,
 Merumque in auro veteris Assaraci trahunt; 870
 Et ipse picta veste sublimis iacet,

- Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahare cultus uxor hostiles iubet,
Induere potius coniugis fidae manu
- 875 Textos amictus. Horreo atque animo tremo.
Regemne perimet exul, et adulter virum?
Venere fata: sanguinem extremas dapes
Domini videbunt, et cruor Baccho iacidet.
Mortifera vinctum perfidae tradet neci
- 880 Induta vestis: exitum manibus negat,
Caputque laxi et invii cludunt sinus.
Haurit trementi semivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio stupet.
At ille, ut altis hispidus silvis aper,
- 885 Cum casse vinctus tentat egressus tamen,
Arctatque motu vincta, et incassum furit,
Cupit fluentes undique et coecos sinus
Dissicere, et hostem quaerit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
- 890 Qualisque ad aras colla taurorum pius
Designat oculis, antequam ferro petat:
Sic huc et illuc inipiam librat manum.
Habet; peractum est! pendet exigua male
Caput amputatum parte; et hinc trunco cruor
- 895 Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.
Nondum recedunt; ille iam exanimum petit,
Laceratque corpus; illa fodientem adiuvat.
Uterque tanto scelere respondet suis:
Est hic Thyeste natus, haec Helenae soror.
- 900 Stat ecce! Titan dubius emerito die,
Suave currat, an Thyestaea via.

ELECTRA, STROPHIUS, ORESTES
et PYLADES, mutae personae.

Electra fratri suo Oresti subdacto fugam suadet, eamque Strophio opportune occurrenti tradit abducendum; ipsa ad eam confugit

- EL. Fuge, o paternae mortis auxilium unicum,
 Fuge, et scelestas hostium evita manus!
 Eversa domus est funditus, regna occidunt.
 Hospes quis iste concitos currus agit? 905
 Germane, vultus veste furabor tuos!
 Quos, anime demens, refugis? Externos times;
 Domus timenda est. Pone iam trepidos metus,
 Oresta: amici fida praesidia intuo.
 STROPH. Phociderelicta Strophius, Elea inclitus 910
 Palma revertor. Causa veniendi fuit
 Gratari amico, cuius impulsu manu
 Cecidit decenni Marte concussum Ilion
 Quae nam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,
 Pavetque moesta? Regium agnosco genus. 915
 Electra, fletus causa quae laeta in domo est?
 EL. Pater peremptus scelere materno iacet;
 Comes paternae quaeritur gnatus neci;
 Aegisthus arces venere quaesitas tenet.
 STROPH. O nulla longi temporis felicitas! 920
 EL. Per te parentis memoriam obtestor mei,
 Per sceptrum terris nota, per dubios deos:
 Recipe hunc Orestem, accipiam furtum occide!
 STROPH. Etsi timendum caesus Agamemnon docet:
 Adgrediar, et te, Oresta, furabor libens. 925
 Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.
 Cape hoc decorum ludicri certaminis,
 Insigne frontis! laeva victricem tenens
 Frondem virenti protegat ramo caput;
 Et ista donum palma Pisaevi Iovis 930

- Velamen eadem praestet atque omen tibi.
 Tuque o, paternis adsidens frenis comes,
 Condisce, Pylade, patris exemplo fidem!
 Vos, Graecia nunc teste veloces equi,
 935 Infida cursu fugite praecipiti loca!
 EL. Excessit, abiit; currus effreno impetu
 Effugit aciem. Tuta iam opperiar meos
 Hostes, et ultro vulneri opponam caput.
 Adest cruenta coniugis victrix sui,
 940 Et signa caedis veste maculata gerit.
 Manus recenti sanguine etiamnum madent,
 Vultusque prae se scelera truculenti ferunt.
 Concedam ad aras. Patere me vittis tuis,
 Cassandra, iungi paria metuentem tibi!

CLYTAEMNESTRA, ELECTRA, AEGISTHUS, CASSANDRA.

Electram ab ara detrahi et in carcerem coniici iubet Clytaemnestra. Cassandra iugulatur.

- 945 CLYT. Hostis parentis, impium atque audax caput,
 Quo more coetus publicos, virgo, petis?
 EL. Adulterorum virgo deserui domum.
 CLYT. Quis esse credat virginem? EL. Guatam
 tuam.
 CLYT. Modestius cum matre! EL. Pietatem doces!
 950 CLYT. Animos viriles corde tumefacto geris;
 Sed agere domita feminam discas malo.
 EL. Nisi forte fallor, feminas ferrum decet.
 CLYT. Et esse demens te parem nobis putas?
 EL. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
 955 Ut vidua loquere: vir caret vita tuus.
 CLYT. Indomita post haec virginis verba impiae
 Regina frangam; citius interea mihi
 Edissere, ubi sit gnatus, ubi frater tuus.
 EL. Exit Mycenae. CLYT. Redde nunc natum mihi

EL. Et tu parentem redde! CLYT. Quolat ita loco? 960

EL. Tuto quietus, regna non metuens nova

Dixi parenti satis. CLYT. At iratae parum.

Morieris hodie! EL. Dummodo hac moriar manu.

Recedo ab aris. Sive tu iugulo iuvat

Mersisse ferrum: praeheo iugulum volens; 965

Seu more pecudum colla resecari placet.

Intenta cervix vulnus expectat tuum.

Scelus peractum est: caede respersam viri

Atque obsoletam sanguine hoc dextram ablue

CLYT. Consors pericli pariter ac regni mei, 970

Aegisthe, gradere! Gnata genitricem impie

Probris lacessit, abditum fratrem occulit.

AEGISTH. Furibunda virgo, vocis infandae sonum,

Et aure verba indigna materna opprime!

EL. Etiam monebit sceleris infandi artifex, 975

Per scelera natus, nomen ambiguum suis,

Idem sororis gnatus et patris nepos?

CLYT. Aegisthe, cessas impium ferro caput

Demetere? Fratrem reddat, aut animam statim.

AEGISTH. Abstrusa coeco carcere et saxo exigit 980

Aevum. Per omnes torta poenarum modos,

Referre, quem nunc occulit, forsam volet.

Inops, egens, inclusa, paedore obsita,

Vidua ante thalamos, exul, invisa omnibus,

Aethere negato, sero succumbet malis. 985

EL. Concede mortem! AEGISTH. Si recusares, da-
rem.

Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit.

EL. Mortem aliquid ultra est? AEGISTH. Vita, si
cupias mori.

CLYT. Abripite, famuli, monstrum, et avectam pro-
cul

Ultra Mycenae, ultimo in regni angulo 990

Vincite septam nocte tenebroso specus:

Ut inquietam virginem carcer domet.

288 L. ANN. SENECAE AGAMEMNON. ACT. V.

At ista poenas capite persolvat suo,
Captiva coniux, regii pellex tori.

995 Trahite, ut sequatur coniugem ereptam mihi!
CASS. Ne trahite: vestres ipsa praecedam gradus.
Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero: repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenae; mille dactorem ducum,

1000 Ut paria fata Troicis lueret malis,
Periisse dono feminae stupro, dolo.
Nihil moramur: rapite! quin grates ago.
Tantum iuvat vixisse post Troiam, iuvat!
CLYT. Furiosa, morere! CASS. Veniet et vobis
furor.

HERCULES OETAEUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HERCULES.

HYLLUS.

ALCMENA.

CHORUS AETOLARUM MULIE-
RUM.

NUTRIX.

DEIANIRA.

IOLE.

PHILOCTETES.

CHORUS OECHALIARUM VIRGI-
NUM.

LICHAS *muta persona.*

IOLE et CHORUS OECHALIDUM
sunt προτατακη πρόσωπα.

ARGUMENTUM.

Deianira, indigne ferens sibi praelatam Iolen Euryti regis Oechaliae filiam, Herculi tunicam mittit imbutam sanguine Centauri Nessi, sagitta Herculis hydrae felle tincta vulnerati; effcacissimum credens philtum praesensque amoris remedium; quod illam monuerat moriens Nessus. Quam simul ac induisset in Cenaeo Euboeae promontorio sacrificaturus Hercules, ignem concipit virus, vestisque corpori adhaerentis aestus carnem ossaque absumit. Nessi fraude intellecta mortem sibi consciscit Deianira. Hercules, interfecto Licha, qui munus letale attulerat, mandat Philoctetae, cui moriens arcum et sagittas tradit, exstrui sibi in monte Oeta pyram, in qua se cum clava ac leonis pello cremat. Alcmenae denique matri apparet, ipsamque consolatur iam in coelitus numerum adscriptus.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Magnanimum Alciden, totum qui viribus orbem
Presserat, unde oritur Titan, quaque aurea condit
Lumina, maior Amor iuga sub sua misit ovantem:
Namque Iolen toto concepit pectore; solam
5 Ille Iolen pascit, Ioles quoque nomine gaudet.
At regina (suum quis enim celavit amorem!)
Deianira novos persensit coniugis ignes:
Fertur inops mentis, vernique ignara marito
Infectam donat Neseo sanguine vestem.
10 Ille ubi funestos quaesitum munus in usus
Induit: ecce! fluit virus, totosque per artus
Contrahitur macies, serpitque per ossa venenum.
Vincitur Alcides, properatque abrumpere lucem;
Ingentemque pyram, pereundi certus, in auras
15 Extollit, flammisque rogam condensat anhelis;
Tunc sese medio jecit moriturus in ignes.
Solvitur in cineres corpus tenuesque favillas;
Ast anima aethereum scandit sublimis in arcem,
Unde hiemes ventosque et lucida sidera calcit.
-

ACTUS PRIMUS.

HERCULES.

Scena haec prima cum choro sequente in Euboea statuitur, ubi Hercules, in Cernaes promontorio sacrificaturus, vota de coelo, quod rebus gestis meruisse se gloriatur, concipit. Reliquas Tragoediae scena est Trachinae

Sator deorum, cuius excussum manu
Utraeque Phoebi sentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi.
Quacunque Nereus porrigi terras vetat,
Non est tonandum: perfidi reges iacent, 5
Saevi tyranni; fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. Sed mihi coelum, parens,
Adhuc negatur? Parui certe Iove
Ubique dignus; teque testata est meum
Patrem noverca. Quid tamen nectis moras? 10
Numquid timemur? numquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum coelo Herculem?
Quid astra, genitor, quid negas? Mors me tibi
Certe remisit; omne concessit malum,
Quod terra genuit, pontus, aer, Inferi. 15
Nullus per urbes errat Argolicas leo;
Stymphalis icta est; Maenali nulla est fera;
Sparsit peremptus aureum serpens nemus.
Et hydra vires posuit; et notos Hebro
Cruore pingues hospitum fudi greges; 20
Hostisque traxi spolia Thermodontiae.
Vidi silentum fata; nec tantum redi;
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. Nullus Antaeus Libys
Animam resumit; cecidit ante aras suas 25

- Busiris; una est Geryon sparsus manu,
 Taurusque populis horridus centum pavor.
 Quodcunque tellus genuit infestum, occidit,
 Meaque fustum est dextera. Iratis deis
 30 Non licuit esse. Si negat mundus feras,
 Animum noveroa; redde nunc nato patrem,
 Vel astra forti! Nec peto, ut monstres iter;
 Permite tantum, genitor: inveniam viam.
 Vel si times, ne terra concipiat feras:
 35 Properet malum quodcunque, dum terra Herculem
 Habet, videtque: nam quis invadet mala?
 Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
 Iunonis odio dignus? — In tutum meas
 Laudes redegi; nulla me tellus silet:
 40 Me sensit Ursae frigidum Scythicae genus,
 Indusque Phoebo subditus, Cancro Libys.
 Te, clare Titan, testor! occurri tibi,
 Quacunque fulges; nec meos lux prosequi
 Potuit triumphos; Solis excessi vices,
 45 Intraque nostras substitit metas dies.
 Natura cessit; Terra defecit gradum;
 Lassata prior est Nox, et extremum Chaos
 In me incurrit. Inde ad hunc orbem redi,
 Unde omne retro est. Tulinus Oceani minas;
 50 Nec ulla valuit quater tempestas ratem,
 Quamcunque pressi. Pars quota est, quam pro-
 sequor?
 Iam vacuus aether non potest odio tuae
 Sufficere nuptae; quasque devincam, feras
 Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
 55 Ferae negantur. Hercules monstri loco
 Iam coepit esse: quanta enim fregi mala,
 Quot scelera, nudus! Quidquid immane obstitit,
 Solae manus stravere. Nec iuvenis feras.
 Timui, nec infans. Quidquid est iussum, leve est;
 60 Nec ulla nobis segnis inluxit dies.

HERCULES OETAÆUS. ACT. I. 293

O quanta fudi monstra, quae nullus mihi
 Rex imperavit! Institit virtus mihi
 Iunone peior. Sed quid impavidum genus
 Fecisse prodest? non habent pacem dei:
 Purgata tellus omnis in coelo videt, 65
 Quodcunque timuit: transtulit Iuno feras.
 Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
 Libyaeque sidus fertur, et messes alit.
 Annum fugacem tradit Astraeae leo;
 At ipse, iactans fervidam coelo iubam, 70
 Austrum madentem siccant, et nimbos rapit.
 Invasit omnis ecce! iam coelum fera,
 Meque antecessit. Victor e terris meos
 Specto labores. Astra portentis prius
 Ferisque Iuno tribuit: ut coelum mihi 75
 Faceret timendum. Sparsit mundum licet,
 Coelumque terris peius ac peius Styge
 Irata faciat: dabitur Alcidae locus.
 Si post feras, post bella, post Stygium canem,
 Nondum astra merui: Sículus Hesperium latus 80
 Tangat Pelorus; una iam tellus erit:
 Illinc fugabo maria. Si iungi iubet:
 Committat undas Isthmos, et iuncto salo
 Nova ferantur Atticae puppes via.
 Mutetur orbis: vallibus currat novis 85
 Ister, novasque Tanais accipiat vias.
 Da, da tuendos, Iupiter, saltem deos!
 Illa licebit fulmen a parte auferas,
 Ego quam tuebor. Sive glaciale polum,
 Seu me tueri fervidam partem iubet: 90
 Hac esse Superos parte securos puta.
 Cirrhaea Paeon templa et aetheriam domum
 Serpente caeso meruit; at quoties iacet
 Python in hydra? Bacchus et Perseus deis
 Iam se intulere: sed quota est mundi plaga 95
 Oriens subactus, aut quota est Gorgon fera?

- Quis astra natus laudibus meruit suis
 Ex te et noverca? Quem tuli, mundum peto.
 Sed tu, comes laboris Herculei Licha,
 100 Perfer triumphos, Euryti victos lares
 Stratumque regnum! vos pecus rapite ocius,
 Qua templa tollens ora Cenaei Iovis
 Austro timendum spectat Euboicum mare.

CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM,
 IOLE.

*Iole Choro Oechalidum mixta patriae excidium, suorum inter-
 necionem, suam denique servitutem plangit.*

- CHOR. Par ille est Superis, cui pariter dies
 105 Et fortuna fuit; mortis habet vices,
 Lente cum trahitur vita gementibus.
 Quisquis sub pedibus fata rapacia,
 Et puppem posuit fluminis ultimi:
 Non captiva dabit brachia vinculis,
 110 Nec pompae veniet nobile ferculum.
 Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
 Illum si medio decipiat ratis
 Ponto, cum Borean expulit Africus,
 Aut Eurys Zephyrum, qui mare dividunt:
 115 Non puppis lacerae fragmina colligit,
 Aut litus medio sperat in aequore.
 Vitam qui poterit reddere protinus,
 Solus naufragium non poterit pati.
 Nos turpis macies et lacrimae tenent,
 120 Et crinis patrio pulvere sordidus.
 Nos non flamma rapax, non fragor obruit:
 Felices sequeris, Mors; miseros fugis:
 Stamus. Nunc patriis messibus hic locus
 Et silvis dabitur, lapsaeque sordidae
 125 Fient templa casae. Iam gelidus Dolops
 Hac ducet pecudes, qua tepet obrutus

Stratae qui superest Oechaliae cinis.
 Illo Thessalicus pastor in oppido,
 Indocta referens carmina fistula,
 Cantu nostra canet tempora flebili; 130
 Et dum pauca deus secula contrahet,
 Quaeretur, patriae quis fuerit locus.
 Felix incolui non steriles focos,
 Nec ieiuna soli iugera Thessali;
 Ad Trachina vocor, saxa rigentia, 135
 Et dumeta iugis horrida torridis,
 Vix gratum pecori montivago nemus.
 At si quas melior sors famulas vocat:
 Illas aut volucer transferet Inachus;
 Aut Dircaea colens moenia, qua fugit 140
 Ismenos tenui flumine languidus.
 Hic mater tumidi nupserat Herculis.
 Quae cautes Scythiae, quis genuit lapis?
 Num Titana ferum te Rhodope tulit,
 Te praeruptus Athos, te fera Caspiae, 145
 Quae virgata tibi praebuit ubera?
 Falsa est de geminis fabula noctibus,
 Aether cum tenuit sidera longius,
 Commisitque vices Lucifer Hespero,
 Et solem vetuit Delia tardior: 150
 Nullis vulneribus pervia membra sunt;
 Ferrum sentit hebes, lentior est chalybs;
 In nudo gladius corpore frangitur,
 Et saxum resilit; fataque negligit,
 Et mortem indomito corpore provocat. 155
 Non illum poterant figere cuspides;
 Non arcus Scythica tensus arundine;
 Non quae tela gerit Sarmata frigidus,
 Aut qui soliferae suppositus plagae
 Vicino Nabathae vulnera dirigit 160
 Parthus Gnoissiaci certior ictibus.
 Muros Oechaliae corpore propulit.

- Nil obstare valet; vincere quod parat,
Iam victum est. Quota pars vulnere concidit?
- 165 Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas.
Qui vastus, Briareus, qui tumidus, Gyges,
Supra Thessalicum constitit aggerem,
Ut coelo insereret vipereas manus,
- 170 Hoc vultu riguit? Commoda cladibus
Magnis magna patent: nil superest mali:
Iratum miseræ vidimus Hercolem.
IOLE. At ego infelix non templa suis
Collapsa deis, sparsosve focos,
- 175 Gnatis mixtos arsisse patres,
Hominique deos, templa sepulcris;
Nullum querimur commune malum:
Alio nostras Fortuna vocat
Lacrimas; alias flere ruinas
- 180 Mea fata iubent. Quæ prima querar?
Quæ summa gemam? Pariter cuncta
Deflere iuvat; nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera fatis. Me vel Sipylum
- 185 Flebile saxum fingite, Superi,
Vel in Eridani ponite ripis,
Ubi præsta sonat
Phaethontia silva sororum!
Me vel Siculis addite saxis,
- 190 Ubi fata gemam, Thessala Siren;
Vel in Edonas tolkite silvas,
Qualis gnatum Dauias ales
Solet Ismaria flere sub umbra!
Formam lacrimis aptate meis,
- 195 Resonetque malis aspera Trachin.
Cypria lacrimas Myrrha tuetur
Raptum coniux Ceyca gemit;
Sibi Tantalus est facta superstes;

HERCULES OETAÆUS. ACT. I. 297

Fugit vultus Philomela suos,
 Gnatumque sonat flebilis Atthis: 200
 Cur mea nondum capiunt volucres
 Brachia plumas? Felix, felix,
 Cum silva domus nostra feretur,
 Patrioque sedens ales in agro
 Referam querulo murmure casus, 205
 Volucremque lolen fama loquetur!
 Vidi, vidi
 Miseranda mei fata parentis,
 Cum letifero stipite pulsus,
 Tota iacuit sparsus in aula. 210
 Proh, si tumultum fata dedissent,
 Quoties genitor quaerendus eras!
 Potuine tuam spectare necem,
 Nondum teneras vestite genas,
 Necdum forti sanguine, Toxeu? 215
 Quid vestra queror fata, parentes,
 Quos in tutum mors aequa tulit?
 Mea me lacrimas fortuna rogat:
 Iamiani dominae captiva colos
 Fusosque legam. Proh saeve decor, 220
 Formaue mortem paritura mihi,
 Tibi cuncta domus concidit uni,
 Dum me genitor negat Alcidae,
 Atque Hercules socer esse timet!
 Sed iam dominae tecta petantur. 225
 CHOR. Quid regna tui clara parentis,
 Proavosque tuos respicis amens?
 Fugiat vultus fortuna prior.
 Felix, quisquis novit famulum
 Regemque pati, 230
 Vultusque potest variare suos!
 Rapuit vires pavidusque malis,
 Casus animo qui tulit aequo.

ACTUS SECUNDUS.

*NUTRIX, DEIANIRA, LICHAS, mula
persona.*

Furens zelotypia Deianira conspecta Iole vindictam meditatur vestemque venenatam Herculi mittit.

- NUTR.** **O** quam cruentus feminas stimulat furor,
 235 Cum patuit una pellici et nuptae domus!
 Scylla et Charybdis, Sicula contorquens freta,
 Minus est timenda; nulla non melior fera est.
 Namque ut reluxit pellicis captae decus,
 Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
 240 Purisve clarum noctibus sidus micat:
 Stetit furenti similis ac torvum intuens
 Herculea coniux, foeta ut Armenia iacens
 Sub rupe tigris hoste conspecto exilit;
 Aut, iussa thyrsum quater, conceptum ferens
 245 Maenas Lyaeum, dubia, quo gressus agat.
 Haesit parumper; tum per Herculeos lares
 Lymphata rapitur; tota vix satis est domus;
 Incurrit, errat, sistit. In vultus dolor
 Processit omnis; pectori paene intimo
 250 Nihil est relictum. Fletus insequitur minas;
 Nec unus habitus durat, aut uno furit
 Contenta vultu: nunc inardescunt genae;
 Pallor ruborem pellit, et formas dolor
 Errat per omnes: queritur, implorat, gem t.
 255 Sonuere postes: ecce! praecipiti gradu
 Secreta mentis ore confuso exerit.
DEIAN. Quamcunque partem sedis aetheriae pre
 mis,
 Coniux Tonantis, mitte in Alciden feram,
 Quae mihi satis sit! Si qua foecundum caput

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 299

Palude tota vastior serpens movet, 260
 Ignara vinci; si quid excessit feras
 Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
 Avertat oculos: hoc sinu immenso exeat
 Vel si ferae negantur: hanc animam precor
 Convertē in aliquid! quodlibet possum malum 265
 Hac mente fieri. Commoda effigiem mihi
 Parem dolori: non capit pectus minas.
 Quid excutis telluris extremae sinus,
 Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
 Omnes in isto pectore invenies feras, 270
 Quas timuit: odiis accipe hoc telum tuis:
 Ego sum noverca! Perdere Alciden potes:
 Profer manus quocunque. Quid cessas, dea?
 Utere furente! Quod iubes fieri nefas?
 Reperi! Quid haeres? Ipsa iam cesses licet, 275
 Haec ira satis est. NUTR. Pectoris sani parum,
 Alumna, questus comprime et flammās doma!
 Frena dolorem! coniugem ostende Herculis!
 DEIAN. Iole meis captiva germanos dabit
 Gnatis, Iovisque fiet e famula nurus? 280
 Num flamma cursus pariter et torrens ferent,
 Et Ursa pontum sicca coeruleum bibet?
 Non ibo inulta! Gesseris coelum licet,
 Totusque pacem debeat mundus tibi:
 Est aliquid hydra potius, iratae dolor 285
 Nuptae. Quis ignis tantus in coelum furit
 Ardētis Aetnae? Quidquid est victum tibi,
 Hic vincet animus. Capta praeripiet toros?
 Adhuc timebam monstra; iam nullum est malum.
 Cessere pestes; in locum venit ferae 290
 Invisa pellex. Summe proh rector deum,
 Et clare Titan, Herculis tantum fui
 Coniux timentis. Vota quae Superis tuli,
 Cessere captae; pellici felix fui.
 Illi meas audistis, o Superi, preces! 295

Incolumis illi remeat! O nulla dolor
 Contenta poena, quaere supplicia horrida,
 Incogitata, infanda! Iunonem doce,
 Quid odia valeant: nescit irasci satis.

300 Pro me gerebas bella; propter me vagas
 Achelous undas sanguine infecit suo,
 Cum lenta serpens fieret, in taurum trucem
 Nunc flecteret serpente deposita minas,
 Et mille in hoste vinceret uno feras.

305 Iam displicemus, capta praelata est mihi.
 Non perferetur: qui dies thalami ultimus
 Nostri est futurus, hic erit vitae tuae.
 Quid hoc? recedit animus, et ponit minas;
 Iam cessit ira. Quid miser langues dolor?

310 Perdis furorem; coniugis tacitæ fidem
 Mihi reddis iterum. Quid vetas flammæ ali?
 Quid frangis ignes? Hunc mihi serva impetum! —
 Pares eramus; non erat votis opus.

Aderit noverca, quæ manus nostras regat,
 315 Nec invocata. N U T R. Quod paras demens scelus?
 Perimes maritum, cuius extremus dies
 Primusque laudes novit, et coelo tenus
 Erecta terras fama suppositas habet?
 Rogos in istos terra consurget parens,

320 Domusque soceri prima et Aetolum genus
 Sternetur omne; saxa iandudum et faces
 In te ferentur; vindicem tellus saum
 Defendet omnis. Una quot poenas dabis?
 Effugere terras crede et humanum genus

325 Te posse; fulmen genitor Alcidae gerit.
 Iamiam minaces ire per coelum faces
 Specta, et tonantem fulmine excusso diem!
 Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time:
 Dominatur illic pater Alcidae tui.

330 Quocunque perges, misera, cognatos deos
 Illi videbis. D E I A N. Maximum fieri scelus

HERCULES OETAeus. ACT. II. 301

t ipsa fateor; sed dolor fieri iubet.

U T R. Moriere. DEIAN. Moriar Herculis nempe
incliti

loniux, nec ullus nocte discussa dies.
Viduam notabit, nec meos pellex toros 335

Captiva capiet. Ante ab occasu dies
Nascetur, Indos ante glacialis polus,
Scythasve tepida Phoebus inficiet rota,
Quam me relictam Thessalae adspiciant nura!
Meo iugales sanguine extinguiam faces! 340

Aut pereat, aut me perimat! elisis feris
Et coniugem addat! inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret: Alcidae toros
Moritura certe corpore amplectar meo. 345

Ire, ire ad umbras Herculis nuptam libet;
Sed non inultam. Si quid e nostro Hercule
Concepit Iole: manibus evellam meis
Ante, et per ipsas pellicem invadam faces!
Me nuptiali victimam feriat die
Infestus, Iolen dum supra exanimem ruam! 350

Felix iacet, quicumque, quos odit, premit:
N U T R. Quid ipsa flammis pascis et vastum foves
Ultro dolorem, misera? quid cassum times?
Dilexit Iolen nempe, cum staret parens,
Regisque natam peteret. In famulae locum 355

Regina cecidit: perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix status.
Illicita amantur; excidit, quidquid licet.
DEIAN. Fortuna amorem psior inflamat magis.
Amat vel ipsum, quod caret patrio lare, 360

Quod nudus auro crinis et gemma iacet;
Ipsas misericors fors an aerumnas amat.
N U T R. Hoc usitatum est Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii soror
Concessa famulo est. Adice, quot nuptas prius, 365
Quot virgines dilexit: erravit vagus.

- Arcadia nempe virgo, Palladios choras
Dum nectit, Auge, vim stupri passa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
- 370 Referam quid alias? Nempe Thespiades vacant,
Brevique in illas arsit Alcides face.
Hospes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus ad leves sedit colos,
Udum feroci stamen intorquens manu.
- 375 Nempe illa cervix spolia deposuit ferae,
Crinemque mitra pressit, et famulus stetit,
Hirtam Sabaea marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, sed levi caluit face;
Haerere amantes post vagos ignes solent.
- 380 Famulamne et hostis praeferet gnatam tibi?
DEIAN. Ut alta silvas forma vernantes habet,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
At cum solutos expulit Boreas Notos,
Et saeva totas bruma decussit comas,
- 385 Deforme solis adspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, et fulget minus,
Nec illa venus est. Quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit et partu labat;
- 390 Materque multum rapuit ex illo mihi,
Aetas citato senior eripuit gradu.
Vides, ut altum famula non perdat decus?
Cessere cultus penitus, et paedor sedet;
Tamen per ipsas fulget aerumnas decor,
- 395 Nihilque ab illa casus et fatum grave
Nisi regna traxit. Hic meum pectus timor,
Altrix, lacessit; hic rapit somnos pavor.
Praeclara totis gentibus coniux eram;
Thalamosque nostros invido voto nurus
- 400 Optabat omnis: quo nimis quisquis deos
Orabat ullos. Nuribus Argolicis fui
Mensura voti. Quem Iovi socerum parem,

Altrix, habeo? quis sub hoc mundo mihi
 Dabitur maritus? Ipse, qui Alcidae imperat,
 Facibus suis me iungat Eurystheus licet, 405
 Minus est. Toro caruisse regnantis leve est;
 Alte illa cecidit, quae viro caret Hercule.
 NUTR. Conciliat animos coniugum partus fere.
 DEIAN. Sic ipse forsā dividet partus toros.
 NUTR. Famula illa trahitur interim donum tibi. 410
 DEIAN. Hunc, quem per urbes ire praeclarum vides,
 Et viva tergo spolia gestantem-ferae;
 Qui regna miseris donat et celsis rapit,
 Vasta gravatus horridam clava manum;
 Cuius triumphos ultimi Seres canunt, 415
 Et quisquis alius orbe consep̄to iacet:
 Levis est, nec illum gloriae stimulat decor.
 Errat per orbem, non ut aequetur Iovi,
 Nec ut per urbes magnus Argolicas eat;
 Quod amet, requirit; virginum thalamos petit. 420
 Si qua est negata, rapitur; in populos furit;
 Nuptas ruinis quaerit; et vitium impotens
 Virtus vocatur. Cecidit Oechalia inclita,
 Unusque Titan vidit atque unus dies
 Stantem et cadentem. Causa bellandi est amor. 425
 Toties timebit, Herculi gnatam parens
 Quoties negabit: hostis est, quoties socer
 Fieri recusat; si gener non est, furit.
 Post haec quid istas innocens servo manus,
 Donec furentem simulet, ac saeva manu 430
 Intendat arcus, meque natumque opprimat?
 Sic coniuges expellit Alcides suas;
 Haec sunt repudia! Nec potest fieri nocens:
 Terris videri sceleribus causam suis
 Fecit novercam. Quid stupes, segnis furor? 435
 Scelus occupandum est! perge, dum fervet manus!
 NUTR. Perimes maritum? DEIAN. Pellicis certe
 meae.

- NUTR. At love creatum. DEIAN. Nempae et Alcmena satum.
- NUTR. Ferrone? DEIAN. Ferro. NUTR. Si nequis? DEIAN. Perimam dolo.
- 440 NUTR. Quis iste furor est? DEIAN. Quem meus coniux docet.
- NUTR. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?
- DEIAN. Coelestis ira quos premit, miseros facit; Humananullos. NUTR. Parce, miseranda, et time!
- DEIAN. Contempsit omnes ille, qui mortem prius
- 445 Libet ire in enses! NUTR. Maior admissio tuus, Alumna, dolor est: culpa par odium exigit.
- Cur saeva modicis statuis? Ut laesa es, dole.
- DEIAN. Leve esse credis pellicis nuptae malum? Quidquid dolorem pascit hunc, nimium puta.
- 450 NUTR. Amorne clari fugit Alcidae tibi?
- DEIAN. Non fugit, altrix; remanet, et penitus sedet
- Fixus medullis (crede); sed magnus dolor Iratus amor est. NUTR. Artibus magicis fere Coniugia nuptae precibus admixtis ligant.
- 455 Vernare iussi frigore in medio nemus, Missumque fulmen stare; concussi frētum Cessante vento; turbidum explicui mare, Et sicca tellus fontibus patuit novis; Habuere motum saxa. Discussi fores:
- 460 Umbrae stetitistis; et mea iussi prece Manes loquuntur. Sonuit infernus canis; Nox media solem vidit, et noctem dies.
- Mare, terra, coelum et Tartarus servit mihi; Nihilque leges ad meos cantus tenent:
- 465 Flectemus illum; carmina invenient iter.
- DEIAN. Quas Pontus herbas generat, aut quas Thessala
- Sub rupe Pindus, aut ubi inveniam malum,

HERCULES OETAEUS. ACT. II. 365

Cui cedat ille? Carmine in terras mago
 Descendat astris luna desertis licet,
 Et bruma messes videat, et cantu fugax 470
 Stet depreheasum fulmen, et versa vice
 Medius coactis ferveat stellis dies:
 Non flectet unum. NUTR. Vicit et Superos amor.
 DEIAN. Vincetur uni fors an et spoliū dabit,
 Amorque summus fiet Alcidae labor. 475
 Sed te per omne coelitus numen precor,
 Per hunc timorem: quidquid arcani adparo,
 Penitus recondas, et fide tacita premas!
 NUTR. Quid istud est, quod esse secretum petis?
 DEIAN. Non tela sunt, non arma, non ignis mi-
 nax. 480
 NUTR. Praestare fateor posse me tacitam fidem,
 Si scelere careat: interim scelus est fides.
 DEIAN. Circumspice, agetum, ne quis arcana aucupet;
 Partemque in omnem vultus inquirens eat.
 NUTR. En, locus ab omni tutus arbitrio vacat! 485
 DEIAN. Est in remoto regiae sedis loco
 Arcana tacitus nostra defendens specus.
 Non ille primos accipit soles locus,
 Non ille seros, cum ferens Titan diem
 Lassam rubenti mergit Oceano rotam; 490
 Illic amoris pignus Herculei latet.
 Altrix, fatebor: Nessus est auctor mali,
 Quem gravida Nephelē Thessalo genuit duci,
 Qua celsus astris inserit Pindus caput,
 Ultraque nubes Othrys eductus riget. 495
 Namque ut, subactus Herculis clava horridi,
 Ichelous, omnes facilis in species dari,
 Tandem peractis omnibus patuit feris,
 Inoque turpe subdidit cornu caput:
 Me coniugem dum victor Alcides habet, 500
 Tepetebat Argos. Forte per campos vagus
 Evenos, altum gurgitem in pontum ferens,
 SEN. TRAG. U

- Par paene summis turbidus silvis erat.
Transire Nessus vorticem solitus vadis
505 Pretium poposcit; meque iam dorso ferens,
Qua iungit hominem spina deficiens equo,
Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.
Iam totus undis Nessus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
510 Vasto rapacem vorticem scindens gradu.
Ast ille ut esse vidit Alciden procul:
„Tu praeda nobis,” inquit, „et coniux eris!“
Prohibetur undis: meque complexus ferens
Gressum citabat. Non tenent undae Herculem:
515 „Infide vector,” inquit, „inmixti licet
Ganges et Ister vallibus iunctis eant,
Vincemus ambo; consequar telo fugam!“
Praecessit arcus verba. Cum longum ferens
Arundo vulnus tenuit haerentem fugam,
520 Mortemque fixit: ille, iam quaerens diem,
Tabum fluentem vulneris dextra excipit,
Traditque nobis ungulae insertum suae,
Quam forte saeva sciderat avulsam manu
Tum verba moriens addit. „Hoc,” inquit, „magae
525 Dixere amorem posse defigi malo
Hoc docta Mycale Thessalas docuit nurus,
Unam inter omnes luna quam sequitur magas
Astris relictis. Illitas vestes dabis
Hac, inquit, ipsa tace, si pellex tuos
530 Invisa thalamos tulerit, et coniux levis
Aliam parenti dederit altisono nurum.
Hoc nulla lux adspiciat, hoc tenebrae tegant
Tantum remotae: sic potens vires suas
Sanguis tenebit.” Verba deprendit quies,
535 Mortemque lassis intulit membris sopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in vestes datum
Mentem per artus adeat, et tactu intimas

HERCULES OETAeus. ACT. II. 307

ntret medullas. NUTR. Ocius iussa exequar,
lumna; precibus tu deum invictum advoca, 540
qui certa tenera tela dimittit manu.

DEIAN. Te, te precor, quem mundus et Superi ti-
ment

Et aequor, et, qui fulmen Aetnaeum quatis,
timende matri teliger saevae puer:
ntende certa spiculum velox manu, 545

Non e sagittis levibus; e numero, precor,
gravioze profer, quod tuae nondum manus
misere in aliquem: non levi telo est opus,
Et amare possit Hercules. Rigidas manus
ntende, et arcum cornibus iunctis para! 550

tunc, nunc sagittam prome, qua quondam horridus
ovem petisti, fulmine abiecto deus
tum fronte subito tumuit, et rapidum mare
taurus puellae vector Assyriae scidit.
mmitte amorem! vincat exempla omnia! 555

mare discat coniugem! Si quas decor
oles inussit pectori Herculeo faces,
xtingue totas: perbibat flammam mei.
tu fulminantem saepe domuisti Iovem,
tu furva nigri sceptrum gestantem poli, 560

turbæ ducem maioris, et dominum Stygis:
tuque, o noverca gravior irata deus,
ape hunc triumphum, solus et vince Herculem!
UTR. Prolata vis est, quaeque Palladia colu
massavit omnem texta famularem manum. 565

tunc congeratur virus, ut vestis bibat
herculea pestem; precibus augebo malum.
a tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
elanda vis est dira: ne pateant doli.

DEIAN. O, quod superbae non habent unquam do-
mus, 570

idele semper regibus nomen, Licha,
ape hos amictus, nostra quos nevit manus,

- Dum vagus in orbem fertur, et victus mora
 Tenet feroci Lydiam gremio matrum,
 575 Nunc poscit Iolen. Sed iacur fors horridum
 Flectam merendo : merita vicerunt malos.
 Non ante vestes induat coniux, iube,
 Quam ture flammam pascat et placet deos,
 Cana rigentem populo cinctus comam.
 580 Ipsa in penates regiones gressus feram,
 Precibusque amoris horridi matrem colam.
 Vos, quas paterna extuli comites focis,
 Calydoniae, desistete lugendam vicem

CHORUS AETOLARUM MULIERUM.

*Mulieres Calydoniae Deianirae sortem desunt; ambitionem,
 avaritiam, luxum, ceteraque mortalium studia inania detestan-
 tur; privatam fortunam laudant*

- Flemus casus, Oenei, tuos,
 585 Comitum primos turba per annos;
 Flemus dubios, veneranda, toros
 Nos Acheloi tecum solitae
 Pulsare vadum, cum iam tumidas
 Vere peracto poneret undas,
 590 Gracilisque gradu serperet aequo,
 Nec praecipitem volveret amnem
 Fluvius rupto fonte Lycormas;
 Nos Palladias ire per aras,
 Et virgineos celebrare choros;
 595 Nos Cadmeis orgia ferre
 Tecum solitae condita cistis,
 Cum iam pulso sidere brumae
 Tertia soles evocat aestas,
 Et spiciferae concessa deae
 600 Attica mystas claudit Eleusin.
 Nunc quoque, casum quemcunque times,
 Fidas comites accipe fati:

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 309

Nam rara fides,
 Ubi iam melior fortuna roit.
 Tu quicumque es, qui sceptrâ tenes, 605
 Licet omne tua vulgus in aula
 Centum pariter limina pulset:
 Cum tot populis stipatus eas,
 In tot populis vix una fides.
 Tenet auratum lintea Erinnys; 610
 Et cum magnae patere fores,
 Intran Fraudes, caustique Doli,
 Ferrumque latens; cumque in populos
 Prodire parant, comes Invidia est.
 Noctem quoties summovet Eos, 615
 Regem toties credite nasei.
 Pauci reges, non regna colunt.
 Plures fulgor concitat aulae.
 Cupit hic regi proximus ipsi
 Clarus latas ire per urbes: 620
 Urit miserum gloria pectus.
 Cupit hic gazis implere famem;
 Nec tamen omnis plaga gemmiferi
 Sufficit Istri, nec tota sitim
 Lydia vincit, nec, quae Zephyro 625
 Subdita tellus stupet aurato
 Flumine clarum radiare Tagum;
 Nec, si totus serviat Hebrus,
 Ruraque dives cingat Hydaspes,
 Intraque suos currere fines 630
 Spectet toto flumine Gangem.
 Avidis, avidis natura parum est.
 Colit hic reges regumque lares,
 Non ut presso vomere semper
 Nunquam cesset curvus arator; 635
 Vel mille secent arva coloni:
 Solos optat, quas ponat, opes.
 Colit hic reges, calcet ut omnes.

- Perdatque alios, nullumque levet;
640 Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati!
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros enata dies.
Rarum est felix idemque senex.
645 Caespes Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos;
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditum!
650 Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Bruttia Coro
Pulsante fretum mitior unda est.
Pectora pauper secunda gerit.
Tenet e patula pocula fago,
655 Sed non trepida tenet illa manu.
Carpit faciles vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses;
Aurea miscet pocula sanguis.
Coniux modico nupta marito
660 Non disposito clara monili
Gestat pelagi dona rubentis;
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda
Nec Sidonio mollis aheni
665 Repetita bibit lana rubores;
Nec Maeonia distinguit acu,
Quae Phoebeis subditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.
Quaelibet herbae tinxere colos,
670 Quas indoctae nevere manus;
Sed non dubios fovet illa toros;
Sequitur dira lampade Erinnys
Quarum populi coluere diem.
Nec sibi felix pauper habetur,

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 311

Nisi felices cecidisse videt.	675
Quisquis medium defugit iter, Stabili nunquam tramite curret. Dum petit unum præbere diem, Patrioque puer constitit axe, Nec per solitum decurrit iter,	680
Sed Phoebeis ignota secat Sidera flammis errante rota, Secum pariter perdidit orbem. Medium coeli dum sulcat iter: Tenuit placitas Daedalus oras,	685
Nullique dedit nomina ponto; Sed dum volucres vincere veras Icarus audet, patriasque puer Despicit alas, Phœboque volat Proximus ipsi:	690
Dedit ignoto nomina ponto. Male pensantur magna ruinis. Felix alius magnusque sonet; Me nulla vocet turba potentem.	695
Stringat tenuis littora puppis, Nec magna meas aura phaselos Iubeat medium scindere pontum. Transit tutos Fortuna sinus, Medioque rates quaerit in alto, Quarum feriunt suppara nubes.	700
Sed quid pavido territa vultu, Qualis Baccho saucia Thyas, Fertur rapido regina gradu? Quae te rursus fortuna rotat, Miseranda, refer. Licet ipsa neges:	705
Vultus loquitur, quodcunque tegis.	

ACTUS TERTIUS.

DEIANIRA, CHORUS,

Deianiram, periculo veneni ad solem expositi flammamque concipientis facto, consilium ei ponit.

- DEIAN. Vagus per artus errat excussos tremor,
 Erectus horret crinis; impulsis adhuc
 Stat terror animis, et cor attonitum salit,
 710 Pavidumque trepidis palpitat venis iecur.
 Ut fractus Austro pontus etiamnum tumet,
 Quamvis quiescat languidis ventis dice:
 Ita mens adhuc vexatur exepaso metu.
 Semel profecto premere felices deus
 715 Cum coepit, urget; hos habent magna exitus.
 CHOR. Quis tam impotens, o misera, te casus ro-
 tat?

- DEIAN. Ut missa palla est tabe Nessaea illita,
 Thalamisque moereas intuli gressum meis:
 Nescio quid animus timuit, et fraudem struit.
 720 Libet experiri. Solibus virus ferum
 Flammisque Nessus sanguinem ostendi arguit.
 Hic ipse, fraudes esse, praemonuit dolus;
 Et forte nulla nube respersus iubar
 Laxabat ardens fervidum Titan diem.
 725 Vix ora solvi patitur etiamnum timor:
 Medios in ignes solis et clarum facem,
 Quo tincta fuerat palla vestisque illita,
 Abiectus horret sanguis, et Phoebi coma
 Tepefactus ardet. Vix quo monstrum eloqui.
 730 Nives ut Euris solvit, aut tepidus Notus,
 Quas vere primo lubricus perdit Mimas;

HERCULES OETAÆUS. ACT. III. 313

Itque involutos frangit Ionio salo
 Opposita fluctus Leucas, et lassus tumor
 n littore ipso spumat; aut coelestibus
 Adspersa tepidis tura laxantur focis: 735
 Sic languet omne vellus, et perdit comam;
 Quin ipsa tellus spumeos motus agit,
 Et quidquid illa tabe contactum est, labat.
 Dumque ista miror: causa mirandi perit,
 Timensque tacita sequitur, et quassat caput. 740
 Gnatum paventem cerno et ardenti pede
 Gressus ferentem. Prome, quid portas novi!

HYLLUS, DEIANIRA, NUTRIX.

Intellecto ex Hyllō funesti numeris malo, Deianira sibi mortem consciscit.

HYL. I, profuge! quaere, si quid ulterius patet
 Terris, freto, sideribus, Oceano, Inferis!
 Ultra labores, mater, Alcidae fuge! 745
 DEIAN. Nescio quod animus grande praesagit malum.
 HYL. Regna, triumphā, templa Iunonis pete:
 Haec tibi patent; delubra praeclusa omnia.
 DEIAN. Effare, qui me casus insontem premat.
 HYL. Decus illud orbis atque praesidium unicum, 750
 Quem fata terris in locum dedērant Iovis,
 O mater, abiit. Membra et Herculeos toros
 Urit lues nescio qua. Qui domuit feras,
 Ille, ille victor vincitur, moeret, dolet.
 Quid quaeris ultra? DEIAN. Miserias properant
 suas 755
 Audire miseri. Fare: quo posita in statu
 Iam nostra domus est? O lares, miseri lares,
 Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!
 HYL. Non sola moeres Herculem; toto iacet
 Mundo gemendus. Fata ne, mater, tua 760
 Privata credas: iam genus totum obstrepit;

Hunc eiulatum, quem gemis, cuncti gemunt;
Commune terris omnibus pateris malum.

Luctum occupasti: prima, non sola, Herculem,
765 Miseranda, moeres. DEIAN. Quam prope a leto
tamen,

Ede, ede, quaeso, iaceat Alcides meus.

HYL. Mors refugit illum, victa quae in regno sua

Semel est; nec audeat fata tam vastum nefas

Admittere. Ipsas forsitan trepida colus

770 Clotho manu proiecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Proh diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides erit?

DEIAN. Ad fata et umbras atque peiorem polum

Praecedere illum dicis, an possum prior

775 Mortem occupare? Fare, si nondum occidit!

HYL. Kuboica tellus vertice immenso tumens

Pulsatur omni latere; Phrixum mare

Scindit Caphareus; servit hoc Austro latus;

At qua nivosi patitur Aquilonis minas,

780 Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.

Hic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,

Annosa fulgent templa Cenaei Iovis.

785 Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus:

Spolium leonis sordidum tabo exuit,

Posuitque clavae pondus, et pharetra graves

Laxavit humeros. Veste tum fulgens tua,

790 Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. „Accipe has,“ inquit, „focis,
Non false, messes; genitor; et largo sacer

Splendescat ignis ture, quod Phoebum colens

Dives Sabaeis colligit truncis Arabs! —

795 Pacata tellus,“ inquit, „et coelum, et freta:
Feri subactis omnibus victor redi:

HERCULES OETAEUS. ACT. III. 315

Depone fulmen.“ Gemitus in medias preces,
 Stupente et ipso, cecidit; hinc coelum horrido
 Clamore complet. Qualis impressa fugax
 Taurus bipenni vulnus et telum ferens 800
 Delubra vasto trepida mugitu replet;
 Aut quale mundo fulmen emissum tonat:
 Sic ille gemitus sidera et pontum ferit,
 Et vasta Chalcis sonuit, et voces Cyclas
 Excepit omnis; hinc petrae Capharides, 805
 Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
 Flentem videmus. Vulgus antiquam putat
 Rabiem redisse: tum fugam famuli petunt.
 At ille vultus ignea torquens face,
 Unum inter omnes quaerit et sequitur Lichan. 810
 Complexus aras ille tremebunda manu,
 Mortem metu consumsit, et parvum sui
 Poenae reliquit. Dumque tremebundum manu
 Tenuit cadaver: „Hac manu, hac,“ inquit, „ferar,
 O fata, victus? Herculem perimit Lichas? 815
 Ecce alia clades: Hercules perimit Lichan.
 Facta inquinentur: fiat hic summus labor.“
 In astra missus fertur, et nubes vago
 Spargit cruore. Talis in coelum exilit
 Arundo Getica visa dimitti manu, 820
 Aut quam Cydon excussit; inferius tamen
 Et tela fugient. Truncus in pontum cadit,
 In saxa cervix; funus ambobus iacet.
 „Resistite,“ inquit: „non furor mentem abstulit;
 Furor gravius istud atque ira malum est. 825
 In me iuvat saevire.“ Vix pestem indicat,
 Et saevit: artus ipse dilacerat suos,
 Et membra vasta carpit avellens manu:
 Exuere amictus quaerit. Hoc solum Herculem
 Non posse vidi; trahere conatus tamen 830
 Et membra traxit: corporis palla horridi
 Pars est, et ipsam vestis immiscet cutem.

HERCULES OETAÆUS. ACT III. 317

Eligere nescis, anime, cui telo incubes?
 Utinam esset, utinam fixus in thalamis meis
 Hercules ensis! huic decet ferro immori. — 870
 Una perire dextera nobis sat est?

Coite gentes! saxa et incensas faces
 laculetur orbis; nulla nunc cesset manus.
 Corripite tela: vindicem vestrum abstuli.
 Impune saevi sceptrâ iam reges gerent; 875

Impune iam nascetur indomitum malum;
 Redduntur arae cernere aduetae hostiam
 Similem colenti. Sceleribus feci viam;
 Ego vos tyrannis, regibus, monstribus, feris,
 Saevisque raptò vindice opposui deis. 880

Cessas, Tonantis socia? non spargis facem,
 Imitata fratrem, et mittis ereptam Iovi,
 Meque ipsa perdis? Laus tibi erepta inclita est,
 Ingens triumphus: aemuli, Iuno, tui
 Mortem occupavi. NUTR. Quid domum impulsam
 trahis? 885

Erroris est hoc omne, quodcumque est, nefas.
 Haud est nocens, quicumque non sponte est nocens.
 DEIAN. Quicumque factò ignoscit et parcit sibi,
 Errare meruit: morte damnari placet.

NUTR. Nocens videri, qui mori quaerit, cupit. 890
 DEIAN. Mors innocentes sola deceptos facit.

NUTR. Titana fugies? DEIAN. Ipse me Titan fugit.

NUTR. Vitam relinques? DEIAN. Miseram, ut Al-
 den sequar.

NUTR. Superest, et auras ille coelestes trahit.

DEIAN. Vinci Hercules cum potuit, hinc coepit
 mori. 895

NUTR. Gnatum relinques, fataque abrumpes tua?

DEIAN. Quamcumque natus sepelit, haec vixit diu?

NUTR. Virum sequeris. DEIAN. Praegredi castae
 solent.

NUTR. Si te ipsa damnas: scelere te, misera, arguis.

- 900 DEIAN. Nemo nocens sibi ipse poenas abrogat.
 NUTR. Multis remissa est vita, quorum error nocens
 Non dextra, fuerat. Fata quis damnat sua?
 DEIAN. Quinque fata iniqua sortitus, fugit.
 NUTR. Hic ipse Megaren nempe confixam suis
- 905 Stravit sagittis atque natorum indolem,
 Lernaean figens tela furibunda manu.
 Ter parricida factus ignovit tamen
 Sibi: nam furoris fonte Cinyphio scelus
 Sub axe Libyco tersit, et dextram abluit.
- 910 Quo, misera, pergis? quid tuas damnas manus!
 DEIAN. Damnata meas devictus Alcides manus:
 Placet scelus punire. NUTR. Si novi Herculem:
 Aderit cruenti forsitan victor mali,
 Dolorque fractus cedit Alcidae tuo.
- 915 DEIAN. Exedit artus virus, ut fama est, hydrae.
 Immensa pestis coniugis membra abstulit.
 NUTR. Serpentis illi virus enectae autumas
 Haud posse vinci, qui malum et vivum tulit?
 Elisit hydram, dente cum infixio stetit
- 920 Media palude, victor, effuso obrutus
 Artus veneno. Sanguis hunc Nessi opprimet,
 Qui vicit ipsas horridas Nessi manus?
 DEIAN. Frustra tenetur ille, qui statuit mori.
 Proinde lucem fugere decretum est mihi.
- 925 Vixit satis, quicumque cum Alcide occidit.
 NUTR. Per has aniles ecce! te supplex comas,
 Atque ubera ista paene materna obsecro:
 Depone tumidas pectoris laesi minas,
 Mortisque dirae expelle decretum horridum!
- 930 DEIAN. Quicumque misero forte dissuadet mori,
 Crudelis ille est. Interim poena est mori,
 Sed saepe donum: pluribus venia obfuit.
 NUTR. Defende saltem dexteram, infelix, tuam;
 Fraudisque facinus esse, non nuptae, sciant.
- 935 DEIAN. Defendar illic: Inferi absolvant ream;

HERCULES OETAÆUS. ACT. III. 319

A me ipsa damnor. Purget has Pluton manus.
 Stabo ante ripas, immemor Lethe, tuas,
 Et umbra tristis coniugem excipiam meum
 Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
 Para laborem! Scelera quae quisque ausus est, 940
 Hic vicit error; Iuno non ausa Herculem est
 Eripere terris. Horridam poenam para!
 Sisyphia cervix cesset, et nostros lapis
 Impellat humeros. Me vagus fugiat latex,
 Meamque fallax unda deludat sitim. 945
 Merui manus praebere turbinibus tuis,
 Quaecunque regem Thessalum torques, rota!
 Effodiat avidus hinc et hinc vultur fibras.
 Vacet una Danaïs: has ego explebo vices:
 Laxate manes! Recipe me comitem tibi, 950
 Phasiaca coniux! peior haec, peior tuo
 Utroque dextra est scelere, seu mater nocens,
 Seu dira soror es. Adde me comitem tuis,
 Threicia coniux, sceleribus! Gnatam tuam,
 Althaea mater, recipe! nunc veram tuam 955
 Agnosce prolem! Quid tamen tantum manus
 Vestrae abstulerunt? Claudite Elysium mihi,
 Quaecunque fidae coniuges nemoris sacri
 Lucos tenetis! Si qua respersit manus
 Viri cruore, nec memor castae facis 960
 Stricto cruenta Belias ferro stetit:
 In me suas agnoscat et laudet manus.
 In hanc abire coniugum turbam libet;
 Sed et illa fugiet turba tam diras manus.
 Invicte coniux, innocens animus mihi, 965
 Scelestas manus est. Proh nimis mens credula!
 Proh Nesse fallax, atque semiferi doli!
 Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
 Recede, Titan, tuque, quae blanda tenes
 In luce miseros, vita: cariturae Hercule 970
 Lux vilis ista est. Exigam poenas tibi,

- Reddamque vitam! Fata an extendo mea,
 Mortemque, coniux, ad tua servo manus!
 Virtusne superest aliqua, et armatae manus
- 975 Intendere arcum tela missurum valent;
 An arma cessant, teque languenti manu
 Non audit arcus? Si potest letum dare:
 Animosam, coniux, dexteram expecto tuam:
 Mors differatur. Frange, ut insontem Lichan;
- 980 Alias in urbes sparge, et ignotum tibi
 Emitte in orbem! perde, ut Arcadiae nefas,
 Et quidquid aliud restitit! Ab illis tamen,
 Coniux, redisti. HYL. Parce iam, mater, precor.
 Ignosce fati! Error a culpa vacat.
- 985 DEIAN. Si vera pietas, Hylle, quaerenda est tibi:
 Iam perime matrem! Pavida quid renuit manus?
 Quid ora flectis? Hoc erit pietas scelus:
 Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi;
 Haec, haec peremit dextra, cui debes patri
- 990 Avum Tonantem. Maius eripui decus,
 Quam luce tribui. Si tibi ignotum est nefas:
 A matre disce. Seu tibi iugulo placet
 Mersisse ferrum, sive maternum libet
 Invadere utrum: mater intrepidum tibi
- 995 Praebeat animum. Non erit totum scelus
 A te peractum: dextera sterner tua,
 Sed mente nostra. Gnatus Alcidae times?
 Ita nulla peragas iussa, nec frangens mala
 Erres per orbem; si qua nascetur fera:
- 1000 Referas parentem. Dexteram intrepidam para!
 Patet ecce! plenum pectus aerumnis: feri.
 Scelus remitto. Dexteræ parcent tuæ
 Eumenides ipsae. Verberum crepuit sonus:
 Quænam ista, torquens angue vipereo comam,
- 1005 Temporibus atras squalidis pinnas quatit?
 Quid dira me flagrante persequeris face
 Megaera? Poenas poscis Alcidae? Dabo.

HERCULES OCTAVUS. ACT. III. 321

umne Inferorum; diva, sedere arbitri?
 ed, ecce, diras carceris video fores!
 quis iste saxum immane detritis gerit 1010
 am senior humeris? Ecce, iam vectus lapis
 tuaerit relabi! Membra quis praebebat rotas?
 hic, ecce, pallens dira Tisiphonae stetit,
 causam poposcit! Parce verberibus, precor,
 Tegaera, parce! sustine Stygias faces: 1015
 scelus est amoris. Sed quid hoc? Tellus labat,
 Et aula tectis crepuit excussis! Minax
 Inde iste coetus? Totus in vultus meos
 Decurrit orbis, hinc et hinc populi fremunt,
 Totusque poscit vindicem mundus suum. 1020
 am parcite, urbes! — Quo fugam praeceps agam?
 fors sola portus dabitur aerumnis meis.
 Testor nitentis flammeam Phoebi rotam,
 superosque testor: Herculem in terris adhuc
 moritura linquo. HYL. Fugit attonita. Hei mi-
 hi! 1025
 Peracta iam pars matris est: statuit mori.
 Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
 O misera pietas! si mori matrem vetas:
 Patri es scelestus; si mori pateris: tamen
 in matre peccas. Surgit hinc illinc nefas. 1030
 inhienda tamen est, verum et eripiam scelus.

CHORUS.

*Sumta ab Herculis robore labefacta occasione, Chorus
 omnia interitus obnoxia, nihil natum aeternum canit; quam sen-
 tentiam ab auctore Orpheo commendat, eiusque artem obiter ce-
 lebrat.*

Verum est, quod cecinit sacer
 Thressae sub Rhodopes iugis,
 Aptans Pieriam chelyn,
 Orpheus, Calliopae genus: 1035

SEN. TRAG.

X

- Aeternum fieri nihil.
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor;
Oblitusque sequi fugax
1040 Amisit liquor impetum;
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultinni.
Advexit volucrem nemus,
1045 Et silva residens venit;
Aut si quae aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos,
1050 Centauros obiter ferens,
Et iuxta Rhodopen stetit
Laxatam nive candidus.
Et quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas;
1055 Ad cantus veniunt suis
Ipsae cum latebris ferae;
Iuxtaque pavidum pecus
Sedit Marmaricus leo;
Nec damae trepidant lupos,
1060 Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Taenarias fores
Manes cum tacitos adit:
Moerentem feriens chelyn,
1065 Cantu Tartara flebili
Et tristes Erebi deos
Vicit, nec timuit Stygis
Iuratos Superis lacus.
Haesit non stabilis rota
1070 Victo languida turbine;
Increvit Tityi iecur,

HERCULES OETAEUS. ACT. III. 323

um cantus volucres tenet; udito quoque navita nferni ratis aequoris ullo remigio venit.	1075
um primum Phrygius senex Indis stantibus immemor Excussit rabidam sitim, iec pomis adhibet manus; sed cum linqueret Inferos	1080
Orpheus carmina fundens: Et vinci lapis improbus, Et vatem potuit sequi. Consumtas iterum deae supplent Eurydices colos;	1085
Sed dum respicit immemor, Nec credens sibi redditam Orpheus Eurydicen sequi, Cantus praemia perdidit; Quae nata est iterum, perit.	1090
Cum solamina cantibus Quaerens, flebilibus modis Haec Orpheus cecinit Getis: Leges in Superos datas, Et qui tempora digerens	1095
Quatuor praecipitis deus Anni disposuit vices. Nulli non avidi colus Parcas stantina nectere. Quod natum est, poterit mori.	1100
Vati credere Thracio Devictus iubet Hercules. Iam iam legibus obrutis Mundo cum veniet dies:	1105
Australis polus obruet, Quidquid per Libyam iacet, Et sparsus Garamas tenet;	

- Arctous polus obruet,
 Quidquid subiacet axibus,
 1110 Et siccus Boreas ferit.
 Amisso trepidus polo
 Titan excutiet diem;
 Coeli regia concidens
 Ortus atque obitus trahet;
 1115 Atque omnes pariter deos
 Perdet mors aliqua et chaos;
 Et Mors fata novissima
 In se constituet sibi.
 Quis mundum capiet locus?
 1120 Discedet via Tartari,
 Fractis ut pateat polis?
 An quod dividit aethera
 A terris spatium, sat est
 Et mundi nimium malis?
 1125 Quis tantum capiet nefas,
 Fati? quis superis locus
 Pontum, sidera, Tartara,
 Regna unus capiet tria?
 Sed quis non modicus fragor?
 1130 Aures attonitas movet?
 Est, est Herculeus sonus!

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, CHORUS.

Exulans Hercules conqueritur, indigna ferens, seindignam morte perire, femineis scilicet dolis.

HERC. Converte, Titan clare, anhelantes equos!
 Emitte noctem: pereat hic mundo dies.

HERCULES OETAÆUS. ACT. IV. 325

quo morior; atra nube inhorrescat polus
obsta novercae! Nunc, pater, coecum chaos 1135
reddi decebat; hinc et hinc compagibus
luptis uterque debuit frangi polus.

Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
Iunc partem in omnem, Iupiter, specta poli,
Ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga, 1140
Et fiat Othrys pondus Encelado leve!

Laxabit atri carceris iamiam fores
Pluton superbus; vincula excutiet patri,
Coelumque reddet. Ille, qui pro fulmine
Ivisque facibus natus in terris eram, 1145

Ad Styga revertor. Surget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in Superos onus.
Regnum omne, genitor, aetheris dubium tibi
Mors nostra faciet. Antequam spoliū tui
Coelum omne fiat, conde me tota, pater, 1150
Mundi ruina! frange, quem perdis, polum!

CHOR. Non vana times, gnate Tonantis:
Iam Thessalicam Pelion Ossam
Premet, et Pindo congestus Athos
Nemus aethereis inseret astris. 1155

Vincet scopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimē;
Feret Aetnaeos inde caminos
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus. 1160
Iam te coeli signa sequentur.

HERC. Ego, qui relictā morte, contemta Styge,
Per media Lethes stagna cum spolio redi,
Cum paene trepidis excidit Titan equis;
Ego, quem deorum regna senserunt tria, 1165
Morior; nec ullus per meum stridet latus
Transmissus ensis; haud meae telum necis
Saxum est, nec instar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys; non truci rictu gigas

- 1170 Pindo cadaver obruit toto meum :
Sine hoste vincor ; quodque me torquet magis
O misera virtus ! summus Alcidae dies
Nullum malum prosternit ; impendo , hei mihi,
In nulla vitam facta ! Proh mundi arbiter ,
- 1175 Superique , quondam dexteræ testes meae ,
Proh cuncta tellus , Herculis vestri placet
Mortem perire ? Dirus o nobis pudor !
O turpe fatum ! femina Herculeae necis
Auctor feretur ; auctor Alcides quibus ?
- 1180 Invicta si me cadere feminea manu
Voluere fata , perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit : cadere potuissem , hei mihi
Iunonis odio : feminae caderem minis ,
Sed coelum habentis . Si nimis , Superi , fuit :
- 1185 Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon . Feminae cuius manu
Iunonis hostis vincor ? Hinc gravior tui ,
Noverca , pudor est ! Quid diem hunc laetum
cas ?
- Quid tale tellus genuit iratae tibi ?
- 1190 Mortalis odia femina excessit tua .
Adhuc ferebas esse te Alcidae imparem ;
Victa es duobus : pudeat irarum deos .
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeaea rictus pestis , aut centum anguibus
- 1195 Vallatus hydram tabe pavissem mea !
Utinam fuisset praeda Centauris datus ,
Aut inter umbras , victus , aeterno miser
Saxo sederem , spolia cum traxi ultima
Fato stupente ! Nunc ab inferna Styge
- 1200 Lucem recepi , lucis evici moras ;
Ubique me mors fugit , ut telo inclito
Mortis carerem . Proh feri victi et ferae !
Non me triformis sole conspecto canis
Ad Styga reduxit ; non sub Hesperio polo

HERCULES OETAEUS ACT. IV. 327

Ibera vicit turba pastoris feri; 1205
 Non gemina serpens; perdidit mortem, hei mihi,
 Toties honestam; titulus extremus quis est?
 CHOR. Viden', ut laudis conscia virtus
 Non Lethaeos horreat amnes?
 Pudet auctoris, non morte dolet. 1210
 Cupis extremum finire diem
 Vasta tumidi mole gigantis,
 Et montiferum Titana pati,
 Rabidaeque necem debere ferae;
 Sed tua causa est miseranda magis, 1215
 Quod nulla fera est, nullusque gigas:
 Iam quis dignus necis Herculeae
 Superest auctor, nisi dextra tua?
 HERC Heu! qualis intus scorpios, quis fervida
 Plaga revulsus cancer infixus meas 1220
 Urit medullas? Sanguinis quondam capax
 Tumidi iecur pulmonis arentes fibras
 Distendit; ardet felle siccato iecur,
 Totumque lentus sanguinem avexit vapor.
 Primam cutem consumsit; hinc aditum nefas 1225
 In membra fecit, abstulit costis latus,
 Exedit artus penitus, et totas malum
 Hausit medullas: ossibus vacuis sedet.
 Nec ossa durant ipsa, sed compagibus
 Discussa ruptis mole conlapsa fluunt. 1230
 Defecit ingens corpus, et pesti satis
 Herculea non sunt membra. Proh, quantum est
 malum,
 Quod esse vastum fateor! o dirum nefas!
 En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
 Quid iam supersit! Herculem agnoscis, pater? 1235
 Hisne ego lacertis spolia Nemeaei mali
 Elisa pressi? tensus hac arcus manu
 Astris ab ipsis detulit Stympthalidas?
 His ego citatam gressibus vici feram,

- 1240 Radiante clarum fronte gestantem caput?
 His fracta Calpe manibus emisit fretum?
 His tot ferae, tot scelera, tot reges iacent?
 His mundus humeris sedit? haec moles mea?
 Haecne illa cervix? has ego opposui moras
 1245 Coelo ruenti? quis mea custos manu
 Trahetur ultra Stygius? ubi vires prius
 In me sepultae! Quid patrem adpello Iovem?
 Quid per Tonantem vindico coelum miser!
 Iam iam meus credetur Amphitryon pater.
 1250 Quaecunque pestis viscere in nostro lates,
 Procede: quid me vulnere occulto petis?
 Quis te sub axe frigido pontus Scythes,
 Quae pigra Tethys genuit, aut Maurum preme-
 lbera Calpe littus? O dirum malum,
 1255 Utrumne serpens squalidum crista caput
 Vibraas, an aliquod es mihi ignotum malum?
 Numquid crœore es genita Lernaëae ferae,
 An te reliquit Stygius in terris canis?
 Omne es malum nullumque. Quis vultus tibi est?
 1260 Concede saltem scire, quo peream malo.
 Quaecunque pestis, sive quaecunque es fera:
 Palam timeres. Quis tibi in medias locum
 Fecit medullas? Ecce, derepta cute
 Viscera manus detexit; ulterior tamen
 1265 Inventa latebra est. O malum simile Herculi!
 Unde iste fletus? unde in has lacrimae genas?
 Invictus olim vultus et nunquam malis
 Lacrimas suis praebere consuetus (pudet!)
 Iam flere didicit. Quis dies fletum Herculis,
 1270 Quae terra vidit? Siccus aerumnas tui.
 Tibi illa virtus, quae tot elisit mala,
 Tibi cessit mihi! primo et ante omnes mihi
 Fletum abstulisti! durior saxo horrido
 Et chalybe vultus et vaga Symplegade
 1275 Rictus meos infregit, et lacrimam expulsi!

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 329

Flentem, gementem, summe proci rector poli,
 Me terra vidit; quodque me torquet magis,
 Noverca vidit. Urit ecce! iterum fibras;
 Incaluit ardor. Unde nunc fulmen mihi?
 c h o n. Quid non possit superare dolor? 1280
 Quondam Getico durior Haemo,
 Nec Parrhasio lentior axe,
 Saevae cessit membra dolori;
 Fessumque moeans per colla caput
 Latus alterno pondere flectit; 1285
 Fletum virtus saepe resorbet.
 Sic Arctoeas laxare wives
 Quamvis tepido sidere Titan
 Non tamen audent, vincitque facies
 Solis adusti glaciale iubar. 1290

HERCULES, ALUMENA.

Lamentantem Herculem solatur Alcmena.

HERC. Convertite vultus ad meas clades, pater:
 Nunquam ad tuas confugit Alcides manus;
 Non, cum per artus hydra foecundum meos
 Caput explicaret. Inter infernos lacus
 Possessus atra nocte cum Fato steti, 1295
 Nec invocavi. Tot feras vici horridas,
 Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
 In astra torsi: semper haec nobis manus
 Votum spopondit. Nulla me propter sacro
 Micuere coelo fulmina; hic aliquid dies 1300
 Optare iussit. Primus audierit preces,
 Idemque summus. Unicum fulmen peto.
 Giganta crede: non minus coelum mihi
 Adserere potui; dum patrem verum puto,
 Coelo peperci. Sive crudelis, pater, 1305
 Sive es misericors: comoda gnato manum!
 Propere ante mortem, et occupa haec laudem tibi!

- Vel, si piget, manusque detrectat nefas:
Emitte Siculo vertice arduentes, pater,
- 1310 Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Ossa, qui me monte proiecto opprimant
Abrumpat Erebi claustra, me stricto petat
Bellona ferro. Mitte Gradivum trucem!
Armetur in me dirus: est frater quidem.
- 1315 Sed ex noverca. Tu quoque Alcidae soror
Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum
Iaculare, Pallas! Supplices tendo manus
Ad te, noverca: sparge tu saltem, precor,
Telum! perire feminae possum manu.
- 1320 Iam fracta, iam satiata, quid parcis minas?
Quid quaeris ultra? Supplicem Alciden vides
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem; nunc mihi irata quidem
Opus est noverca. Nunc tuus cessat dolor!
- 1325 Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori!
O terra et urbes, non facem quisquam Herculi.
Non arma tradet? tela subtrahitis mihi?
Ita nulla saevas terra concipiat feras
Post me sepultum, nec meas unquam manus
- 1330 Imploret orbis; si qua nascentur mala,
Nascatur alius: undeque infelix caput
Mactate saxis; vincite aerumnas meas!
Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis ferisque suppositus fores,
- 1335 Nisi me tulisses. Vindicem vestrum malis
Eripite, populi! Tempus hoc vobis datur
Pensare merita! mors erit pretium omnium.
A. T. C. M. Quas misera terras mater Alcidae petam!
Ubi natus, ubi nam est? Certa si visus notat,
- 1340 Reclinis ecce! corde anhelanti aestuat;
Gemit: peractum est. Membra complexi ultimum,
O gnate, liceat spiritus fugiens meo

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 331

Legatur ore! brachia amplexu cape!
 Ubi membra sunt! ubi illa, quae mundum tulit,
 Stelligera cervix? quis tibi exiguum tui 1345
 Partem reliquit? HERC. Herculem spectas quidem,
 Mater; sed umbram et vile nescio quid mei
 Agnosce! Mater, ora quid flectis retro
 Vultumque mergis? Herculem dici tuum
 Partum erubescis? ALCM. Quis feram mundus
 novam, 1350

Quae terra genuit, quodve tam dirum nefas
 De te triumphat? Herculis victor quis est?
 HERC. Nuptae iacentem cernis Alciden dolis.
 ALCM. Quis tantus est, qui vincat Alciden, dolus?
 HERC. Quicumque, mater, feminae iratae sat est. 1355
 ALCM. Et unde in artus pestis aut ossa incidit?
 HERC. Aditum venenis palla femineis dedit.
 ALCM. Ubinam ista palla est? membra nudata in-
 tuor.

HERC. Consumta mecum est. ALCM. Tantane in-
 venta est lues?
 HERC. O mater, hydram et mille cum Lernae fe-
 ras 1360

Errare mediis crede viscéribus meis.
 Quae tanta nubes flamma Sicaniæ bibit,
 Quae Lemnos ardens, quae plaga igniferi poli,
 Vetans flagranti currere in zona diem?
 In ipsa me iactate, proh comites, freta, 1365
 Mediosque in omnes! — Qui sat est Ister mihi?
 Non ipse terris maior Oceanus meos
 Franget vapores; omnis in nostris malis
 Deficiet humor, omnis arescet latex.
 Quid, rector Erebi, me remittebas Iovi? 1370
 Decuit tenere. Redde me tenebris tuis!
 Talem subactis Herculem ostende Inferis:
 Nil inde ducam; quid times iterum Herculem?
 Invade, Mors, non trepida: iam possum mori.

1375 ALCM. Compesce lacrimas saltem, et aerumae
doma,

Malisque tantis Herculem indonitum refer,
Mortemque vince, quod soles; vince Inferos!
HERC. Si me catenis horridus vinctum suis
Praeberet avidae Caucasus volucri dapem:

1380 Scythia gemente flebilis gemitus mihi
Non extitisset. Si vagae Symplegades
Utraque premerent rupe: redeuntis minas
Ferrem ruinae. Pindus incumbat mihi
Atque Haemus et qui Thracios fluctus Athos

1385 Frangit, Iovisque fulmen excutiens Mimas!
Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus toros
Phoebus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. Mille decurrant ferae,

1390 Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Aetheria me Stymphalis, hinc taurus minax
Cervice tota pulset; et quidquid fuit
Solum quoque ingens, surgat hinc illinc simul!
Artusque nostros dirus immittat Sinis;

1395 Sparsus silebo. Non ferae excutient mihi,
Non arma gemitus; nil, quod impelli potest.
ALCM. Non virus artos, gnate, femineum coquit;
Sed dura series operis et longus tibi
Pavit cruentos forsitan morbus labor.

1400 HERC. Ubi Morbus, ubinam Pestis, aut si aliquid
mali

Adhuc in orbe est? Veniat! — Hoc aliquis mihi
Intendat arcus! — Nuda sufficiet manus.

Procedat, agodem, hoci ALCM. Hei mihi, sen-
tum quoque

Excussit illi nimbus impulsam dolor.

1405 Removete, quaevis, tela, et infestas, precor,
Rapite hinc sagittas: igne sulfisae genae
Scelus minantur. Quas petum latebras arcum?

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 333

Dolor iste furor est: Herculem solus domat. —
 Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
 Obire forti meruit Alcmena manu. 1410
 Vel scelere pereat, antequam letum mihi
 Ignavus aliquis maudet, ac turpis manus.
 De me triumphet. Ecce, lassatus malis
 Sopore fessas adligat venas dolor,
 Gravique anhelum pectus impulsu quatit 1415
 Favete, Superi! si mihi gnatum inclitum.
 Miseræ negatis: vindicem saltem, precor.
 Servate terras! abeat excussus dolor,
 Corporaque vires reparet Herculeum suas!

*HYLLUS, ALCMENA, HERCULES,
 PHILOCTETES, muta persona.*

*Reversus Hyllus nuntiat Herouli, Deianiram, postquam se
 Nesci dolo deceptam comperit, sibi mortem conscivisse.*

HYL. Proh lux acerba, proh capax scelerum dies! 1420
 Nurus Tonantis occidit, gnatus iacet;
 Nepos supersum. Scelera materno hic perit;
 Fraude illa capta est. Quis per annorum vices,
 Totoque in aevo poteris aerumnas senex
 Referre tantas? Unus eripuit dies 1425
 Parentem utrumque! Cetera ut sileam mala,
 Parcæque fati: Herculem amitto patrem.
 ALCM. Compesce voces, inclitum Aëidae genus,
 Miseræque fato similia Alomenae nepos:
 Longus dolorem forsitan vincet sopor. 1430
 Sed ecce! lassam deserit mentem quies,
 Redditque morbo corpus, et luctus mihi.
 HERC. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin iugo,
 An inter astra positus evasi genus
 Mortale tandem? Quis mihi coelum parat? 1435
 Te, te, pater, iam video! placatam quoque
 Specto novercam. Qui sonus nostras ferit.

- Coelestis aures? Iuno me generum vocat.
 Video nitentem regiam clari aetheris,
 1440 Phoeique tritam flammea zonam rota! —
 Cubile video noctis hinc; tenebrae vocant.
 Quid hoc? quis axem cludit et ab ipsis, pater,
 Deducit astris? Ora Phoebus modo
 Afflabat axis: tam prope a coelo fui;
 1445 Trachina video. Quis mihi terras dedit?
 Oete modo infra steterat, ac totus fuit
 Suppositus orbis: tam bene excideras, dolor.
 Cogis fateri ... Parce, et hanc vocem occupa!
 Haec, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
 1450 Utinam liceret stipite ingesto impiam
 Effringere animam, quale Amazonium malum
 Circa nivalis Caucasi domui latus!
 O cara Megare, tunc, cum furerem, mihi
 Coniux fuisti? Stipitem atque arcus date!
 1455 Dextra inquinetur: laudibus maculam imprimam:
 Summus legatur femina Herculeus labor.
 HYL. Compesce diras, genitor, irarum minas:
 Habet; peractum est; quas petis poenas, dedit:
 Sua peremta dextera mater iacet.
 1460 HERC. Recte dolori est: manibus irati Herculis
 Occidere meruit; perdidit comitem Lichas.
 Saevire in ipsum corpus exanime impetus
 Atque ira cogit. Cur minis nostris caret?
 Ipsum cadaver pabulum accipiant ferae!
 1465 HYL. Plus misera laeso doloit; hinc aliquid quo-
 que
 Detrahære velles. Occidit dextra sua,
 Tuo dolore. Plura, quam poscis, tulit.
 Sed non cruentae sceleribus nuptae iaces,
 Nec fraude matris; Nessus hos struxit dolos,
 1470 Ictus sagittis qui tuis vitam expulit.
 Cruore tincta est palla semiferi, pater,
 Nessusque nunc has exigit poenas sibi.

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 335

ERC. Habet; peractum est; fata se nostra explicant.
 ux ista summa est: quercus hanc sortem mihi
 atidica quondam dederat, et Parnassio 1475
 irrhaea quatiens templa mugitu nemus:
 Dextra peremti, victor Alcide, viri
 Olim iacebis; hic tibi emenso freta
 Terrasque et umbras finis extremus datur.
 Nil querimur ultra: decuit hunc finem dari, 1480
 Ne quis superstes Herculis victor foret.
 Hunc mors legatur clara, memoranda, inclita,
 Ne digna prorsus: nobilem hunc faciam diem.
 Caedatur omnis silva, et Oetaeum nemus
 Concipiat ignes; Herculem accipiat rogos, 1485
 Sed ante mortem. Tu genus Poeantium,
 Hoc triste nobis, iuvenis, officium adpara!
 Herculeam totum flamma succendat diem.
 Ad te preces nunc, Hylle, supremas fero.
 Est clara captas inter, in vultu genus 1490
 Regnumque referens, Euryto virgo edita,
 Ole; tuis hanc facibus et thalamis para.
 Victor cruentus abstuli patriam, lares,
 Nililque miserae praeter Alciden dedi;
 Et iste rapitur. Penset aerumnas suas 1495
 Iovis nepotem foveat et gnatum Herculis.
 Tibi illa pariat, quidquid ex nobis habet.
 Tuque ipsa planctus pone funereos, precor,
 O cara genitrix; vivit Alcides tibi:
 Virtute nostra pellicem feci tuam 1500
 Credi novercam. Sive nascente Hercule
 Nox illa certa est, sive mortalis meus
 Pater est; licet sit falsa progenies mihi:
 Materna culpa cesset et crimen Iovis:
 Merui parentem: contuli coelo decus. 1505
 Natura me concepit in laudes Iovis.
 Quin ipse, quanquam Iupiter, credi meus
 Pater esse gaudet. Parce iam lacrimis, parens:

- Superba matras inter Argolicas aris.
 1510 Quid tale Iuno genuit? Aetherium gerens
 Sceptrum, et Tonanti nupta, mortali tamen
 Coelum tenens invidit; Alciden suum
 Dici, esse voluit. Perage nunc, Titan, vices
 Solus relictus; ille, qui vestem comes
 1515 Ubique fuerat, Tartara et Manes pete.
 Hanc tamen ad imos perferam laudem insolitam,
 Quod nulla pestis fudit Alciden palam,
 Omnesque pestes vicit Alcides palam.

HERCULES.

Solem orat, ut toti mundo Herculem mortuum nuntiet. Herculis apotheosin praedicat, laudemque praecatur, ut nec nulli producantur tyranni, ferae, monstra, vel redeant Hercules malorum vinde.

- O decus mundi, radiate Titan,
 1520 Cuius ad primos Hecate vapores.
 Lassa nocturnae levat ora bigae,
 Dic sub Aurora positis Sabasia,
 Dic sub Occasu positis Iberis,
 Quique ferventi quatiuntur axe,
 1525 Quique sub plastro patiuntur Urssae,
 Dic, ad aeternos properare Manes
 Herculem et regnum canis inquieti.
 Unde non unquam remeavit ullus!
 Sume, quos nubes radios sequantur;
 1530 Pallidus moestas speculari terras,
 Et caput turpes nebulas pererrent.
 Quando, proh Titan, ubi, quo sub axe
 Herculem in terris alium sequeris?
 Quas manus, orbis miser, invocabis,
 1535 Si qua sub Lerna numerosa pestis
 Sparget in centum rabiem draconas;
 Arcadam si quis populis vetustis.

HERCULES OETAÆUS. ACT. IV. 331

Cecerit silvas aper inquietas;
 Thraciae si quis Rhodopes alumnus
 Durior terris Helices nivosae 1540
 Pascet humano stabulum cruore?
 Quis dabit pacem populo timenti,
 Si quid irati Superi per urbes
 Usserint nasci? iacet omnibus par,
 Quem parem tellus genuit Tonanti. 1545
 Placatus immensas resonet per urbes,
 Et, comas nullo cohibente nodo,
 Geminae exertos feriant lacertos;
 Colaque, obductis foribus deorum,
 Tempia securae pateant novercae 1550
 Radis ad Lethen Stygiumque littus,
 Inde te nullae referent carinae;
 Radis ad Manes miserandus, unde
 Forte devicta tuleras triumphum?
 Umbra nudatis venies lacertis, 1555
 Languido vultu, tenuique collo;
 Neque non solum feret illa puppis.
 Non tamen viles eris inter umbras;
 Neaque inter geminosque Cretas
 Acta discernes, feries tyrannos. 1560
 Arcite, o dites, inhibete dextas:
 Audis est, purum tenuisse ferrum;
 Numque regnabas, minimum procellis
 Et tuas urbes licuisse Fati.
 In locum virtus habet inter astra: 1565
 Edis Arctoae spatium tenebis,
 Non, gravis Titan ubi promit aestus?
 Non sub Occasu tepido nitebis,
 Unde commisso resonare panto
 Audies Calpen? Loca quae sereni 1570
 Preprimis coeli? quis erit recepto
 Tutus Alcida locus inter astra?
 Torrido tantum procul a Leone

SEN. TRAG.

Y

- Det pater sedes calidoque Cancro :
1575 Ne tuo vultu tremefacta leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
Vel comam silvis revocabit aestas,
1580 Pomaque autumnino fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu comes Phoebo, comes ibis astris!
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
1585 Ante descendet glacialis Ursae
Sidus, et Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, pater rerum, miseri precamur:
Nulla nascatur fera, nulla pestis;
1590 Non duces saevos miseranda tellus
Horreat; nulla dominetur aula,
Qui putet solum decus esse regni,
Semper intensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
1595 Vindicem terrae petimus relictæ.
Hem, quid hoc? mundus tonat! Ecce, moeret
Moeret Alciden pater. An deorum
Clamor, an vox est timidæ novercæ?
Hercule an viso fugit astra luno?
1600 Passus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem, et visum canis Inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: laeto venit, ecce, vultu,
1605 Quem tulit Poeas, humerisque tela
Gestat et notas populis pharetras,
Herculis heres!
-

ACTUS QUINTUS.

CHORUS, PHILOCTETES.

Philoctetes Herculis mortem atque funus nunciat.

CHOR. Effare casus, iuvenis, Herculeos, precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.

PHIL. Quo nemo vitam. CHOR. Laetus adeone
ultimos 1610

Invasit ignes? PHIL. Esse iam flammas nihil
Ostendit ille, qui sub hoc mundo, Hercules,
Virtute vinci docuit indomita omnia.

CHOR. Inter vapores quis fuit forti locus?

PHIL. Quod unum in orbe vicerat nondum ma-
lum, 1615

Et flamma victa est; haec quoque accessit feris;
Inter labores ignis Herculeos abit.

CHOR. Edissere, agedum! flamma quo victa est
modo?

PHIL. Ut omnis Oeten moesta corripuit manus:
Huic fagus umbras perdit, et toto iacet 1620

Succisa trunco; flectit hic pinum ferox
Astris minantem, et nube de media vocat;
Ruitura cautes movit, et silvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vasta late quercus et Phoebum vetat, 1625

Ultraque totos porrigit ramos nemus;
Gemit illa multo vulnere impresso minax,
Frangitque cuneos; resilit incussus chalybs,
Vulnusque ferrum patitur, et rigidum est parum.
Commota tandem est; tum cadens latam sui 1630
Duxit ruinam. Protinus radios locus

- Admisit omnes: sedibus pulsae suis
 Volucres pererrant nemore succiso diem,
 Quaeruntque lassae garrulae pennae domos.
- 1635 Iamque omnis arbor sonuit, et sacrae quoque
 Sensere quercus horridam ferro manum,
 Nullique praeisum praefuit lueo nemus.
 Adgeritur omnis silva, et alternae trabes
 In astra tollunt Herculi angustum rogam.
- 1640 Rapit alta flammis pinus et robur tenax,
 Et brevis flex; silva sed complet rogos
 Populea salva, frontis Herculeae nemus.
 At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
 Aeger reclini pectore immugit leo,
- 1645 Fertur. Quis illum credat ad flammis rapti?
 Vultus petentis astra, non ignes, erat.
 Ut pressit Oeten, ac suis oculis rogam
 Lustravit omnem: fregit impositus trabes,
 Arcumque poscit. „Accipe haec,“ inquit, „sate
- 1650 Poeante, dona; munus Alcidae cape!
 Has hydra sensit; his iacent Stymphalides,
 Et quidquid aliud eminus vici malum.
 Virtute felix invenis, has nonquam irritas
 Mittes in hostem; sive de media voles
- 1655 Auferre volucres nube: descendant aves,
 Et certa praedae tela de coelo fluent.
 Nec fallat unquam dexteram hic arcus tuam:
 Librare telum didicit, et certam dare
 Fugam sagittis; ipsa non fallunt iter
- 1660 Emissa nervo tela. Tu tantum, precor,
 Adcommoda ignes et facem extremam mihi! —
 Hic nodus,“ inquit, „nulla quem capiet manus,
 Mecum per ignes flagret. Hoc telum Herculem
 Tantum sequatur. Hoc quoque acciperes,“ ait,
- 1665 „Si ferro posses. Adiuvet domini rogam.“
 Tum rigida secum spolia Nemeaei mali
 Arsura poscit. Latuit in spolio rogas

HERCULES OETAEUS. ACT. V. 341

ingemuit omnis turba, nec lacrimas dolor
uiquam remisit. Mater in luctum furens
viduit avidum pectus, atque utero tenus 1670
exterta vastos ubera in planctus ferit;
uperosque et ipsum vocibus pulsans Iovem
implevit omnem voce feminea locum.

Deforme letum, mater, Herculeum facis:
compesce lacrimas, " inquit. "Introrsus dolor 1675

femineus abeat. Iuno cur laetum diem
te flente ducat? Pellicis gaudet suae
spectare lacrimas. Contine infirmum iecur
pater: nefas est ubera atque uterum tibi
maniare, qui me genuit. " Et dirum fremens 1680
qualis per urbes duxit Argolicas canem,
cum victor Erebi Dite contempto redit,
fremente Fato, talis incubuit rogo.

Quis sic triumphans laetus in curru stetit
victor, quis illo gentibus vultu dedit 1685
Leges tyrannus, quanta pax obitus tulit?
Haesere lacrimae; cecidit impulsus dolor
Vobis quoque ipsis; nemo morituro ingemit;
iam flere pudor est. Ipsa, quam sexus iubet
Moerere, siccis haesit Alcmene genis; 1690

Stetitque nato paene iam similis parens.
CHOR. Nullasne in astra misit ad Superos preces
Arsurus, aut in vota respexit Iovem?

PHIL. Iacuit sui securus, et, coelum intuens,
Quaesivit oculis, arce an ex aliqua pater 1695
Despiceret illum. Tum manus tendens ait:

"Quacunque parte prospicis gnatum, pater,
Te, te, pater, quem nocte commissa dies
Quaesivit unus, si meas laudes canit
Utrumque Phoebe latus, et Scythiae genus, 1700
Et, omnis, ardens ora, quam torret dies;
Si pace tellus plena, si nullae gemunt
Urbes, nec aras impias quisquam inquinat;

- Si scelera desunt: spiritum admitte hunc, precor,
 1705 In astra! Nec me mortis infernae locus,
 Nec moesta nigri regna conturbant Iovis;
 Sed ire ad illos umbra, quos vici, deos,
 Pater, erubesco. Nube discussa diem
 Pande, ut deorum vultus ardentem Herculem
 1710 Spectet. Licet tu sidera et mundum neges,
 Ultro, pater: cogere. Si voces dolor
 Abstulerit ulla: pande tum Stygios lacus,
 Et redde Fatis! adproba gnatum prius!
 Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
 1715 Leve est, quod actum est; Herculem hic, genitor, dies
 Inveniet, aut damnabit.“ Haec postquam edidit:
 Flammas poposcit. „Hoc age, Alcidae comes,
 Non segnis,“ inquit: „corripe Oetaeam facem.
 Noverca cernat, quo feram flammam modo.
 1720 Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
 Scelus refugit? Redde iam pharetras mihi,
 Ignave, iners, inermis! En nostros manus
 Quae tendat arcus! Qui sedet pallor genis?
 Animo faces invade, quo Alciden vides
 1725 Vultu iacere! respice arsurum, miser!
 Vocat ecce! iam me genitor, et pandit polos.
 Venio, pater!“ Vultusque non idem fuit.
 Tremente pinum dextera ardentem impulit.
 Refugit ignis, et reluctantur faces,
 1730 Et membra vitant; sed recedentem Hercules
 Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum, aut
 Athon
 Ardere credas: nullus erumpit sonus;
 Tantum ingemiscit ignis. O durum iecur!
 Typhon in illo positus immanis rogo
 1735 Genuisset ipse, quique convulsam solo
 Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox;
 At ille medias inter exurgens faces

HERCULES OETAEUS. ACT. V. 343

semustus ac laniatus, intrepidus, rubens:
 Nuno, o parens Herculea, sic stare ad rogam
 Te, mater, "inquit, „si decet fieri Herculem." 1740
 inter vapores positus et flammae minas,
 immotus, inconcussus, in neutrum latus
 Corrupta torquens membra, adhortatur, monet,
 Gerit aliquid ardens. Omnibus fortem addidit
 Animum ministris; urere ardentem putes. 1745
 Stupet omne vulgus; vix habent flammae fidem:
 Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
 Nec properat uri; cumque iam forti datum
 Leto satis pensavit; igniferas trabes
 Hinc inde traxit, minima quas flamma occupat, 1750
 Potasque in ignem vertit, et qua plurimus
 Exundat ignis, recipit intrepidus, ferrox.
 Nunc ora flammis implet (ast illi graves
 Luxere barbae); cumque iam vultum minax
 Adpeteret ignis, lamberent flammae caput: 1755
 Non pressit oculos. Sed quid hanc moestam intuo?
 Sinu gerentem? Reliquias magni Herculis
 Cineremque iactans squalida Alcmena gemit.

ALC MENA, PHILOCTETES.

Suam ex Herculis morte cladem Alcmena dolet.

AL. C. M. Timete, Superi, fata: tam parvus cinis
 Hercules est: huc ille decrevit gigas. 1760
 O quanta, Titan, in nihil moles abit!
 Anilis, heu me, recipit Alciden sinus!
 Hic tumulus illi est. Ecce, vix totam Hercules
 Complevit urnam! quam leve est pondus mihi,
 Cui totus aether pondus incubuit leve! 1765
 Ad Tartara olim regnaque, o gnate, ultima
 Rediturus ibas; quando ab inferna Styge
 Remeabis iterum? non ut et spoliū trahas,
 Rursumque Theseus debeat lucem tibi;

- 1770 Sed quando solus? Mundus impositus tuas
 Conipescet umbras, teque Tartareus canis
 Inhibere poterit? Quando Taenaræas fores
 Pulsabis, aut quæ hater ad fauces agar,
 Qua mors aditur? — Vadis ad Manes, iter
- 1775 Habiturus unum. Quid diem questu tero?
 Quid miserâ duras vitâ? quid lucem hanc tepes!
 Quem parere rursus Herculem possum Iovi?
 Quisnam parentem gnatus Alcmenen suam
 Tantus vocabit? O nimis felix, nimis,
- 1780 Thebanæ coniux, Tartari intrasti loca
 Florente nato; teque venientem Inferi
 Timere forsân, quod pater tantum Herculis
 Vel falsus aderas. Quas petam terras ausus,
 Invisa saevis regibus; si quis tamen
- 1785 Rex est relictus saevus? Hei miserae mihi!
 Quicumque cæsus ingemunt gnati patres,
 A me petent supplicia; me cuncti obruent.
 Si quis minor Busiris, aut si quis minor
 Antæus urbem feridæ terret plagæ:
- 1790 Ego præda ducar. Si quis Ismarius greges
 Thracis cruenti vindicat: carpent greges
 Mea membra diri. Forsitan poenâs petet
 Irata Iuno: totus uretur dolor.
 Secura victo tandem ab Alcide vacat;
- 1795 Pellex supersum, supplicia de qua exigat.
 Ne parere possem, fecit hic natus mihi
 Uterum timendum. Quæ petam Alcmenæ loca!
 Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plaga
 Defendet, aut quæ hater in latebras agar
- 1800 Ubique per te nota? Si patriam petam
 Laresque miseros: Argos Eurystheus tenet.
 Maritâ Thebæ regna et Ismenon petam,
 Thalamosque nostros, in quibus quondam Iovem
 Dilectâ vidi, proh nimis felix, nimis,
- 1805 Si fulmantem et ipsa sensitissimam Iovem!

HERCULES OETAEUS. ACT. V. 345

tinam meis visceribus Alcides foret
 xentus infans! Nunc datum est miserae, datum,
 idere natum laude certantem Iovi:
 t et hoc daretur scire, quid factum mihi
 ripere posset! Quis memior vivet tui, 1810
 gnate, populus? Omne iam ingratum est genus.
 etam Cleonas? Arcadum populos petam,
 leritisque terras nobiles quaeram tuis?
 lic dira serpens cecidit; hic ales fera;
 lic rex cruentus: hic tua fractus manu, 1815
 ui te sepulto possidet coelum, leo.
 i grata terra est: populus Alcmenen tuam
 defendat omnis. Thracias gentes petam,
 lebrique populos? Haec quoque est meritis tuis
 defensa tellus: stabula cum regno iacent; 1820
 lic pax cruento rege prostrato data est:
 bi enim negata est? Quod tibi infelix ante
 quaeram sepulcrum? De tuis totus regis
 contendat orbis. Reliquias magni Herculis
 quis populus, aut quae templa, quae gentes colent? 1825
 quis iam petet, quis poscet Alcmenes onus?
 quae tibi sepulcra, gnate, quis tumulus sat est?
 lic, totus orbis; fama erit titulus tibi.
 quid, anime, trepidas? Herculis cineres tenes.
 omplectar ossa: reliquiae auxilium dabunt; 1830
 runt sat haec praesidia: terrebunt tuae
 eges vel umbrae. PHIL. Debitos gnato quidem
 ompesce fletus; mater Alcidae incliti!
 son est gemendus; nec gravi urgendus nece,
 irtute quisquis abstulit fatis iter. 1835
 eterna virtus Herculem fieri vetat.
 ortes vetant moerere, degeneres iubent.
 L. C. M. Sedabo questus? Vindicem amisi parens
 errae atque pelagi, quaque purpureus dies
 trumque clara spectat Oceanum rota. 1840
 quot misera in uno condidi gnatos parens?

- Regno carebam, regna sed poteram dare.
 Una inter omnes terra quas matres gerit,
 Votis peperci; nil ego a superis peti
- 1845 Incolume nato: quid dare Hercules mihi
 Non poterat ardor? quis deus quidquam mihi
 Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
 Quidquid negaret Iupiter, daret Hercules.
 Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
- 1850 Dessevit aliqua mater, et toto stetit
 Succisa foetu, bisque septenos greges
 Deplanxit una; gregibus aequari meus
 Quot ille poterat? Matribus miseris adhuc
 Exemplar ingens deerat; Alcmena dabo.
- 1855 Cessate matres, pertinax si quas dolor
 Adhuc iubet lugere, quas luctus gravis
 In saxa vertit! cedite his cunctae malis!
 Agedum, senile pectus, o miserae manus,
 Pulsate! et una funeri tanto sat est
- 1860 Grandaeva anus defecta, quod totus brevi
 Iam quaeret orbis! Expedi in planctus tamen
 Defessa quamquam brachia! Invidiam ut deis
 Lugendo facias, advoca in planctum genus.

ALC MEN A.

Tristis Alcmena naeniam canit.

- Flete Alcmenen,
 1865 Magnique Iovis plangite natum,
 Cui concepto lux una perit,
 Noctesque duas contulit Eos:
 Ipsa quiddam plus luce perit.
 Totae pariter plangite gentes,
 1870 Quarum saevos ille tyrannos
 Iussit Stygias penetrare domos,
 Populisque madens ponere ferrum!
 Fletum meritis reddite tantis!

HERCULES OETAEUS. ACT. V. 347

Totus, totus personet orbis!	
Fleat Alciden coerulea Crete,	1875
Magno tellus cara Tonanti!	
Centum populi brachia pulsent!	
Nunc Curetes, nunc Corybantes,	
Arma Idaea quassate manu:	
Armis illum lugere decet.	1880
Nunc nunc funus plangite verum:	
Iacet Alcides non minor ipso,	
Creta, Tonante.	
Flete Herculeos, Arcades, obitus,	
Nondum Phoebe nascente genus!	1885
Iuga Parthenii Nemaeaeque sonent,	
Feriantque graves Maenala planctus!	
Magno Alciden poscite gemitu:	
Stratus vestris setiger agris;	
Alesque sequi iussa sagittas,	1890
Totum pennis velata diem.	
Flete, Argolicae, flete, Cleonae:	
Hic terrentem moenia quondam	
Vestra leonem	
Fregit nostri dextera nati.	1895
Date Sithoniae verbera matres,	
Gelidusque sonet planetibus Hebrus!	
Flete Alciden,	
Quod non stabulis nascitur infans,	
Nec vestra greges viscera carpunt!	1900
Fleat Antaeo libera tellus,	
Et rapta fero plaga Geryonae!	
Mecum miserae plangite gentes!	
Audiat ictus utraque Tethys!	
Vos quoque, mundi turba citati,	1905
Flete Herculeos, numina, casus:	
Vestrum Alcides cervice meus	
Mundum, Superi, coelumque tulit,	
Cum stelligeri vector Olympi	

- 1910 Pondere liber spiravit Atlas.
Ubi nunc vestrae, Iupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. Quoties tefis
- 1915 Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat!
In me saltem iaculare facem,
Semelenque puta! Iamne Elysias,
O gnate, domus, iam littus habes,
- 1920 Ad quod populos Natura vocat;
An post raptum Styx atra canem
Praecludit iter; teque in primo
Limine Ditis fata morantur?
Quis nunc Umbras, gnate, tumultus
- 1925 Manesque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes,
Anguesque suos hydra sub undis
- 1930 Territa mersit,
Teque labores, o gnate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens,
Nec te Manes Umbraeque timent!
Non Argolico rapta leoni
- 1935 Fulva pellis confecta iuba
Laevos operit dura lacertos,
Vallantque feri tempora dentes;
Donum pharetrae cessere totae,
Telaque mittet iam dextra minor:
- 1940 Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris!

HERCULES OCTAVIUS. ACT. V. 349

ALCMEŒA, HERCULES.

Solatur lugentem matrem Hercules in deorum collegium translatus.

HERC. Quid me tenentem regna sideris poli,
Coeleque tandem redditum, planctu iubes
Sentire fatum? Parce: nam virtus mihi
In astra et ipsos fecit ad Superos *iber.* 1945

ALCM. Unde sonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnosco, agnosco: victum est Chaos!
A Styge, nate, redis iterum mihi,
Fractaque non semel est Mors horrida! 1950
Vicisti rursum Noctis loca,
Puppis et infernae vada tristia;
Pervius est Acheron iam languidus,
Et remeare licet soli tibi.

Nec te Fata tenent post funera! 1955
An tibi praeclusit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum plurimus
In coelum fureret flammæ metus 1960
Arsisti certe; cur ultima
Non tenuere tuas umbras loca?
Quid timuere tui manes, precor?
Umbra quoque es Diti nimis horrida?

HERC. Non me gementis stagna Cocyti tenent, 1965
Non puppis umbras furva transvexit meas:
Iam parce, mater, questibus! Manes semel
Umbrasque vidi; quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis invitus tulit;
Paterna coelo pars data est, flammis tua. 1970
Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inert; luctus in turpes eat.

850 L. ANN. SEEN. HERCUL. OETAÆUS. ACT. V.

Virtus in astra tendit, in mortem timor
Praesens ab astris, mater, Alcides cano.

1975 Poenas cruentus iam tibi Eurystheus dabit:
Curru superbum vecta transcendes caput.
Me iam decet subire coelestem plagam:
Inferna vici rursus Alcides loca.

A. T. C. M. Mane parumper! — Cessit, ex oculis abit,

1980 In astra fertur. Fallor, an vultus putat
Vidisse natum? Misera mens incredula est.
Es numen, et te mundus aeternus tenet:
Credo triumphis. Regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

*Herculi inter deos relato adspirat Chorus, novumque numen
adorat.*

1985 Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclita virtus. Vivite, fortes!
Vos Lethaeos saeva per annes
Nec fata trahent; sed cum summas
Exiget horas consumpta dies:

1990 Iter ad Superos gloria pandet.
Sed tu, domitor magne ferarum,
Orbisque simul pacator, ades!
Nunc quoque nostras respice terras;
Et si qua novo bellua vultu

1995 Quatiet populos terrore gravi:
Tu fulminibus frange trisulcis!
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittes.

O C T A V I A.

DRAMATIS PERSONAE.

OCTAVIA.

NUTRIX OCTAVIAE.

CHORUS ROMANORUM.

SENECA.

PRAEFECTUS.

POPPAEA.

AGRIPPINA.

NERO.

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Claudius Drusus Caesar Messalinae, quae illi Britannicum et Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori iussae, Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam. Cn. Dom. Aenobarbi Neronis, superinduxit; cuius filio Neroni Octaviam quam in matrimonium dedit. Claudio et Britannico veneno sublati, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppaeam Sabinam ducit. Cuius divortii causa commoti populi tumultum multa caede reprimunt, et Octaviam in Pandatarium ablegatam interfici iubet.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

Impia sors, vario versans mortalia cursu,
Proh pudor! indignum ad fastigia celsa Nequaeque
Vexerat, et rerum latas donarat habenas.
Huic sata Dardania generosa Octavia stirps
5 Iuncta fuit diris avibus thalamoque sinistro:
Ille etenim, infami Poppaeae raptus amore,
Connubium antiquum sprexit tedasque iugales.
Hoc facinus crebris soboles Romana querelis
Increpat, infestaque Neronem voce lacessit.
10 Heu, nihil est saevi violentius aure tyranni:
Ille ardet stimulis, totusque immersus in iras
Uxorem egregiam morti devovit acerbae.
Tum vero exoritur questus iuvenumque senumque,
Ore madent lacrimis, totam dolor occupat urbem.

ACTUS PRIMUS.

OCTAVIA.

Vitae pertaesa miseras suas deflet Octavia.

Iam vaga coelo sidera fulgens
Aurora fugat;
Surgit Titan radiante coma,
Mundoque diem reddit clarum.
Age, tot tantis onerata malis, 5
Repete adsuetos iam tibi questus,
Atque aequoreas vince Halcyonas,
Vince et volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua est.
Semper genitrix deflenda mihi, 10
Prima meorum causa malorum,
Tristes questus natae exaudi,
Si quis remanet sensus in Umbris!
Utinam ante manu grandaeva sua
Mea rupisset stamina Clotho, 15
Tua quam moerens vulnera vidi,
Oraque foedo sparsa cruore!
O lux semper funesta mihi,
Tempore ab illo
Nox es tenebris invisae magis! 20
Tulimus saevae iussa novercae,
Hostilem animum, vultusque truces.
Illa illa meis, tristis Erinny,
Phalamis Stygios praetulit ignes;
Iteque extinxit, miserande pater, 25
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum,
Cuique Britanni terga dedere,
Ducibus nostris ante ignoti,

SEN. TRAG.

Z

30 Iurisque sui. Coniugis, heu me!
 Pater, insidiis oppressa iaces,
 Servitque domus cum prole tua
 Capta tyranno!

NUTRIX OCTAVIAE.

Propter alumnae suae Octaviae calamitatem sublimis et aulicae vitae conditionem execratur.

Fulgore primo captus et fragili bono
 35 Fallacis aulae quisquis attonitus stupet:
 Subito labantis ecce! Fortunae impetu,
 Modo praepotentem, cernat eversam domum
 Stirpemque Claudii, cuius imperio fuit
 Subiectus orbis, paruit liber diu
 40 Oceanus, et recepit invitus rates.
 En, qui Britannis primus imposuit iugum,
 Ignota et ante classibus textit freta,
 Interque gentes barbaras tutus fuit
 Et saeva maria, coniugis scelere occidit,
 45 Mox illa nati; cuius extinctus iacet
 Frater venenis; moeret infelix soror,
 Eademque coniux; nec graves luctus valet
 Ira coacta tegere. Crudelis viri
 Secreta refugit semper; atque odio pari
 50 Ardens maritus mutua flagrat face.
 Animum dolentis nostra solatur fides
 Pietasque frustra: mutat immitis dolor
 Consilia nostra; nec regi mentis potest
 Generosus ardor, sed malis vires capit.
 55 Heu, quam nefandum prospicit noster timor
 Scelus, quod utinam numen avertat deum!

OCTAVIA, NUTRIX

Lugentem Octaviam nutrix consolatur, et avindicta, quam cogitat, dehortatur.

o c t. O mea nullis aequanda malis

Fortuna! Licet repetam luctus,

Electra, tuos! Tibi moerenti

Caesum licuit flere parentem;

60

Scelus ulcisci vindice fratre,

Tua quem pietas hosti rapuit,

Textitque fides;

Me crudeli sorte parentes

Raptos prohibet lugere timor,

65

Fratrisque necem deflere vetat,

In quo fuerat spes una mihi,

Totque malorum breve solamen.

Nunc, in luctus servata meros,

Magni resto nominis umbra.

70

NUTR. Vox, heu, nostras perculit aures

Tristis alumnae! Cessas thalamis

Inferre gradus, tarda senectus?

o c t. Excipe nostras lacrimas, nutrix,

Testis nostri fida doloris!

75

NUTR. Quis te tantis solvet curis,

Miseranda, dies?

o c t. Qui me Stygias mittet ad umbras.

NUTR. Omina, quaeso, sint ista procul!

o c t. Non vota meos tua nunc casus,

80

Sed fata regunt. NUTR. Dabit adflictae

Meliora deus tempora mitis.

Tu modo blando vince obsequio

Placata virum. o c t. Vincam saevos

Ante leones tigresque truces,

85

Fera quam saevi corda tyranni.

Odit genitos sanguine claro,

Spernit Superos hominesque simul;

Nec fortunam capit ipse suam,

90) Quam dedit illi per scelus ingens

Infanda parens. Licet ingratum

Dirae pudeat munere matris

Hoc imperium cepisse; licet

'Tantum munus morte rependat:

95 Feret hunc titulum post fata tamen

Femina longo semper in aevo.

NUTR. Animi retine verba furentis!

'Temere emissam comprime vocem!

o c r. Toleranda quaevis patiar: haud unquam
queant

100 Nisi morte tristi nostra finiri mala.

Genitrice caesa, per scelus rapto patre.

Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,

Moerore pressa, coniugi invisibile, ac meae

Subiecta famulae, luce non grata fruor.

105 Trepidante semper corde, non mortis metu.

Sed sceleris. Absit crimen a fatis meis.

Mori iuvabit: poena nam gravior nece est

Videre tumidos et truces miserae mihi

Vultus tyranni, iungere atque hosti oscula :

110 Timere nutus, cuius obsequium meus

Haud ferre posset fata post fratris dolor.

Scelere interemti, cuius imperium tenet

Et morte gaudet auctor infandae necis.

Quam saepe tristis umbra germani mei

115 Offertur oculis, membra cum solvit quies.

Et fessa fletu lumina oppressit sopor!

Modo facibus atris armat infirmas manus.

Oculosque et ora fratris infestus petit:

Modo trepidus idem refugit in thalamos matris:

120 Persequitur hostis, atque inhaerenti nubi

Violentus ensem per latus nostrum rariet

Tunc tremor et ingens excutit somnos pavor.

Renovatque luctus et metus miseræ mihi.
 Adice his superbam pellicem, nostræ domus
 Spoliis nitentem; cuius in munus suam 125
 Stygiæ parentem natus imposuit rati,
 Quam dira post naufragia superato mari
 Ferro interemit, saevior pelagi fretis.
 Quæ spes salutis post nefas tantum mihi?
 Inimica victrix imminet thalamis meis; 130
 Odioque nostri flagrat, et pretium stupri
 Iustæ maritum coniugis captat caput.
 Emergere undis, et fer auxilium tuæ
 Natæ invocanti, genitor; aut Stygios sinus
 Tellure rupta pande, quo praeceps ferar! 135
 NUTR. Frustra parentis invocæ manes tui,
 Miseranda, frustra, nulla cui prolis suæ
 Manet inter umbras cura; qui nato suo
 Praeferre potuit sanguine alieno satum,
 Genitamque fratris coniugem captus sibi 140
 Toris nefandis flebili iunxit face.
 Hinc orta series facinorum, caedes, doli,
 Regni cupido, sanguinis diri sitis:
 Mactata soceri concidit thalamis gener
 Victima, tuis ne fieret hymenæis potens. 145
 Proh facinus ingens! feminae est munus datus
 Silanus, et cruore foedavit suo
 Patrios penates, criminis ficti reus.
 Intravit hostis hei mihi! captam domum
 Dolis novercae, Principis factus gener, 150
 Idemque natus, juvenis infandi ingeni
 Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem
 Accendit, et te iunxit invitam metu;
 Tantoque victrix facta successu ferox
 Ausa imminere est orbis imperio sacri. 155
 Quis tot referre facinorum formas potest,
 Et spes nefandas feminae, et blandos dolos
 Regnum petentis per gradus scelerum omnium?

- Tum sancta Pietas extulit trepidos gradus,
 160 Vacuamque Erinny's saeva funesto pede
 Intravit aulam, polluit Stygia face
 Sacros penates, iura naturae furens
 Fasque omne rapit: miscuit coniux viro
 Venena saeva; cecidit atque eadem sui
 165 Mox scelere nati. Tu quoque extinctus iaces,
 Deslende nobis semper infelix puer,
 Modo sidus orbis, columen Augustae domus,
 Britannice, heu me! nunc levis tantum cinis
 Et tristis Umbra; saeva cui lacrimas dedit
 170 Etiam noverca, cum rogis artus tuos
 Dedit cremandos, membraque et vultus deo
 Similes volanti flamma fervens abstulit.
 o c t. Extinguat et me, ne manu nostra cadat.
 N U T R. Natura vires non dedit tantas tibi.
 175 o c t. Dolor, ira, moeror, miseriae, luctus dabunt.
 N U T R. Vince obsequendo potius immitem virum.
 o c t. Ut fratrem ademtum scelere restituat mihi?
 N U T R. Inscolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
 Genitoris olim sobole restituas tua.
 180 o c t. Expectat aliam Principis sobolem domus;
 Me dira miseri fata germani trahunt.
 N U T R. Confirmet animum civium tantus favor.
 o c t. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
 N U T R. Vis magna populi est. o c t. Principis ma-
 ior tamen.
 185 N U T R. Respiciet ipse coniugem. o c t. Pellex vetat.
 N U T R. Invisa cunctis nempe. o c t. Sed cara est viro.
 N U T R. Nondum uxor est. o c t. Iam fiet, et geni-
 trix simul.
 N U T R. Iuvenilis ardor impetu primo furit;
 Languescit idem facile, nec durat diu
 190 In venere turpi, ceu levis flammae vapos:
 Amor perennis coniugis castae manet.
 Violare prima quae toros ausa est tuos,

OCTAVIA. ACT. I.

359

Animumque domini famula possedit diu,
 Iam metuit eadem. o c r. Nempe praelatam sibi
 Subiecta et humilis; atque monumenta extruit 195
 Quibus timorem fassa testatur suum.
 N U T R. Et hanc levis fallaxque destituet deus
 Volucer Cupido. Sit licet forma eminens
 Opibus superba: gaudium capiet breve.
 Passa est similes ipsa dolores 200
 Regina deum,
 Cum se formas vertit in omnes
 Dominus coeli divumque pater,
 Et modo pennas sumsit oloris,
 Modo Sidonii cornua tauri, 205
 Aureus idem fluxit in imbri.
 Fulgent coelo sidera Ledae;
 Patrio residet Bacchus Olympo;
 Deus Alcides possidet Heben,
 Nec Iunonis iam timet iras, 210
 Cuius gener est, qui fuit hostia.
 Vicit sapiens tamen obsequium
 Coniugis altae pressusque dolor:
 Sola Tonantem tenet aetherio
 Secura toro maxima Iuno; 215
 Nec mortali captus forma
 Deserit altam Iupiter aulam.
 Tu quoque, terris altera Iuno,
 Soror Augusti coniuxque, graves
 Vince dolores! 220
 o c r. Iungentur ante saeva sideribus freta,
 Et ignis undae, Tartaro tristi polus,
 Lux alma tenebris, roscidae nocti dies,
 Quam cum scelesti coniugis mente impia
 Mens nostra, semper fratris extincti memor. 225
 Utinam nefandi Principis dirum caput
 Obrueret flammis Coelitus rector paret,
 Qui saepe terras fulmine infesto quatit,

- Mentesque nostras ignibus terret sacris,
230 Novisque monstribus! Vidimus coelo iubar
Ardens cometam pandere, infestam facem
Qua plaustra tardus noctis aeterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En! ipse diro spiritu saevi ducis
235 Polluitur aether; gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Iove
Irata tellus edidit quondam parens;
Haec gravior illo pestis: hic, hostis deum
240 Hominumque, templis expulit Superos suis,
Civesque patria; spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris; et lucem videt,
Fruiturque vita, noxianque animam trahit!
Proh summe genitor, tela cur frustra iacis
245 Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum poenas luat
Nero, ipse divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo
250 Morumque vitiiis nomen Augustum inquinat.
N U T A. Indignus ille, fateor, est thalamis tuis;
Sed cede fati atque fortunae tuae
Alumna, quaeso; neve violenti move
Iram mariti. Forsitan vindex deus
255 Existet aliquis, laetus et veniet dies
O C T. Gravi deorum nostra iam pridem domus
Urgetur ira, prima quam pressit Venus,
Furore miserae dira genitricis meae:
Quae nupta demens nupsit incesta face,
260 Oblita nostri, contugis, legum immemor.
Illo soluta erine, succincta anguibus,
Ultrix Erinnyes venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faeces;
Incendit ira Principis pectus truci

OCTAVIA. ACT. I.

361

Caedem in nefandam. Cecidit infelix parens 265
 Heu! nostra ferro, meque perpetuo obruit
 Extincta luctu. Coniugem traxit suum
 Natumque ad umbras; prodidit lapsam domum.
 N U T R A. Renovare luctus parce cum fletu pios,
 Manes parentis neve sollicita tuae, 270
 Graves furoris quae sui poenas dedit.

C H O R U S.

Poppaens nuptias detestatur Chorus Octaviae favens. Degenerem, lentam nimis et servilem Romanorum arguit patientiam, et in scelera Neronis invehitur.

Quae fama modo venit ad aures,
 Utinam falso credita perdat
 Frustra toties iactata fidem,
 Nec nova nostri coniux thalamos 275
 Principis intret, teneatque suos
 Nupta penates Claudia proles!
 Edat partu pignora pacis,
 Qua tranquillius gaudeat orbis,
 Servetque decus Roma aeternum! 280
 Fratris thalamos sortita tenet
 Maxima Iuno;
 Soror Augusti sociata toris
 Cur a patria pellitur aula?
 Sancta quid illi prodest pietas, 285
 Divusque pater?
 Quid virginitas castusque pudor?
 Nos quoque nostri sumus immemores
 Post fata ducis, cuius stirpem
 Prodimus, aevi suadente metu. 290
 Vera priorum virtus quondam
 Romana fuit, verumque genus
 Martis in illis sanguisque viris.
 Illi reges hac expulerunt

362 [L. ANNAEI SENECAE]

- 295 Urbe superbos;
 Ultique tuos sunt bene manes,
 Virgo, dextra caesa parentis,
 Ne servitium paterere grave,
 Nec proba ferret praemia victrix
- 300 Dira libido.
 Te quoque bellum triste secutum est,
 Mactata tua miseranda manu,
 Nata Lucreti,
 Stuprum saevi passa tyranni!
- 305 Dedit infandi sceleris poenas
 Cum Tarquinio Tullia coniux,
 Quae per caesi membra parentis
 Egit saevos impia currus,
 Laceroque seni violenta rogos,
- 310 Nata, negavit.
 Haec quoque nati videre nefas
 Secula malus, cum Tyrrhenum
 Rate ferali Princeps captam
 Fraude parentem misit in aequor.
- 315 Properant placidos linquere portus
 Iussi nautae; resonant remis
 Pulsata freta:
 Fertur in altum provecta ratis,
 Quae resoluta robore labens
- 320 Pressa dehiscit, sorbetque mare.
 Tollitur ingens clamor ad astra,
 Cum femineo mixtus planctu.
 Mors ante oculos dira vagatur;
 Quaerit leti sibi quisque fugam:
- 325 Alii lacerae puppis tabulis
 Haerent nudi, fluctusque secant;
 Repetunt alii littora nantes;
 Multos mergunt fata profundo.
 Scindit vestes Augusta suas,
- 330 Laceratque comas,

OCTAVIA. ACT. I.

363

Rigat et moestis fletibus ora.

Postquam spes est nulla salutis:

Ardens ira iam victa malis:

„Haec,“ exclamat, „mihi pro tanto

Munere reddis praemia, nate?

335

Hac sum, fateor, digna carina,

Quae te genui, quae tibi lucem

Atque imperium nomenque dedi

Caesaris, amens.

Exere vultus Acheronte tuos,

340

Poenisque meis pascere, coniux:

Ego causa tuae, miserande, necis,

Natoque tuo funeris auctor.

En, ut merui,

Ferar ad manes inhumata tuos,

345

Obruta saevis aequoris undis! “

Feriant fluctus ora loquentis;

Ruit in pelagus,

Rursumque salo pressa resurgit;

Pellit palmis cogente metu

350

Fata, et cedit fessa labori.

Mansit tacitis in pectoribus

Spreta tristi iam morte fides:

Multi dominae ferre auxilium

Pelago fractis viribus audent,

355

Brachia quamvis lenta trahentem

Voce hortantur, manibusque levant.

Quid tibi saevi fugisse maris

Profuit undas?

Ferro es nati moritura tui,

360

Cuius facinus vix posteritas,

Tarde semper credula, credet.

Furit, ereptam pelagoque dolet

Vivere matrem

Impius, ingens geminatque nefas:

365

Ruit in miserae fata parentis,

Patiturque moram sceleris nullam.
 Missus peragit iussa satellites:
 Reserat dominae pectora ferro.

370 Caedis moriens illa ministrum
 Rogat infelix,
 Utero dirum condat ut onsem.
 „Hic est, hic est fodiendus,“ ait,
 „Ferro, monstrum qui tale tuisti!“

375 Post hanc vocem,
 Cum supremo mixtam gemitu,
 Animam tandem per fera tristem
 Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philosophus, seculi sui vitia detestatus, prisci aevi simplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi
 380 Blandita vultu, sorte contentum mea
 Alte extulisti, gravius ut ruerem edita
 Receptus arce, totque prospicerem motus?
 Melius latebam procul ab invidiae malis
 Remotus inter Corsici rupes maris,
 385 Ubi liber animus et sui iuris mihi
 Semper vacabat, studia recolenti mea.
 O quam iuvabat, quo nihil maius parens
 Natura genuit, operis immensi artifex,
 Coelum intueri, solis et cursus sacros,
 390 Mundique motus, salis et alternas vices,
 Orbemque Phoebes, astra quem cingunt vaga,
 Lateque fulgens aetheris magni decus!

OCTAVIA. ACT. II.

365

Qui si senescit, tantus in coecum chaos
 Casurus iterum: nunc adest mundo dies
 Supremus ille, qui premat genus impium
 Coeli ruina: rursus ut stirpem novam
 Generet renascens melior; ut quondam tulit
 Juvenis, tenente regna Saturno poli.

395

Tunc illa virgo, nominis magni dea,
 Iustitia, coelo missa cum sancta Fide
 Terris, regebat mitis humanum genus.

400

Non bella norant, non tubae fremitus truces,
 Non arma gentes; cingere assuerant suas
 Muris nec urbes. Pervium cunctis iter,

405

Communis usus omnium rerum fuit;
 Et ipsa tellus laeta foecundos sinus
 Pandeat ultro, tam piis felix parens

Et tuta alumni. Alia sed soboles minus
 Conspecta mitis. Tertium sollers genus
 Novas ad artes extitit, sanctum tamen;

410

Mox inquietum, quod sequi cursu feras
 Auderet arces; fluctibus tectos graves
 Extrahere pisces rete; vel calamo levi

Decipere volucres; premere subiectos iugo
 Tauros feroces; vomere immunem prius
 Sulcare terram, laesa quae fruges suas

415

Interius alte condidit sacro sinu.
 Sed in parentis viscera intravit suae
 Deterior aetas: eruit ferrum grave

Aurumque; saevas mox et armavit manus;
 Partita fines regna constituit, novas
 Extruxit urbes; tecta defendit suis

420

Aliena telis, aut petit praedae imminens.
 Neglecta terras fugit et mores feros
 Hominum, et cruenta caede pollutas manus,

425

Astraea virgo, siderum magnum decus.
 Cupido belli crevit atque auri fames.

Totum per orbem maximam exortum est malum,

- Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit
 430 Roburque longum tempus atque error gravis.
 Collecta vitia per tot aetates diu
 In nos redundant. Seculo prenimur gravi,
 Quo scelera regnant, saevit impietas furens,
 Turpi libido venere dominatur potens,
 435 Luxuria victrix orbis immensas opes
 lampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
 Sed ecce! gressu fertur attonito Nero,
 Trucique vultu. Quid ferat, mente horreo.

NERO, PRAEFECTUS, SENECA.

Incasum monet num Neronem philosophus, qui tyrannici institutis pertinaciter insistit, proximumque diem nuptiis cum Poppaea destinat.

- NERO. Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi
 440 Sullaeque caesi referat abscissum caput.
 PRAEF. Iussa haud morabor: castra confestim
 petam.
 SEN. Nihil in propinquos temere constitui decet.
 NERO. Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.
 SEN. Magnum timoris remedium clementia est.
 445 NERO. Extinguere hostem maxima est virtus
 ducis.
 SEN. Servare cives maior est patriae patri.
 NERO. Praecipere mitem convenit pueris senem.
 SEN. Regenda magis est fervida adolescentia.
 NERO. Aetate in hac satis esse consilii reor.
 450 SEN. Ut facta Superi comprobent semper tua!
 NERO. Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.
 SEN. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.
 NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
 SEN. Crede obsequenti parcius; levis est dea.
 455 NERO. Inertis est nescire, quid liceat sibi.

SEN. Id facere, laus est, quod decet; non, quod licet.

NERO. Calcat iacentem vulgus. SEN. Invisum opprimit.

NERO. Ferrum tuetur principem. SEN. Melius fides.

NERO. Decet timeri Caesarem. SEN. At plus diligi.

NERO. Metuant necesse est... SEN. Quidquid exprimitur, grave est. 460

NERO. Iussisque nostris pareant. SEN. Iusta impera.

NERO. Statuam ipse. SEN. Quae consensus efficiat rata.

NERO. Despectus? Ensis faciet. SEN. Hoc absit nefas.

NERO. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti, Inultus et contemptus ut subito opprimar? 465

Exilia non fregere summos procul

Plautum atque Sullam, pertinax quorum furor

Armat ministros sceleris in caedem meam.

Absentium cum maneat etiam ingens favor

In urbe nostra, qui fovet spes exulum; 470

Tollantur hostes ense suspecti mihi.

Invisa coniux pereat, et carum sibi

Fratrem sequatur. Quidquid excelsum est, cadat.

SEN. Pulchrum eminere est inter illustres viros, Consulere patriae, parcere afflictis, fera 475

Caede abstinere, tempus atque irae dare,

Orbi quietem, seculo pacem suo.

Haec summa virtus; petitur hac coelum via.

Sic ille patriae primus Augustus parens Complexus astra est, colitur et templis deus. 480

Illum tamen Fortuna iactavit diu

Terra marique per graves belli vices,

Hostes parentis donec oppressit sui.

Tibi numen incruenta summittit suum, Et dedit habenas imperi facili manu, 485

Nutuque terras, maria, subiecit tuo.

Invidia tristis victa consensu pio

Cessit. Senatus equitis accensus favor

- Plebisque votis, atque iudicium patrum est.
 490 Tu pacis auctor, generis humani arbiter,
 Electus; orbem tu sacra specie regis,
 Patriae parens; quod nomen ut serves petis,
 Suosque cives Roma commendat tibi.
 N E R O. Munus deorum est, ipsa quod servit mihi
 495 Roma et Senatus; quodque ab invitis preces
 Humilesque voces exprimit nostri metus.
 Servare cives principi et patriae graves;
 Clam tumentes genere, quae dementia est,
 Cum liceat una voce suspectos sibi
 500 Mori iubere? Brutus in caedem ducis,
 A quo salutem tulerat, armavit manus.
 Invictus acie, gentium demitor, Iovi
 Aequatus altos saepe per honorum gradus,
 Caesar nefando civium scelere occidit.
 505 Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
 Lacerata toties! Ille, qui meruit pia
 Virtute coelum, divus Augustus, viros
 Quot interemit nobiles, iuvenes, senes,
 Sparsos per orbem, cum suos mortis metu
 510 Fugerent penates et trium ferrum ducum,
 Tabula notante deditos tristi neci?
 Exposita rostris capita caesorum patres
 Videre moesti; flere nec licuit suos,
 Non gemere, dira tæbe polluto foro,
 515 Stillante sanie per putres vultus gravi.
 Nec finis hic cruoris aut caedis stetit:
 Pavere volucres et feras saevas diu
 Tristes Philippi; hausit et Siculum mare
 Classes, virosque saepe cedentes. Suis
 520 Concussus orbis viribus. Magnus ducum
 Superatus acie, puppibus Nilum petit
 Fugae paratis, ipse periturus brevi.
 Hausit cruorem incesta Romani ducis
 Aegyptus iterum, nunc leves umbras tegit.

OCTAVIA. ACT. II.

369

Illic sepultum est impie gestum diu 525

Civile bellum; condidit tan lem suos

Iam fessus enses victor, hebetatos feris

Vulneribus, et continuit imperium metu.

Armis fideque militis tutus fuit,

Pietate nati factus eximia deus,

530

Post fata consecratus et templis datus.

Nos quoque manebunt astra, si saevo prior

Ense occuparo, quidquid infestum est mihi,

Dignaque nostram sobole fundaro domum.

SEN. Implebit aulam stirpe coelesti tuam

535

Generata divo, Claudiae gentis decus,

Sortita fratris, more lunonis, toros.

NERO. Incesta genitrix detrahit generi fidem,

Animusque nunquam coniugis iunctus mihi.

SEN. Teneris in annis haud satis clara est fides, 540

Pudore victus cum tegit flammam amor.

NERO. Hoc equidem et ipse credidi frustra diu,

Manifesta quamvis pectore insociabili

Vultuque signa proderent odium mei;

Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor, 545

Dignamque thalamis coniugem invenit meis

Genere atque forma, victa cui cedat Venus,

Iovisque coniux, et ferox armis dea.

SEN. Probitas fidesque coniugis, mores, pudor,

Placeant marito: sola perpetuo manent, 550

Subiecta nulli, mentis atque animi bona;

Florem decoris singuli carpunt dies.

NERO. Omnes in unam contulit laudes deus.

Talemque nasci fata voluerunt mihi.

SEN. Recedat a te, temere ne credas, amor. 555

NERO. Quem submovere fulminis dominus nequit,

Coeli tyrannum, saeva qui penetrat freta

Ditisque regna, detrahit Superos polo?

SEN. Volucrum esse amorem fingit immitem deum

Mortalis error, armat et telis manus, 560

SEN. TRAG.

A a

- Arcusque sacros miscuit saeva face;
 Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
 • Vis magna mentis, blandus atque animi calor
 Amor est; iuventa gignitur; luxu, otio
 565 Nutritur inter laeta Fortunae bona.
 Quem si fovere atque alere desistas, cadit,
 Brevice vires perdit extinctus suas.
 NERO. Hanc esse vitae maximam causam reor,
 Per quam voluptas oritur. Interitu caret,
 570 Cum procreetur semper humanum genus
 Amore grato, qui truces mulcet feras.
 Hic mihi iugales praeferat taedas deus,
 Iungatque nostris igne Poppaeam toris.
 SEN. Vix sustinere posset hos thalamos dolor
 575 Videre populi; sancta nec Pietas sinat!
 NERO. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?
 SEN. Maiora populus semper a summo exigit.
 NERO. Libet experiri, viribus fractus meis
 An cedat animis temere conceptus favor.
 580 SEN. Obsequere potius civibus placidus tuis!
 NERO. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
 SEN. Nil impetrare eum valet, iuste dolet.
 NERO. Exprimere ius est, ferre quod nequeunt
 preces?
 SEN. Negare durum est. NERO. Principem cogi
 nefas.
 585 SEN. Remittat ipse. NERO. Fama sed victum
 feret.
 SEN. Levis atque vana. NERO. Sit licet, multos
 notat.
 SEN. Excelsa metuit. NERO. Non minus carpit
 tamen.
 SEN. Facile opprimetur. Merita te divi patris,
 Aetasque frangat coniugis, probitas, pudor!
 590 NERO. Desiste tandem, iam gravis nimium mihi,
 Instare! Liceat facere, quod Seneca improbat.

Et ipse populi vota iam pridem moror,
 Cum portet utero pignus et partem mei.
 Quin destinamus proximum thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

*Ab Inferis prodit Agrippina, facies exitiales praeferens
 nuptiis Poppaeae et Neronis, cuius mortem praedicat.*

Tellure rupta Tartaro gressum extuli, 595
 Stygiam cruenta praeferens dextra facem
 Thalamis scelestis. Nubat his flammis amor.
 Poppaea nato iuncta, quas vindex manus
 Dolorque matris vertet ad tristes rogos.
 Manet inter umbras impiae caedis mihi 600
 Semper memoria, Manibus nostris gravis
 Adhuc inultis, reddita et meritis meis
 Funesta merces puppis, et pretium imperi
 Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
 Comitum necem, natiq; crudelis nefas 605
 Deslere votum fuerat; haud tempus datum est
 Lacrimis; sed ingens scelere geminavit nefas.
 Perempta ferro, foeda vulneribus, sacros
 Intra penates spiritum effudi gravem,
 Erepta pelago, sanguine extinxi meo 610
 Nec odia nati, saevit in nomen feras
 Matris tyrannus: obrui meritum cupit;
 Simulacra, titulos destruit, mortis metu,
 Totum per orbem, quem dedit poenam in meam
 Pæro regendum noster infelix amor. 615
 Extinctus umbras agitat infestus meas,
 Flammisque vultus noxios coniux petit,
 Instat, minatur, imputat fatum mihi
 Tumulumque nati; poscit auctorem necis.
 Iam parce: dabitur. Tempus haud longum peto: 620

- Ultrix Erinnys impio dignum parat
 Letum tyranno, verbera, et turpem fugam,
 Poenasque, quis et Tantali vincat sitim,
 Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
 625 Ixionisque membra rapientem rotam.
 Licet extruat marmoribus atque auro tegat
 Superbus aulam; limen armatae ducis
 Servent cohortes; mittat immensas opes
 Exhaustus orbis; supplices dextram petant
 630 Parthi cruentam; regna, divitias, ferant
 Veniet dies tempusque, quo reddat suis
 Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
 Desertus et destructus et cunctis egens.
 Heu, quo labor, quo vota ceciderunt mea?
 635 Quo te furor provexit attonitum tuus
 Et fata, nate, cedat ut tantis malis
 Genitricis ira, quae tuo scelere occidit?
 Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi
 Aluique, saevae nostra lacerassent ferae
 640 Viscera! sine ullo scelere, sine sensu, innocens,
 Meus, occidisses; iunctus atque haerens mihi
 Semper quietam cernerēs sedem Inferum,
 Proavos, patremque, nominis magni viros
 Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet
 645 Ex te, nefande, meque, quae talem tuli.
 Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
 Noverca, coniux, mater infelix meis?

OCTAVIA, CHORUS.

Octavia dissimulata tristitia faventem sibi populum orat, ne divortium sui lugeat. Chorus tamen ipsius vicem dolet.

- OCT. Parcite lacrimis urbis festo
 Laetoque die:
 650 Ne tantus amor nostrique favor
 Principis acres suscitet iras,

Vobisque ego sim causa malorum!	
Non hoc primum pectora vulnus	
Mea senserunt; graviora tuli.	
Dabit hic nostris finem curis	655
Vel morte dies. Non ego saevi	
Cernere cogar coniugis ora,	
Non invisos intrare mihi	
Thalamos famulae;	
Soror Augusti, non uxor, ero.	660
Absint tantum tristes poenae,	
Letique metus. —	
Scelerum diri, miseranda, viri,	
Potes haec, demens, sperare memor?	
Hos ad thalamos servata diu,	665
Victima tandem funesta cades.	
Sed quid patrios saepe penates	
Respicias udis confusa genis?	
Propera tectis efferre gradus!	
Linque cruentam principis aulam!	670
CHOR. En illuxit suspecta diu	
Fama toties iactata dies!	
Cessit thalamis	
Claudia diri pulsa Neronis,	
Quos iam victrix Poppaea tenet,	675
Cessat pietas dum nostra, gravi	
Compressa metu, segnisque dolor.	
Ubi Romani vis est populi,	
Fregit claros quae saepe duces,	
Dedit invictae leges patriae,	680
Fasces dignis civibus olim,	
Iussit bellum pacemque, feras	
Gentes domuit,	
Captos reges carcere clausit?	
Gravis, en, oculis undique nostris	685
Iam Poppaeae fulget imago,	
Iuncta Neroni!	

374 [L. ANNAEI SENECAE]

Affligat humo violenta manus
 Similes nimium vultus dominae,
 690 Ipsamque toris detrahat altis;
 Petat infestis mox et flammis
 Telisque feri Principis aulam!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX, POPPAEA.

Territa Poppaea nutrici narrat somnium; quam illa vana interpretatione solatur.

NUTR. Quo trepida gressum coniugis thalamis
 tui

Effers, alumna, quodve secretum potis
 695 Turbata vultu? cur genae fletu madent?
 Certe petitus precibus et votis dies
 Nostris refulsit. Caesari iuncta es tuo
 Taeda iugali, quem tuus cepit decor,
 Et culpa Senecae tradidit viactum tibi
 700 Genitrix amoris, maximum numen, Venus.
 O qualis altos, quanta, pressisti toros,
 Residens in aula! Vidit attonitus tuam
 Formam Senatus, tura cum Superis darea,
 Sacrasque grato spargeres aras mero,
 705 Velata summum flammeo tenui caput;
 Et ipse lateri iunctus atque haerens tuo
 Sublimis inter civium laeta omnia
 Incéssit, habitu atque ore laetitiā gerens
 Princeps superbo. Talis emersam freto
 710 Spumante Peleus coniugem accepit Thetis,
 Quorum toros celebrasse Coelestes ferunt,
 Pelagique numen omne consensu pari.
 Quae subita vultus causa mutavit tuos?
 Quid pallor iste, quid ferant lacrimae, doce.

OCTAVIA. ACT. IV.

	375
POP. Confusa tristi proximae noctis metu	715
Visuque, nutrix, mente turbata feror,	
Defecta sensu. Laeta nam postquam dies	
Sideribus atris cessit, et nocti polus	
Inter Neronis iuncta complexus mei	
Somno resolvor; nec diu placida frui	720
Quiete licuit: visa nam thalamos meos	
Celebrare turba est moesta; resolutis comis	
Matres Latinae flebiles planctus dabant;	
Inter tubarum saepe terribilem sonum	
Sparsam cruore coniugis genitrix mei	725
Vultu minaci saeva quatiebat facem.	
Quam dum sequor, coacta praesenti metu:	
Diducta subito patuit ingenti mihi	
Tellus hiatu; lata quo praeceps, toros	730
Cerno iugales pariter et miror meos,	
In quis resedi fessa. Venientem intutor	
Comitante turba coniugem quondam meum	
Natumque; properat petere complexus meos	
Crispinus, intermissa libare oscula:	
Irrupit intra tecta cum trepidus mea,	735
Ensemque iugulo condidit saevum Nero.	
Tandem quietem magnus excussit timor;	
Quatit ora et artus horridus nostros tremor,	
Pulsatque pectus; continet vocem timor,	
Quam nunc fides pietasque produxit tua.	740
Heu, quid minantur Inferum maues mihi,	
Aut quem cruorem coniugis vidi mei?	
NUPT. Quaecunque mentis agitat infestus vigor,	
Ea per quietem sacer et arcanus refert	
Veloxque sensus. Coniugem, thalamos, rogos	745
Vidisse te miraris, amplexu novi	
Haerens mariti? Sed movent laeto die	
Pulsata palmis pectora, et fusae comae.	
Octaviae discidia planxerunt sacros	
Intra penates fratris, et patrum larem.	750

Fax illa, quam secuta es, Augustae manu
 Praelata, clarum nomen invidia tibi
 Partum ominatur. Inferum sedes toros
 Stabiles futuros spondet aeternae domus.

- 755 Iugulo quod ense condidit Princeps tuus:
 Bella haud movebit, pace sed ferrum teget.
 Recollige animum; recipe laetitiam, precor,
 Timore pulso! redde te thalamis tuis!
 P O P. Delubra et aras petere constitui sacras,
 760 Caesis litare victimis numen deum,
 Ut expientur noctis et somni minae,
 Terrorque in hostes redeat attonitus meos.
 Et vota pro me suscipe, et precibus piis
 Superos adora, manet ut praesens metus

CHORUS.

Laudat Chorus Poppueae formam.

- 765 Si vera loquax fama Tonantis
 Furta et gratos narrat amores,
 Quem modo Ledaë pressisse sinum
 Tectum plumis pennisque ferunt;
 Modo per fluctus raptam Europen
 770 Taurum tergo portasse truncem:
 Quae regit, et nunc deseret astra;
 Petet amplexus, Poppaea, tuos,
 Quos et Ledaë praeferre potest,
 Et tibi, quondam cui miranti
 775 Fulvo, Danaë, fluxit in auro.
 Formam Sparte iactet alumnae
 Licet, et Phrygius praemia pastor:
 Vincet vultus haec Tyndaridos,
 Qui moverunt horrida bella,
 780 Phrygiaeque solo regna dedere.
 Sed quis gressu ruit attonito,
 Aut quid pectore portat anhelo?

NUNTIUS, CHORUS.

*Motum populi nuntiat ob repudiatam Octaviam nuptias-
que Poppaeae.*

NUNT. Quicunque tectis miles exsultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet!
Trepidi cohortes, ecce! Praefecti trahunt 785
Praesidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere, sed vires capit.

CHOR. Quis iste mentes agitat attonitas furor?

NUNT. Octaviae favore percussae agmina
Nunc efferata per nefas ingens ruunt. 790

CHOR. Quid ausa facere, quove consilio, doce.

NUNT. Reddere penates Claudia Divi parant,
Torosque fratris, debitam partem imperi.

CHOR. Quos iam tenet Poppaea concordi fide?
NUNT. Hic urit animos pertinax nimium favor, 795
Et in furorem temere praecipites agit.

Quaecunque claro marmore effigies stetit
Aut aere fulgens, ora Poppaeae gerens,
Afflicta vulgi manibus, et saevo iacet
Eversa ferro; membra per partes trahunt 800
Deducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata coeno. Verba conveniunt feris
Immixta factis, quae timor recipit meus.

Sepire flammis Principis sedem parant
Populi, nisi irae coniugem dedat novam, 805
Reddat penates Claudia victus suos.

Ut noscat ipse civium motus, mea
Voce haud morabor iussa Praefecti exequi.

CHOR. Quid fera frustra bella movetis?
Invicta gerit tela Cupido. 810

Flammis vestros obruet ignes,
Quibus extinxit fulmina saepe,
Captumque Iovem coelo traxit.

- Laesi tristes dabit is poenas
 815 Sanguine vestro: non est patiens
 Fervidus irae facilisque regi.
 Ille ferocem iussit Achillem
 Pulsare lyram; fregit Danaos,
 Fregit Atridem; regna evertit
 820 Priami; claras diruit urbes;
 Et nunc animus, quid ferat, horret,
 Vis immitis violenta dei.

ACTUS QUINTUS.

NERO, PRAEFECTUS.

*Aestuans ira Nero propter tumultum populi in ipsum se-
 viri iubet, et Octavium veluti motus causam, deportatum in
 Pandatarium, interfici.*

- NERO. O lenta nimium militis nostri manus,
 Et ira patiens post nefas tantum mea,
 825 Quod non cruor civilis accensas faces
 Extinguit in nos, caede nec populi madet
 Funerea Roma, quae viros tales tulit!
 Admissa sed iam morte puniri parum est:
 Graviora meruit impium plebis scelus;
 830 At illa, cui me civium subicit furor,
 Suspecta coniux et soror semper mihi,
 Tandem dolori spiritum reddat meo,
 Iramque nostram sanguine extinguat suo;
 Mox tecta flammis condecant urbis meis;
 835 Ignes, ruinae, noxium populum premant,
 Turpisque egestas, saeva cum luctu fames.
 Exsultat ingens seculi nostri bonis
 Corrupta turba, nec capit clementiam
 Ingrata nostram, ferre nec pacem potest;
 840 Sed inquieta rapitur hinc audacia,
 Hinc temeritate fertur in praeceps sua.

Malis domanda est, et gravi semper iugo
 Premenda; ne quid simile tentare audeat,
 Contraque sanctos coniugis vultus meae
 Attollere oculos. - Fracta per poenas metu 845
 Parere discet Principis nutu sui.

Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
 Fidesque castris nota praeponit meis.

PRAEF. Populi furorem caede paucorum, diu
 Qui restiterunt temere, compressum affero. 850

NERO. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
 Compescis? haec vindicta debetur mihi?

PRAEF. Cecidere motus impii ferro duces.

NERO. Quid illa turba, petere quae flammis meos
 Ausa est penates; Principi legem dare; 855

Abstrahere nostris coniugem caram toris;

Violare, quantum licuit, iacesta manu

Et voce dira? debita poena vacat?

PRAEF. Poenam dolor constituet in cives tuos?

NERO. Constituet, aetas nulla quam famae eximat. 860

PRAEF. Quam temperet non ira, non noster timor?

NERO. Iram expiabit prima quae meruit meam.

PRAEF. Quam poscat, ede: nostra ne parcat manus.

NERO. Caedem sororis poscit et dirum caput.

PRAEF. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor. 865

NERO. Parere dubitas. PRAEF. Cur meam dam-
 nas fidem?

NERO. Quod parcis hosti. PRAEF. Femina hoc
 nomen capit?

NERO. Si scelera cepit. PRAEF. Estne, qui son-
 tem arguat?

NERO. Populi furor. PRAEF. Quis regere demen-
 tes valet?

NERO. Qui concitare potuit. PRAEF. Haud quen-
 quam reor. 870

NERO. Mulier, dedit natura cui primum

Animum, ad nocendum pectus instruxit

Sed vim negavit: ut ne inexpugnabilis
 Esset, sed aegras frangeret vires timor,
 875 Vel poena; quae iam sera damnatam premit,
 Diu nocentem. Tolle consilium ac preces,
 Et imperata perage: devectam rate
 Procul in remotum littus interim iube:
 Tandem ut residat pectoris nostri tumor.

CHORUS, OCTAVIA.

*Chorus perniciosum multis favorem populi fuisse canit,
 mox dura fata mulierum domus Caesarene commemorat.*

880 CHOR. O funestus multis populi
 Dirusque favor, qui cum flatu
 Vela secundo ratis implevit,
 Vexitque procul, languidus idem
 Deserit alto saevoque mari!
 885 Flevit Gracchos miseranda parens,
 Perdidit ingens quos plebis amor
 Nimiusque favor genere illustres,
 Pietate, fide, lingua claros,
 Pectore fortes, legibus acres.
 890 Te quoque, Livi, simili leto.
 Fortuna dedit,
 Quem neque fasces texere sui,
 Nec tecta domus. Plura referre
 Prohibet praesens exempla dolor.
 895 Modo cui patriam reddere cives
 Aulam et fratris voluere toros,
 Nunc ad poenam letumque trahi
 Flentem, miseram, cernere possunt.
 Bene paupertas humili tecto
 900 Contenta latet:
 Quatiunt altas saepe procellae,
 Aut evertit Fortuna domos.
 OCT. Quo me trahitis? quodve tyrannus

OCTAVIA. ACT. V.

381

Aut exilium regina iubet,
Si mihi vitam fracta remittit 905

Tot iam nostris et victa malis?
Si caede mea cumulare parat
Luctus nostros: invidet etiam
Cur in patria mihi saeva mori?
Sed iam spes est nulla salutis: 910

Fratris cerno miseranda ratem.
Haec est, cuius vecta carina
Quondam genitrix, nunc et thalamis
Expulsa soror miseranda vehar.
Nullum Pietas nunc numen habet, 915

Nec sunt Superi;
Regnat mundo tristis Erinnyes.
Quis mea digne deflare potest
Mala? quae lacrimis nostris questus
Reddet aëdon? cuius pennas 920

Utinam miserae mihi Fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Penna volucris, procul et coetus
Hominum tristes, caedemque feram.
Sola in vacuo nemore, et tenui 925

Ramo pendens, querulo possem
Guttore moestum fundere murmur.
c h o r. Regitur fatis mortale genus,
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum et stabile: 930

er quae casus volvit varios
Semper nobis metuenda dies.
Animum firment exempla tuum,
Iam multa domus quae vestra tulit.
Quid saevior est Fortuna tibi? 935

Tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippae, nurus Augusti,
Caesaris uxor, cuius nomen

- 940 Clarum toto fulsit in orbe,
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox *exilium*,
Verbera, saevas passa catenas,
Funera, luctus, tandem letum,
- 945 Cruciata diu.
Felix thalamis *Livia Drusi*
Natisque ferum ruit in *facinus*
Poenamque suam.
Iulia, matris fata secuta,
- 950 Post longa tamen tempora ferro
Caesa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quae rexit Principis aulam,
Cara marito, partique potens?
- 955 Eadem, famulo subiecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid, cui licuit regnum in coelum
Sperare, parens tanta *Neronis*?
Non funesta violata manu,
- 960 Remigis ante,
Mox et ferro lacerata diu,
Saevi iacuit victima nati?
o c r. Me quoque tristes mittit ad Umbras
Ferus et Manes, ecce, tyrannus!
- 965 Quid iam frustra miseranda moror?
Rapite ad letum,
Quibus in nos ius Fortuna dedit!
Testor Superos — Quid agis, demens?
Parce precari, quibus invisa es,
- 970 Numina divum! Tartara testor,
Erebique deas scelerum ultrices,
Et te, genitor, dignum tali
Morte et poena,
Non invisa est mors ista mihi.
- 975 Armate ratem, date vela fretis,

OCTAVIA. ACT. V.

383

Ventisque petat puppis rector

Pandatariae littora terrae!

CHOE. Lenes aurae, zephyrique leves,

Tectam quondam nube aetheria

Qui vexistis raptam saevae

980

Virginis aris Iphigeniam,

Hanc quoque tristi procul a poena

Portate, precor, templa ad Triviae!

Urbe est nostra mitior Aulis,

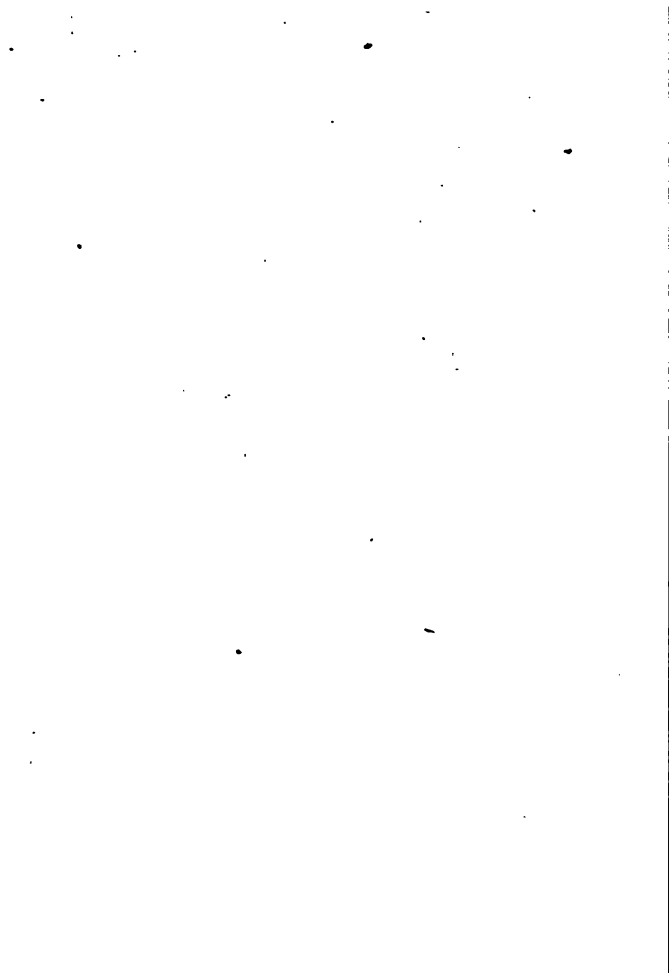
Et Taurorum barbara tellus:

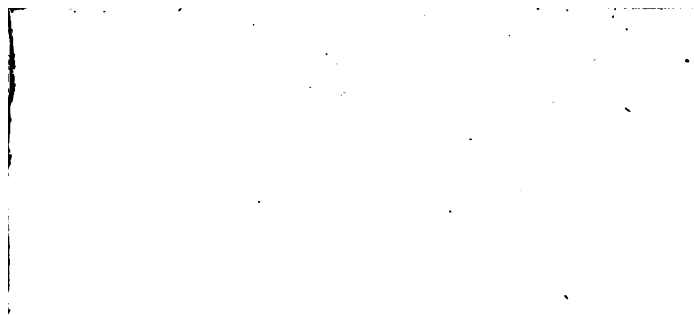
985

Hospitis illic caede litatur

Numen Superum;

Civis gaudet Roma cruore.

100 57-79

1

